Taula rodona: s'acaba l'estat de benestar?

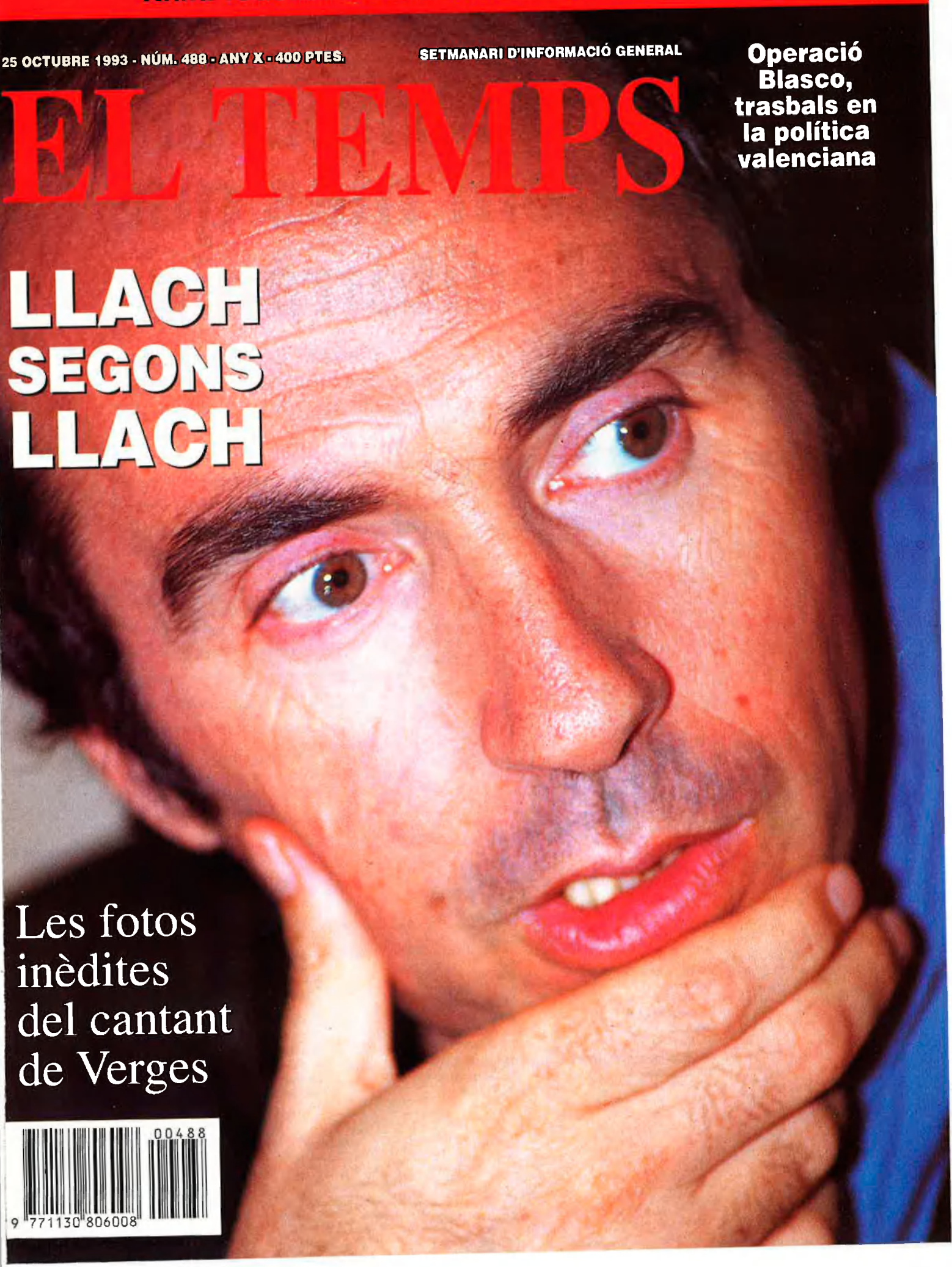
25 OCTUBRE 1993 - NÚM. 488 - ANY X - 400 PTES.

SETMANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

EL TEMPS

Operació Blasco, trasbals en la política valenciana

LLACH SEGONS LLACH

Les fotos inèdites del cantant de Verges

00488

9 771130 806008

Per a compartir quelcom més que la Mediterrània

Caixa de Catalunya li ofereix compartir, a més a més del mar, uns serveis molt especials per a Vostè. Pregunti per:

- SERVEI FAMILIAR
- PLA DE PENSIONS
- PLA DE JUBILACIÓ GARANTITZAT
- COMPTE VIVENDA
- COMPTE I LLIBRETA A LA VISTA
- COMPTE INTERES ESPECIAL
- LLIBRETA A TERMINI
- LLIBRETA CESSIÓ D'ACTIUS
- SERVEI ESTRANGER
- SERVEI DE VALORS
- TARGETES DE CRÈDIT
- CAIXERS AUTOMÀTICS

... i molts més

CAIXA DE CATALUNYA

VALÈNCIA-CENTRE
Ruzafa, 8.
Tel. 352 41 59

VALÈNCIA-COLOM
Colom, 33.
Tel. 352 81 23

VALÈNCIA-MERCAT RUZAFA
Plça. Dr. Landete, 8.
Tel. 374 60 72

ALACANT
Av. Federico Soto,
14. Tel. 520 46 06

BENICARLÓ
Av. Pío XII, 5.
Tel. 47 26 03

CASTELLÓ-PLAÇA FADRELL
Av. Casalduch / cant. Fola.
Tel. 23 89 46

ELX
Gabriel Miró / cant. Pascual Caracena.
Tel. 542 79 06

GANDIA
Pg. de les Germanies, 43. Tel. 286 37 41

VILA-REAL
Av. de la Murà, 27. Tel. 53 30 91

VINARÓS
Plça. de Sant Valente, 2. Tel. 45 57 14

EL TEMPS

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Plaça del Mercat, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTORA: Assumpció Maresma.
CAP DE REDACCIÓ: Joan Vila i Triadú.
REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Miquel Alberola, Joan Marí, Joan Morales, Ignasi Pellicer, Jordi Sebastià, Rafa Gil (*Fotògraf*) i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE BARCELONA: Oriol Malló, Pere Martí, Eduard Voltas i Mercè Montoliu (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
CORRESPONSALS: Francesc Robert (Andorra), Pere Codonyan (Perpinyà).
RÚBRIQUES: Jordi Ballo, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Vicent Partal, J. J. Pérez Benlloch, Ferran Torrent.
COL·LABORADORS: E. Aguilella, J. Alandes. S. Alcalà, A. Alfaro, F. M. Anton, L. Bonada, F. Bueno, F. de P. Burguera, X. Bussé, J. A. Benach, F. Caballero, R. de la Calle, A. Castel, E. T. Climent, J. Comellas, A. Cort, S. Cucurella, M. Domínguez, X. Duran, M. Ferrando, L. Ferri, V. Franch, X. Fuster, C. Gàmez, J. L. Guarner, D. P. Grau, A. Guasch, J. M. Játiva, J. M. Lluró, X. Mínguez, J. F. Mira, J. Morell, J. M. Oleaque, M. Ollé, T. Picazo, M. Porta Perales, P. Quintana, A. Reig, J. Reus, M. Serra, J. L. Sirera, M. Soler, M. Vicent, E. Vizcarra.
COL·LABORADORS GRÀFICS: J. Celià, S. Llosà, D. Òrrit, C. Puértolas.

ARXIU: Jesús Prats (Fotografia), Rosa Serrano (Documentació).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martínez, València. Tel.: (96) 352 48 69. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011 Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31-453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.
SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.
ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.
PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (Correcció lingüística), Lina Casanovas (Maquetació), Rosanna Puchades (Textos).
DISSENY DE PORTADA I GRÀFICS: Víctor Navarro.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMATGES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímic, electroòptic, magnètic, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

Mandela-De Klerk: un Nobel molt encertat

A questa vegada sí. Els premis Nobel de la Pau tenien, o tenen, la rara fortuna de ser polèmics. Però poca gent discutirà la justícia i l'oportunitat d'un premi Nobel de la Pau atorgat *ex-aequo* a Nelson Mandela i Frederik W. De Klerk.

Des del 1989, any en el qual De Klerk va arribar al poder, tots dos homes s'han consagrat, amb enorme saviesa i prudència, a desmuntar un dels més horripilants sistemes polítics inventats per la humanitat: l'*apartheid*. La feina no era, ni molt menys, senzilla. Aquella tardor del 1989 en què De Klerk guanyava les eleccions, Nelson Mandela continuava a la presó, convertit en un dels símbols mundialment reconeguts de la llibertat. De Klerk va fer una campanya ortodoxa en la qual només una frase ("vull una Sud-àfrica per a tots els sud-africans") deixava entrevure la possibilitat de canvis. La mateixa nit de les eleccions la policia matava uns quants ciutadans negres i el bisbe Desmond Tutu iniciava una altra protesta pacífica contra el règim. Només uns mesos després Mandela eixia caminant de la presó que l'havia aïllat del món durant dècades i De Klerk començava a explicar als seus, als blancs, que l'*apartheid* no podia continuar, que Sud-àfrica perdia molt amb ell i que el futur de tots, de la minoria blanca i de la majoria negra, passava i passa per la democratització de la societat i, per tant, per un probable govern multiracial.

No hi ha dubtes que el final del comunisme i la política de blocs ha ajudat en el procés. Sense aquest final probablement encara estaríem empastifats en una batalla de bàndols: l'ANC amb l'URSS i el Partit Nacional amb el que en deien "món lliure", malgrat que Sud-àfrica de lliure no tenia res.

Però, per damunt de tot això, si no hagueren coincidit Mandela i De Klerk, en el temps i en l'espai, segurament tampoc no hauríem pogut assistir a aquest miracle polític en què està esdevenint la transició a Sud-àfrica. Ara, quan arriba aquest premi, ja s'han establert els mecanismes que donen accés al poder a totes les races i Mandela mateix ha demanat a la comunitat internacional el final de les sancions. Ja ens trobem per tant més enllà de la meitat del camí, d'un camí que han traçat els dos protagonistes màxims del canvi.

De Mandela cal destacar un fet: la seua gran generositat. Nelson Mandela ha passat més de mitja vida en unes terribles condicions de presó. Podia haver eixit d'ella amb ànim de revenja, amb ànim de destruir el règim injust que s'ha emportat tants i tants anys de la seua llibertat. En canvi ha eixit de la presó amb la mà estesa. Sense renunciar ni un sol moment a la seua, més que provada, dignitat però també sense dificultar ni una sola vegada el diàleg. Ni tan sols quan es produeixen provocacions tan flagrants com l'assassinat de Chris Hanni i la paròdia de judici contra els seus assassins. Mandela havia demostrat de sobres la seua talla humana resistint el captiveri. Ara, a més, ha demostrat una talla d'estadista molt poc habitual.

Per la seua banda De Klerk també ha hagut de fer un llarg camí. Quan va heretar el Partit Nacional ningú en les seues files no advocava per la Sud-àfrica que ara naix. Ni tan sols el Partit Democràtic, situat a la seua esquerra, s'atrevia a suggerir un canvi tan clar. I a la seua dreta el Partit Conservador i l'extrema dreta estaven atents a qualsevol relliscada. Però, més que això, hi havia la realitat d'una societat blanca que odiava a mort Mandela i l'ANC, després de dècades d'adoctrinament fanàtic de la premsa contra "el terrorisme". De Klerk ha hagut de lluitar amb tot això i imposar la possibilitat real d'un acord fructífer per a tots. No ha estat, ni de bon tros, una feina fàcil.

Encara queda per resoldre la greu situació econòmica en què viu la població negra. L'*apartheid* polític podem dir que pràcticament ha caigut. Ara és hora de començar a treballar per la fi de l'*apartheid* econòmic.

SUMARI 488

25 octubre 1993
Any X-Núm. 488
Setmanari
d'informació general
400 Ptes.

ACTUALITAT

8 E. VOLTAS
J. OLIVERES
Pagar més per rebre menys?
La crisi de l'estat de benestar.

16 Joan MARÍ
Operació Blasco.
Rafael Blasco impulsa una plataforma política nacionalista.

20 Ismael BELDA
"El més perillós de Zaplana és la falta d'escrúpols".
Entrevista a Àngel Franco.

23 Pere MARTÍ
L'ambaixada d'Alduy.
Inaugurada la delegació de l'Ajuntament de Perpinyà.

PERPINYÀ LA CATALANA

26 Miquel PAYERAS
Comença la cursa del 95.
Les formacions polítiques inicien un nou curs a Balears.

28 Miquel ALBEROLA
"La borsa, cal desmitificar-la: és un mercat".
Entrevista a Joaquim Maldonado Chiarri, president nacional de la Societat de Borses.

INTERNACIONAL

34 'DER SPIEGEL'
"L'estat està en mans de lladres".
Entrevista a Umberto Bossi, líder de la Lliga Nord.

37 Jordi DUCH
El bumerang rus.
La qüestió nacional esdevé un dels principals problemes de la Federació.

SOCIETAT

42 Xavier RIUS SANT
Els espies de Narcís Serra.
El CESID, un servei d'informació sense control parlamentari.

46 Xavier MUNTANYÀ
"Els dissenyadors no tenim cap poder".
Entrevista a l'il·lustrador Pere Torrent, 'Peret'.

EL TEMPS

49 Carme PLANELLS
Merceries, l'encant intemporal.
Les poques que queden es resisteixen a desaparèixer.

CULTURA

54 Jordi BALLÓ
Dennis Hopper, la 'road movie' d'un americà intranquil.
El mític actor i director visita Barcelona.

58 Ignasi ABAD
Arte: Televisió cultural o ghetto elitista?
La cadena europea reprèn les negociacions amb RTVE.

61 Xènia BUSSÉ
Ceret, la creativa.
La casa de l'art al Vallespir.

CIÈNCIA

66 Albert PUNSOLA
Benvinguts al sostre del món.
Els nous gratacels d'Àsia desafien la tècnica.

ECONOMIA

70 Ignasi PELLICER
Taronges escorregudes.
Els cítrics valencians, davant d'un mercat cada vegada més exigent.

DOCUMENT

79 E. T. CLIMENT J. M. OLEAQUE
Onades de vida.
Lluís Llach: itinerari fotogràfic a través d'una revolta.

PERDRE EL TEMPS

87
Guia cultural.

OPINIÓ

33 J. J. Pérez BENLLOCH
Opinió.
El mapa electoral d'ací a molts mesos.

41 Vicent PARTAL
Opinió.
Com s'expliquen els xinesos.

53 Jordi BALLÓ
Opinió.
Badalona, sí senyor.

65 Pere CALDERS
Opinió.
Només ens faltava aquesta.

69 Martí DOMÍNGUEZ
Opinió.
Senyera del poble meu.

77 Fabià ESTAPÉ
Opinió.
La crisi de l'Estat del Benestar.

96 F. TORRENT M. ALBEROLA
The Financia El Temps.

FUSTER D'EL TEMPS

Topografia política

Ja ho sabíem, que això de dretes i esquerres no passa de ser una distinció convencional: de fet, i poseu-vos on vulgueu, sempre hi ha algú més a la dreta o més a l'esquerra. Però em fa la impressió que, d'un temps ençà, el personal manifesta una precipitada tendència a desesquerranitzar-se tant com li ho permeten les circumstàncies, almenys dins la "sagrada àrea del dòlar". Potser es tracta d'un senyal més de la "postmodernitat", i la cosa tindrà unes explicacions que ara jo sóc incapaç d'endevinar. En tot cas, avui, ja solament són d'esquerres els qui no han trobat l'oportunitat de fer-se de dretes. Calcant una fórmula graciosa i d'origen incert, podríem dir: "Un esquerrà que veu la televisió no és un esquerrà, és un televident". És un exemple dels molts que podríem adduir. En la Patrística del Maig del 68 abunden els avisos sobre el perill. Com no recordar tot allò del "sistema" que "integra" els seus "rebels"? Marcuse –i els altres– tenia més raó que un sant, i els mateixos xicots que protagonitzaren aquella "revolució" han acabat sent uns honorables pares de família (com els pertocava ser-ho), tremendament descolorits. I no cal ni parlar dels qui començaren declarant-se socialdemòcrates, i no pocs marxistes aproximatius, i més d'un àcrata adolescent: el vot, la filosofia, l'escalafó, el govern, la poesia lírica, prou que ho donen a entendre. El fenomen em desconcerta. Personalment, no veig la necessitat de ser de dreta: si més no, de ser "tant" de dreta. D'altra banda, l'esquerra residual tampoc no sap què oferir... Ai!, aquells anys, quan, per exemple, el difunt Blas de Otero volia anar a la Xina per "orientar-se"! Vivim en plena "desorientació". O massa "orientats" en el sentit "occidental" del verb...

Joan Fuster
(Article aparegut en el primer número d'EL TEMPS)

CARTES

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim trenta ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

Els articles de Ramon Barnils

Sóc lector habitual d'EL TEMPS i d'altres publicacions en català, com és el cas de la revista *Presència*, que s'adjunta al periòdic *El 9 Nou*, i per tant segueixo amb freqüència els articles de Barnils. La veritat és que les paraules del senyor Barnils sovint destil·len odi i venjança, i són més pròpies d'un nazi-onalista de quarter que no pas d'un nacionalista pacífic.

Senyor Barnils, calmi's un xic! En quina Catalunya viu vostè? A la Catalunya del segle XVII o XVIII o a l'actual? Vostè, senyor Barnils, es creu portaveu d'una Catalunya inexistent, una Catalunya platònica, perquè, vulguem o no, hem de tenir en compte que aquí viuen un gran nombre d'espanyols (si prenem al peu de la lletra la seva teoria i la d'altres segons la qual és la llengua materna la que marca la nacionalitat i l'ànima d'una persona).

Articulistes com en Barnils i com els de l'*Abc* –que es mouen guiats per tòpics i fòbies xovinistes– són els qui han fet possibles enfrontaments i discòrdies civils. Senyor Barnils, repeteixo, intenti tranquil·litzar-se una mica, i recordi que els catalans no necessitem periodistes "salvadors de la pàtria" com vostè.

Enric López i Andreu
Mollet del Vallès
(el Vallès Oriental)

Virgin i la Generalitat

En primer lloc desitjo felicitarlos pel contingut de l'article que EL TEMPS, núm. 485, publicava sobre la nostra *megastore* i la seva obertura dominical. No obstant, i com es desprèn de la seva lectura, el titular relatiu a les teòriques declaracions de "responsables" de Virgin que indiquen: "hem guanyat la guerra a la Generalitat", no es correspon amb la nostra posició sobre aquest tema.

La Generalitat de Catalunya i Virgin han mantingut converses durant més d'un any amb la finalitat d'assolir un punt d'acord sobre aquest tema. Encara avui mantenim la mateixa actitud, tot i tenint pendent per part de la Generalitat la confirmació de data per a noves entrevistes ja sol·licitades.

L'obertura del nostre establiment a Barcelona des del diumenge 19 és només la nostra obligació de mantenir un comportament coherent amb el nostre públic, perquè sempre ens hem caracteritzat per la nostra voluntat d'obrir els dies festius. Creiem doncs que no hauria estat ètic que, desitjant obrir el diumenge, no haguéssim exercit el nostre dret quan això és possible.

No es pot parlar de "guerra" doncs, sinó de diàleg, i considerem que la nostra obertura afegia nous arguments a la tesi que hem vingut defensant. En qualsevol cas, i des del nostre punt de vista, amb l'obertura en diumenge

El MOPT discrimina

Aquestes dues fotografies han estat obtingudes a la mateixa carretera, però a uns tres quilòmetres de distància l'una de l'altra. La de dalt es troba a la comarca del Montsià, territori administratiu del Principat de Catalunya. La de baix, a la comarca del Baix Maestrat, pertanyent al País Valencià. Enmig, hi ha el riu la Sénia. Hi veieu la diferència, no?

Caldria adreçar al Ministeri d'Obres Públiques i Transports les següents preguntes: No hi ha aquí un Estatut que parla de dues llengües oficials, com al Principat? No existeix una Llei d'Ús i Ensenyament que en regula la utilització pública per part de les institucions, com al Principat hi ha la Llei de Normalització Lingüística? Si és així, per què l'estat continua discriminant-nos, als valencians catalanoparlants?

Curiosament, 150 quilòmetres més al sud, no tradueixen la part de dalt, però sí la de baix: "Auto-

l'única guanyadora és la cultura i els consumidors catalans, no havent, per tant, cap vençut. El bé públic no fa mal a ningú i molt menys a qui, com la Generalitat de Catalunya, vetlla per ell.

Lluís Urbano
Director general de Virgin Retail España, SL
Barcelona

Catalunya no, Palestina sí, al COI

Després dels Jocs Olímpics de Barcelona, el Comitè Olímpic Internacional (COI) va sentenciar de forma definitiva que cap nació no independent, cap nació sense estat propi, no en pot ser membre, del COI. Això anava en contra de Catalunya. Semblava que ens ho haguessin dedicat expressament.

Ara, però, el Comitè Olímpic Internacional acaba d'acceptar Palestina com a membre de ple dret. Palestina no és cap estat independent, ho és Israel. La nova situació és la d'una autonomia a dos territoris sota control israelià: la franja de Gaza i la vila de Jericó i prou. No es tracta, doncs, d'un nou estat àrab, és evident.

La nació catalana també està fragmentada en "regions autònomes" i cap d'elles no ha estat admesa al COI, dirigit pel català Joan Antoni Samaranch. Sortosament, tenim una excepció: Andorra, que és l'únic tros de la nació que és estat independent i és membre de l'ONU i del COI. Per tant, l'esport català té aquesta possibilitat si Andorra li ho permet.

Per quins set sous el COI de Samaranch accepta l'autonomia dels àrabs d'Israel i en canvi nega el mateix dret a les autonomies catalanes? Tant pesa el petroli àrab? Tan poca cosa som deu milions de catalans, damunt d'un espai de 69.964 km²?

Lluís Morera Pascual
Encamp (Andorra)

ARXIU

via de la Mediterrània". Potser per no fer-li un lleig a la denominació turística de la Generalitat?

Josep Lluís Buscador
Vinaròs (el Baix Maestrat)

Manca de recursos didàctics

Com a professionals de l'ensenyament universitari, ens trobem que en moltes ocasions ens falten recursos didàctics en català: bibliografia, principalment, però també material audiovisual, per exemple. Per això agrairem que se'ns envie informació sobre el tema que es pugui utilitzar en classes de disciplines científiques –física, química, biologia...–, de cursos universitaris o dels darrers anys del batxillerat. La nostra adreça és: Departament de Física Aplicada. Universitat d'Alacant. Apartat 99. 03080 Alacant.

Rafael Gracia Molina i
Albert Gras Martí
Alacant

Rectificació

La foto que apareixia en l'article "Quo vadis, PSPV?", publicat en EL TEMPS, núm. 487, i que havia de correspondre a Eduard Montesinos, secretari general del PSPV de l'Horta i director general de Treball de la Generalitat valenciana, correspon, per un error, a Àngel Franco, senador per Alacant del PSPV-PSOE, amb qui EL TEMPS publica una entrevista en la pàgina 20 d'aquest mateix número.

DURALEX-SEDLEX

Un bocí d'Espriu sencer

Aquest llibre de mig miler de pàgines sobre l'Espriu jove –sembla mentida, però l'Espriu va ser, alguna vegada, jove; de malcriat, sempre– no és un llibre divertidíssim, és molt més divertit encara. Es un llibre profundament divertit.

La doctora Rosa Maria Delor ens regala un llibre de 524 (cinccentes vint-i-quatre) pàgines que estudien catorze anys de l'escriptor, i que titula *Salvador Espriu, els anys d'aprenentatge 1929-1943*.

La dimensió de l'estudi està d'acord, plenament, amb el que és habitual en les cultures dignes d'aquest nom situades en el nostre món occidental. Té la mida, i la profunditat del que se'n solen dir estudis, o biografies, "acadèmics", o bé "definitius", i de vegades, però no tant per la mala connotació, "oficials". Fins i tot "canònics", que es com oficial, però sense la ferum administrativa.

No tenim encara res de semblant sobre cap dels nostres autors. Potser, buscant bé i deixant-nos de capelles, capelletes i santuaris, algun editor podrà aconseguir un cos sencer i complet d'estudis canònics, definitius, sobre Ramon Llull. Potser també, encara que no és tan segur, sobre Joanot Martorell –i encara mercès a l'empenta publicitària de l'any del Tirant–. Però no tenim res, ni de bon tros, sobre cap altre dels nostres grans autors. No sabem ni tenim res de canònic ni de definitiu sobre Verdaguer –es veu que d'aquí a uns anyets–, ni sobre Carner, ni sobre Riba, ni sobre Foix, ni sobre Pla –es veu que d'aquí a uns anys–.

Es probabilíssim que ens equivoquem en aquestes afirmacions: com que són poques les persones que s'han pres seriosament la seva professió acadèmica, de savi, d'erudit, s'ha format "naturalment" una mena de secretisme, de compartiments estancs, que fan que potser sí que els de l'olla coneguin estudis definitius, canònics, sobre els grans. Però el simple lector, l'afeccionat, per ben intencionat que sigui, no en pot tenir, ni en té, prou notícia. Una notícia suficient com perquè l'existència d'aquests estudis li entri en la memòria automàtica, aquella que li proporciona, mecànicament, la llista dels quatre principals poetes, de la mitja dotzena de millors novel·les, dels tres o quatre, posem-n'hi cinc, grans pintors; del parell o tres de músics de reproducció permanent.

No tenim en canvi a la memòria automàtica, segurament perquè no hi són, i tant com ens agradaria d'equivocar-nos, els corresponents estudis canònics, "definitius", sobre aquestes mateixes persones.

Haurem de començar, doncs, per Espriu, ai las! I encara només en part, només sobre els anys d'aprenentatge. Perquè l'estudi de la doctora Delor, especialista en altres aspectes del mateix escriptor, no ens anuncia pas un segon volum canònic com aquest, sobre els anys de plenitud d'Espriu. Ho hem de lamentar moltíssim. Gairebé tant com que encara no tinguem res de semblant, ni de bon tros, sobre els grans: Verdaguer, Carner, Riba, Pla, Foix.

Ramon Barnils

ACTUALITAT

Els pensionistes i els aturats seran els més perjudicats per la retallada pressupostària

Crisi a l'estat del benestar

El Govern espanyol ha decidit de pal·liar el dèficit públic retallant les prestacions socials, que afecten sobretot els jubilats i les persones en atur. A tota l'Europa occidental es qüestiona una de les principals conquestes socials d'aquest segle.

En el capitalisme, l'estat ha de regular el creixement econòmic amb polítiques conjunturals i de desenvolupament, tant en èpoques de crisi com en èpoques d'increment econòmic. La segona funció de l'estat és la de fer de suport logístic d'aquest creixement. En aquest aspecte es preocupa de les infrastructures, la recerca, la formació i la inversió social (ensenyament, sanitat i assistència social, bàsicament). La tercera és la intervenció estructural, és a dir que ha de fomentar la modernització i concentració de les empreses perquè puguin ser competitives i la integració internacional de l'economia. A més a més, l'estat té altres funcions de caràcter no econòmic, com ara defensa, seguretat i justícia.

L'estat del benestar és aquell que modifica el joc de les forces del mercat amb el propòsit de garantir una renda mínima als individus; mira d'evitar la inseguretat a aquests individus i assegura a tothom els millors estàndards possibles quant a serveis socials.

Si l'estat del benestar és ara qüestionat és per l'existència del dèficit públic. La forma més fàcil de disminuir-lo és retallant les prestacions socials. Però n'hi ha altres, com per exemple augmentar els ingressos públics, gestionar-los millor o disminuir altres despeses, com ara les destinades a defensa.

No obstant això, polítics, empresaris, sindicalistes i economistes coincideixen en la necessitat de racionalitzar les despeses socials. Les discrepàncies sorgeixen a l'hora de mesurar-ne l'abast i de repartir la càrrega.

LA PRIMERA RETALLADA

El dèficit públic apareix quan l'economia productiva, que és la que crea riquesa, no és capaç de generar prou recursos i, a més, alguns d'aquests recursos es destinen a especulacions financeres. L'estat espanyol té un dèficit superior al d'altres països perquè és menys productiu i es troba en inferioritat respecte als altres en infrastructures, recerca i formació.

El dèficit públic espanyol del 1992 se situà en el 4,4% del Producte Interior Brut (PIB), segons dades de la Comunitat Europea, quan al Regne Unit va ser de l'1,9%, a França del 2,2%, a Alemanya del 2%, al Japó del 0,4% i als Estats Units del 2,9%. En pitjor situació que l'estat espanyol hi havia Itàlia, amb un dèficit del 10,9%, Portugal amb un 7,4% i Grècia amb un 13,4%. La mitjana de la Comunitat Europea era del 4,6%.

Espanya desenvolupa l'estat del benestar durant la segona part dels anys 70, quan ofereix un considerable augment de les prestacions socials, per més que resti ben lluny de les d'altres països europeus.

Però, quan la crisi comença a manifestar-se amb força, el Govern espanyol decidia, l'abril de l'any passat, retallar les prestacions per desocupació. Segons el minis-

tre de Treball del moment, Luis Martínez Noval, amb l'aplicació del reial decret 1/92 (el famós "Decretazo") l'INEM va estalviar durant vuit mesos d'aplicació més de 100.000 milions de pessetes. En canvi, la UGT de Catalunya, en un estudi propi, estimava en una reducció de l'1,89% la despesa absoluta i constatava, alhora, que els treballadors parats perdien 7,44 punts de prestació mitjana rebuda. Aquest decret era el primer indici que l'estat del benestar flaquejava i entrava en qüestió.

Als països més desenvolupats del nord d'Europa, empresaris i sindicats pacten per incrementar la productivitat i lluitar contra la desocupació.

PRIVATITZACIONS

El dèficit públic preocupa tots els governs occidentals. Per això, tots tracten de reduir-lo. Així, doncs, encara que França tingui un dels dèficits públics més baixos d'Europa, el 2,2% del PIB, el govern conservador d'Edouard Balladur ha iniciat la privatització d'algunes de les principals empreses públiques a fi d'obtenir una gestió més àgil i reduir, alhora, el sector.

En canvi, la Gran Bretanya, per més que els governs de Margaret Thatcher i John Major hagin privatitzat les empreses britàniques, té un dels dèficis més elevats d'Europa.

Els aturats no podran cobrar el subsidi fins que no hagin exhaurit la indemnització per acomiadament. RAFA GIL

A l'estat espanyol ja hi ha hagut declaracions proposant la privatització de les empreses públiques que generen beneficis. N'ha estat la primera perla la sortida a Borsa de la corporació bancària Argentaria. Enagas, una altra empresa pública, ja ha estat venuda a la societat privada Gas Natural.

Carlos Solchaga, president del grup parlamentari socialista i ex-ministre d'Economia, ha demanat públicament la privatització de les empreses públiques rendibles, per més que des del PSOE no ho vegin amb claredat, malgrat un estudi d'Argentaria. De totes maneres, el Govern espanyol ha anat privatitzant a poc a poc algunes d'aquestes empreses, i no a gran escala com a França.

El Govern francès, d'altra banda, ja ha aprovat un pla per a fomentar l'ocupació, consistent a subvencionar la creació d'empreses per gent sense feina; igualment, als treballadors parats que acceptin una feina amb una remuneració inferior a la desocupació, l'estat els abonarà la diferència, i això també disminuirà, en part, el dèficit públic. Però, fins ara, no ha pas retallat les prestacions socials.

Un cas similar al francès és el d'Itàlia. El govern també ha començat una onada privatitzadora, contestada per les forces sindicals. La convulsionada societat política d'Itàlia no permet de marcar una línia concreta d'actuació, i els principals sindicats italians ja han convocat una vaga en protesta per l'incompliment del pacte social, signat aquest estiu, encara que no hi hagi prevista cap retallada quant a prestacions socials.

El govern d'Alemanya, en canvi, actua de manera diferent. Amb un dèficit públic del 2% del PIB ha decidit d'augmentar-lo per afavorir la creació de riquesa de la seva economia. Per això, govern i oposició van signar un pacte per a crear les bases que permetessin la represa del creixement econòmic. Alemanya, a més de sortir de la recessió econòmica ha de pagar el preu elevadíssim de la reunificació. Tanmateix, el govern de Helmut Kohl no ha reduït cap de les prestacions socials i ha deixat per a mitjan 1994 l'estudi sobre si apuja les prestacions socials o no. En canvi, en lloc de reduir el dèficit ha decidit d'incrementar-lo, tal com marquen els cànons econòmics més tradicionals del capitalisme: quan hi ha decreixement de l'economia és quan l'estat ha d'endeutar-se més, i és quan hi ha creixement que ha d'abandonar la inversió.

NOVES RETALLADES

Mentrestant, el govern de Felipe González ha tornat a retocar les prestacions per desocupació, encara que finalment hagi fet alguna concessió als agents socials. Així serà incompatible de rebre indemnitzacions per acomiadament i alhora cobrar l'atur; és a dir, que el nou parat –excepte si és cooperativista– no cobrarà la desocupació fins que no hagi exhaurit la indemnització. Una altra mesura limita les prestacions al fet que el treballador perdi la feina involuntàriament i no cobri altres rendes. Aquesta reforma de l'assegurança de la desocupació pretén estalviar a l'estat 400.000 milions de pessetes durant 1994.

El Govern espanyol va acompanyar aquestes mesures –ignorant les principals propostes del Consell Econòmic i Social (CES)–, amb altres mesures, com ara vacances fiscals per a petites i mitjanes empreses de nova constitució i bonificacions en l'Impost d'Activitats Econòmiques (IAE) que iniciïn l'activitat durant l'any vinent.

El conjunt del sector públic gastarà l'any que ve un total de 6,46 bilions de pessetes en pensions, és a dir, 22,6 pessetes per cada cent de pressupostades. La principal novetat en el capítol pressupostari del 1994 és el canvi de sistema de revalorització: a partir de l'any vinent es fixarà d'acord amb la inflació prevista (un 3,5%), i no sobre la inflació passada.

D'aquesta manera, el Govern central vol frenar la despesa en aquesta partida i contrarestar l'efecte d'una major longevitat de la població. En anys anteriors, la despesa en pensions havia crescut a un ritme aproximat del 12%, quan el nombre de pensionistes només s'havia incrementat un 2,5% de mitjana.

Aquest sistema de revaloritzar les pensions és similar al que ha implantat a França el govern de Balladur. Però, a França, les pensions tenen una clàusula de revisió i d'ajustament sistemàtics, dos cops l'any, pel gener i pel juliol.

A la resta de l'Europa comunitària les revalorització de les pensions són dutes a terme de forma automàtica, segons la inflació, a excepció de Portugal, on depenen d'una decisió governamental.

Jordi Oliveres

Taula rodona sobre la crisi de l'estat del benestar

Pagar més per a rebre menys?

En plena negociació del pacte social entre Govern, sindicats i empresaris, un debat ideològic crucial comença a prendre forma: quin és el futur de l'estat del benestar? Les condicions de vida de la majoria dels ciutadans depenen de la resposta a aquesta pregunta.

Al voltant de la taula, tres visions de fons per a un mateix dilema: què fer amb l'estat del benestar. D'una banda Vicent Franch, professor de Dret Constitucional a la Universitat de València, heterodox ideòleg i pensador constant; al seu costat Victòria Camps, professora d'Ètica a l'Autònoma de Barcelona i estel·lar candidata independent pel PSC al Senat en les últimes eleccions legislatives; els acompanya un altre professor, Fabià Estapé, que va remenar les garrofes de l'economia en el seu moment i que ara contempla com les remenen antics alumnes seus de la Universitat. És ell qui obre el foc amb una introducció imprescindible: què és l'estat del benestar.

FABIÀ ESTAPÉ: L'estat del benestar té els seus orígens històrics en les primeres polítiques laboristes a la Gran Bretanya, i consisteix a posar molt més d'émfasi en la redistribució de la renda que en la producció. L'estat del benestar s'ha basat durant molts anys en oferir a la societat un suport des del bressol fins a la mort, i tot això ha estat possible perquè hi ha hagut una fase insospitada després de la Segona Guerra Mundial de prosperitat capitalista, una fase que podríem situar del 1950 al 1973, quan ve el primer xoc petrolífer que trenca els comptes i crea una situació nova i negativa comparada amb l'anterior. A Espanya l'estat del benestar arrenca d'una situació molt més modesta; va començar curiosament en l'època franquista amb les assegurances per malaltia, i s'ha anat multiplicant sobretot des de l'any 1982, amb la victòria del 28 d'octubre del partit socialista. Arran de la pujada dels socialistes al poder la despesa social es va estendre, i amb unes proporcions insospitades, com és el cas del subsidi d'atur. Subsidi que arran del trist creixement de l'atur s'ha convertit en una sangonera de la Seguretat Social agreujada per la picaresca d'aquest país. Penseu que cada individu que perd l'ocupació deixa de pagar impostos i passa a cobrar, amb la qual cosa anem desequilibrant la balança. Per això hi ha estudis tècnics que situen de manera precisa l'any 2004 com la data en què la Seguretat Social a Espanya farà fallida.

En l'actual conjuntura jo no diria que la noció de l'estat del benestar està en crisi. El que està en crisi són els mitjans per a aplicar-lo.

VICTORIA CAMPS: Jo crec que teòricament el concepte d'estat del benestar sí que està en crisi. En les teories de la justícia s'enfronten dos models d'estat. Un és el model socialdemòcrata, i l'altre és el que avui s'anomena l'anarquisme de dretes, que vol un model d'estat mínim –l'única funció del qual seria protegir els individus els uns dels altres i dels poders externs– però que considera que no és just que hi hagi un estat que distribueixi allò que potser uns individus han guanyat amb el seu esforç i uns altres que són uns ganduls no s'han guanyat. A més, hi ha la percepció popular que l'estat del benestar no arriba a ser just per a tothom, que hi ha uns quants que paguen impostos i uns altres que se n'aprofiten perquè no tenen ganes de treballar.

L'altre dia vam tenir una reunió de grup parlamentari amb Felipe González, que va plantejar una cosa encertada: la crisi econòmica no és conjuntural sinó estructural. Deia que l'estructura de l'estat del benestar actual ja no és la que ha de ser, que és un estat massa gran i que tothom se'n vol aprofitar. No s'ha de dir que no a l'estat del benestar, perquè és la innovació més important del segle XX en matèria de justícia social. Però en canvi sí que l'estat del benestar ha crescut massa i s'ha d'entendre d'una altra manera. El que s'ha de fer a l'hora de redistribuir és afavorir els qui estan pitjor. Això vol dir identificar els qui estan pitjor i prioritzar-los. Però és clar, no fer una distribució igual per a tothom pot tenir uns costos electorals molt grans.

VICENT FRANCH: La complexitat del problema el fa apassionant. L'estat del benestar forma part d'una determinada cultura com a resposta a les desigualtats socials i a la necessitat d'establir mecanismes d'integració i solidaritat. El que està en crisi és el concepte cultural de l'estat del benestar. El veritable problema és doble: identificar les causes i trobar com se supera la situació actual.

Evidentment ningú no està disposat a fer un sacrifici perquè deixen de prestar-li una sèrie de serveis, no solament la cobertura de l'atur, sinó també la sanitat, l'educació i moltres altres coses. I no hem d'oblidar que totes les administracions, des de la central a les locals, desenvolupen i multipliquen serveis socials de tot tipus: aconsellen la sexualitat, la planificació familiar, t'orienten sobre els estudis que has de seguir... existeix una planificació amb l'objectiu que la gent no trie sinó que vaja per on convé que vaja. I tot això forma part d'una cultura de la desmobilització de la potencialitat social. Però evidentment el seu contrari és cruel: deixar la gent davant d'un estat mínim buscant-se la vida.

EL TEMPS: Hi ha forces polítiques liberals i conservadores que vulguin acabar amb l'estat del benestar per una qüestió de filosofia i no perquè no es pugui mantenir econòmicament?

V. CAMPS: Jo crec que els conservadors d'aquest país en aquest punt no són tan extremistes com les teories demanen que siguin. I tampoc els republicans americans i els conservadors anglesos no són tan extremistes, suposo que perquè la resposta social no els permetria ser-ho. Em sembla que el concepte de l'estat del benestar està assumit, i el que fa falta és un canvi de cultura: que la gent entengui que l'estat del benestar no consisteix que cada individu fa una mena d'estalvi que

Al voltant de la taula, tres visions de fons per a un mateix dilema: Vicent Franch, Victòria Camps i Fabià Estapé. CARME PUERTOLAS

són els seus impostos i que això li serveix per a tenir uns beneficis ell sol. Desgraciadament això és el que la gent pensa que és l'estat del benestar. La gent diu "jo ja pagaria impostos si em donessin uns serveis millors". Mai no diuen que pagarien si hi hagués més igualtat. El que no hi ha és la cultura de la solidaritat.

F. ESTAPÉ: És per això que la política s'ha de convertir en una pedagogia continuada. I encara que diguin que s'han acabat les ideologies jo veig diferències substancials entre un senyor de dreta i un d'esquerra.

V. CAMPS: Aquesta diferència s'ha de mantenir, i una de les formes de fer-ho és defensar un model d'estat diferent. Ara, em sembla que no hi ha cap polític que en aquests moments pugui defensar l'estat mínim amb totes les conseqüències.

EL TEMPS: Recentment s'ha aprovat una mesura segons la qual no es podrà rebre el subsidi d'atur mentre es cobri la indemnització, i els sindicats l'han qualificada de mesura "antisocial". Això atempta contra l'estat del benestar?

F. ESTAPÉ: S'està distorsionant el significat de "social" i "antisocial". El que sí que era social era portar a bon terme el programa d'habitatges d'UGT. Això sí que era social. Però el que ha passat vol dir que els sindicats poden tenir fallides com els capitalistes.

V. CAMPS: Sí, i a més tenen un model antiquat. El tipus de reivindicacions que fan potser no s'ajusta a les noves realitats. Qui defensa els joves aturats, per exemple? No hi ha sindicat que els defensi perquè no poden ni estar sindicats. No es pot acusar certes mesures molt concretes de ser antisocials si a la vegada no es fan propostes alternatives globals i responsables.

V. FRANCH: Els sindicats estaven acostumats els darrers anys a unes despeses socials molt altes, i ara veuen que la primera víctima de la crisi serà precisament la despesa social. Així que reaccionen de la manera que Déu els dóna a entendre: no n'hi ha prou amb manifestacions sinó que hi haurà mobilitzacions. Però el que no faran serà tornar a convocar una vaga general. Jo crec que els sindicats s'acabaran adaptant a les circumstàncies i pactaran sectorialment, per exemple la congelació salarial dels funcionaris, que són els únics que tenen assegurat vitalíciament el seu lloc de treball.

V. CAMPS: A mi em sembla molt bé que el primer salari que es congeli sigui el dels funcionaris, fins i tot el dels interins, que encara que el seu lloc no sigui vitalici de dret sí que ho és de fet. Qui s'atreveix a treure un funcionari interí?

V. FRANCH: Doncs jo crec que no tardarem a veure 200.000 o 300.000 funcionaris interins al carrer. L'estat en fallida ha de traure d'allà on n'hi ha. Quan arriba un moment que els diners per a les despeses corrents ja no es poden traure

EL GRAN CONCERT DE

LLUÍS LLACH

Un pont de mar blava

De Miquel Martí i Pol i Lluís Llach, amb la participació de Nena Venetsanou (cantant grega) i Amina Alaoui (cantant àrab)

XXV ANYS DE 3 I 4

I PREMIS OCTUBRE I

Dijous, 28 d'octubre de 1993

23 h. Pavelló Esportiu de la Font de Sant Lluis

València.

Venda anticipada: 1700 pts. (oficines de la Caixa de Catalunya i locals d'Acció Cultural del País Valencià)

Venda en taquilla: 2000 pts.

d'enlloc es va a la política de xoc. I la política de xoc és traure funcionaris interins. I el pitjor de tot és que totes les reduccions de despeses previstes no poden reduir el dèficit. En realitat el veritable drama és que la socialdemocràcia ha de preparar l'eixida de la crisi perquè el capitalisme continue. I les esquerres socials entenen que això és un servei que es fa a l'adversari, perquè encara veuen l'empresa com una cosa de la qual ells mengen però no de la qual ells participen.

F. ESTAPÉ: En aquests moments s'ha de difondre la idea que les esquerres són molt més eficients per a administrar el capitalisme que les dretes, perquè són més elàstiques a l'hora d'afrontar problemes nous. La gent d'esquerres està molt més preparada per a combinar eficiència econòmica i justícia social. Perquè hi ha una cosa que hem d'acceptar: l'economia de mercat genera desigualtats, i per això hi ha d'haver l'acció correctora de l'estat.

EL TEMPS: Però hi ha hagut mesures que afecten la política social que alarmen la població. Existeix la percepció entre els ciutadans que l'única manera d'assegurar-se el cobrament d'una pensió digna d'aquí a quaranta anys és la contractació d'un pla de jubilació amb un banc. Això seria més que una simple retallada de l'estat del benestar...

V. CAMPS: Home, si s'arribés a aquest extrem evidentment això seria un desmantellament de l'estat del benestar. Però jo no crec que estiguem anant en aquesta direcció, perquè hi haurà noves situacions, coses imprevisibles...

V. FRANCH: Jo crec que l'injuriat marxisme hauria de ser desempolsegat del bagul per tal de fer una mica de prospectiva del que pot venir. El marxisme com a eina de transformació del món ja hem vist on condueix, però com a eina analítica potser s'hauria de desempolsegar. De moment Major, Balladur, Clinton, Kohl i González tenen el mateix problema. Uns el tenen més gros i altres més petit. I les receptes són les mateixes per a tots ells. Es vigilen entre ells i quan volen prendre la mateixa mesura que l'altre analitzen els resultats allà i calculen quins costos tindria ací. Jo estic convençut que el Govern espanyol acabarà prenent les mateixes mesures que el francès o l'alemany. Farà el que fan els altres: reduir el subsidi d'atur, fer pagar els medicaments, no intervenir quirúrgicament els fumadors i els bevedors...

EL TEMPS: L'estat del benestar ha creat un individu poc actiu, sense iniciativa i refiat que l'estat li ho solucionarà tot?

CARME PUERTOLAS

Victòria Camps: "No s'ha de dir no a l'estat del benestar, perquè és la innovació més important del segle XX en matèria de justícia social."

V. CAMPS: Un benestar generalitzat que depèn majoritàriament del que l'estat ens dóna sí que fa que la gent no es faci suficientment responsable. L'individu s'ha fet subjecte de dret però no de deures, i està molt acostumat a demanar coses i molt poc acostumat a complir obligacions. Hi ha un tema que a mi em preocupa bastant, que és el del repartiment del treball. La tecnologia provoca que cada cop es necessiti menys gent que treballi, i potser el treball s'ha de repartir d'una altra manera. I això em sembla que no s'ho planteja ningú.

CARME PUERTOLAS

Fabià Estapé: "Privatitzar per privatitzar és pa per avui i fam per a demà. El camí és l'eficàcia."

V. FRANCH: Sí, i acabes de tocar el nus de la qüestió, la creació de nous oficis. Per exemple entre els aturats del sector primari, o entre les persones de la tercera edat. A mi em sembla luctuosíssim que una persona que no es vol jubilar haja de fer-ho. Però em sembla més luctuós encara que un jubilat s'estiga assegut en un banc d'una plaça o sotmès als plans de l'Inserso.

V. CAMPS: És que aquestes serien maneres de compensar la crisi de l'estat del benestar. Fer servir gent que no produeix perquè està aturada o jubilada, fer-los sentir productius, oferint-los la possibilitat de fer coses que actualment només fa l'estat.

V. FRANCH: Sabeu que això forma part del programa de les dretes a França i del Partit Popular a Espanya, i també del programa del president Pujol?

EL TEMPS: La gent entendria que l'estat deixés de prestar serveis com la sanitat o l'ensenyament?

V. CAMPS: En aquest moment l'ensenyament és gratuït fins a una determinada edat, però a ningú no se li acudeix exigir que la Universitat també sigui gratuïta. En canvi amb la sanitat és diferent, perquè la gent sí que pensa que pot exigir qualsevol cosa gratis, i potser no ha de ser així. Hi ha gent que si vol anar a fer-se una operació als Estats Units que els costa trenta milions demana a la Seguretat Social que els ho pagui.

V. FRANCH: O la sanitat pública es gestiona amb criteris de producció o s'ha de privatitzar perquè done bon servei i no siga tan cara. I això sembla una heretgia, però és així. Una cosa que jo no comprenc és per què l'estat no demana auditories per a produir més i millor, i a un cost més barat.

V. CAMPS: Això a la Universitat s'està començant a fer.

V. FRANCH: Mireu, una empresa d'auditories li va proposar a l'alcalde de Nova York un pla per a posar en funcionament l'administració municipal per la meitat dels diners que costava en el pressupost oficial. I no es van atrevir. Les empreses japoneses redueixen costos amb uns sistemes molt efectius i curiosos. I en canvi ací el que es fa és reduir el subsidi d'atur i fer difícil l'adquisició d'aspirines per a la tercera edat. No hi ha imaginació per a abaratir costos.

EL TEMPS: La racionalització del funcionament de l'administració pública

evitaria que s'haguessin de retallar les despeses socials?

F. ESTAPÉ: Home, ajudaria. Davant de l'escàndol del fet que les comunitats autònomes estiguin proporcionalment més endeutades que l'estat central, l'altre dia el president Pujol anunciava que volia reduir el nombre de funcionaris. I davant de l'esglai que això va ocasionar, va afegir que no ho faria com Bill Clinton, sinó més a poc a poc. Jo estic esperant només que comenci amb el poc.

V. FRANCH: És que els capitans de les empreses públiques haurien de tenir algun tipus de responsabilitat, passar comptes.

Em pregunte també si amb la febre col·lectivista i el culte a allò que és públic no haurem destruït les bases de la cultura de la privacitat. L'estat mínim és cruel, però s'ha d'amenaçar amb l'estat mínim. Això obligaria a prioritzar inversions, a reduir el dèficit. I aquesta és la política d'aquella gent que en diem conservadors i insolidaris. I si la política del pacte social no dóna resultats vindrà això altre.

V. CAMPS: Es diu que l'estat mínim incentiva. Potser hi ha un punt de raó en això. Hi ha un clixé que diu que la cosa privada necessita menys diners que la pública, i que un parc privat d'un grup de veïns costa menys diners de cuidar i mantenir que un jardí públic perquè de seguida queda destrossat, perquè la gent no el considera propi.

V. FRANCH: Si tu crees les condicions perquè els individus respecten allò que és públic, ho faran. En canvi, si la gent creu que quan hi ha un policia no es pot fer determinades coses i que quan el policia no hi és aquelles mateixes coses ja es poden fer, doncs anem malament. Els espais públics de lleure s'han de privatitzar per a reprendre la cultura de respecte a allò que és comunitari. En una època en què un sector de la població té la mania de senyalar en els arbres les seues inicials de manera indeleble, un jardí que està farcit de varietats tropicals i arbres inaudits només pot ser preservat o bé amb un policia actuant de repressor, cosa molt desagradable, o bé fent pagar una entrada i exigint a la gent que entre amb corbata.

EL TEMPS: L'estat assistencial ha limitat la iniciativa de la gent?

F. ESTAPÉ: De vegades l'ha desviada. Ara, jo crec que a Catalunya, per exemple, hi ha una realitat com la cooperativista que té molt a dir en aquest moment que ens trobem. I el cooperativisme ja existeix a Catalunya, no s'ha de crear del no res. Jo he demanat a les empreses, des de l'Institut d'Empresa Familiar fins al Cercle d'Economia, que l'empresari faci pedagogia dins de l'empresa i digui al treballador: escolta, per l'import d'un cigaló et pots assegurar una intervenció quirúrgica el dia de demà.

EL TEMPS: L'estat no identifica prou bé qui realment necessita la seva assistència i qui no?

V. CAMPS: Home, hi ha una certa selecció natural. Qui més utilitza la Seguretat Social és la gent que no té diners per a pagar-se mútues privades. Però aquesta selecció no és suficient, i si l'estat del benestar s'ha de retallar s'ha de fer deixant fora de les prestacions els qui menys les necessiten.

CARME PUÉRTOLAS

Vicent Franch: "L'estat mínim és cruel, però s'ha d'amenaçar amb l'estat mínim."

V. FRANCH: Dir que l'assistència ha de ser només per als qui la necessiten de debò suposa admetre que la despesa és excessiva en la resta de gent. Un altre problema és quins efectes fiscals tindria sobre les economies privades el fet que uns tinguen assistència i els altres no. Si traiem de l'assistència la classe mitjana i deixem només els aturats, les persones grans, els menors, etc., resultarà que la classe mitjana i alta estaran pagant uns impostos sense rebre serveis a canvi. Amb la qual cosa els grans perjudicats pel desmantellament de l'estat del benestar serien precisament aquells que el volen desmantellar. Així que jo ja no entenc res.

V. CAMPS: De fet hi ha una classe mitjana més aviat alta que utilitza molt poc les prestacions perquè es paga l'educació dels fills, es paga la medicina, potser té també un pla de pensions... I aquests són els qui protesten de l'estat del benestar perquè no veuen quin és el benefici personal dels impostos que paguen. Però és que la lògica de l'estat del benestar no és aquesta, sinó que tothom que té més del que necessita ho doni als qui tenen menys del que necessiten. Hi ha d'haver gent que pagui més per a rebre menys. I això s'ha de comprendre.

V. FRANCH: És que aquesta gent en el fons no entén per què ha d'estar mantenint unes persones que, segons ells, no fan el que haurien de fer per tal de superar-se personalment. D'altra banda, jo estic convençut que per a superar un dèficit com el que tenim només es pot fer amb tractaments de xoc. El que passa és que s'ha començat el tractament de xoc pels més febles, exigint congelacions i reduccions de salaris, fent pagar impostos als aturats, etc.; i jo crec que s'hauria de començar d'una altra manera, per exemple privatitzant una part de la sanitat, així tothom apreciaria que l'estat està disposat a arribar fins on calga per a posar fi al dèficit. Que la societat sàpia que les coses van seriosament.

F. ESTAPÉ: A mi em sembla que això de les privatitzacions és un tòpic d'aquests moments. Es vol privatitzar empreses públiques que donen beneficis. A mi em fa molta gràcia això de voler privatitzar Endesa, que aguanta pràcticament tot el dèficit de les empreses públiques de l'INI. Privatitzar per privatitzar és pa per avui i fam per a demà. El camí no és aquest sinó el de l'eficiència, pública i privada. I que les empreses públiques puguin anar a borsa, que siguin cotitzades, que tinguin la religió del benefici i del repartiment de dividends.

V. FRANCH: No és tan senzill. La història del sector públic pesa molt damunt de les espatlles de l'estat.

F. ESTAPÉ: Sobre la tan comentada i suposada eficàcia del sector privat, jo voldria recordar la crisi de la banca privada a Espanya que no fa tants anys va portar 51 bancs al Fons de Garantia de Dipòsits, i ens va costar a tots els espanyols un bilió de pessetes. I d'això no se'n parla mai, tu! Ens emprenyen amb el dèficit de l'Ajuntament de Mollerussa, i a mi m'escandalitza molt més això dels 51 bancs.

Eduard Voltas

RECITAL D'OVIDI MONTLLOR I TOTI SOLER

Ofici de difunt, de **Joan Fuster**
en homenatge a **Vicent Andrés Estellés**
Precedit d'un concert del
Gremi de Campaners de València

ANYS DE 3 I 4

ANYS DE 3 I 4

Divendres, 29 d'octubre de 1993
23 h. Església de l'Escola Pia
València.

Entrada per **invitació.**
Poden recollir-se a la **Llibreria 3i4**
Pérez Bayer, 11. València

Rafael Blasco impulsa una plataforma política de caràcter "nacionalista progressista"

Operació Blasco

L'ex-conseller d'Obres Públiques de la Generalitat valenciana, Rafael Blasco, ha trencat definitivament amb el PSPV-PSOE. Ara, sondeja les forces polítiques nacionalistes del País Valencià per tal d'elaborar un programa mínim d'actuació on regne el pragmatisme.

Pepa Chesa, presidenta del PVN. RAFA GIL

Pere Mayor, secretari general de la UPV. R. GIL

Indiana Blasco i l'última croada. Aquest podria ser el títol de la pròxima "aventura" política de Rafael Blasco. En aquest cas, l'ex-conseller d'Obres Públiques de la Generalitat valenciana prescindirà de Steven Spielberg i es posarà ell mateix darrere de la càmera. Però abans del "càmera-acció", Blasco treballa –i sua– en el càsting. Es tracta de construir una plataforma nacionalista de caràcter progressista. Ni més ni menys que al País Valencià. Però Harrison Ford no serveix. I menys ara, que és un fugitiu triomfant. I sense repartiment d'actors tampoc no hi haurà guió, en una etapa pròleg que requereix una gran capacitat d'improvisació.

L'èxit de l'operació Blasco no consisteix a trobar un mosquit fossilitzat en ambre i reconstruir la cadena de l'ADN del nacionalisme valencià, sinó a ajuntar totes les peces del *puzzle* valencianista i "fer-los veure els costats de coincidència. I encara més difícil: fer-los oblidar els costats que els diferencien".

CONJUGAR EL VERB UNIR

"No és la primera vegada que comence de zero en política", deia l'ex-conseller fa dos anys, pocs dies després de ser absolt d'un presumpte delicte de corrupció que li havia costat el càrrec el 28 de desembre de 1989.

Avui, després d'un llarg contenciós en què Rafael Blasco, que compta 38 anys d'edat, ha volgut mostrar "la cara antidemocràtica del PSPV", dóna la picabaralla per tancada. Ho feia públic en una entrevista publicada pel diari *El País*, edició valenciana, el passat dilluns, dia 11 d'octubre. Així finalitza una etapa caracteritzada per la rumorologia i en comença una altra de projectes concrets, que com a mínim és més nítida. Però també plena d'interrogants.

Per què el terreny del nacionalisme? "Perquè ens trobem –respon Blasco– en un moment històric, políticament parlant, tant en el marc europeu, com en el marc valencià. Europa tendeix –i tendirà encara més– cap a una organització política on les regions tindran un paper polític cada vegada més gran. I això no es pot desaprofitar. Si a això hi afegim que el nacionalisme en el País Valencià està totalment atomitzat, ens trobem amb un espai polític on queden moltes coses per fer des d'un punt de vista progressista".

Els resultats de les anteriors eleccions generals han ajudat Blasco a reforçar aquesta idea. El PSPV perd l'hegemonia. El PP guanya per primera vegada. El bipartidisme no deixa massa camp per a jugar. Però és una bipolarització protagonitzada pels dos pesos pesants de la política estatal. I a menys de dos anys d'unes eleccions municipals i autonòmiques on cap d'ells no té assegurada la majoria absoluta. Aquí és on l'ex-conseller veu la possibilitat que el nacionalisme faça un paper decisori.

I encara que el ventall nacionalista no és massa encoratjador en el terreny purament electoral, Blasco aposta per una plataforma de totes les forces que el formen "per tal de superar la barrera del 5% que els impedeix d'accedir a les Corts valencianes. Són partits polítics marginals en el sentit que no tenen poder decisori en la política global del País Valencià, tret d'alguns ajuntaments i regidories".

Quina és la fórmula –màgica– per a una tasca que es pot qualificar fins a cert punt d'èpica? "El primer pas és aconseguir que totes les forces polítiques nacionalistes s'asseguen al voltant d'una taula i elaboren un programa de mínims per començar a treballar". Hi creu, i per això va amb peus de plom. No vol que tot quede en una campanada i punt. Tampoc no vol pensar que és una tasca impossible. Ell pensa en la Unitat del Poble Va-

lencià (UPV), el Partit Valencià Nacionalista (PVN), l'Esquerra Nacionalista Valenciana (ENV), Unió Valenciana (UV), el Centre Democràtic i Social (CDS) "i els grups independents municipals escindits en aquesta legislatura del PSPV, per dir-los: 'Som valencians i de cara al poder central tenim un contenciós permanent que hem de solucionar'".

D'ENTRADA, SÍ I NO

Què responen, però, aquestes forces polítiques, davant la proposta de Blasco, que un diputat del PSPV a les Corts valencianes no dubta ni un segon a qualificar de "carcassa a l'aire"? Curiosament, d'entrada, els escindits PVN i ENV, –aquest amb 1.510 vots el passat 6-J– hi estan d'acord. Així, la presidenta del primer, Pepa Chesa, es mostra optimista: "una força clarament valenciana, que canvie totalment el panorama polític és possible, sempre que no entrem a discutir grans qüestions ideològiques i puguem superar aquest caràcter de secta que patim tots". I posa com a exemple els acords d'ENV i PVN, dues forces amb una trajectòria totalment diferent. "També és imprescindible –continua Chesa– la UPV, que ha de primar, a llarg termini, els interessos del país i no els de la seva pròpia direcció; el contrari suposaria un suïcidi polític. Hem d'afegir algun sector del CDS, i el cas d'UV, que és diferent i seria un objectiu a mitjà termini, perquè els seus *tempus* són difícils i no se'n pot parlar en global, atès que hi ha sectors més nacionalistes que reclamen una entesa entre valencianistes".

Miquel Ramon Quiles, senador d'ENV, declara que "el moment històric reclama una suma, un mirar-se cara a cara, i no una resta; ha de ser una reunió, un front comú, per això saludem la proposta de Blasco obertament i cordialment".

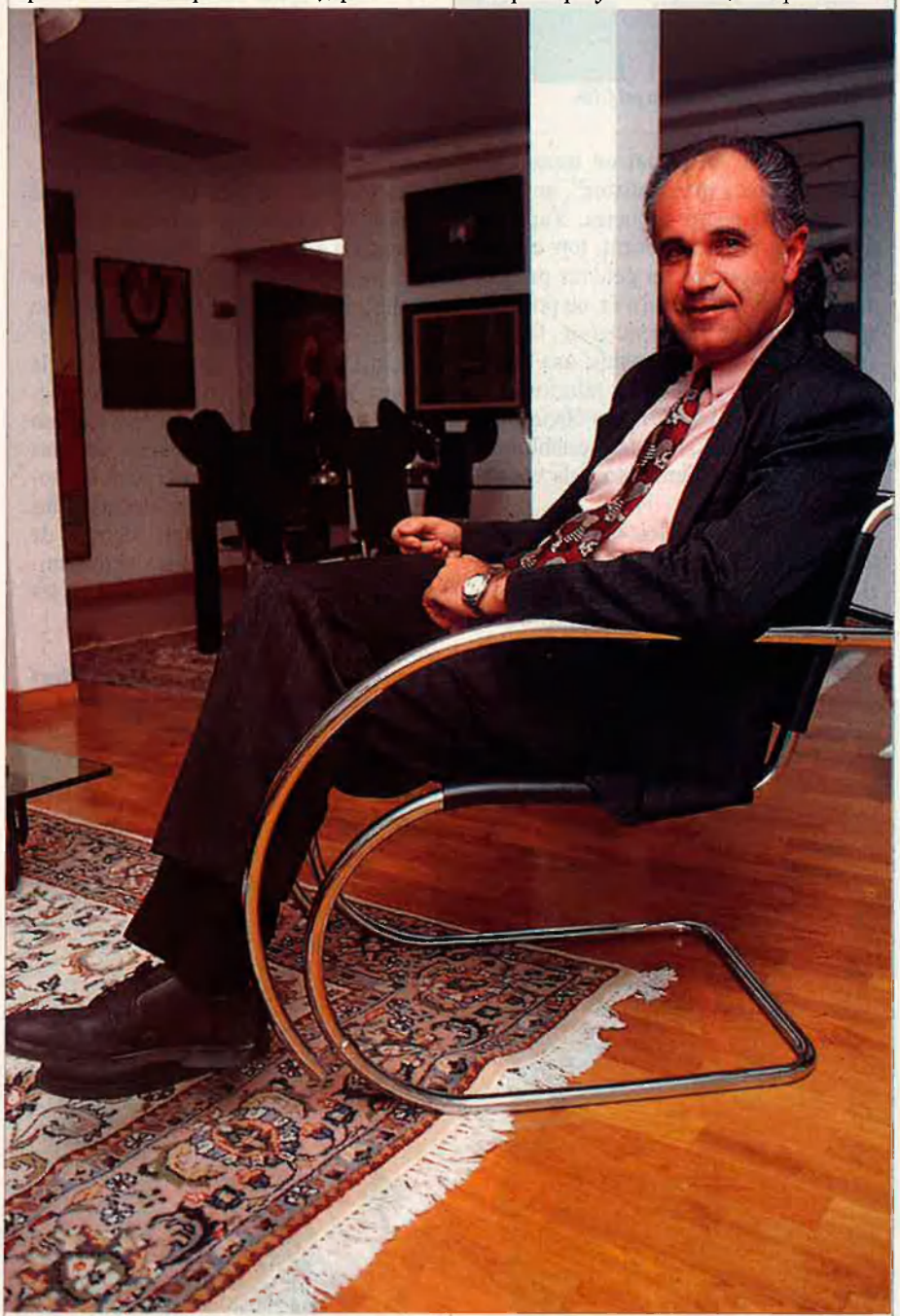
Per la seva banda, Pere Mayor, secretari general de la UPV nega qualsevol contacte amb Rafael Blasco i afirma que "tot això té més a veure amb les lluites internes del PSPV que amb la realitat; un parlar-ne per parlar-ne, perquè han tingut ocasions d'or per demostrar el seu caràcter nacionalista i no ho han fet, per això dubte d'una clara voluntat nacional. Si hem de parlar, parlem, però el caràcter ideològic de la UPV ve marcat per cinc congressos".

I Vicent Vera, alcalde de Sueca pel CDS, contesta "amb tota sinceritat, no crec que això tinga massa futur, sinó que serà més aviat un nou partit nacionalista el que englobe als altres. El CDS no pot afrontar unes noves eleccions, seria suïcida. Respecte a mi, hi ha un 90% de possibilitats que em retire a casa i em dedique a la meua professió, que és fer de funcionari en la Conselleria de Cultura".

El vice-secretari d'UV, Josep Maria Chiquillo, diu: "som receptius a seure per fer un front comú davant dels partits d'àmbit estatal, que tants problemes causen a la societat valenciana". El consell nacional d'aquest partit es reunia el passat dissabte, dia 16 d'octubre (un dia després de tancar aquesta edició), per tal de discutir el tema de la plataforma amb vista a les properes eleccions europees.

Àngel Colom, secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), considera "molt interessant l'esforç de reagrupament de forces impulsat per Blasco, una vegada fora del PSPV. ERC entén que fa falta que al País Valencià, i per al País Valencià, s'estructure una plataforma política des de posicions de progrés social. Això és necessari per a l'eix mediterrani, que acull el nostre poble comú, i ERC estaria disposada a parlar-ne".

Aquest projecte de futur, del qual Blas-

Rafael Blasco només entén una plataforma nacionalista en termes de pragmatisme polític. RAFA GIL

Vicent Vera, alcalde de Sueca pel CDS. RAFA GIL

co només en vol parlar en termes de "possibilisme i pragmatisme", se situa en l'espai de centre-esquerra. S'aparcarien, en un primer moment, tots els aspectes susceptibles de generar problemes. La sobirania política és, en principi, un plantejament purament teòric; la llengua és, sense més preàmbuls, una varietat dialectal del català, i les relacions entre els Països Catalans serien òbvies, basades en la mútua simpatia i establiment d'uns llaços de comunicació cada vegada més fluids.

La immediatesa de les eleccions europees obliga a fer prospecció política amb el peu a l'accelerador. Superada la primera etapa d'enteniment, s'organitzaria una conferència el més ampla possible amb líders d'opinió interessats en el projecte, per tal de constituir una força que possibilitara la participació en els esmentats comicis, el juny de 1994. Això permetria oferir un referent per a les eleccions autonòmiques i municipals, el maig del 95.

El pas següent és dotar el projecte d'un cos teòric progressista, de centre-esquerra, que faria de força centrípeta als sectors de centre-dreta i als sectors d'esquerra-esquerra. Arribats en aquest punt, la pregunta obligada és: Quin suport econòmic té l'operació? "Aquest seria el moment d'atraure certs sectors econòmics –opina l'ex-conseller d'Obres Públiques– per tal de garantir la vida d'un partit polític cada vegada més cohesionat i amb ganes de jugar un paper de decisió en el futur del País Valencià". *Indiana Blasco a la recerca de l'arca perduda*, seria el títol d'aquesta segona part.

"La intenció –segons Blasco–, a mitjà termini, és aconseguir representació parlamentària a les Corts valencianes i convertir-nos en una força que, davant la dificultat del PSPV i el PP per assolir la majoria absoluta, tinga una posició intermèdia poderosa". I aquí es tancaria la trilogia: *Indiana Blasco en el temple maleït.* Tot un repte. Una variable a tenir en compte és la possible rebaixa, per part del PSPV-PSOE, del 5% del límit electoral per aconseguir grup parlamentari fins al 3%. Això podria facilitar l'entrada de la UPV –73.627 vots en les autonòmiques del 91 i 40.929 el passat 6-J– a les Corts valencianes.

Joan Marí

Vicent González Lizondo, president d'UV, i Miquel Ramon Quiles, senador d'ENV. RAFA GIL

Un home satisfet

Una de les claus per entendre la capacitat de refer-se políticament de l'exconseller d'Obres Públiques, Rafael Blasco, i que ara se centra en la creació d'una plataforma política "nacionalista progressista", és la seva biografia política. Un procés polític ininterromput des dels disset anys.

Rafael Blasco Castany va nàixer a Alzira (la Ribera Alta) el 9 de febrer de 1945. En la dècada dels seixanta corria per la vella Facultat de Dret de València, on es movia entre militants i simpatitzants del PCE i on va esdevenir un dels líders del Sindicat Democràtic d'Estudiants. Impulsa les primeres Comissions Obreres de la seva comarca. Darrere de Javier Alvarez Dorronsoro, signa l'acta de naixement del Moviment Comunista. Després es convertiria en una figura coneguda i perseguida del FRAP (Front Revolucionari Antifeixista i Patriòtic), on va militar uns cinc anys. La seva militància, que li proporciona algunes detencions i presó a Barcelona amb tortures incloses, el porta a l'exili l'any 1976. Al seu retorn, s'incorpora al grup promotor de Convenció Republicana.

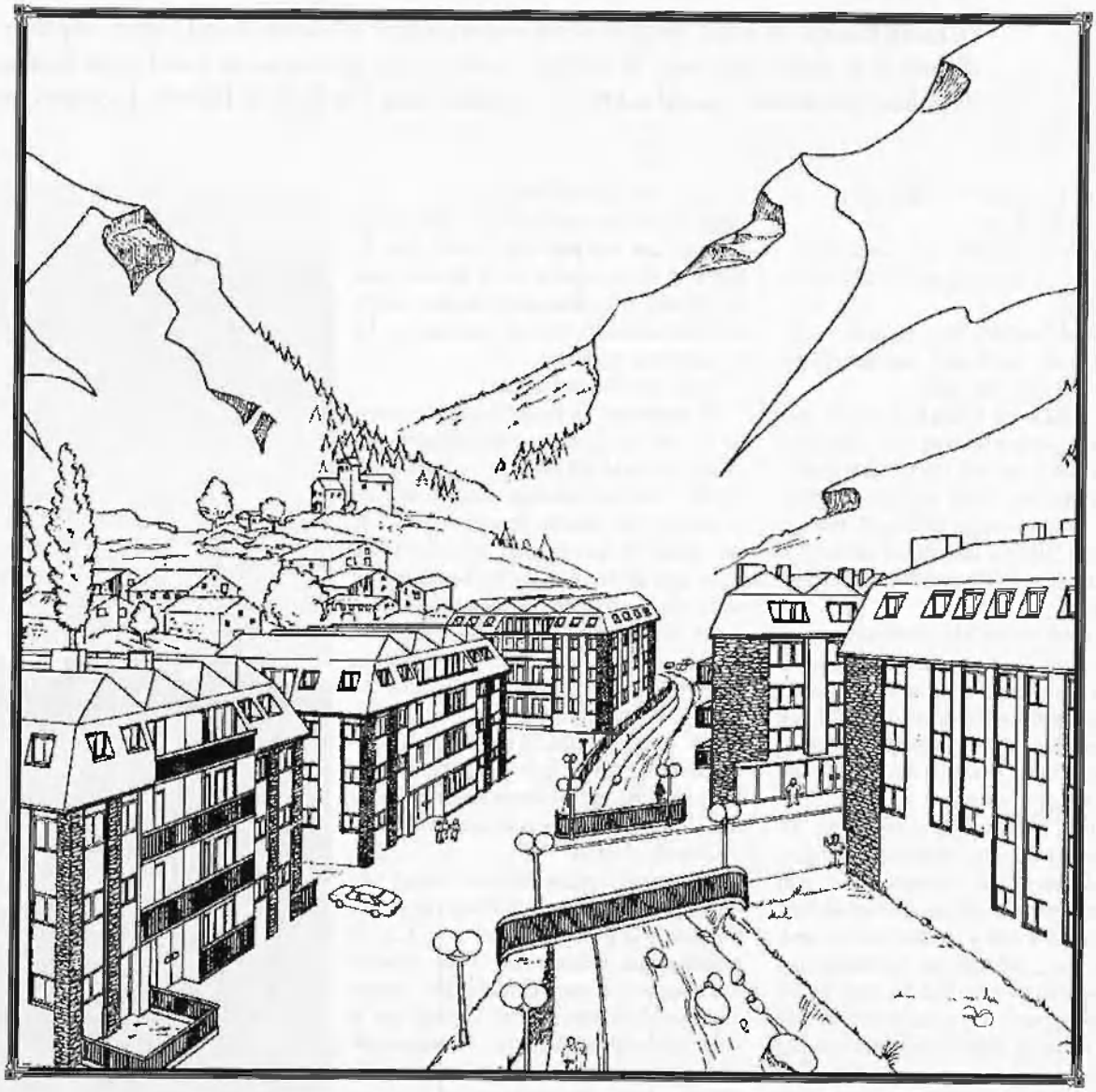
Es llicencia en Dret i ingressa per oposició en el Cos Nacional d'Interventors i Dipositaris amb el número u de la promoció. També és diplomat en Règim Jurídic d'Urbanisme i en Gestió i Programació Econòmico-Financera.

Va tenir una postura crítica amb la Constitució pel tema de l'estat de les autonomies. I l'any 1982 entra al comitè electoral del PSPV-PSOE i és nomenat sots-secretari de la Presidència de la Generalitat valenciana. Després, com a conseller d'aquesta istitució, porta a terme, entre d'altres, la Llei del Govern Valencià i la Llei de Ràdio Televisió Valenciana. Quatre anys com a conseller d'Obres Públiques deixen el següent balanç: creació dels Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana –primera empresa pública–, inaugura el metro de València, redacta el Pla de Carreteres de la Comunitat, creació de l'Agència de Medi Ambient i declaració dels següents Parcs Naturals: Penyal d'Ifac, l'Albufera, el Montgó, la Font Roja i els Columbrets, entre d'altres.

Rafael Blasco, no s'està de declarar que està "mollt satisfet" de la seua trajectòria política.

J. M.

IMMOBILIÀRIA
PEMAR, S.A.

Urbanització PRAT DE L'A FARGA

En el millor indret d'Encamp, pisos d'1 - 2 - 3 0 4 dormitoris. Preus inmillorables

Informació als Telèfons: 32 7 17 - 31 2 67 Fax: 32 7 13

Av. Rouillac, 22 Les Bons ENCAMP

Entrevista a Àngel Franco, senador socialista per Alacant

"El més perillós de Zaplana i dels seus amics és la falta d'escrúpols"

Demiürg històric del partit socialista per la circumscripció d'Alacant, Àngel Franco adquireix relleu després de la desfeta guerrista, i es configura com el virrei meridional de Joan Lerma. És secretari de Política Econòmica i Social del PSPV i portaveu de la Comissió de Treball a la cambra alta.

Qui és l'alcalde d'Alacant?

—Àngel Luna.

—Li parle de l'alcalde real. Vostè, no?

—No, no. L'alcalde real i oficial és Àngel Luna.

—Però no l'orgànic, qui controla el consistori des del partit amb una família de regidors just a la seua mida.

—No. A Alacant, l'alcalde és ell. El partit va optar perquè ho fóra i els ciutadans el van avalar. Seria tota una vertadera rifada que jo no respectara aquesta voluntat. No tinc massa amistat personal, però sí molta coincidència ideològica respecte a la solució dels problemes i els objectius del partit.

—El coordinador electoral socialista, Antonio Mira, ha comentat que l'esquerra no ho és sense Esquerra Unida. Mira també ha apuntat un pacte amb EUPV per salvar els pressupostos de l'Ajuntament d'Alacant, ben controvertits i ajornats. Comparteix aquesta idea?

—Som el partit hegemònic, però no diem "nosaltres som l'esquerra i la resta, l'abisme!", perquè hi ha alguns blocs amb certa importància social que segueixen EU. Estic d'acord a trobar acords amb aquesta força política que permeten una major estabilitat de legislatura, amb un esforç conjunt per la transformació de la ciutat. La mateixa situació de minoria del PSOE ens obliga a entrar en contacte amb EUPV i amb la resta de formacions polítiques, com més, millor, per tal que els pressupostos siguen protegits de forma majoritària.

—Com entén el projecte de triangle Elx-Alacant-Santa Pola?

—Doncs com tot un símbol d'allò que pot ser l'economia alacantina del futur, una punta de llança a l'arc mediterrani i, tal vegada, una de les regions europees amb més desenvolupament potencial. El problema més fort que encara té és la seua concreció i com es pot posar en funcionament. La comunicació entre els seus promotors, el Club d'Empresaris i la Generalitat ha estat molt intensa i, fins ara, ha rebut un ajut sostingut del Consell, que, finalment, ha involucrat en el projecte tant empresaris com sindicats i els tres nivells de l'administració. Però és una idea que ha de continuar madurant.

—Una idea controvertida.

—I suggerent. El triangle es pot convertir en una de les zones potencialment expansives més importants d'Espanya. Parlem d'un eix amb una àrea d'influència de prop de dos milions de persones i ací es pot instal·lar una segona centralitat ben forta dins del territori de la Comunitat. Es a dir que una seria la centralitat valenciana i una altra la del sud, que se centraria a Alacant i tindria una influència econòmica d'un radi d'acció que aniria des de Cartagena fins Almansa.

—El congrés valencià del PP es va tancar amb un assalt dels alacantins al comitè regional dels conservadors. Quina opinió li mereix l'equip de confiança d'Eduardo Zaplana?

—Desconec alguns d'aquests homes perquè fins ara no han tingut cap aportació pública a la política alacantina. Ara, és possible que, internament, facen prou bé les operacions encomanades pel senyor Zaplana. A d'altres sí que els conec per la seua extraordinària barra, i fonamentalment perquè utilitzen qualsevol tipus d'instrument per tal d'aconseguir l'objectiu ideat pel seu cap. No arribaran massa lluny.

—Però Zaplana ha de durar com a líder. És candidat a president.

—I tant de bo que dure!, però això depèn del PP. Zaplana és un home eminentment contradictori que parla en funció de l'auditori de cada lloc. No té una trajectòria seriosa i sòlida i, per tant, és un líder que està prou bé per a l'oposició. Ens permetrà governar durant molts anys!

—No creu que la vella guàrdia manté encara una desorbitada influència

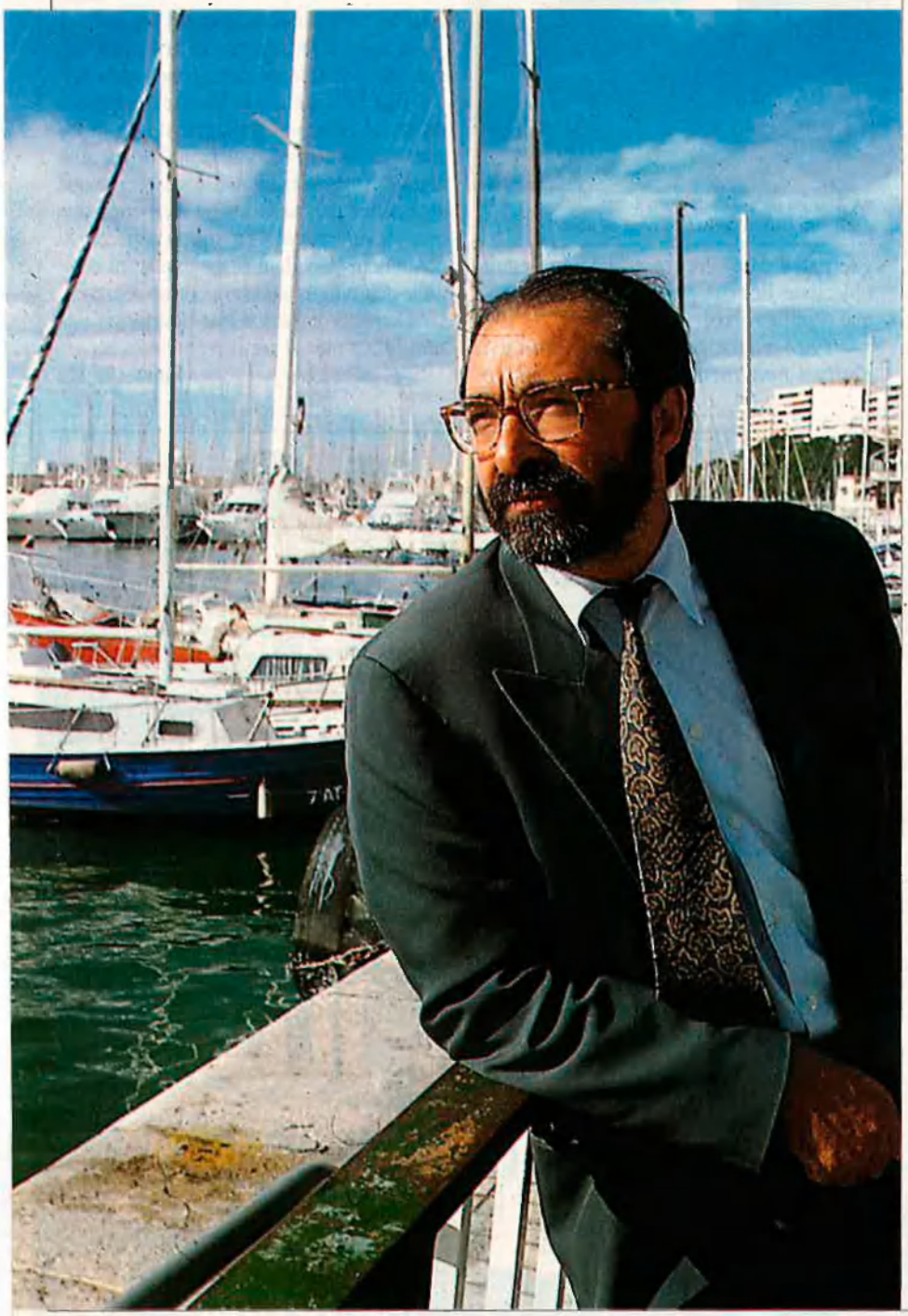

en el conjunt del PP meridional.

—S'ha de veure. En qualsevol cas, dubte que Zaplana represente una novetat liberal, des del moment en què la seua nominació com a alcalde de Benidorm és el producte d'una estafa a la voluntat popular, d'una maniobra grollera. El seu nomenament com a president del PP no ha estat un model de democràcia, sinó una imposició del líder del PP, José María Aznar, i ha demostrat que els militants d'aquesta comunitat hi pinten ben poc.

—I l'equip de Zaplana és alacantí o alacantinista?

—Han dissenyat molt bé un producte especial com és la defensa dels problemes de la província d'Alacant, però sense que encara es puga saber exactament què hi pensen fer. No sé si aquest esquema de crispació i de frustació entre els ciutadans que han aconseguit injectar al sud de la Comunitat el traslladaran a València, però una de les estratègies més operatives d'Eduardo Zaplana serà recrear a València el victimisme d'Alacant, amb la intenció d'enfrontar els valencians de València, igual que han intentat irritar els alacantins amb València. Part de l'equip de Zaplana ha fet molt de mal a la vertebració comunitària.

—El PSOE no seguirà aquest discurs alacantinista? Alguns quadres del sud, com Valenzuela, Mira, Ferré, vostè mateix, discuteixen si usar electoralment aquest missatge.

—No. Nosaltres el que intentem és treballar i defensar els interessos que es refereixen a Alacant, de forma cada vegada més intensa, posant la província a punt perquè la seua indústria i riquesa es desenvolupe de forma òptima. Ara, una cosa és defensar allò que li correspon a Alacant i una altra fer demagògia per tal de capturar vots, encara que això signifique l'enfrontament entre la mateixa població d una comunitat. No, per aquí no anem! Per a fonamentar les seues argumentacions als debats, els homes de Zaplana sovint han falsificat textos i estudis, manegant dades per tal de sostenir que els valencians intentaven matar de gana els alacantins. Tota una barbaritat i una manca d'escrúpols!, i això és el que em sembla més perillós de Zaplana i dels seus amics.

—Els col·lectius de castellanoparlants són una trama política animada pel PP? Li ho dic perquè sorgeixen precisament a Oriola, Monòver, Torrevella, Villena, Elda, poblacions on tenen gran influència alts quadres conservadors.

—Sí, alguns d'aquests col·lectius estan inspirats i aprofitats per alguns personatges importants del PP, i alguna cosa hi té a veure l'alcalde d'Oriola i alguns altres. Aquests grups han acabat buscant objectius que, en principi, ni figuraven en les seues reivindicacions. Diversos líders del PP han radicalitzat gent que, possiblement, en algunes zones, doncs, tenien raó, perquè s'ha comès algún tipus d'excés. Però no comprenc massa bé per què s'ha produït aquest muntatge. En una comunitat bilingüe és raonable facilitar l'accés a aquest bilingüisme a tots els ciutadans que hi vivim. S'hauria de veure com un element d'integració, d'enriquiment i de respecte mutu.

—No té por que, si perden les eleccions a la Generalitat, només queden quatre gats als fitxers del partit?

—Qui? Nosaltres? No. El PSOE no perdrà les eleccions perquè, per als problemes que té la Comunitat, és el millor interlocutor i executor. Ara l'objectiu del partit és guanyar més comunicació i acostament als ciutadans, evitant discussions nominals tant al partit com a la societat.

—Això és la renovació? La comunicació social sense discursos nominals?

—En part, sí. No m'interessa gens perdre el temps en la discussió dels termes. Allò que importa és què pensa la població i on

són els obstacles que dificulten tant la solució dels seus problemes. Relacionar-nos amb col·lectius d'empresaris, amb sindicats o amb associacions ben diverses ha de ser el pa nostre de cada dia. I encara cal intensificar aquesta sintonia.

—El seu company, Antonio F. Valenzuela, s'ha apartat uns quants anys per tornar a dirigir el partit?

—Participa en la vida del partit d'una forma prou intensa, però si diu que ha d'esperar tres o quatre anys deu ser que ho ha decidit així, no?

—El veig massa assossegat amb Valenzuela.

—Hem d'evitar qualsevol tipus d'enfrontament i crispació, encara que hi haja discrepàncies tant sobre els mètodes com pel que fa als objectius. A més, torne a dir-ho, no vull discussions nominalistes, secundàries.

—Amb qui parla Alfonso Guerra a Alacant per tal de transmetre les seues opinions?

—Pot parlar amb tots, amb mi, amb qualsevol. Però no hi ha a Alacant cap reducte de Guerra i no crec que tinga un cap de pont. Sí que és cert que he sentit dir a alguns, no de manera massa clara, que són

"A Alacant no hi ha cap reducte d'Alfonso Guerra ni hi té un cap de pont." RAFA GIL

guerristes. Però encara no he aconseguit objectivar des del punt de vista semàntic què significa això!

—Però vostè sap que Valenzuela i d'altres han cavalcat per la província al crit de "vinc en nom de Guerra!".

—Possiblement alguna gent s'ha emparat en Alfonso Guerra perquè no tenia res a dir, com uns quants que es titulen *guerristes* a Alacant, que ja no sé massa bé quins són ara. Però ací no hi ha cap profeta de Guerra o de Felipe.

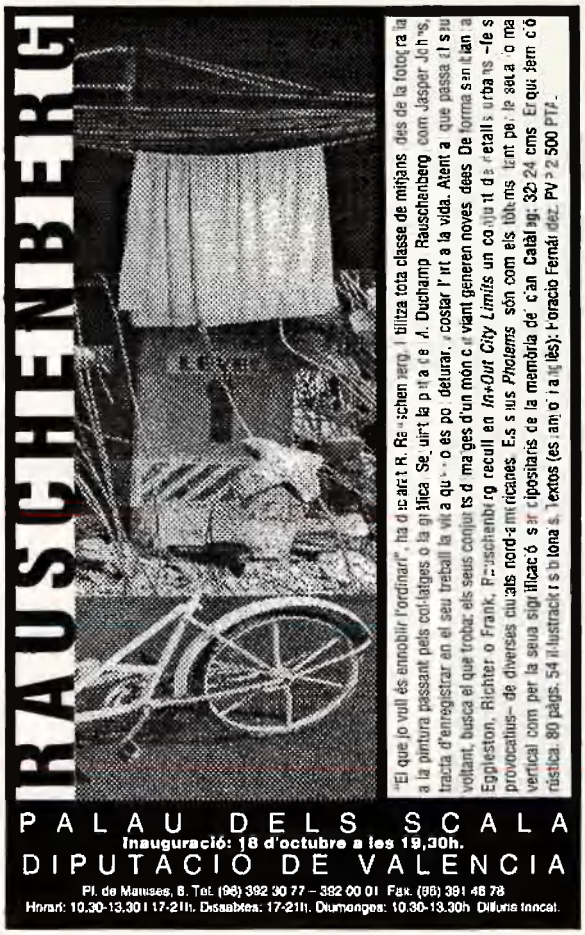
—Però si Lerma es Al·là, vostè és Mahoma, el profeta del secretari general en les files socialistes del sud. O no?

—De cap manera. Només procure actuar a Alacant segons allò que em sembla més interessant per a la província. Però pertany a un partit on hi ha un projecte global, amb el qual em trobe bàsicament d'acord, assumit per la majoria liderada per Lerma.

—Confia a incorporar al seu partit alguns dirigents del nacionalisme valencià?

—El PSPV ha donat mostres palpables de ser el principal protagonista de la reconstrucció del País Valencià. Parlant amb alguns dirigents nacionalistes, observe que els nostres pressupostos no mantenen discrepàncies bàsiques en aquest aspecte. Si continuem treballant sense cap ànim d'engolir-nos ningú, aquests podrien representar elements valuosos que aportarien una sensibilitat més al partit.

Ismael Belda

Inaugurada la delegació de l'Ajuntament de Perpinyà

L'ambaixada d'Alduy

El batlle de Perpinyà ha obert a Barcelona, amb el suport de totes les institucions del Principat, un centre d'operacions que té la voluntat, des de la discreció, de facilitar les interrelacions econòmiques i culturals entre els dos vessants catalans de l'Albera.

El lema "Perpinyà la catalana", que des del mes de juny és el motor de la política del batlle Jean-Paul Alduy, no sols és una imatge de marca, sinó que a poc a poc va fent passos per esdevenir un projecte sòlid. En aquest camí, la inauguració oficial de la delegació a Barcelona de l'Ajuntament de Perpinyà, celebrada el dia 8 d'octubre, va ser un salt qualitatiu important. En primer lloc, perquè Alduy hi era acompanyat de les dues primeres autoritats, del Principat i de Barcelona, respectivament el president de la Generalitat Jordi Pujol i l'alcalde Pasqual Maragall. A la taula també hi havia una cadira per al cònsol francès a Barcelona, Alain Catta, que significava el vist-i-plau de l'estat francès a la consolidació de les relacions. La unanimitat institucional, tan difícil d'aconseguir en altres qüestions, beneïa la inauguració d'una delegació nascuda amb la voluntat "de representar i assegurar la presència de Perpinyà a la Catalunya sud", en paraules del discurs inaugural del batlle.

Jean-Paul Alduy, en el que era la seva segona intervenció pública en català des que va guanyar les eleccions municipals de Perpinyà al mes de juny passat, va fer una crida a la classe política, econòmica i cultural sud-catalana, ben representada a la sala de l'hotel Sarrià, per situar Perpinyà dins el seu radi d'acció. En aquest sentit va apuntar que la funció de la delegació seria d'oferir serveis "que permetin a la gent de la Catalunya Nord de relacionar-se fàcilment amb el món sud-català" però, a la vegada, va afegir, "cal que la gent de Barcelona, i de Catalunya Sud, que es vulgui relacionar amb Perpinyà també pugui fer-ho amb facilitat". Alduy va assenyalar que actualment hi ha un "dèficit de relacions" entre ambdues ciutats, cosa que, per exemple, no passa amb Montpeller o Tolosa, amb què la capital del Rosselló manté relacions "ben estructurades i satisfactòries". El batlle va situar aquestes relacions en quatre àmbits: econòmic, cultural, esportiu, turístic o mediàtic, però insistí especialment en el primer, i va cloure recordant que "avui som nosaltres qui necessitem la vostra ajuda per a la nostra reconquesta".

Jean-Paul Alduy, batlle de Perpinyà, va rebre el suport de les institucions del Principat. RAFA GIL

Jordi Pujol i Pasqual Maragall van acollir amb paraules eleogioses la inauguració d'una delegació a Barcelona i en les seves intervencions van expressar la voluntat d'impulsar la cooperació entre "els dos cantons del Canigó", en paraules de Maragall. L'alcalde de Barcelona va afirmar que "'Perpinyà la catalana' és la garantia de la consolidació de Catalunya com a país" i va advocar per una "estratègia compartida, realista i ambiciosa" entre totes dues ciutats. Pujol, per la seva banda, després de fer una intervenció de caràcter històric en francès –"per treure complexos", va dir– va defensar unes relacions entre Catalunya Nord i el Principat en clau de reforçament regional del sud d'Europa. A més, el president de la Generalitat va aprofitar l'acte per demanar a les autoritats franceses "aquí presents" una actitud "positiva, cons-

tructiva i d'ajut fins i tot" envers la llengua catalana, i adreçant-se, aquest cop sense esmentar-los, als mateixos interlocutors, va recordar la "capacitat dels catalans de combinar les unitats dels estats amb les pròpies identitats".

'VIPS' DEL NORD I DEL SUD

Testimonis d'aquests missatges i d'aquests compromisos van ser els trescents assistents llargs que van omplir la sala de l'hotel Sarrià de Barcelona. Assistents provinents tant de Catalunya Nord com del Principat, en un acte que en

Pascal Égret, cap de la delegació de l'Ajuntament de Perpinyà a Barcelona. ARXIU

certs moments va tenir un to emotiu de retrobament, com va reconèixer Jordi Pujol mateix. Pel cantó del nord, eren encapçalats per Paul Alduy, ex-batlle i iniciador de l'actual política, continuada i rellançada pel seu fill. També hi assistiren, entre molts d'altres, François Calvet, vice-president del Consell Regional de Llenguadoc-Rosselló, Llorenç Planes, president d'Unitat Catalana, la majoria del consell municipal, amb els quatre regidors nacionalistes d'UC Jaume Roure, Jaume Pol, Joan Pere Olivé i Josep Gratacós, el president de la Cambra de Comerç i Indústria de Perpinyà, Guy Forcade, el president de la Cambra Agrària, Labadie Jules, el director de la Banque de Crédit Agricole, Pierre François Valéry, el director de la Caixa de Catalunya a Perpinyà, Xavier Escriu, i l'escriptora Renada-Laura Portet. Per la banda del sud, el Comissionat d'Actuacions Exteriors, Joan Vallvé, el president del Parlament, Joaquim Xicoy, el conseller de Medi Ambient, Albert Vilalta, el director del Patronat Català Pro Europa, Xavier Civit, Sebastià Savadó, del RACC, Francesc Costabella per la Caixa de Catalunya, la vídua de Tarradellas, Antònia Macià, Enric Trunó i Marta Mata per l'Ajuntament de Barcelona, els eurodiputats Josep Verde i Aldea (PSC) i Carles Gasòliba (CiU), i altres personalitats del món universitari, com els rectors Josep M. Bricall (UB) i Max Cahner (UCE), i del món de la cultura, com Isabel Clara Simó, etc.

Tot i que va ser inaugurada protocol·làriament fa pocs dies, la delegació de l'Ajuntament de Perpinyà ja funciona, de fet, des del mes de març. La convocatòria d'eleccions municipals anticipades al nord, i d'eleccions generals anticipades al sud van fer que aquest acte s'endarrerís. Al capdavant de la delegació hi ha des del primer dia Pascal Égret, un normand que es va instal·lar a Perpinyà l'any 80 i que avui parla un català correcte "gràcies o per culpa" –explica ell mateix– d'haver entrat en contacte amb el món de la sardana. L'any 90, el pare de l'actual batlle, Paul Alduy, li va encarregar l'elaboració d'un projecte de delegació al Principat. El projecte va ser aprovat al desembre del 92 i al 8 de març, l'oficina obria les portes. Va ser l'obertura tècnica.

La delegació té tres objectius. El principal és d'integrar Perpinyà dins l'espai econòmic, social, polític i cultural català. Els altres dos són d'impulsar el paper de Perpinyà com a capital de l'Euroregió i de garantir la projecció europea de la capital del Rosselló sobre la base de les seves arrels catalanes. Les funcions de la delegació són múltiples, d'acord amb el caràcter municipal –pluritemàtic– de l'oficina, però bàsicament vol ser "una eina de treball per als perpinyanesos, per a assessorar les empreses que vulguin obrir mercat i, simultàniament, una eina de treball per als catalans del sud que volen contactar amb gent de Perpinyà", explica Égret. L'oficina també representa el consistori nord-català davant les institucions, difon les activitats de Perpinyà a Catalunya Sud i vol fomentar l'obertura de mercats entre totes dues regions.

En el terreny econòmic, les prioritats se centren en les àrees de comerç i turisme, especialment per a captar turisme de cap de setmana, i en el de la petita i mitjana empresa, per a captar inversions. En aquesta última àrea, Pascal Égret explica que la Delegació ofereix "informació pràctica", com ara preu de venda del metre quadrat, preu de l'electricitat, etc., i afegeix que aquesta tasca es fa amb discreció, "sense fer-ne publicitat". En el terreny de les infrastructures, el repte més important és el TGV. L'Ajuntament de Barcelona estudia, ensems amb el de Perpinyà, la construcció d'una estació de tren d'alta velocitat a la capital de Catalunya Nord. Des de la delegació posen com a exemple de col·laboració institucional aquest projecte. Però també n'assenyalen d'altres, en aquest cas amb la Generalitat; així en el terreny cultural hi ha signat un acord d'intercanvi amb la Conselleria de Cultura.

En aquests moments la delegació, que actua amb un esquema de gestió empresarial, negocia diversos projectes. Amb la Caixa de Catalunya negocia un conveni de cooperació cultural, amb la xarxa de restaurants de Catalunya hi ha en estudi d'integrar-hi la xarxa de restaurants de Perpinyà, amb el RACC projecta l'obertura d'una oficina a la capital del Rosselló, i amb l'Ajuntament de Barcelona prepara la signatura d'un conveni per a intercanviar experiències en la formació de personal i en qüestions urbanístiques. La gestió de la delegació no vol limitar-se al Principat i, dins els seus horitzons, hi entra també la possibilitat d'actuar a les Illes i al País Valencià. En aquest últim cas, destaca l'interès que han demostrat a la delegació pel mercat Sant Carles de Perpinyà diverses empreses de cítrics valencianes.

Pere Martí

GENERALITAT DE CATALUNYA

DEUTE PÚBLIC DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Emissió del més alt interès per a vostè i per a Catalunya

Ara , la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Economia i Finances, li ofereix la nova emissió de Deute Públic. Amb aquesta inversió vostè no solament obtindrà els màxims beneficis, sinó que també ajudarà a millorar el seu país.

Aprofiti els avantatges del Deute Públic. És per al seu interès. I per al de Catalunya.

Informi-se'n als bancs, a les caixes d'estalvis o a qualsevol entitat d'intermediació financera.

Entitats asseguradores: Banco de Negocios Argentaria, Bancotrans (Grupo Deutsche Bank), BNP Espana (Grupo Banque Nationale de Paris), Citibank Espana SA, Banco Central Hispanoamericano, Banca Catalana-Merchant, Bank of America SA, Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona "la Caixa", JP Morgan SV y B, Chemical Valores, Sociedad de Valores, Ahorro Corporación Financiera, Caixa de Catalunya.

Característiques de l'emissió

Import: 25.000 milions de pessetes

Tipus d'interès: 9,30 %

Termini: 10 anys

Inversió: a partir de 100.000 pessetes

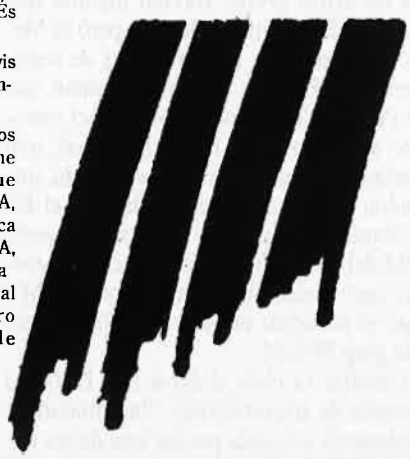
Amortització: 24 de novembre del 2003. Opció d'amortització anticipada per al subscriptor el 24 de novembre del 2000 al 100,50 %. Lliure de despeses.

Liquiditat: valors negociables en un mercat secundari organitzat.

Pagament d'interessos: anual. Primer venciment el 24 de novembre de 1994.

Procediment de col.locació: l'import total emès es divideix en dos trams, l'un per a la compra al detall i l'altre per a la compra l'engròs.

- TRAM DE COMPRA AL DETALL: per a peticions individuals inferiors o iguals a 5 milions de pessetes nominals. A aquest tram s'ha destinat el 10% del total nominal de l'emissió. La subscripció, subjecta a prorrateig, té un preu del 100% del valor nominal dels títols.
- TRAM DE COMPRA A L'ENGRÒS: per a peticions superiors a 5 milions de pessetes nominals. A aquest tram s'ha destinat el 90% del total nominal de l'emissió. Les entitats asseguradores adjudicaran, amb caràcter discrecional, les peticions fins a l'import que hagi assegurat cadascuna.

9,30 % D'INTERÈS NOMINAL

Període de subscripció del 6 al 20 d'octubre de 1993

Les formacions polítiques de Balears, amb la vista posada en les pròximes eleccions

Comença la cursa del 95

El debat sobre l'estat de la Comunitat de les Illes Balears ha significat l'inici de la llarga cursa del 95. El PP, amb un Canellas cada dia més segur, apareix com el gran favorit. Darrere del PP, el PSOE amb problemes de lideratge, el PSM en un moment dolç i UM que cerca espai.

El debat sobre l'estat de l'autonomia de 1993 ha obert el camí de les eleccions autonòmiques de 1995. Cada una de les formacions representades en el Parlament afronta aquesta fi de legislatura de forma diferent.

La impressió generalitzada és que Gabriel Canellas, una vegada superada la batalla del debat, ha sortit indemne i, si és possible, més reforçat que mai. En aquesta cursa el PP ocupa, clarament, la *pole position*.

A la graella de sortida, en segona posició, es troba el PSIB-PSOE. El *pilot* socialista, Francesc Obrador, es troba en una situació difícil. Segons coincidència de totes les cròniques, el portaveu socialista al Parlament va resultar tocat greument per part de Canellas. Fins i tot els diaris ja fan càbales sobre hipotètics intents, dins del PSIB, de substituir Obrador com a cap de llista pel 95.

En tercera posició de la graella hi ha els nacionalistes del PSM-EEM (PSM-Entesa de l'Esquerra de Menorca). El seu actual portaveu, Pere Sampol, va fer un discurs força contundent que aconseguí incomodar Canellas. Tots els cronistes parlamentaris coincideixen a assenyalar que Sampol fou l'únic que elevà la categoria del debat i que es convertí en el veritable protagonista.

Darrere de tots, una UM que no acaba de trobar exactament el seu lloc. La coalició amb el PP pesa molt, i, a pesar dels intents del diputat del grup mixt Miquel Pascual de parlar en nom d'UM, el fet és que la imatge que va donar no fou massa nítida.

EL DEBAT

Prèviament al debat res no feia suposar que pogués tenir tanta transcendència. Els socialistes, reunits en conclave dues setmanes abans, havien decidit donar tot el suport al seu portaveu Francesc Obrador –que havia tengut certes crítiques internes– i encoratjar-lo perquè s'enfrontara a Canellas en aquest debat.

Els nacionalistes tenien com a objectiu consolidar el seu grup. Una consolidació fruit del *moviment* que hi ha hagut en el seu partit de les eleccions del 91. Havent dimitit Joan López Casasnovas, Mateu Morro i Sebastià Serra, ara li tocava a Pere Sampol la responsabilitat de fer-se càrrec del protagonisme del grup. Aquest debat serviria per a confirmar la seva posició dins el grup nacionalista.

En el PP les coses estaven prou clares. Canellas no temia ni Obrador, ni Sampol, ni tampoc Pascual, d'UM. El seu objectiu, una vegada més, era recordar que a Balears es viu molt millor que a la resta d'Espanya i que si no s'hi viu encara més bé és, bàsicament, per culpa del Govern central.

En UM la situació no era tan clara com en els altres grups. Havien intentat que parlara Maria Antònia Munar, però la Mesa no ho acceptà. UM, a efectes de reglament, és el mateix grup parlamentari que el PP: PP-UM. El portaveu seria el membre del grup mixt, Miquel Pascual, que parlaria en nom de la UM refundada, que inclou la vella UM coalitzada amb el PP. L'objectiu, diferenciar al màxim la nova UM del PP. Es donà l'estranya circumstància que Pascual parlava en nom d'UM i que el portaveu popular ho feia en nom del grup PP-UM.

Canellas va obrir el debat fent l'habitual mescla de triomfalisme, "la situació de Balears és envejada per ser una de les millors dins de les regions europees", i de victimisme, "són les úniques illes d'Europa que no tenen un règim especial". La satisfacció a les files populars pel discurs del seu cap era evident.

L'endemà era el torn de respostes de l'oposició. Obrador començà el discurs atacant Canellas, "sembla que parla d'un altre país, un altre món, possiblement inexistent: el país de la faula i la imaginació". El

líder socialista volgué donar més contundència a les seves paraules utilitzant tot un seguit de dades que no varen fer més que embullar bastant el missatge. Acusà Canellas de victimisme. Segons Obrador, aquest règim especial ja existeix i es concreta en el descompte en el transport per residència insular.

Eren massa facilitats per a Canellas. La rèplica fou dura, humiliant, sense perdó, en el més pur estil Clint Eastwood. Fins i tot es permeté ironitzar sobre la situació d'Obrador dins el PSOE, "que no me'l llevin", digué. Segur d'ell mateix el president acabà la rèplica dient: "Mentre jo sigui el *jefe* i els meus –dirigint-se als escons populars– així ho vulguin i el poble ens continuï votant, seguiré sense canviar la meva política".

Francesc Obrador, portaveu del PSOE. JOAN CELIA

Pere Sampol, portaveu del PSM. JOAN CELIA

Únicament l'astúcia del portaveu nacionalista, Pere Sampol, aconseguí *tocar* Canellas. Sampol sempre parla de vós a Canellas, en un to molt respectuós. Però l'amable forma no amaga un fons bastant demolidor. Un discurs molt ben preparat, amb un ritme *in crescendo* aconseguí cridar l'atenció de tots els diputats i periodistes. Una frase resumeix la intervenció. Una frase que va fer moure Canellas al seu escó. Sampol, fent una pausa i mirant Cañellas, li llançà un vertader míssil: "Molt, molt hem d'estimar aquest país per a reclamar uns recursos econòmics... perquè els administri el senyor Canellas Fons". *Touché!* Una de les frases més intel·ligents mai sentides al Parlament balear. En la rèplica, Cañellas acusà el PSM de no tenir alternativa i de ser "frívol", però els atacs del *jefe* no feren ferida en el satisfet Sampol. Una vegada acabada la sessió algun diputat popular reconeixia, si bé en privat, el bon discurs del portaveu nacionalista.

OBJECTIU 1995

El debat de 1993 sobre l'estat de l'autonomia ha donat llum verd a la cursa que tendrà l'arribada la primavera del 95.

El PP, que espera revalidar la majoria absoluta, està més segur que mai de les seves possibilitats. Gabriel Canellas és la seva imatge de marca i ja ha demostrat reiteradament que és un segell de fàcil venda electoral. Quan queda un any i mig el president no sembla tenir rival possible. Ell ho sap. Durant el debat es permeté acabar el seu discurs de rèplica fent un acudit dirigit directament a Obrador: "Un home volia comprar un lloro; en demanà el preu d'un que li agradava i li semblà massa; en demanà el preu d'un altre, també era massa car... De sobte veié un lloro vell, en un racó; en demanà el preu i li contestaren que era el més car de tots. Per què si és el més vell? Perquè tots els altres li diuen *jefe*". Així acabà Canellas el seu discurs, comparant-se amb un lloro vell i ben segur que els altres lloros mai no li qüestionarien el seu lideratge.

El PSIB-PSOE, un tant confós per la fermesa del PP, espera el seu congrés per a decidir caps de llista, els quals no estan gens clars, ni a l'Ajuntament de Palma ni al Parlament. Els socialistes necessiten un vertader líder que pugui, si no guanyar, sí almenys posar en dificultats Canellas. Molts pensen en Ramon Aguiló, però de moment l'ex-batlle de Palma no diu res de res. Els pròxims mesos seran decisius. Obrador, per la seva part, assegura que no es troba derrotat per Canellas i que opta a ser el cap de llista del PSIB-PSOE el 95; i ho diu amb rotunditat: "no només seré el candidat sinó que seré el pròxim president de Balears".

El PSM passa probablement pel seu millor moment; la fuga dels seus principals pesos pesants del Parlament ha estat ben coberta per Pere Sampol, que ha demostrat gran altura política en aquest debat. El problema és que el PSM, en el Parlament, no és només el partit nacionalista, sinó també Esquerra Unida (l'Entesa de l'Esquerra de Menorca és una coalició entre EU, PSM i d'altres grups i independents). Els nacionalistes no tenen una estructura orgànica a escala de les Balears, i en cada illa funcionen autònomament. D'altra banda, els darrers mesos han fet un intent de moderar molt el seu missatge, fent-lo cada vegada més obert, més interclassista. La incògnita és saber quina estructura organitzativa i quin missatge mostraran el 95.

UM continua patint la identificació amb el PP fruit del seu pacte pre-electoral. Mentre no es trenqui el pacte serà molt difícil que puguin assolir un segell de marca prou diferenciat per a anar a les futures eleccions amb unes mínimes garanties. Els intents fets al Parlament en aquest passat debat no han estat del tot positius.

Miquel Payeras

Entrevista al president nacional de la Societat de Borses

"La borsa, cal desmitificar-la: és un mercat"

Joaquim Maldonado Chiarri (València, 1934), president de la Societat Rectora de la Borsa de València. El consell d'administració de la Societat de Borses, pendent encara de l'autorització de la Comissió Nacional del Mercat de Valors, acaba d'elegir-lo president de la màxima institució borsària.

Què vol dir ser president de la Societat de Borses, senyor Maldonado?

—Es presidir una societat amb un objecte social, el de la gestió del sistema d'interconnexió borsària espanyola. Es això que en diuen el mercat continu. Aquest sistema, a través de les boques que són les quatre borses, canalitza les ordres per a arribar a les transaccions de les principals accions que cotitzen al mercat espanyol.

—Es a dir, la màxima estructura borsària espanyola.

—Jo li diria que és la "cinquena borsa", però no m'agrada designar-ho així perquè es corre el perill de carregar-se, més que les quatre borses, les tres que no són Madrid. En definitiva, la Societat de Borses és el mercat espanyol, i s'hi accedeix a través de les quatre borses.

—Aquesta presidència, per a la qual acaba de ser elegit, quina duració té?

—Un any. És rotativa. Tots els anys per octubre, el president dimiteix i és succeït.

—És la millor època per a presidir una entitat d'aquestes característiques?

—És el moment més complicat. Estem en un moment en què l'antic sistema d'interconnexió borsària, que és un conjunt de programes informàtics, l'hem de millorar perquè esperem que augmente el volum de transaccions. De fet, al mes d'agost hi ha hagut dies que s'han contractat 50.000 milions de pessetes, mentre que la mitjana diària durant l'anterior *boom* borsari va ser de 30.000 milions de pessetes. Per tant, si no anem a la substitució del sistema d'interconnexió borsària, tenim el perill de quedar col·lapsats.

—Econòmicament, és un moment delicat per a les borses?

—La borsa espanyola en concret ha tingut un any no diria que excepcional però si un any bo. Per què? És possible que li puga contestar el que sempre s'ha dit: la borsa s'anticipa als esdeveniments. És possible que aquesta en siga la causa, però en realitat és que ja es preveu una baixada en el tipus d'interès. De fet, el Bundesbank, que és qui condiciona la política monetària europea, ha baixat ja els tipus d'interès i és possible que continue baixant-los. A partir d'aquest moment, el Banc d'Espanya també els ha d'abaixar. És una de les condicions bàsiques per a poder eixir de la crisi que passem.

—El sistema econòmic europeu és un inconvenient o un avantatge per a les borses espanyoles?

—És un avantatge anar a la globalització dels mercats, però també té inconvenients. Sempre que hi ha un canvi, alguns ho passen malament. Els mercats espanyols estan dissenyats des de la protecció i no han tingut la competència ferotge d'uns monstres. És un canvi de dimensió total el que vivim. Anem a una globalització dels mercats, d'una banda, i de l'altra, els mercats estan cada vegada més institucionalitzats. És a dir, per part de la demanda i l'oferta, els agents que intervenen són majors. Jo espere que l'inversor individual no desaparega, però progressivament va sent substituït per grans unitats, per fons de pensions, per fons d'inversió, per companyies d'assegurances, per societats d'inversió immobiliària... Tant la demanda com l'oferta van concentrant-se, i per tant les decisions d'inversió o desinversió estan cada vegada en menys mans. Els gestors d'aquestes grans unitats estan cada vegada més professionalitzats, i per consegüent, a menys pluralitat, més coincidència del criteris. És un poc el que va passar l'any 87: van decidir vendre tots en el mateix moment, i això va generar un efecte de bola de neu amb el corrent de vendes, i com a conseqüència d'aquestes vendes en massa es produïren les baixes tan fortes que ja coneixem.

—Dispense la meua ignorància, en la borsa les coses passen així, de sobte, o hi ha uns factors que incideixen en la decisió de compra o venda?

—Hi ha una espècie de comunitat de professionals, els analistes, que pràcticament decideixen tots al mateix temps perquè tenen els mateixos criteris professionals. Per a evitar aquestes situacions s'han inventat sistemes de cobertura, com són els mercats de futurs, que tracten de cobrir en previsió d'una possible baixada sense necessitat de vendre.

—Ha dit abans que la borsa sempre s'anticipa als esdeveniments econòmics...

—És el que diuen.

—En aquest sentit, ja ha viscut la crisi que viu ara l'economia?

—Sí, en certa manera, encara que no tan profundament com és la realitat econòmica. De fet, la borsa tingué una caiguda relativament important l'any 92, i no se n'ha recuperat fins al mes de juny d'enguany.

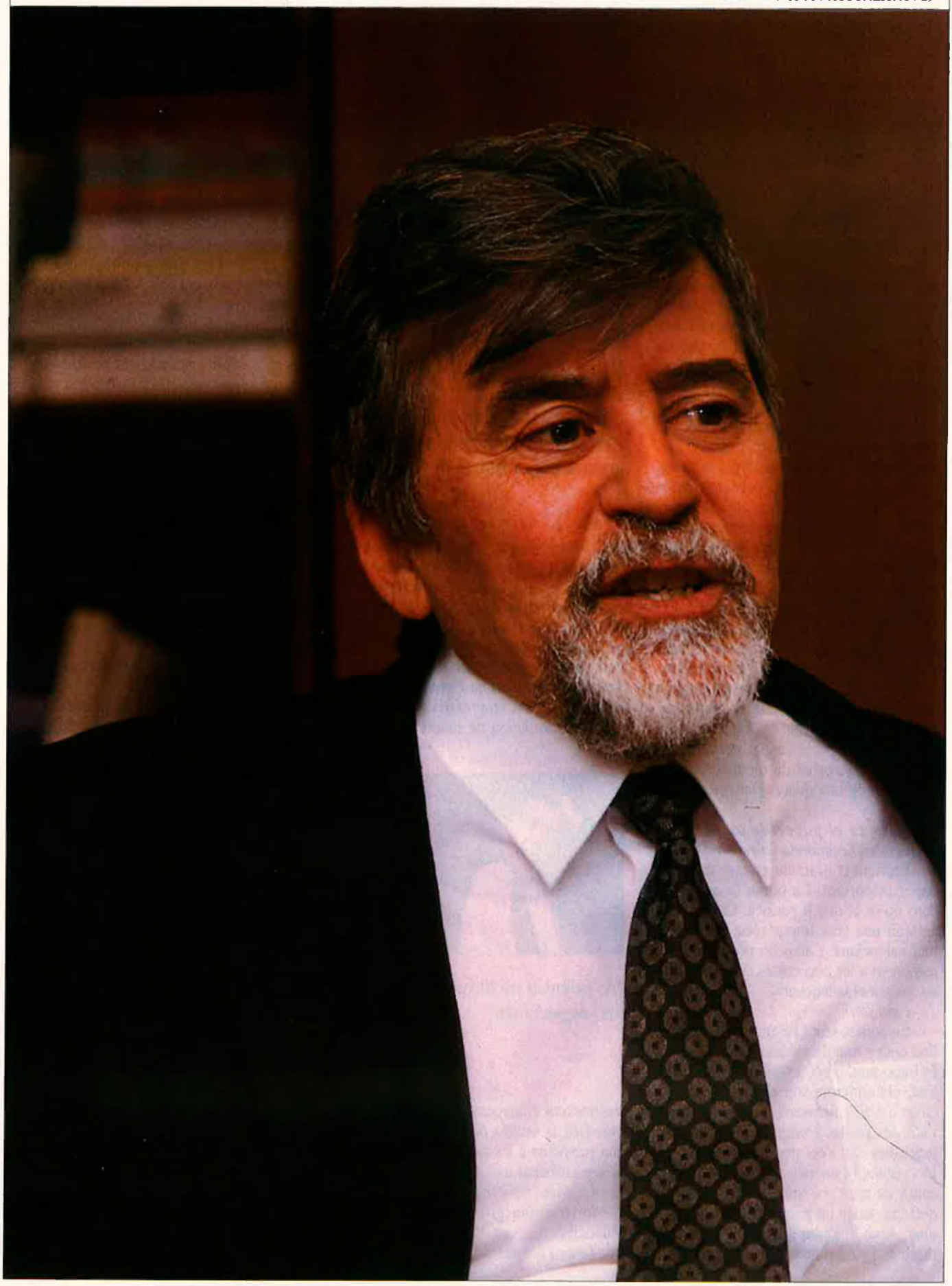
—Aquesta crisi és tan dura com anuncien o és que encara no ha arribat?

—És una crisi molt dura, el que passa és que em fa la impressió que la gent no vol assabentar-se'n. Les dades són públiques: el mes de setembre s'ha traduït en 60.000 desocupats més. Però em fa l'efecte que la gent no vol fer-se càrrec d'aquesta situació. Hi ha una mentalitat com de *que me quiten lo bailao.*

—Per a fer negocis borsaris, senyor Maldonado, és necessari recórrer a la crispació d'un galliner?

—Això pràcticament ha desaparegut ací. Encara hi ha alguns mercats que funcionen amb això que se'n diu "rogles de viva veu", però l'evolució de les comunicacions ha produït, d'una banda, la globalització, és a dir pots operar en un mercat que està a l'altre costat de l'Atlàntic, i de l'altra, la deslocalització. Abans la gent havia de concentrar-se en un lloc físic per a poder casar la demanda i l'oferta, però avui dia això es fa a través de terminals electrònics.

—Aquesta realitat tècnica, no és peri-

llosa per a l'existència d'aquelles borses que no siguen la de Tòquio i la de Nova York?

—En certa manera, sí. Estem en un moment de canvi, com li he dit abans, i aquest canvi a la llarga serà beneficiós per al mercat, però les borses passaran un moment difícil. I li diré una cosa: València no serà la que pitjor ho passarà. És molt problable que ho passe pitjor la de Madrid. A la de València ja li ha passat el que li passarà a la de Madrid respecte a Londres. Per exemple, com a dada històrica, a València l'any 54 es va contractar la tercera part de la renda fixa d'Espanya, i l'any 55, els bancs i les entitats dipositàries en general prengueren la decisió de concentrar tots els seus dipòsits de valors a Madrid. Naturalment, en concentrar allà els dipòsits, s'endugueren la contractació derivada d'aquesta dipositaria. Bé, ací hem passat una travessia pel desert, perquè durant anys hem mantingut la borsa, que aleshores era borsí, perdent diners. No va desaparèixer perquè alguns pensaren que tenien l'obligació de mantenir-lo. Els antics agents de borsa pràcticament no guanyaven res en les operacions borsàries, s'ho guanyaven per una altra banda, i al final, l'any 1980 vam tenir la sort que el senyor Abril Martorell ens ajudara contra la postura unànime no només de la borsa de Madrid sinó de l'administració central. Abril Martorell va dir que trauria la borsa endavant i ho va complir. A partir d'aquest moment la Borsa de València va començar a recuperar l'espai perdut, però encara no ha acabat de recuperar-se del tot: estem en una quota relativament baixa.

—Quin és el paper de la Borsa de València en l'economia valenciana?

—En aquest moment encara no té un paper important. La borsa fa un paper, però no és el que li pertoca. La Borsa ha de tenir una gran importància en l'economia valenciana, i això ho pot aconseguir responent a les necessitats dels emissors i els inversors valencians.

—I qui són?

—En aquest sentit l'esforç de la Generalitat com a impulsora del mercat de valors és important, però, a banda de la Generalitat, els emissors són els que venen accions o actius financers a canvi de diners, i són les petites i mitjanes empreses valencianes. Són els potencials emissors. Les petites i mitjanes empreses tenen uns actius de molt poc volum, i com a conseqüència, tenen un gran problema de liquiditat. Això dificulta que puguen acudir al mercat. Igual passa amb els inversors. Pràcticament no existeixen inversors institucionals: ara comença a haver-hi alguns fons d'inversió domiciliats a València.

—El valencià, per regla general, inverteix o és de renda fixa?

—És un inversor de renda fixa. Des de sempre. Però es poden emetre també valors de renda fixa, com obligacions, pagarés... Per part dels inversors també falta la inversió institucional. A València és molt menuda. A banda del mercat en si mateix, cal intentar crear cossos intermedis, tant en la demanda com en l'oferta, per a facilitar les operacions del mercat. En aquest sentit, la Fundació d'Estudis Borsaris, creada per la Generalitat valenciana, per alguns empresaris que comprenen la importància de mantenir una infrastructura financera, i per la Borsa de València, fa estudis per a buscar fórmules que permeten a les petites i mitjanes empreses arribar al mercat de valors.

RAFA GIL

"En la pròxima globalització dels mercats, la Borsa de Madrid ho passarà pitjor que la de València."

RAFA GIL

"A València no hi ha empresaris, sinó negociants."

—La gran empresa prefereix Madrid?

—Però quina gran empresa hi ha a València?

—Té tota la raó.

—Hi ha el Banc de València, que fa el que pot ací, però fora del Banc de València, no trobarem moltes més empreses. La Ford, per exemple, és una multinacional amb el centre de decisió fora de València. De tota manera, el mercat més important el té Madrid, perquè en el seu moment la col·locació es va fer a través d'entitats que encara, en certa manera, controlen el mercat.

—Els valencians no tenim cultura financera?

—Aquest és un altre problema: la falta de cultura financera dels valencians. Això no s'improvisa. Inclús a Barcelona hi ha una certa manca de cultura financera. Fora dels del País Basc, els empresaris espanyols amb cultura financera segurament es poden comptar amb els dits d'una mà.

—Com s'explica que un poble mercantil tan actiu com el valencià tinga aquesta mancança?

—Perquè a València no hi ha empresaris, sinó negociants. Ací es dóna molt el perfil del senyor que té una idea genial, amb un nivell de qualificació no molt alt, i que la posa en marxa. Per regla general, té mentalitat d'amo del negoci, i pensa que buscar socis és començar a vendre la seua empresa, i el que acaba fent sempre és venent-la o posant al front el seu fill encara que no tinga aptituds.

—A Catalunya també passa un poc això?

—També. La veritat és que Catalunya, financerament, ha fracassat al llarg de la història. I València també. L'únic que ho va intentar va ser el Marquès de Campo, que va voler finançar amb capital privat unes inversions a molt llarg termini i va acabar arruïnat.

—Vostè, amb els empresaris, té una bona relació?

—Excel·lent.

—Inclús fent aquestes reflexions?

—A l'empresari valencià li falta una cosa que tenen els empresaris bascos: una certa mentalitat calvinista. Els empresaris bascos posen l'empresa per davant de tot, inclús per davant de la família. Ací, en canvi, és molt freqüent que el senyor que guanya quatre duros amb una empresa es fa un xalet o un Mercedes o un Rolex.

—Amb aquesta mentalitat es pot competir a Europa?

—De moment es competeix. Afortunadament, l'empresari valencià té una capacitat d'inventiva i d'espenta considerable. Hi ha moltes excepcions, però la impressió que jo tinc, potser equivocada, és que no hi ha molts empresaris sinó molts negociants.

—Amb la seua trajectòria professional deu ser difícil que s'equivoque en l'observació.

—Tampoc no ho he estudiat d'una manera científica, és més una intuïció.

—Senyor Maldonado, com funciona una borsa?

—Es reuneixen uns senyors, que són uns intermediaris, perquè no hi té accés immediat qualsevol, i accepten les ordres de compra o de venda. Abans ho portaven a un rogle i manifestaven la seua postura de compra i de venda, i si n'hi havia un altre que tenia la postura contrària i coincidien amb el preu, es tancava l'operació.

—I era necessari arribar a vociferar al límit del disturbi en el parquet?

—Era necessari. Però no hi ha tant de desordre com puga aparentar.

—No es podia fer d'una manera més discreta?

—De fet, a Chicago es fa silenciosament. Però recorren a la gesticulació i als senyals amb els dits.

—Quines xifres mou actualment la Borsa de València?

—L'any passat superàrem els 200.000 milions de pessetes; enguany, no sé si hi arribarem.

—Quina importància té aquest volum monetari en el marc espanyol?

—Referint-nos a la negociació del mercat continu, que és on es pot establir una certa comparació, l'any passat férem un 2%, perquè es van fer una sèrie d'operacions especials. Enguany, la contractació del continu en general ha pujat d'una manera important fins al mes de setembre. La Borsa de València representa el 0,70% de la contractació; en canvi, les ordres individualitzades representen més del 2%. Què vol dir això? Que els inversors valencians són inversors xicotets: no hi ha inversió institucionalitzada, sinó individualitzada.

—Segons això, el paper de la Borsa de València és més simbòlic que funcional?

—No, la Borsa pot continuar perfectament. A primera vista pot parèixer un desastre que no tinga més que el 2% del volum d'ordres, però als EUA i a Alemanya hi ha un grapat de borses regionals que tenen aquest mateix problema i continuen i no passa res. Això no es pot canviar de la nit al matí, però sí que es pot treballar per a crear les condicions que mantinguen la quota de mercat intentant superar-la. Com? A través dels cossos intermedis, que li he dit, i buscant una certa especialització de la Borsa de València.

—En què consistiria aquesta especialització?

—Jo diria dos nivells d'especialització. Un, que reunesca les condicions perquè els seus inversors i emissors naturals puguen acudir a aquest mercat. I dos, buscar uns productes que siguen atractius per als inversors forans i que no puguen ser oferts per altres borses. Em referesc a aquest intent que és el mercat de futurs sobre mercaderies en general.

—Avui és possible fer-se ric en una borsa, senyor Maldonado?

—No és fàcil, però sí que és possible. És una llegenda, però hi ha gent que ho aconsegueix. La borsa és com tot, i moltes vegades és qüestió de sort. Pots tenir unes idees molt clares i pot ser que el teu raonament siga el més correcte, però si no l'utilitzes en el moment adequat, no et serveix de res.

—Segons això, la borsa és lògica o té un comportament imprevisible?

—Té una certa lògica, però té un component psicològic molt important, com l'economia. L'any 73, quan la primera crisi del petroli, només produir-se les primeres notícies sobre la crisi en el mes d'octubre, jo tenia unes *telefòniques* que cotitzaven al 300%, i vaig pensar que era el moment de pegar a fugir. A una sèrie de clients els vaig dir que feren igual, i la cotització de la telefònica arribà al 460% fins el mes de juny de l'any següent. Els meus clients em van inflar el cap per haver-los recomanat que vengueren. I un any després les accions de Telefònica estaven al 60%. Vull dir que agafar el punt més alt o més baix és complicat. La borsa cal desmitificar-la: és un mercat.

—Hi ha gent que sospita que la borsa és un gran casino on els inversionistes aposten i guanyen o perden.

—També hi ha gent que té aquesta mentalitat. Van a la borsa com si anaren al casino i normalment acaben malament. Especular a curt termini no és la cosa més aconsellable.

—La borsa és el millor termòmetre de l'economia?

—És un termòmetre més. Ja veu vostè que al moment actual està eufòrica i en canvi l'economia està en un mal moment.

—Les eufòries de la borsa solen ser reals o són martingales de tafur?

—Què vol dir?

—Per exemple la pujada que experimenta la borsa l'endemà d'unes eleccions.

—Bé, una miqueta d'això sí que hi ha.

—Hi ha regles de moralitat dins la borsa?

—Sí, és clar. La societat té un nivell de moralitat que es reflecteix tant en la borsa com en els llocs més sacrosants.

—L'inversor té fama d'especulador.

—Sí, però jo distingiria entre el que és especulador en el sentit que s'estudia un tema i després de raonar-lo pren una decisió que el fa guanyar diners, que en aquest cas és una tasca respectable, i el que és especulador perquè després de prendre la decisió crea les condicions, a través de la filtració de rumors, perquè aquestes accions pugen. Aquest últim cas és clarament una immoralitat, i ocorre prou sovint.

—Hi ha un codi deontològic per a castigar aquestes immoralitats?

—No només deontològic, sinó també el codi penal, que castiga la manipulació de preus i la utilització d'informació confidencial.

—Aquest ofici és tan neuròtic com l'ensenyen?

—Una miqueta més.

—Com se seda vostè?

—Procure dir-ho tot, i no quedar-me res dins que em puga rebentar el cor.

—En aquests moments de saldo mundial és bo invertir en borsa, en béns immobles... Què preconitza vostè, sense que se li quede res dins?

—No invertir-ho tot en una sola cosa.

Miquel Alberola

Broker de raça

Aquest senyor amb la cara en funció de les variacions verticals dels índexs Nikkei i Dow Jones i la pressió del Bundesbank, va conèixer les lletres de canvi i els títols de valor molt abans d'estudiar Dret mercantil. La seua família, dedicada al negoci borsari des de l'any 1918, ha protagonitzat gran part de la història de les finances valencianes, i a ell correspon el complicat capítol de reubicar la Borsa de València en el nou ordre financer mundial.

SETMANA·PAÍS

Artur Lizón, Síndic de Greuges valencià. RAFA GIL

La seu definitiva de la Sindicatura de Greuges valenciana serà un edifici del segle passat al centre mateix d'Alacant. Així ho ha confirmat el Síndic de Greuges, Artur Lizón, que és alacantí. L'edifici forma part del patrimoni de la Generalitat i caldrà invertir-hi uns 250 milions de pessetes per a rehabilitar-lo, ja que es troba en mal estat. Mentre es fan aquestes obres, la Sindicatura de Comptes s'instal·larà provisionalment en uns locals propietat de la CAM.

Des del mes de juliol, quan es va nomenar Artur Lizón com a Síndic, ja s'han rebut 72 queixes de ciutadans en un registre situat a les Corts valencianes.

Aurelio Martínez, conseller valencià d'Economia. RAFA GIL

Les Jornades Parlamentàries del Grup Parlamentari Socialista a les Corts valencianes, que enguany arriben a la setena edició, se celebraran en l'Hotel Montiboli, de la Vila Joiosa (la Marina Baixa), els pròxims dies 22 i 23 d'aquest mes.

En les Jornades, on s'analitzaran els pressupostos de la Generalitat valenciana per a 1994 per primera vegada abans de la seva presentació a les Corts valencianes, hi participaran, entre d'altres, Aurelio Martínez, conseller d'Economia i Hisenda; Martín Sevilla, conseller d'Indústria, Comerç i Turisme; Lluís Berenguer, conseller d'Administració Pública, i Joan Lerma, president de la Generalitat valenciana.

Aprovat el projecte d'aparcament subterrani a la plaça de l'Ajuntament de València

Amb l'aprovació de la construcció d'un pàrquing davall la plaça de l'Ajuntament de València, s'han tornat a palesar les diferències entre els grups municipals del PP i d'UV, que governen en coalició, i fins a quin punt la capacitat de decisió del Partit Popular, encapçalat per l'alcaldessa Rita Barberà, està hipotecada pel partit regionalista de Juan Manuel Castaner, regidor delegat d'Urbanisme.

La polèmica sorgida amb motiu del projecte i, concretament, si s'ha d'eixamplar amb la inclusió de dos túnels d'accés l'esmentat garatge va ser la protagonista de la setmana anterior a l'aprovació, que tingué lloc el passat divendres, 15 d'octubre. Mentre el PP només era partidari de la remodelació de la plaça, UV ho era de la construcció del pàrquing i de l'adjudicació de les obres a la mateixa empresa encarregada de dur a terme l'esmentada obra, Tècnica d'Aparcaments Urbans, SL.

Rita Barberà té problemes amb els seus socis d'UV. RAFA GIL

La pugna també ha aparegut al voltant del pressupost de les obres i de la possibilitat de retallades a l'hora d'ajuntar els dos aspectes que la conformen. El PP calcula en uns 150 milions de pessetes el cost de la remodelació de la plaça, mentre que UV eleva la quantitat a 300 milions.

El PP, però, en veure que havia de seguir la voluntat d'UV, va introduir un petit canvi d'actitud per tal de coordinar tant com fos possible els criteris de la coalició municipal. Rita Barberà va optar per defensar el projecte, adduint que es tracta d'un primer pas cap a la futura conversió de la plaça en un espai per a vianants. En aquest sentit, Barberà va aportar inclús els exemples de ciutats com Montpeller, Brussel·les o Saragossa, que tenen aparcaments subterranis en el seus centres urbans.

Així mateix, l'alcaldessa popular, va afegir que el projecte havia de disposar d'estudi paral·lel que atregui el màxim de trànsit rodat al subsòl urbà, i la construcció de dos túnels des dels carrers Bailèn i Alacant, situats fora de la ronda del centre de la ciutat, fins a la plaça, amb la finalitat que els cotxes tinguin accés directe al pàrquing.

J. B.

La Generalitat valenciana vol que la CE financin el tren d'alta velocitat pel corredor mediterrani

El Consell de la Generalitat valenciana ha inclòs el recorregut de l'AVE pel corredor mediterrani com un dels projectes pels quals es demana ajuda econòmica a la Comuntiat Europea, en concret, dels Fons de Cohesió Econòmica i Social. Tot i que és el Govern espanyol qui negocia amb les autoritats de Brussel·les els diners i les destinacions que corresponen a l'estat espanyol en el pròxim Pla de Desenvolupament Regional, el Govern autonòmic de Joan Lerma vol fer pressió perquè s'hi inclogui la primera fase de la construcció de la via d'alta velocitat entre Barcelona i València.

Aquesta línia és considerada pel Govern espanyol com a menys prioritària que l'enllaç entre Madrid, Barcelona i la Jonquera, via Saragossa i Lleida (les obres de la qual ja estan en construcció en el tram central) i fins i tot que l'enllaç entre Madrid i la frontera francesa pel País Basc. El corredor mediterrani tindrà d'ací a pocs anys una línia considerada no d'"alta velocitat" (300 quilòmetres l'hora de mitjana), sinó de "velocitat alta" (entre 200 i 250 quilòmetres l'hora), amb trens convencionals, que servirà per a escurçar el viatge actual entre València i Barcelona en una hora.

A part de l'AVE, la Generalitat demana diners per a altres infrastructures viàries, com ara l'autovia València-Madrid (que ja està en obres en diverses fases), l'autovia Sagunt-Terol (sense començar encara) o un eix de desenvolupament a les comarques centrals valencianes. Dels 21 bilions de pessetes que la Comunitat Europea destinarà entre 1994 i 1999 a la política de cohesió econòmica i social, en corresponen sis bilions a l'estat espanyol. Segons dades de la Conselleria d'Economia i Hisenda valenciana, durant l'actual Pla de Desenvolupament Regional (1989-1993) el País Valencià ha rebut un total de 140.000 milions de pessetes.

L'AVE, amb diners comunitaris o del MOPT, circularà en uns anys pel corredor mediterrani. ALIXIU

H. D.

Obiols dóna suport a la plataforma Catalunya Segle XXI de Maragall

L'esclat de la polèmica sobre la hipotètica voluntat de Pasqual Maragall de ser el pròxim candidat a la Presidència socialista a la Generalitat de Catalunya i sobre la plataforma que impulsa, anomenada Catalunya Segle XXI, va obligar Raimon Obiols a convocar una roda de premsa per resituar conceptes. En la seva compareixença acompanyat de l'alcalde de Barcelona, el primer secretari del PSC va voler desvincular la plataforma Catalunya Segle XXI de tota estratègia electoral del PSC, i va acusar aquells que hi veuen un trampolí per catapultar Maragall a la Generalitat de fer "interpretacions reduccionistes" i va assegurar que un projecte d'aquestes característiques, "superador de l'hegemonisme conservador, sempre toparà amb l'oposició de moltes persones instal·lades en el *status quo*". Obiols va donar suport a la plataforma i va defensar la legitimitat de Maragall de tirar-la endavant, afirmant que "l'alcalde de Barcelona és un dirigent important del país i no pot limitar la seva actuació a la ciutat".

Per la seva banda, Maragall va explicar que la seva plataforma sorgeix de "la necessitat d'una alternativa a Catalunya, amb la seguretat que hi ha les bases socials, polítiques i ideològiques per a construir-la", i que l'objectiu és aconseguir que el catalanisme sigui "un lloc de trobada i no d'exclusió", on s'agrupin sectors que van des del liberalisme progressista fins al cristianisme social. Maragall va cloure assegurant

Pasqual Maragall, impulsor de Catalunya Segle XXI. C. PUÉRTOLAS

que al Principat "existeix una realitat alternativa que un dia no molt llunyà governarà Catalunya".

La plataforma Catalunya Segle XXI consistiria, segons les infomacions publicades a *El País*, a ampliar la base social i cultural del catalanisme progressista per a crear una alternativa al pujolisme. Alternativa que, segons les mateixes informacions, el PSC no seria capaç de construir en solitari, i que per tant requeriria la participació d'altres sectors socials, polítics i culturals, tant de l'àmbit d'altres forces polítiques, com de personalitats del món de l'empresa o de la cultura, fins ara independents. Noms com Ortínez i Bricall comencen a sonar.

Pere Martí

Pujol ha anunciat una nova etapa de negociacions. C. PUÉRTOLAS

CiU i el Govern espanyol van arribar a un acord sobre els pressupostos de l'estat, i després d'introduir diverses modificacions, la coalició nacionalista votarà favorablement. Les mesures a favor de l'economia productiva formen el paquet més important de les modificacions demanades per CiU, juntament amb la creació d'ocupació. L'acord de pressupostos, que arriba després de l'acord sobre el finançament, ha deixat en un bon nivell les relacions entre els nacionalistes i l'executiu socialista, però el president de la Generalitat, Jordi Pujol, ha recordat que "ara s'inicia una etapa de negociació permanent".

Miquel Solans, delegat del Go-

Miquel Solans va presidir el lliurament de medalles. ARXIU

vern a Catalunya, va presidir un acte de lliurament de medalles a la Guàrdia Civil per l'operació realitzada, el juliol del 92, contra la ja dissolta Terra Lliure. En aquella operació, que es va saldar amb més de trenta independentistes detinguts, la Guàrdia Civil va ser acusada de maltractaments i tortures, i diversos dels encausats en aquella operació tenen presentades denúncies sobre els fets. L'acte es va fer el dia 12 d'octubre, diada de la Hispanitat, al quarter de la Benemèrita de la Travessera de Gràcia, i també hi va assistir el governador civil de Barcelona, Ferran Cardenal, que va fer el seu dicurs en català, així com el general en cap del cos.

El mapa electoral d'ací a molts mesos

Just amb l'arribada dels esclata-sangs es comencen a publicar al País Valencià les primeres enquestes electorals. En relació amb els comicis autonòmics, sembla que en aquest moment el PSOE guanyaria per més de sis punts al PP, si bé perdria la majoria absoluta i València, entre altres ciutats importants. El creixement dels populars estanca Unió Valenciana, UPV se n'entra un poc més i EUPV puja notablement a les tres circumscripcions. Com és obvi, es tracta de simples tasts que tenen el valor que els vulguem atorgar. Queda any i mig per a recuperar l'espai perdut, consolidar i eixamplar el ramat o afonar-se en la misèria. És a dir, que no hi ha lloc per a les eufòries o els esfondraments.

Les eufòries, per exemple, dels populars. Si creiem les gents d'Eduardo Zaplana, la Generalitat se'ls oferirà en safata, el seu optimisme arriba fins a aquest punt. Creuen que estan en un moment dolç i confien en la tirada del seu líder, de qui, a falta d'exhibir uns altres mèrits, hem de reconèixer la laboriositat: és pertot arreu i matxuca els mitjans de comunicació. Però abans de cantar victòria haurà de pacificar el PP provincial de València i, sobretot, extirpar-li, si pot, els residus fraguistes i fins i tot franquistes que encara arrossega i que qüestionen la renovació anunciada. També ens haurà de convèncer que, en el supòsit de governar, no serà un ostatge dels regionalistes, tal com ara s'esdevé amb l'alcaldessa de València, Rita Barberà.

En l'altre vessant, el PSPV fa l'efecte que no s'immuta. Com sempre, confia en la sort del guanyador, que tan bons dividends li ha aportat, i també en la seua maquinària electoral, teixida d'infinits interessos i drets adquirits. Amb fonament més que dubtós, espera que el temor a la dreta reconduesca les aigües de la decepció al molí socialista. És la vella por del llop, una argúcia que ja va gastar –i cremar– Felipe González, per a descobrir a la fi que la dreta no hauria comès probablement tants errors econòmics. I conste que si el PSPV perd, és segur que la cultura del País Valencià no guanyarà.

Les altres forces esmentades –EUPV i UPV– continuen les seues inèrcies. Els comunistes renovats i els encara no renovats tenen una demanda inelàstica i el seu paper no és un altre que servir d'acòlits a l'esquerra majoritària. I els nacionalistes continuen condemnats al testimonialisme municipal. No creixen ni de miracle, però salvaran la seua ànima per perseverança.

J. J. Pérez Benlloch

INTERNACIONAL

Entrevista a Umberto Bossi, líder de la Lliga Nord

"L'estat està en mans de lladres"

Aconseguir una Itàlia federal: aquest és el principal objectiu de la Lliga del Nord, un partit no tradicional que ja té l'alcaldia de Milà i diputats en diversos parlaments, inclòs el d'àmbit estatal. El seu líder, Umberto Bossi, parla molt clar.

Umberto Bossi és el líder i creador de la Lliga Nord, una coalició formada pels moviments de protesta que van anar creixent en les regions del nord d'Itàlia durant els anys 80. La Lliga Nord ha esdevingut la gran força política de l'àrea septentrional del país. Base més important d'aquests patriotes? L'oposició a la Roma corrupta i el ressentiment contra el sud, que, segons diuen, es fa mantenir pel nord. La Lliga reclama una reconstrucció federalista d'Itàlia, que caldria dividir en tres regions: Nord, Centre i Sud. Bossi, de 52 anys, amb estudis de medicina inacabats i sense cap professió autèntica, tendeix a la demagògia barata, que sembla que agradi als seus simpatitzants. La seva posició predominant al capdavant del moviment és indiscutible.

—Que vol fraccionar Itàlia, senyor Bossi?

—El que voldria és deixar clar, d'una vegada per totes, que la Lliga Nord és federalista i no pas secessionista.

—Però, aquests darrers temps ha fet tota mena de manifestacions contundents: si no hi ha aviat noves eleccions a Itàlia, cridarà els diputats i senadors de la Lliga per formar amb ells el primer Parlament d'una República del Nord.

—En la gran convenció del nostre moviment a Pontida només hem volgut que el cap d'estat i els senyors del Parlament s'assabentin que la nostra paciència és limitada, que a la llarga no estem disposats a estar-nos amb les mans a la butxaca.

—Amenacen Roma amb una rebel·lió, doncs?

—El que ens proposem són mesures completament legítimes i democràtiques. És el règim de Roma, que actua de manera il·lícita, amb la llei dels vencedors que no estan disposats a tornar a deixar el poder que un dia van aconseguir. Aquest és un esquema en complet desacord amb l'opinió pública.

—I vostès volen que la suposada voluntat popular s'imposi. Com?

—De primer, volem celebrar un referèndum, una gran enquesta popular, amb què sondarem l'actitud dels italians sobre el nostre projecte de dividir Itàlia en tres grans regions –Nord, Sud, Centre– unides federalment.

—Seguint el model dels lander *alemanys?*

—Una mica sí, però no del tot. En tot cas, en aquest referèndum esperem rebre l'aprovació general dels italians als nostres plans. Aleshores retiraríem la nostra delegació parlamentària de Roma. Aquesta aprovació podria servir de base per a una assemblea constituent que projectés la reconstrucció d'Itàlia en un estat federal.

—Però, i si els ciutadans del sud d'Itàlia no s'hi afegeixen, i si tenen una idea del futur de la nació que difereix de la seva assemblea constituent? No hi haurà aleshores secessió en lloc de federació?

—Nosaltres impulsem una evolució que ja no és reversible i que en aquest moment compta amb molta acceptació al país.

—La majoria dels habitants del sud no pensa pas renunciar a la unitat estatal, ni volen tenir res a veure amb el federalisme de la Lliga Nord.

—Escolti, vostè parla amb un home que al nord d'Itàlia ja té pràcticament el 80% de la població al seu darrere. No ens podem deixar forçar per les decisions del sud ni per unes concepcions sobre l'organització de l'estat que van diametralment contra les nostres. Si el sud ens exigeix que ens bleguem a la seva voluntat, llavors s'arribarà certament a la confrontació, i amb això, necessàriament, també a la secessió. Però volem evitar-ho, nosaltres. Precisament per a no ser empesos a la secessió, volem fer aquest plebiscit a fi de conèixer l'opinió de tothom.

—No obstant això, no hi ha el perill que el seu projecte d'una triple divisió federalista creï unes tensions a Itàlia que podrien conduir a un enfonsament del país, com ara a l'ex-Iugoslàvia?

—No crec que hi hagi aquest perill, a Itàlia. Al cap i a la fi, cal reconèixer d'una vegada que no és la Lliga qui vol dividir Itàlia, sinó que ja fa temps que el nostre país està profundament dividit, per motius històrics i socioeconòmics. Quaranta anys de domini d'uns partits han agreujat la doble partició del país, perquè Roma ha fet que el sud depengui completament dels fons estatals.

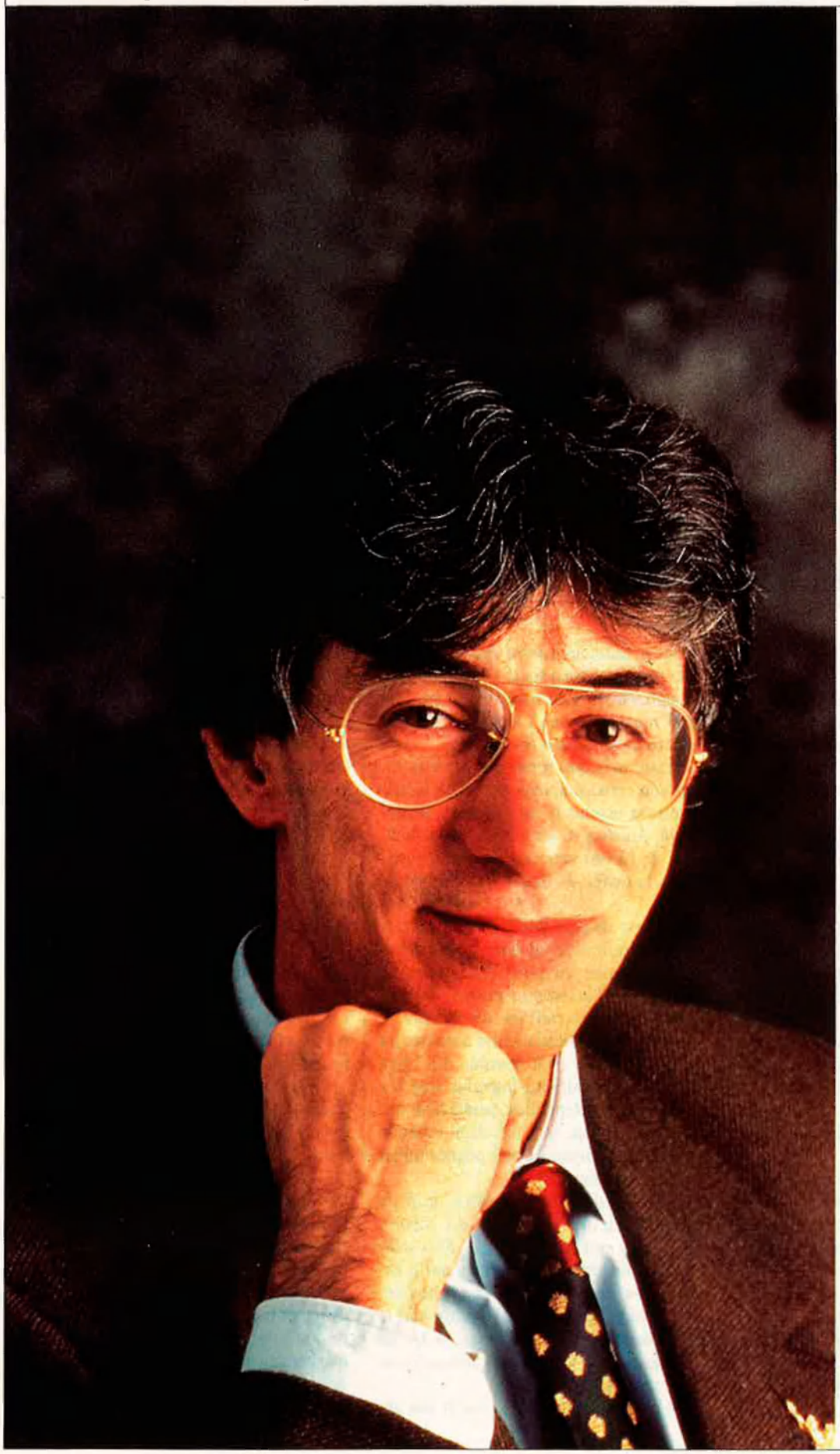
—Vostè és considerat un home perillós i imprevisible, que tem la violència per a aconseguir els seus objectius. No fa gaire, va dir a un diputat socialista que els homes de la Lliga sempre van armats... amb allò que duen en els pantalons...

—Em sembla que potser en vaig fer un gra massa, però també vaig dir-ho de per riure, no pas de debò. L'error va ser de deixar-me portar massa per l'estat d'ànim del poble, per l'ambient que es respira en la Lliga, on simplement veuen que l'anterior cap dels socialistes, Bettino Craxi, fa molt que malda per recuperar el seu antic poder, amb ajuda d'antics còmplices com aquest diputat.

—Vostè també ha presumit de ser més fort que Mussolini.

—Això, no ho he dit jo. És un important periodista italià, Giorgio Bocca, qui va expressar-se d'una manera semblant sobre la Lliga. Bocca remarcava que, actualment, la Lliga ja té més difusió, més arrelament i més potència que els partidaris de Mussolini abans d'arribar al poder. Però, a mi, m'agradaria de subratllar una diferència significativa: els feixistes eren antidemocràtics, van fer seu el poder amb un cop d'estat. Nosaltres, en canvi, som demòcrates. Fins i tot som el cor de la democràcia italiana, perquè volem alliberar el país de la dictadura dels partits.

—Aleshores, quina formació ha de tenir la República del Nord, la que volen crear vostè i els seus partidaris?

—La República del Nord és una gran regió, no un estat independent. Aquesta gran regió, l'hem anomenada República, diguem com a provocació, perquè la *Res publica* llatina significa que es tracta d'una cosa que pertany a tothom. L'estat italià, tal com ara està construït, pertany a una classe política que ha saquejat els italians. En aquest moment, l'estat està en mans d'una colla de lladres.

—Com volen salvar-lo dels lladres, si el destrueixen?

—A aquesta formació il·legal, volem oposar-hi la nostra República, la que finalment farà realitat, també a Itàlia, el principi més important de la Revolució Francesa: el sobirà és el poble.

—Què vol dir això a la pràctica? Què passarà, per exemple, amb els immensos deutes de l'estat italià? Com s'han de repartir entre les tres macroregions?

—Per a això, com per a tots els problemes econòmics d'Itàlia, no pot haver-hi cap solució centralista. Els deutes de l'estat amenacen d'anihilar la nostra capacitat econòmica, sobretot aquí, al nord. Penso que cal començar a reduir-los des de la perifèria.

—Però com?

—Els batlles de les grans ciutats podrien començar, per exemple, a vendre les empreses estatals. A Milà, on la Lliga ocupa el consistori, ja té les centrals elèctriques estatals. Amb una meitat dels beneficis d'aquestes privatitzacions es podria reactivar l'economia a la regió pròpia. Amb l'altra meitat podríem començar a reduir els deutes estatals.

—I, en un futur, el nord

"No és la Lliga qui vol dividir Itàlia, sinó que ja fa temps que el nostre país està dividit, per motius històrics i socioeconòmics." ARXIU

no enviarà ni una lira més al sud a títol de subvenció?

—No és això, sinó que el capital del nord arribi de debò a les persones del sud i no a les butxaques dels democristians i d'altres partits. Nosaltres ens proposem una mena d'intercanvi amb el sud. Si estan disposats a ajudar-nos a realitzar el nostre projecte federalista, estem disposats a donar suport al desenvolupament econòmic del sud.

—*Sona a xantatge.*

—En aquest cas, caldria que s'acceptessin algunes mesures que sonen dures: l'anivellament dels sous al cost de vida al sud, per exemple. D'aquesta manera, el sud podria produir amb unes despeses més baixes, enfortir la seva competitivitat i també posar en marxa un desenvolupament que progressés de debò.

—*El veritable obstacle per al desenvolupament del sud és el domini de la màfia. Com volen combatre-la?*

—Ja deu saber que la classe política del sud és pràcticament idèntica a la màfia. Just en acabar la guerra, la màfia tenia un objectiu polític: separar Sicília d'Itàlia. Això va ser un propòsit ben seriós. En aquell temps, els demòcrata-cristians van convèncer la màfia de renunciar a aquest pla i, en canvi, van confiar-li l'administració dels recursos estatals que rebia el sud.

—*Creu, doncs, en una confabulació entre democristians i màfia? Considera justes les acusacions contra qui ha presidit tants anys la Democracia Cristiana, Giulio Andreotti, al qual retreuen que hagi estat el representant més important dels interessos de la màfia a Roma?*

—Estic més que segur que aquests retrets són certs, simplement perquè la màfia estava assentada dins el partit democristià. Aquesta va ser la conseqüència directa de l'acord entre els demòcrata-cristians i la màfia, de lliurar vots a canvi de diners.

—*Aquest sistema italià, que ha funcionat, impertorbable, al llarg de quaranta anys, amb totes les seves deficiències, la corrupció i l'economia proteccionista, quins canvis essencials ha sofert, doncs?*

—Amb tota modèstia, sense nosaltres tot plegat no hauria estat possible. La Lliga ha fet caure Andreotti impedint que fos president de la República; també hem impedit que, en lloc seu, fos elegit Arlando Forlani i que Bettino Craxi pogués tornar a ser primer ministre.

—*Però la depuració política, la fi de* tangentòpoli, *de la república del suborn, no sols és mèrit de la Lliga. Fins ara, vostès s'han aprofitat de la crisi per a envigorir les forces centrífugues que podrien fer esclatar Itàlia. Quina importància té per a vostè la unitat del país? Va ser un error històric la unió estatal italiana creada al segle XIX?*

—Contra la unitat d'Itàlia, no hi tinc absolutament res a dir. La manera com va tenir lloc, va ser l'error: Itàlia va nèixer com a estat centralista. Només que difícilment es podia evitar, això. *Historia non facit saltum*, la història no fa salts sobtats. L'estat unitari italià del segle XIX era una monarquia, i la monarquia, per natura pròpia, té una organització centralista. Ara, per a nosaltres es tracta de millorar el producte que hem heretat de la història. Aquesta estructura estatal ja no és compatible amb les exigències d'una societat moderna.

—*I vostè què se sent, en primer lloc, llombard o italià?*

—Les dues coses, naturalment. Sóc italià i he nascut a la Llombardia. Però per això no sóc ni cap polític de front estret ni cap racista "antisud".

—*Vostè havia estat l'autor del projecte d'un diccionari llombard. Li sembla molt important que els llombards parlin "llombard"?*

—La nostra gran herència cultural es transmet a través de la llengua italiana, a través de l'obra del Dant, el Petrarca, el Boccaccio... L'idioma italià és completament irrenunciable, correspon al tret bàsic racional de la nostra entitat. El dialecte, en canvi, és més aviat la llengua del cor, correspon a la nostra essència afectiva. Cal que hom es realitzi en tots dos.

©Der Spiegel

Trad.: **Carme Gala**

La qüestió nacional esdevé novament un dels principals problemes de la Federació

El bumerang rus

La dissolució per mandat presidencial dels parlaments de les 88 entitats territorials de la Federació Russa pot encetar un altre episodi de la lluita entre el poder central rus i els diversos poders nacional-regionals.

Una bona part de la responsabilitat indirecta del desenllaç violent de la lluita de poders a Rússia, l'han feta recaure genèricament en les 89 entitats territorials que la integren (ara mateix s'estudia la dissolució de totes les cambres parlamentàries nacional-regionals). I això per la senzilla raó que el regateig del seu suport unànime al cop de força de Ieltsin ha estat considerat un aval de confiança als adversaris del poder presidencial, Khasbulàtov i Rutskoi. Com que, atesa la magnitud dels fets, es tracta d'una acusació molt greu, i de possibles efectes bumerang, per a saber si és prou fonamentada cal analitzar alguna cosa més que els darrers esdeveniments. De fet, cal anar al fons de la qüestió nacional de la Federació Russa.

L'endemà mateix d'haver prosperat definitivament el cop de força de Ieltsin començaven a fer-se públiques les mesures de represàlia oficial contra els poders nacional-regionals, considerats no prou aquiescents a les tesis del Kremlin. Una ordre presidencial declarava ajornades *sine die* les activitats del Consell de la Federació, l'únic òrgan de representació conjunta de les 88 entitats territorials (totes, menys Txetxènia, autoproclamada independent en 1991), i s'estudiava la possible dissolució de tots els parlaments. Això sí, passaven gairebé desapercebudes enmig del maremàgnum de decrets de suspensió de llibertat de premsa, d'activitat política d'alguns partits, i de molts més, dictats a l'empara de l'estat d'emergència. Però no sembla que hagi de ser per gaire temps més. Almenys si, tal com sembla, el front de batalla obert inicialment –des del fracassat cop d'estat involucionista de l'agost del 1991– entre els poders presidencial i legislatiu, deixa pas ara al més explosiu de tots, el del poder central encarat al poder nacional-regional. Perquè, de fet, és la qüestió nacional, frec a frec amb el desenvolupament econòmic, el gran problema plantejat a la Federació Russa des del mateix moment de la seva independència, el 12 de juny de 1990.

La recent amenaça de creació de l'autonomenada República Independent de Sibèria, darrer episodi de l'estira-i-arronsa constant que ha caracteritzat les relacions de poder a Rússia, entre l'executiu de Ieltsin i les administracions autonòmiques i regionals, arrela en la mar de fons d'una concepció unitària i centralitzada de l'estat rus, que només ha existit fins ara amb un poder autoritari de Moscou.

Ieltsin ha preferit reiteradament l'enfrontament amb els poders nacional-regionals, en lloc del diàleg i les eleccions. ARXIU

DE TXETXÈNIA A LA REPÚBLICA INDEPENDENT DE SIBÈRIA

El reconeixement oficial de la primera esquerda d'aquesta estructura monolítica va arribar amb el fracassat cop d'estat involucionista d'agost del 1991, aprofitat per Txetxènia per a declarar-se independent de la Federació Russa, quan encara no s'havia consumat la dissolució de l'URSS, esdevinguda el 26 de desembre d'aquest mateix any. Però la resposta de Ieltsin va ser fulminant. Deixant de banda qualsevol consideració historicista de la resta dels 88 ens territorials, va tirar pel dret i va decretar per a tots ells (repúbliques autònomes de llarga tradició nacional i demarcacions regionals-administratives, sense cap distinció) la suspensió de les eleccions regionals i locals fins a nova ordre. Per decret-llei va arrogar-se també el dret de nomenar els caps administratius de les regions russes. S'assegurava així el control directe de dos dels tres caps regionals: el cap de l'executiu i el delegat presidencial. Només quedava fora del seu abast el president del soviet regional.

Quan a principi d'any aquesta prerrogativa de Ieltsin va ser anul·lada pel Parlament rus, el que fins llavors era una picabaralla continuada dels poders executiu i legislatiu es va transformar en enfrontament acarnissat. Les desavinences inicials havien sorgit tan aviat com s'havia començat a aplicar la cura de cavall a l'economia russa, la coneguda teràpia de xoc d'Ígor Gàidar. El rebuig generalitzat de la recepta econòmica es va traduir en successives victòries electorals (fins a un total de 17; com ara a Briansk, Kursk, Smolensk, Lipetsk, Orel, i a dotze més) dels candidats opositors (ex-dirigents del partit) a la presidència dels territoris regionals respectius. Hostils tots ells a Moscou, en poc temps van anar desenvolupant projectes d'autonomia política que Ieltsin mateix havia incentivat (si no de bon grat, per força, amb l'objectiu d'estrènyer uns lligams del tot indispensables per a ell, a fi de contrarestar les pressions del Parlament, cada cop més reticent als designis del Kremlin).

L'Aliança Siberiana, el Gran Ural, l'associació Extrem-Orient, foren el resultat d'aquesta política. La seva creació havia de permetre, és clar, de pressionar el poder central per a aconseguir d'eixamplar l'abast de les competències regionals en matèria de política financera (taxes, impostos, crèdits), econòmica (control de les adjudicacions, percentatges sobre els beneficis de les exportacions) o fins i tot en matèria de relacions exteriors directes (en el cas de l'Associació Extrem-Orient, que reivindica el dret de control dels contractes d'explotació signats per Moscou amb grups estrangers, entre altres prerrogatives).

Segons l'Institut d'Economia Mundial i Relacions Internacionals de Rússia, els 89 ens territorials han aconseguit el 60% dels poders federals; el 40% restant, se'l reparteixen a Moscou l'executiu i el legislatiu centrals. Això sí, la disponibilitat dels impostos recaptats –fins al 60%–, obliga a cada república i regió a sufragar les despeses d'allotjament i de sou de les unitats militars destacades en el seu territori.

Les condicions d'enfortiment de les posicions dels poders nacional-regionals, paral·leles al ritme de deteriorament de les relacions de l'executiu amb el legislatiu, han acabat abocant finalment a la creació del Consell de Subjectes de la Federació.

L'amenaça de creació de l'autoanomenada República Independent de Sibèria és el darrer episodi de l'estira-i-arronsa que ha caracteritzat les relacions de poder a Rússia. ARXIU

EL SEGON PODER

Sorgeix en el moment més crític del cop de força de Ieltsin, quan una hipotètica paralització de l'activitat institucional central hauria permès l'afirmació de la sobirania de totes les repúbliques i regions. Exactament igual com va passar amb la desapareguda URSS, arran de la creació de la CEI (Comunitat d'Estats Independents) a càrrec de Rússia, Bielorússia i Ucraïna.

Quan ni del KGB ni del complex militar-industrial, considerats els poders fàctics per excel·lència de l'antiga URSS, ja no en queda gran cosa, i només l'exèrcit manté intacte aquest perfil (del qual es nodreix directament Ieltsin mateix), no sembla gaire agosarat de situar ara mateix el poder nacional-regional immediatament per darrere, en qualitat de segon poder rus.

Des d'aquesta perspectiva, i tenint en compte també que del total de 88 ens territorials, van ser només 33 els que van expressar el seu rebuig sense pal·liatius al cop de força presidencial, podria dir-se que la via escollida de les mesures de represàlia contra tots ells no és ni de bon tros la més afortunada. Sobretot perquè es pot tornar a repetir l'enutjosa situació del primer moment de la independència de Rússia, el 12 de juny de 1991, quan tot just estrenada la seva elecció presidencial directa i democràtica, i amb la legitimitat que això li conferia, Ieltsin va preferir l'enfrontament amb el poder nacional-regional. En aquell moment, la reforma constitucional –promoguda només amb la intenció de refermar les directrius presidencials, però justificada en la necessitat urgent de posar en marxa les reformes econòmiques, i en particular tot el procés de desarticulació de l'estat i de privatització– va portar-lo a anul·lar la capacitat de resposta dels poders nacional-regionals, que al seu torn es van tornar cada cop més reticents a passar comptes amb Moscou. El daltabaix ocasionat per aquesta política no va trigar gaire a fer els estralls ressenyats més amunt.

Com que sembla que Ieltsin ja se n'ha oblidat, no seria gens estrany que es repetís de nou la mateixa dissortada història.

Si encara ho vol evitar, haurà de tenir molt present que la negociació adreçada a resoldre les diferències, per la via del diàleg i d'unes eleccions lliures i democràtiques, són els únics puntals que poden sustentar el seu nou ordre.

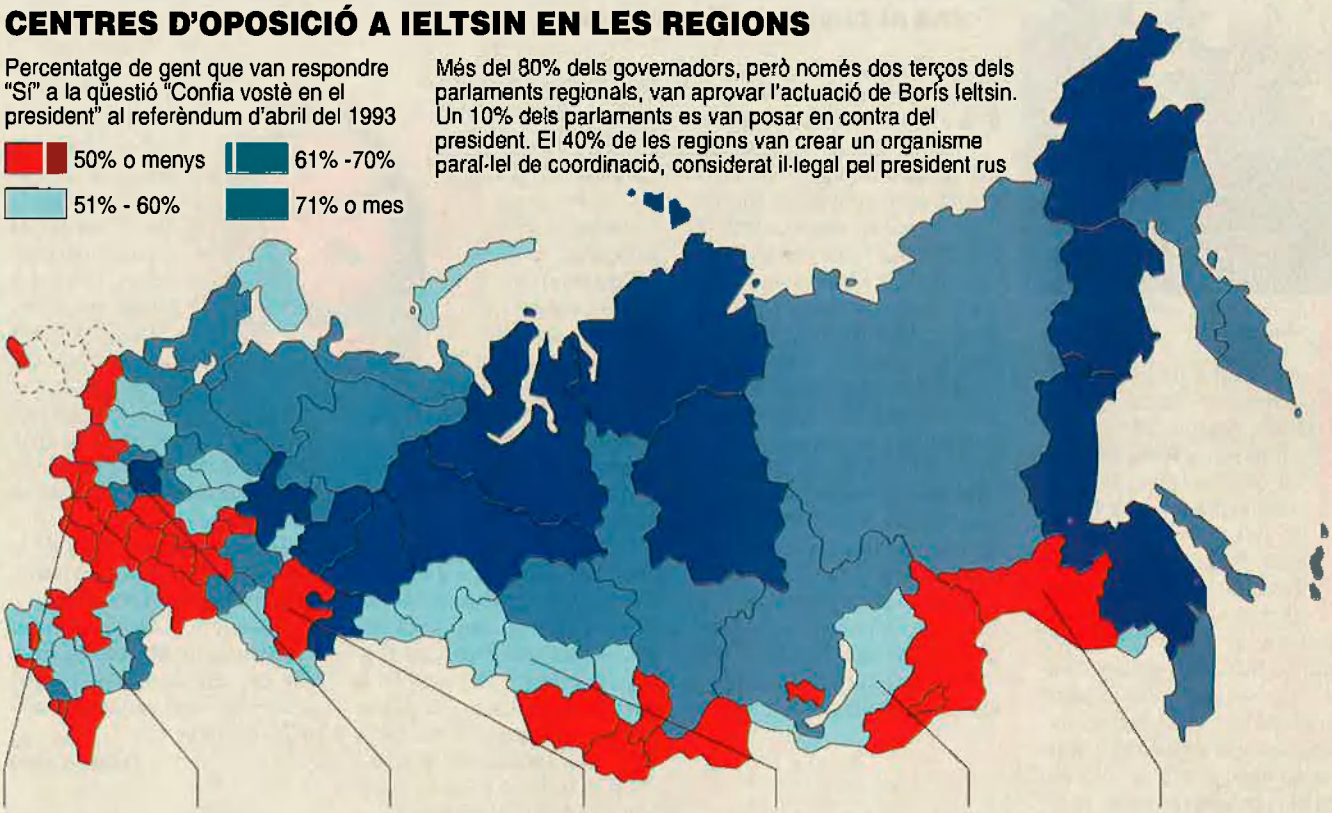
Jordi Duch

CENTRES D'OPOSICIÓ A IELTSIN EN LES REGIONS

Percentatge de gent que van respondre "Sí" a la qüestió "Confia vostè en el president" al referèndum d'abril del 1993

- 50% o menys
- 61% -70%
- 51% - 60%
- 71% o mes

Més del 80% dels governadors, però només dos terços dels parlaments regionals, van aprovar l'actuació de Borís Ieltsin. Un 10% dels parlaments es van posar en contra del president. El 40% de les regions van crear un organisme paral·lel de coordinació, considerat il·legal pel president rus

Bryansk
El governador local Iuri Lodkin destituït després de manifestar-se contra Ieltsin

Kalmúkia
El bimilionari president local Kirsan Ilumzhinov va intentar persuadir Ieltsin que fes marxa enrere en el colp d'estat i va promoure la creació d'un consell de subjectes de la Federació, rival del Consell Federal

Moscou
El Consell Regional de Moscou ha estat dissolt

Bashkortostan
El president i el parlament locals van simpatitzar obertament amb Rutskoi

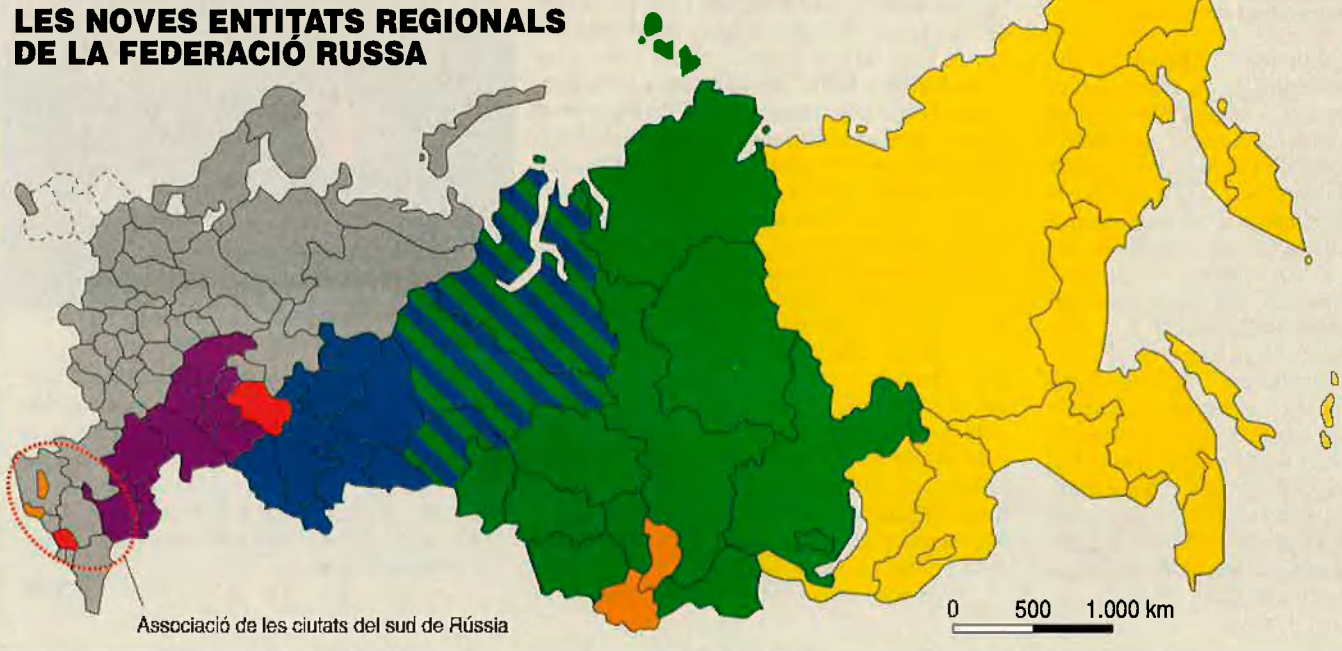
Novosibirsk
El governador local Vitali Mukha destituït per haver propiciat una trobada de presidents contraris a Ieltsin

Buràtia
El parlament local insisteix que el decret del colp d'estat ha de ser anul·lat

Amur
El governador Alexander Surat ha estat destituït per Ieltsin

LES NOVES ENTITATS REGIONALS DE LA FEDERACIÓ RUSSA

- Gran Volga
- Gan Ural
- Carta Siberiana
- Associació Extrem-Orient
- Repúbliques des del 3-7-91
- Independentistes

Helmut Kohl, canceller alemany. ARXIU

SETMANA INTERNACIONAL

Alemanya ha donat el sí definitiu al Tractat de Maastricht. Ara que ja ha estat ratificat per la RFA, l'únic estat que mancava, el document ja pot entrar en vigor, i ho farà al novembre propvinent. Entre altres qüestions, l'entrada en vigor del Tractat alterarà el nom de la Comunitat, que deixarà de ser la "Comunitat Europea" i passarà a dir-se Unió Europea. La Unió posarà en marxa immediatament els mecanismes que dibuixa el Tractat per tal d'aconseguir la unió monetària i política. L'entrada en vigor del Tractat coincidirà amb l'accés de Grècia a la presidència rotatòria dels dotze.

Alguns països de l'Est tornen a ser governats per l'esquerra. ARXIU

L'Aliança de l'Esquerra Democràtica, recent guanyadora de les eleccions de Polònia, prova d'atraure's l'ideòleg en matèria econòmica de Solidaritat, Leszek Balcerowicz, i li ha proposat d'assumir la cartera d'Economia del nou Govern. Balcerowicz havia estat ministre d'Economia i Finances dels dos primers governs de Solidaritat i la seua presència en un govern de l'esquerra llevaria credibilitat als qui anuncien un retorn al comunisme, fet que sempre han negat els líders de l'Aliança. A més, l'Aliança pretén governar en coalició amb el Partit Camperol, que, si bé ja existia durant el règim comunista, representa sectors de la petita burgesia.

Torna el populista Papandreu

Andreas Papandreu ha tornat a vèncer. Enterrat fa quatre anys, quan les declaracions del banquer Georgios Koskotas l'implicaren en diverses corrupteles, la relació amorosa amb la jove Dimitra Liana escandalitzava mitja Grècia per la seva franquesa i sortia malparat d'un atac de cor, Papandreu ha esperat el moment idoni per a demostrar que és quasi indispensable en un país àvid de líders i necessitat de missatges d'esperança, encara que siguin falsos. La Nova Democràcia, el partit conservador que dirigeix Konstantinos Mitsotakis li ha facilitat –i ha de reconèixer-ho–, la resurrecció. L'aplicació d'un pla d'austeritat, exigit per vincular-se a Maastricht, no ha estat popular en una capital de la perifèria europea més preocupada per l'expansionisme cultural i econòmic de Turquia i per la guerra dels Balcans que no per les directrius formulades pels euròcrates.

Papandreu ha venut somnis i els grecs, decebuts pels conservadors, se'ls han creguts. La famosa *catarsi*, l'estranya aliança entre Nova Democràcia i els comunistes per desallotjar els socialistes del poder, fa quatre anys, i la política de rigor de Mitsotakis han quedat devastats per l'huracà Papandreu, més fresc que mai, i això que no pot treballar més de dues hores diàries, segons que conten les llengües verinoses d'Atenes. Es la mort de Mitsotakis –ell mateix ha reconegut que ja es pot parlar de la seva successió– i el retorn del populisme del Pasok, emparentat amb el que s'ha fet sentir a Amèrica Llatina durant decennis.

Ara comença l'hora de la veritat per a Papandreu. Haurà de mantenir el discurs progressista que l'ha dut al poder, però es veurà obligat a aplicar una política realista en temps de crisi europea. Els socis més rics de la Comunitat, com Alemanya i França, estan cansats del llast grec, un país subvencionat per Brussel·les que destaca per la seva indisciplina econòmica i per la dissidència en punts crucials de la política exterior comunitària, com la guerra dels Balcans. L'obstinació d'Atenes a negar l'existència de Macedònia irrita sobretot els alemanys, perquè creuen que això enforteix el domini de Sèrbia.

Antoni Castel

Frenat un intent de colp d'estat a Itàlia

El ministre de defensa d'Itàlia, Fabio Fabbri, ha destituït el cap de la Força d'Intervenció Ràpida, el general Franco Monticone, vista la possibilitat que estiguera implicat en un intent de colp d'estat.

Monticone, cap de la unitat més important de l'exèrcit italià, ha estat acusat per la seua ex-amant de participar en reunions en les quals diversos comandaments militars conspiraven per instaurar un règim militar a Itàlia. La magistratura italiana investiga l'afer, però la ràpida reacció del ministre de Defensa ha estat considerada com una confirmació dels intensos rumors que circulaven per Itàlia sobre una conspiració militar. Fa uns mesos els serveis secrets van interceptar unes instruccions militars sobre la manera d'assaltar la RAI, que coincideixen amb els plans explicats ara.

No seria pas la primera vegada que l'exèrcit italià que es trobaria implicat en maniobres d'aquest estil. En la dècada dels 70 ja calgué dissoldre un cos d'exèrcit sencer a causa de la imminència d'un intent de colp d'estat.

No fa gaire també hi ha hagut una agra polèmica entre el cap de l'estat major, el general Goffredo Canino i el líder de la Lliga del Nord, Umberto Bossi. El general Canino ha proferit amenaces públiques contra el partit de Bossi, que considera que atempta contra la unitat italiana.

La destitució del general Monticone podria revelar també alguns aspectes de la relació entre les trames terroristes del feixisme italià i alguns sectors de l'exèrcit. Segons la denúncia presentada, en aquestes reunions, hi assistia, en qualitat "d'enllaç civil", Gianni Nardi, un terrorista convicte que se suposava que havia mort a Ciutat de Mallorca en 1976, en un accident de trànsit, però que, en realitat, encara seria viu.

La inestabilitat política que viu Itàlia provoca desitjos d'intervenció en alguns militars. ARXIU

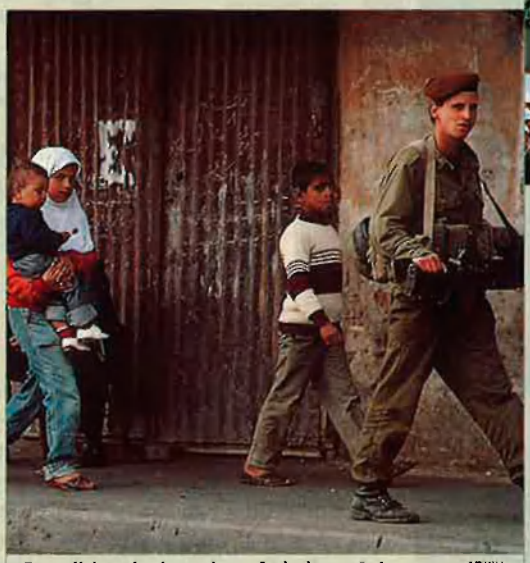
V. R.

L'OAP i Israel han començat les negociacions sobre l'autonomia

Amb un cert retard sobre el calendari previst, israelians i palestins ja han creat les tres comissions que negociaran l'entrada en vigor de l'autonomia palestina. El retard ha estat provocat per les dificultats internes de l'organització palestina. L'OAP ha aprovat finalment, a través del Consell Palestí, els acords de pau. Però ho ha fet enmig de fortes tensions i rumors, fins i tot, de possibles atemptats contra la vida de Iàsser Arafat, duts a terme per membres de la seua escorta personal.

Un dels acords del Consell Palestí és precisament de nomenar Iàsser Arafat, que ja és president de Palestina, cap del govern provisional palestí, que té la funció primordial de negociar amb els israelians l'execució dels acords de Washington. S'especula amb dues possibles dates per a l'arribada oficial d'Arafat a Jericó: o bé el primer de gener o bé el tretze del mateix mes.

De les tres negociacions entre Israel i Palestina, dues tenen lloc a Egipte –a Taba i al Caire– i una a la capital de Tunísia. En aquesta ciutat es discuteix el futur dels milers de refugiats palestins que viuen fora del seu país. A Taba, en canvi, es pactarà el calendari de la retirada de les tropes israelianes i el control per la policia palestina de Gaza i Jericó. Finalment, la reunió del Caire és la de més nivell polític, i és la que presideix Simon Peres mateix. A la capital egípcia és on s'han d'anar desblocant aquelles qüestions que després permetran de negociar en les altres dues ciutats esmentades.

La policia palestina aviat es farà càrrec de la seguretat a Gaza. ARXIU

Per una altra banda, l'OAP està intentant de pactar, a partir de l'inici de l'autonomia, una treva relativa als enfrontaments que sostenen amb els radicals palestins de Hammas i la Jihad.

P. R.

Els islamistes continuen sent executats a Algèria. ARXIU

El Govern algerià ha executat 13 militants islàmics que havien estat condemnats a mort, acusats d'activitats terroristes. Aquests tretze islamistes formaven part d'un grup més ampli de 19 condemnats a mort, sis dels quals han estat amnistiats. Enguany ja són 28 els islamistes que han mort afusellats a Algèria. Ni el govern algerià ni els tribunals no han aclarit els càrrecs concrets que pesaven sobre cadascun dels executats i s'han limitat a atribuir-los accions il·legals sense especificar quines. Els islamistes han contestat a aquestes execucions amb diversos atacs contra la policia i amb la col·locació de bombes en algunes ciutats.

Com s'expliquen els xinesos

Ser d'un país que fa milers d'anys que funciona té els seus avantatges. Parle de la Xina. De fet, tant és qui hi mane o qui no hi mane, perquè el cas és que els seus governants tenen un rodatge sobre les formes que els ve de molt lluny. N'ha estat un bon exemple la manera com han tractat la derrota de Pequín en la batalla pels Jocs Olímpics de l'any 2000.

La posició oficial, com és costum allà, calia anar-la a buscar al *Renmin Ribao* ("Diari del Poble"), el curiós periòdic oficial de la República Popular. Doncs bé, l'endemà de la cerimònia de Mònaco, en la qual el COI havia atribuït a Sydney l'organització dels Jocs, el *Renmin Ribao* publicava com a article central un llarg discurs de Deng Xiaoping. Això no té res d'estrany. Tret que reparem en el fet que el discurs era de l'any 1982. Ep!

I quin discurs! Heus-ne ací un trosset, el més sucós: "Què hauríem de fer si, en els pròxims quinze anys, es produís algun greu incident a Hong Kong? El govern xinès no tindria altre remei, en aquest cas, que reconsiderar l'actual procés de negociació amb la Gran Bretanya". I reconsiderar-lo, a més, d'una manera molt concreta perquè, a continuació, Deng "no descarta" la necessitat d'usar la força contra la Gran Bretanya i d'utilitzar l'exèrcit de la República Popular per "restituir" a la Xina el territori.

I, ara sí, a sota d'aquest article (que ocupava tota l'amplada del diari), n'hi havia un altre de molt més petit que feia una crònica prou eixuta del que la vesprada abans havia passat a Mònaco; és a dir, de la victòria dels australians, un país que, curiosament, té com a reina Isabel... d'Anglaterra. En aquest article, elegància obliga, ni un sol comentari a la greu decepció que se n'havia endut el Govern xinès –tan confiat en la victòria que havia arribat a permetre, fins i tot, la transmissió en directe de l'esdeveniment–. No calia, després de la (certament molt bèstia) reproducció del discurs fet per Deng Xiaoping, ara fa onze anys.

Ja s'entén, home, que els havia caigut molt malament.

Vicent Partal

Malgrat el compromís del Govern mexicà arran de la publicació d'un informe d'Amnistia Internacional (AI) sobre tortura i impunitat al setembre de 1991 a Mèxic, la tortura continua sent generalitzada i no hi ha hagut cap cas de condemna per aquesta pràctica. Una delegació d'AI va visitar zones rurals remotes del país per investigar abusos comesos contra camperols i indígenes al febrer del 92. Una segona delegació va investigar denúncies de tortura relacionades amb l'administració de justícia, i va visitar diverses presons. Les dues delegacions trobaren proves de l'ús de la tortura a Mèxic i van constatar que els responsables no compareixen davant la justícia. AI coneix també que en molts casos els fiscals del Ministeri Públic han admès confessions fetes sota tortura.

SOCIETAT

El CESID, un servei d'informació sense control parlamentari

Els espies de Narcís Serra

En un moment que els espies d'altres països acaparen portades, el servei d'espionatge espanyol (CESID) continua sent força desconegut per l'opinió pública. El Congrés no controla tampoc els seus moviments.

Caigué el mur i s'aixecà el teló. Una de les conseqüències de la *guerra freda* és que s'han revelat noms i estratagemes que van fer servir els serveis secrets d'un bàndol i de l'altre. Vendre mentides a l'enemic, conèixer veritats i, a vegades, despistar els serveis amics perquè deixessin lliure el camí i aconseguir abans la informació, ha estat una pràctica comuna dels serveis d'espionatge que, com l'àngel de la guarda, estan sempre prop nostre vetllant, encara que no els puguem veure.

El cas de Rainer Rupp, *Topaz*, que va filtrar al KGB deu mil documents sobre l'estratègia militar de l'OTAN, és un dels més sonats d'aquest imparable degoteig, que amb l'obertura dels arxius del KGB soviètic i de la STASI de l'antiga RDA, esquitxa nombrosos polítics, funcionaris i industrials de la República Federal d'Alemanya. El "cas Andreu Nin", revelat recentment per TV3, no s'hauria pogut aclarir tampoc sense aquesta obertura relativa dels arxius soviètics.

Però també són funcionaris, agents i polítics del bloc occidental els qui, enmig d'aquesta catarsi, revelen secrets que foren fonamentals fins no fa gaire. Aquest és el cas dels quatre funcionaris de l'administració Reagan que el passat agost van denunciar que el projecte de la "guerra de les galàxies" va ser en certa mesura una catxa inflada per enganyar el bloc comunista i obligar-lo a gastar més i més diners amb l'objectiu de debilitar la col·lapsada economia soviètica.

LA CIA I ELS SERVEIS SECRETS EUROPEUS

Als Estats Units, la CIA, malgrat la seua omnipotència, ha estat vigilada pels mitjans de comunicació. Els casos "watergate" i l'"Iran-Contra" són potser els més significatius. Després de l'impacte de l'última pel·lícula sobre la mort del president Kennedy, es va aconseguir que per fi s'obrissin els arxius que recullen les investigacions fetes per la CIA. Però deu mil fulls han quedat encara guardats sota el secret per protegir la identitat de confidents i informadors.

La CIA americana es regeix per la llei de 1980 de vigilància dels serveis d'informació, que obliga el seu president a donar comptes a les comissions del Congrés i del Senat. A més el president no pot ser nomenat sense el vist-i-plau del Senat.

Al Regne Unit la difusió de detalls dels serveis secrets va ser promoguda pel primer ministre John Major, que va autoritzar fa uns mesos una compareixença televisiva de Stella Rimington, directora del MI-5, servei britànic de lluita contra la subversió i el terrorisme. Quasi simultàniament el novel·lista John Le Carré, que va treballar per al MI-5, denunciava que aquest servei va investigar de forma exhaustiva els moviments pacifistes i antinuclears. Al Regne Unit hi ha també un altre servei secret, el MI-6 que s'encarrega de les operacions internacionals. Tant l'un com l'altre han rebut el suport dels temuts escamots del SAS, autors de diverses emboscades o "homicidis legals" perpretats contra membres de l'IRA a Irlanda del Nord i Gibraltar.

Segons va informar el passat 19 d'agost el diari londinenc *The Independent*, el Govern ha donat llum verd a la creació d'una comissió especial dins la Cambra dels Comuns a la qual haurà d'informar sobre les seves directrius d'actuació i del seu pressupost. La Comissió però, no podrà controlar accions concretes puntuals ni tampoc el temut Quarter General de Comunicacions (GCHQ), responsable de l'espionatge telefònic i presumpte responsable de la filtració a la premsa de les recents intrigues amoroses de la família reial.

A Itàlia hi ha dos serveis. El servei secret militar, SISMI, i l'anomenat Servei

d'Informació i Seguretat Democràtica (SISDE). El president de l'òrgan que coordina ambdós serveis ha de comparèixer almenys dos cops cada any davant del Parlament.

A Alemanya hi ha tres serveis encarregats respectivament de l'espionatge interior, el contraespionatge i l'espionatge militar, i tots tres estan sota el control teòric d'una comissió en la qual participen dirigents dels partits polítics majoritaris.

Emilio Alonso Manglano, director del CESID. ARXIU

ESPIES SENSE CONTROL

A l'estat espanyol, però, la situació és molt diferent. El Centre Superior d'Informació per a la Defensa (CESID), conegut amb els sobrenoms de "la casa" i "l'empresa", no sols està fora de qualsevol control més enllà del president, el vicepresident del Govern i el ministre de Defensa, sinó que treballa en una situació de rivalitat amb la policia i la Guàrdia Civil. A més s'hi ha d'afegir el fet que la Benemèrita juga a tres bandes, ja que, a més de dependre del Ministeri de l'Interior i del Gabinet d'Informació de la Secretaria d'Estat per a la Seguretat, depèn orgànicament i jeràrquicament del Ministeri de Defensa i, a la vegada molts membres de la Guàrdia Civil són agents del CESID.

Així el secretari d'Estat per a la Seguretat, Rafael Vera, en les seves gestions i contactes amb ETA han vist com el CESID no només hi volia intervenir, sinó que hi interferia. Vera va aconseguir fa un any i mig que el sots-secretari d'Afers Exteriors, Máximo Cajal nomenés vuit membres de la Comissaria General d'Informació i del Servei d'Informació de la Guàrdia Civil com a agregats del Ministeri de l'Interior en diverses ambaixades per a controlar, aconseguir informació i establir contactes amb refugiats d'ETA. Quan ja tot estava a punt, el cap omnipotent del CESID, el general Emilio Alonso Manglano va aconseguir que Presidència aturés els nomenaments. La tensió s'ha tornat a escalfar, ja que els acords del grup de Schengen, a què pertany Espanya, permeten a la policia d'un país actuar en el veí i, la confirmació que la cúpula d'ETA s'ha reestructurat a París seria motiu suficient perquè els homes de Rafael Vera puguin actuar a França.

Aquesta situació de falta de control polític del CESID és comparable amb la impunitat que tenien els agents francesos fa set anys, abans que esclatés el "cas Greenpeace", que va provocar la dimissió del ministre de Defensa per haver ordenat l'enfonsament del vaixell ecologista que blocava les proves nuclears franceses prop de Nova Zelanda.

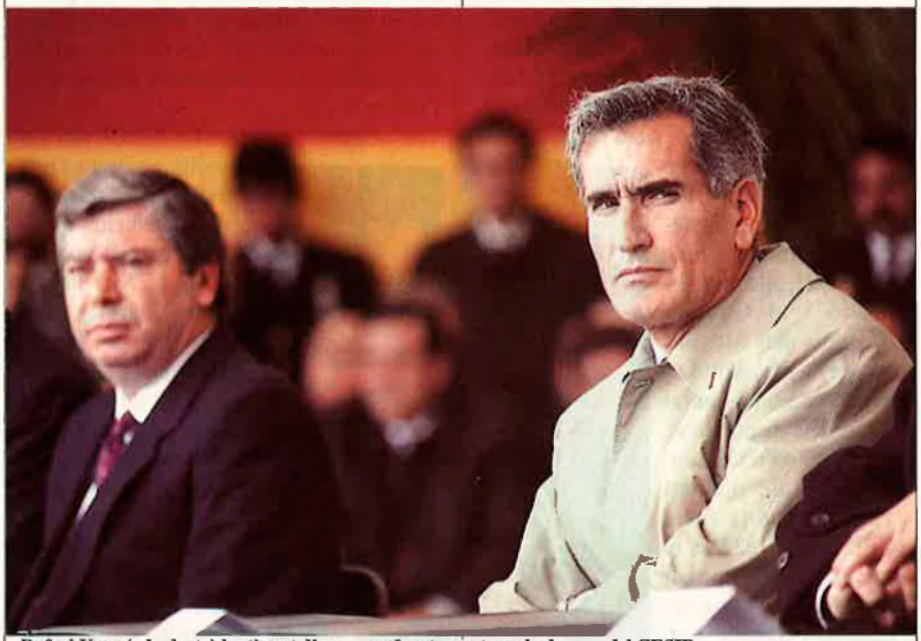
El cas espanyol també es pot comparar amb el que es viu dins dels serveis secrets d'Israel, ja que el Mossad és un servei sense control real del Parlament. A més, el Mossad, nerviós per les conseqüències de la pau amb l'OAP, actua amb una plena hostilitat cap els altres dos serveis de l'estat jueu. El Shin Beth, responsable de la seguretat interior, i l'AMAN o serveis d'espionatge militar.

RIVALITAT

El control de les comunicacions de les ambaixades espanyoles amb el palau de Santa Cruz, seu d'Exteriors, va ser motiu d'una llarga lluita entre el CESID i la policia, poc després que es fes públic que el CESID havia espiat Rafael Pastor, director general d'Assumptes Consulars. Espanya havia d'assumir, el segon semestre de 1989, la presidència de la Comunitat Europea i calia netejar d'espies, micros i infiltrats el que havia de ser el centre de les comunicacions amb Europa. El CESID va guanyar la partida, encara que el polèmic comissari Alberto Elías va participar en l'operació. Elías, mort el passat 2 d'octubre a Veneçuela en una reunió de la Interpol, era llavors cap de la Brigada d'Informació Interior de la policia. Des del Ministeri de l'Interior va expulsar nombrosos presumptes espies de països de l'Est i fou ell el responsable de l'operació d'espionatge contra el PP i el PCE perpetrada l'any 1986 per la Brigada d'Informació, fet que va portar el jutge Vázquez Honrubia a escorcollar les dependències de la Brigada dins del Ministeri de l'Interior.

L'últim exemple conegut d'aquesta rivalitat entre els diferents serveis d'intel·ligència espanyols es va produir el passat més d'agost, quan la Guàrdia Civil es va queixar davant Rafael Vera pels cinc dies que va trigar la policia a donar a la Benemèrita la llista d'atemptats previstos, intervinguda a ETA el 26 de juliol. Aquesta demora fou justificada setmanes més tard pel Sindicat Unificat de Policia (SUP), en boca del seu secretari general, José Manuel Sánchez Fornet, que va criticar la "voracitat informativa" de la Benemèrita, que s'apropia de la informació i actua pel seu compte.

En els últims anys s'han donat també situacions conflictives entre el CESID i la Brigada de Règim Interior de la Policia, coneguda també com Grup Anticorrupció,

Rafael Vera (a la dreta) ha tingut diversos enfrontaments amb els caps del CESID.

ja que van detectar actuacions il·legals de policies i guàrdies civils que treballaven per al CESID. Aquesta brigada d'espies dins la policia ha desarticulat diverses trames de funcionaris de la Policia involucrats en xarxes de tràfic de drogues. El seu últim èxit ha estat la detenció del comissari en·cap de la Secció d'Estrangers de la Comissaria General de Documentació a Madrid, que abusava sexualment de dones immigrants a canvi de permisos de residència o obtencions de nacionalitat.

A la rivalitat entre la Comissaria General d'Informació, la Guàrdia Civil i el CESID en la lluita per l'obtenció d'informació sobre ETA, cal afegir l'actuació força eficaç de l'Ertzaintza basca. El conseller Juan María Atutxa s'ha convertit en un brillant presentador de "vídeos de primera" cada cop que fa una conferència de premsa mostrant imatges d'intents d'extorsió contra empresaris, apallissaments de policies o realització d'actes vandàlics en les manifestacions.

Ara els Mossos d'Esquadra també intervindran en el disseny de la lluita antiterrorista, tal com van acordar a Madrid, el passat 22 de setembre, la consellera Maria Eugènia Cuenca i el secretari d'Estat per la Seguretat, Rafael Vera. Això permetrà que la policia catalana actuï en la lluita contra ETA, especialment en matèria d'informació. Fins ara la Brigada d'Informació i el Gabinet d'Estudis dels Mossos, almenys oficialment, actuaven només en el camp dels menors, joc, drogues i sectes. La infiltració de l'agent Tarrida dins la secta CEIS, l'any 1984 és el cas més conegut, malgrat que hi ha hagut actuacions que no han transcendit mai. El processament i judici contra Tarrida, que poc després abandonaria el cos, i el seu cap Carles Torras, acusats de detenció il·legal, va ser un fort cop per la primera acció d'espionatge de la policia catalana, encara que l'Adiència de Barcelona i el Tribunal Suprem els van absoldre.

La lluita contra ETA ha provocat interferències entre els diferents serveis secrets. ARXIU

UN LLIBRE

El periodista madrileny Fernando Rueda acaba de publicar el primer llibre que apareix al mercat sobre el CESID. És ple de dades sobre la manera d'actuació d'aquesta organització, les seves missions i el seu funcionament. Fa un llarg relat de l'estreta relació entre Felipe González, Narcís Serra i el general Emilio Alonso Maglano, que dirigeix el servei des de poc després del 23-F.

Des de la manera d'intervenir telèfons, al procediment de reclutament dels seus membres i col·laboradors, com ressusciten morts per donar personalitats creïbles als seus agents o la manera que les anomenades "conilletes" se'n duen al llit diplomàtics estrangers per fer després xantatge amb el reportatge fotogràfic o de vídeo obtingut. Segons Fernando Rueda, un dels principals grups del CESID és la Divisió d'Intel·ligència exterior, que té homes arreu del món, i grups disposats a viatjar on sigui i quan calgui. Fan tota mena d'accions, algunes aparentment no gaire relacionades amb qüestions que afecten la política espanyola. L'altra branca de pes dins l'organigrama del CESID és la Divisió d'Intel·ligència Interior, dirigida pel general Santiago Bastos, que anteriorment havia estat membre del Servei Central de Documentació o servei secret de l'almirall Carrero Blanco.

Inicialment els homes de Bastos van ser dividits en àrees com "revolució", "terroristes", "involució" i "relacions exèrcit-poble". Però el CESID també té altres divisions, com la d'economia i tecnologia, que, per exemple, ha fet un ampli seguiment del cas López Arriortua i del conflicte entre Volkswagen i General Motors. No menys importants són les àrees de tràfic d'armes i les de seguretat industrial. Agents d'aquesta àrea són els que revisen els polèmics qüestionaris MSI-02 amb preguntes sobre la vida privada, la ideologia i les amistats que han de contestar els treballadors d'empreses d'armament, i que fa dues setmanes van ser anullat parcialment, ja que el Tribunal Suprem va considerar un recurs presentat per Comissions Obreres.

Per tal d'aconseguir informació sobre el tràfic d'armes i les activitats de grups terroristes àrabs, el CESID no dubta a casar-se amb el diable i protegeix traficants d'armes com Rifat el Assad, germà del president siri, que s'ha vist implicat en diverses situacions delictives a Marbella, el també sirià Monzer al Kassar, actualmenmt en llibertat provisional, o l'àrab Adam Kassogui, resident també a Marbella.

Des d'aquesta seu de Madrid, el CESID estén els seus tentacles per tot el món. ARXIU

Al Kassar fou empresonat fa quinze mesos a Madrid per obra del jutge Baltasar Garzón, que va marcar un gol al CESID. Està acusat, entre altres accions, de l'atemptat a l'avió de la PAN AM o "afer Lockerbi", o de l'atemptat que va destruir l'ambaixada d'Israel a Buenos Aires. Precisament, la brigada de Règim Interior de la policia o brigada anticorrupció, va desmantellar a mitjan agost una xarxa de policies que havien·facilitat la sortida a l'estranger i posteror entrada clandestina del traficant i el mantenien informat de l'estat de les investigacions que la policia judicial feia de la seva persona i les seves activitats. Si bé inicialment es va dir que aquests policies passaven informació sota suborn, sembla que formaven part de la xarxa de protecció que el CESID va pactar amb Al Kassar a canvi que facilités informació sobre grups terroristes, narcotràfic i comerç d'armes.

ESPIONATGE A POLÍTICS

Fernando Rueda s'estén en el seu llibre en la relació entre el CESID, la Presidència del Govern i Defensa. El CESID espia jutges, polítics, periodistes, industrials, empresaris i diplomàtics. Des del poder judicial s'ha reclamat moltes vegades que es delimitin les atribucions de l'espionatge espanyol, no únicament a causa de la il·legalitat dels seus mètodes, sinó perquè destacats membres de la judicatura han pogut demostrar que eren espiats. Significatiu va ser el cas de Francisco Pera

Verdaguer, que presidia en 1986 la Sala Tercera del Tribunal Suprem i que va aparèixer molt als mitjans de comunicació. La seva escorta va detectar que el seu cotxe, camí del Tribunal Suprem, era seguit per un vehicle sospitós. Dies més tard, la policia prepara una emboscada creient que enxamparia un escamot informatiu d'ETA. El cotxe del magistrat seguit pels sospitosos canvia d'itinerari i es dirigeix a una zona industrial. En un solar s'atura i apareixen les dotacions de la policia que els esperaven, però del cotxe assetjat no van sortir dos *etarres*, sinó dos comandants de l'Exèrcit de Terra adscrits al CESID.

El que fou vice-president del Govern, Alfonso Guerra, era temut en medis polítics per les amenaces que feia de revelar dossiers sobre la vida privada i empresarial de nombrosos polítics. Bona part d'aquesta informació se la proporcionava el CESID, encara que el general Manglano no tingués gaire devoció pel vice-president. Quan va esclatar el "cas Juan Guerra", el vice-president va acusar el general Manglanmo d'estar al darrere de l'operació per aconseguir, tal com va passar, provocar la seva dimissió i l'ascens de Narcís Serra a la vice-presidència.

Però és evident que Felipe González, Serra i Manglano formen un triangle que controla la informació com ningú ho havia fet fins ara a l'estat espanyol. El fet que Serra abandonés fa dos anys i mig la cartera de Defensa va fer entrar en aquesta roda Julián García Vargas, i Serra no solament no va perdre poder sobre el CESID, sinó que des de la Moncloa el va incrementar.

És una queixa habitual de molts ministres i directors generals el fet que no puguin accedir als informes i estudis del CESID, encara que tractin de qüestions vitals per al seu departament. Des de la Moncloa es justifica aquesta negativa a informar amb l'argument d'evitar que algun polític se'n vagi de la llengua, com va fer, per exemple, García Damborenea l'any 1987, quan encara era secretari general dels socialistes bascos, després de l'incendi de la seu del PSOE de Portugalete perpetrada per membres del grup autònom Mendeku. Damborenea va fer unes declaracions que confonien partit, Govern i serveis secrets: "tenim gent dins de Jarrai, tenim gent dins d'ETA, tenim informadors dins d'Herri Batasuna".

INDEPENDENTISME I PACIFISME CONTROLATS

Una de les qüestions que fa anar de cul a la Divisió d'Intel·ligència Interior del CESID és el control dels col·lectius d'insubmisos i objectors. Té gent infiltrada en aquests grups i en controla pas a pas els moviments. Però no només controla els joves que rebutgen la mili i la prestació, sinó també els jutges i fiscals que instrueixen els processaments dels desobedients. El CESID ha controlat els contactes que aquests grups han tingut amb jutges i fiscals, com les converses que hi va haver entre el Moviment d'Objectors de Consciència català i el fiscal Carlos Jiménez Villarejo. El seu germà, José Jiménez Villarejo, que presideix des de fa sis anys la Sala Militar del Tribunal Superem també s'ha escapat del control del CESID. Els periodistes que escriuen sobre temes de defensa també són espiats. Així, per exemple, el CESID considera perillós l'expert en temes de defensa d'*El Mundo*, José Luis Lobo, mentre que consideren "bons nois" Miguel González, d'*El País*, i Braulio Calleja, de *La Vanguardia*.

El CESID també ha seguit els passos dels partits verds de l'estat espanyol, ja que si arribessin a obtenir representació parlamentària significarien un factor institucional de desestabilització. La secció de "Revolució" de la Divisió d'Intel·ligència interior seguia fa anys moviments rupturistes com l'andalús Sindicat d'Obrers del Camp (SOC) i els viatges del que fóra el seu líder, Paco Casero, a Líbia, on es va entrevistar amb Muammar al Gaddafi. Pel CESID aquests nuclis són molt perillosos, ja que, de gent propera al SOC, van néixer les coordinadores ecopacifistes andaluses, i d'aquí van sorgir alguns dels líders del procés d'unitat dels verds espanyols. També d'aquests cercles va néixer el grup de solidaritat amb els immigrats africans Algeciras Acoge. Pel CESID els col·lectius de solidaritat com el català SOS Racisme o l'andalús Algeciras Acoge fan el joc a les xarxes d'entrada d'immigrants il·legals.

El CESID també controla de prop el moviment independentista català, sobretot des que ERC es va refundar amb l'entrada de gent dela Crida. També ha controlat les gestions que la Conselleria de Governació, el dirigent d'ERC Àngel Colom i l'Audiència Nacional han dut a terme per resoldre la situació dels presos catalans i té ja informadors dins dels Mossos d'Esquadra. La relació entre el CESID i els GAL és un fet que no ha pogut demostrar ningú.

Policies de paisà inspeccionen un artefacte explosiu. La relació entre CESID i GAL és un fet que ningú no ha pogut demostrar. ARXIU

El rei, Javier Solana, José Luis Corcuera, García Vargas, Narcís Serra i Felipe González, són els receptors dels informes dels homes i dones del general Manglano, però només Serra i González tenen poder real sobre els espies espanyols. Tota l'oposició ha demanat reiteradament regular o legislar les competències del CESID, però de moment continuen fora de tot control. Ara el diputat d'Izquierda Unida Antonio Romero, ha demanat la compareixença de Manglano al Congrés per aclarir si és cert que la xarxa de policies que protegien Al Kassar estava vinculada al CESID. Si compareix, lògicament ho negarà tot. Els espies de l'estat espanyol continuen fora de tot control.

Xavier Rius Sant

"Sempre s'ha parlat del disseny, però mai no se n'ha llegit cap crítica." CARME PUÉRTOLAS

Entrevista a l'il·lustrador Pere Torrent, 'Peret'

"Els dissenyadors no tenim cap poder"

Nascut a Barcelona fa 48 anys, Peret és un dels artistes que van contribuir decisivament a fer d'aquesta ciutat la capital del disseny durant els anys 80. Ara qüestiona a fons la denominació i desemmascara els tòpics d'aquell fenomen.

S'ha mort el disseny? Ningú no en parla, però encara existeix. Massa sovint en tenim proves, quan anem a casa d'algun original que encara té aquells llums i aquelles cadires clòniques que es van multiplicar i tothom tenia a casa. Quan passem pels nous "espais ciutadans" que ens han donat les Olimpíades. Quan pixem als wàters dels bars de nit o, fins i tot, quan ens donen foc. Peret, il·lustrador, grafista, dissenyador i, ara també escultor, va ser –de vegades malgrat ell– una de les figures més representatives d'aquella flamant "capital del disseny" on vam viure fins fa poc. Avui, amb gairebé 30 anys de carrera a l'esquena, fa balanç de la situació.

—El *boom* del disseny ha passat del tot. Abans de les Olimpíades es podien lligar els gossos amb llonganisses, però l'endemà: el desastre. Els gossos es mengen els amos si fa falta.

—Què va fer possible el fenomen i per què se n'ha anat a l'aigua?

—Tot aquest *boom* va ser possible perquè va haver-hi una renovació arquitectònica i urbanística molt important a Barcelona, que no entro a valorar. Hi ha coses que m'agraden i coses que no. Va ser molt espectacular. Es va fer en dos anys. Després d'arquitectes i urbanistes, van venir els dissenyadors i decoradors. Hem tingut els wàters més moderns dels bars del món. Hi havia bars on anaves a pixar i semblava que pixessis al Niàgara. Bars, discoteques, botigues, mobles, etc., ...tot això va anar fent soroll... I en última instància, va venir el disseny gràfic. Es va inflar. I no perquè es fessin les coses bé o malament, sinó perquè els industrials d'aquí, el mercat, no necessitava tants productes de disseny. Part de la culpa la va tenir la premsa. No va haver-hi cap veu en contra del fenomen. Les unanimitats sempre són sospitoses.

—I ara que s'ha mort la cosa aquesta del "disseny", ja ni se'n parla, i no deixa de ser curiós. Ni crítiques que comentin la desaparició del tema. Com s'entén això?

—Bé, de crítiques, no n'hi ha hagut mai. Sempre s'ha parlat del disseny, però mai no s'ha llegit un crítica positiva o negativa d'aquesta història.

—La culpa, la tenen els experts, els que es dediquen a definir el panorama?

—Van sortir moltes revistes, d'aquelles tan ben editades, però no hi havia ni una crítica professional. Tots amiguets. Tots col·legues. Doncs, no és veritat. I ara es veu. Tot eren flors i violes. Amiguisme i no sé quines collonades de la mediterraneïtat. S'ha acabat això, i què passa? Ara van de crítics. Si us plau, si són ells els

qui van inflar el globus! Què es pensen, que no en tenim, de memòria?

—Dius que la crítica seriosa no ha existit mai en el disseny. Però, i la censura?

—No hi ha censura perquè no és necessària. El discurs no té contingut crític.

—Tu has notat la censura en la teva feina?

—A *La Vanguardia* he tingut problemes sovint. Ara penso que m'han censurat del tot perquè ja no faig res. Un dels dos directors s'esquinçava les vestidures cada vegada que veia un dibuix meu, perquè sortia un piu o una figa, o perquè sempre procuro carregar les coses de sentit. Jo sé que han arribat a fer reunions i tot per a decidir què fer amb algun dibuix meu. I això que són dels primers que defensarien la llibertat d'expressió. És una moral hipòcrita, perquè després publiquen a les pàgines de contactes anuncis de putes i de tot el que vulguis, amb pèls i senyals, que si un francès, tres mil peles, que si un massatge amb els pits... Però això són anècdotes.

—Has cregut mai que la teva obra podia servir una mica de revulsiu?

—No, jo no m'enganyo. A partir del moment que s'accepta i es publica, no molesta. Una de les característiques de la democràcia és aquesta. La millor manera de combatre alguna cosa és integrar-la, perquè si la prohibeixes generes resistència, màrtirs. D'això els americans en saben molt. Al principi, i no ho he inventat jo, vaig començar a posar pius i figues en els cartells amb la idea de provocar una miqueta. Al cap de quatre dies, tothom posava pius i figues. Ja no tenia sentit. Doncs ara, jo, moralista, perquè si una cosa es banalitza es deixa de veure. Sempre procuro no fer una feina idiota.

—A part del discurs que has de comunicar, a les teves obres sempre has posat altres significats implícits...

—Em baso molt en mites, llegendes, símbols, en les coses de la memòria col·lectiva, que no tenen res a veure amb el que hagis estudiat, coses que floten en l'aire. I procuro sempre que hi hagi alguna cosa més. Valors afegits, tant en el terreny simbòlic com en el plàstic. Potser és una actitud molt intel·lectualista perquè demano que el qui ho vegi hagi de fer un esforç, però jo m'ho passo bé fent-ho així.

—Tot i tenir la teva carrera, al teu aire i sempre evolucionant, has estat inclòs dins d'aquest maremàgnum de la moda del disseny; ha estat difícil desmarcar-se, no perdre't enmig de tot l'embolic?

—Sí, perquè una cosa és el que tu intentes fer, i l'altra és com et veuen els altres. Jo faig una feina, però després, quan la feina surt, ja no estic al costat per explicar-la. S'explica sola o no s'explica.

—Sí, però participar en la història, estar-hi immers no t'ha creat contradiccions?

—Aprofito una mica la contradicció. El dissenyador és un ésser anònim, en realitat. No és com l'artista. Jo he d'estar al servei d'un missatge que no és meu. I amb el temps he aconseguit que em vinguin a demanar un Peret. El que passa és que jo intento no donar-los això, sinó sorprendre'ls... Com qualsevol també he tingut les meves contradiccions, però he procurat que no en fossin massa o anar-les canviant. He sortit als mitjans de comunicació, s'ha parlat de mi, etc. Peret és un personatge que, en benefici propi, he intentat gestionar. He mirat de no sortir així perquè així, ni ser entrevistat per segons qui. De tota manera, un dia surts a la premsa i l'endemà ningú no se'n recorda. O com a màxim, et diuen que t'han vist, però no saben ni el que vas dir, per regla general.

Cartell per a les festes de la ciutat. Ajuntament de Barcelona, 1992. ARXIU

—La presència del disseny, del grafisme, dels nous llenguatges audiovisuals, la publicitat, etc., com han afectat el gust, la sensibilitat de la gent?

—Jo no crec que tinguem cap poder. Realment, l'únic poder que hi ha és la televisió. I la prova és que les campanyes polítiques, les decideix la televisió. Es fan per televisió. Independentment que tu estiguis d'acord amb la democràcia, o que te la creguis o no, és ben trist que unes votacions es decideixin en un debat televisiu. I les declaracions de principis, i els programes? Nosaltres som empleats de discursos aliens. Jo com a molt puc aspirar a rebutjar una feina si no hi estic d'acord èticament.

—T'ha passat molt això?

—No... Home no faria mai un cartell, ni portades de llibres, ni res, per molt que paguessin,

Trofeu Ondas. Radio Barcelona-SER, 1992.

si hagués d'entrar en contradicció radical amb el que jo penso. Encara que de fet és més perillós fer coses per a Mercedes Benz o Volkswagen, que tenen més poder, per exemple, que els neonazis... Però, vaja, estem tots en el mullader, des del director de la Mercedes fins un paio que dorm al carrer. Quan m'ofereixen una feina que no em ve de gust fer, tracto de demanar molta pasta. Tot i que, també, i segons com vagi el tema, puc fer feines gratis o mal pagades. La meva formació és de dissenyador, m'agrada el món de les idees, dels símbols, dels significats...

—I precisament una cosa que ha passat amb l'eufòria del disseny és que les idees, els significats, s'han deixat totalment de banda, només interessava la forma.

—Sí, és cert. Aquesta societat cada vegada perd més, a part de la capacitat crítica que és evident, la capacitat simbòlica i ritual de les coses. Allò que dóna un sentit a la vida de cada dia. Si no sacralitzes les teves activitats, i no ho dic en un sentit religiós, si només fas el que et diuen que has de fer..., és una merda.

—Tu hi veus sortida, a la crisi?

—No ho sé. Per mi, que peti tot d'una vegada. I si hem de tornar a dibuixar amb llapis de mina dura i goma Milan, perfecte. I si no hi ha electricitat per al Macintosh, també dibuixarem. Penso que ens han venut una idea falsa del progrés. Tampoc es tracta d'anar contra els temps...

—Home, tot són eines útils.

—Sí són eines. El fotut és quan el cotxe, la segona residència, les màquines, etc., es converteixen en símbol d'estatus social, de poder, etc. Si necessites un cotxe, compra-te'n un de segona mà, no deixaràs de ser qui ets pel fet de fer-ho així.

—En aquests dos o tres últims anys també s'ha parlat molt d'impulsar i protegir la cultura. Quins han estat els resultats?

—Hi ha un llibre de Dubuffet que es diu *Asfixiante cultura* que parla del fet que la cultura ha suplantat la religió com a opi del poble, la cultura com a arma de poder, és clar. A més, quin tipus de cultura fomenten? Per ells tot són llistes, índexs d'audiència i entrades venudes. Que si

"La cultura que fomenteu és a base de llistes, índexs d'audiència i entrades venudes." C. PUERTOLAS

250.000 persones a l'any Miró, que si López ha fet 300.000, ara la col·lecció Thyssen no sé quants visitants... Però a veure, qui ha entès alguna cosa, a qui li ha aportat alguna cosa anar a veure el Miró... D'entrada, per què l'any Miró? Si volen fer una exposició em sembla molt bé, però, per què "L'any Miró"?..., i ara ve el centenari Foix, Riba...

—Això és el nostre instint necrofílic.

—Sí, però mira les peles que es mouen. És una indústria cultural. I quina cultura? La cultura homologada, ja quan no molesta. I te la fan arribar, no perquè hi reflexionis, ni res, és purament "consumir i oblidar".

—Quin és el teu moment actual? Enguany has fet una exposició d'escultures a l'Escola Massana. Significa això que inicies un nou camí professional?

—La meva formació és de dissenyador. Quan vaig ser a París, del 1970 al 76, feia il·lustració per publicitat. Era una història que em divertia molt, animaves objectes i tal, una mica com els *cartoons* dels anys 30. Quan vaig tornar aquí vaig començar a fer il·lustració més seriosament, per a revistes. Al principi feia una il·lustració tipus còmic, coses molt elaborades, després hiperrealisme..., vaig treballar en publicitat, etc. D'aquí, cartells i mil històries. Després, de mica en mica, per curiositat, vaig buscar influències en els moviments pictòrics importants. Aleshores vaig pensar que estava tocant sostre professionalment com a il·lustrador.

—Per què?

—Si arriba un moment que fas un tipus d'il·lustració que és molt abstracta, molt desgarrada, no val, perquè això no ven. Les premisses de la publicitat són que no molesti, que agradi, que sigui amable. Llavors, què? El següent salt és la pintura. La pintura no m'interessa massa i quedar-me estancat com a il·lustrador, tampoc. A més hi ha el perill d'un manierisme meu, cosa que ha passat a molts il·lustradors, que, quan fan pintura, fan il·lustracions grans. Cada món té les seves normes. En el de la pintura també hi ha una manifasseria bestial, crítics, marxants, galeristes, etc. No hi ha ningú que se n'escapi. Vaig començar amb l'escultura per joc, per jugar amb el volum. I és el camí que vull seguir.

—I tallaries amb la il·lustració?

—No vull tallar. És com la vida, sempre he anat vivint sense tenir massa clar què volia fer. M'agradaria seguir per aquí, tirar endavant. Seria ideal arribar a vell embogit i amb la curiositat d'un Miró, un Picasso, un Borges, però no sé què passarà.

—El que deu ser difícil també és alimentar-se, conèixer coses noves, trobar-les, no?

—Sí, és la norma principal. A la vida has de ser curiós. No t'has d'alimentar només del que fas, del teu ofici, aleshores et converteixes en un analfabet il·lustrat, un especialista. Hi ha molta gent amb carrera universitària, que tenen amplis coneixements però una visió molt estreta del món. Tot serveix per a alimentar-se: el cine, llegir, la televisió. Penso que això de la cultura és una trampa que a tots ens convé creure. L'únic que té sentit és oblidar-nos de nosaltres mateixos.

—Si qualsevol et sentís, diria que estàs una mica decebut de tot plegat.

—No, si m'ho passo bé. És l'edat que et canvia la mirada. Jo tinc els 50 aquí a la cantonada. L'exposició de la Massana va passar per a la premsa sense pena ni glòria. Una mica era aquesta la meva voluntat. No buscava notorietat. Vaig dir: bé, m'ho he passat molt bé, i ara què? És com quan has acabat de follar. I ara, què?

—Dormir.

—O agafar un llibre.

Xavier Montanyà

Les poques que queden es resisteixen a desaparèixer

Merceries, l'encant intemporal

En un món tan canviant com l'actual és un vertader goig poder trobar, encara, unes botigues tan especials. Són llocs pels quals el temps no passa. Entrar-hi és entrar en un món diferent, igual que era fa un segle: són les merceries.

L'era de les telecomunicacions, la robòtica, la informàtica i els descobriments interplanetaris ha representat una gran millora en la qualitat de vida dels humans. L'avenç en uns camps específics, però, provoca l'estancament d'altres aspectes de l'activitat humana que ja no serveixen o no interessen. L'evolució ha de comportar sempre un abandó?

Avui dia et pots trobar unes precioses tovalles de puntes fetes per una màquina, o una brusa brodada per un ordinador. La majoria dels jerseis que portam a l'hivern són fets industrialment, la roba es talla, s'embasta, es cus i s'enllesteix en processos semiautomàtics que dónen poques oportunitats a la creació manual. La roba blanca de casa es fa en sèrie i el mateix estampat es reprodueix en milers i milers de llençols. El talent artesà és matèria de museus.

Les botigues especialitzades en aquests quefers d'estrènyer faldes, cosir botons i posar cremalleres són les merceries. Petits magatzens plens de blondes, fils, agulles, ganxets, clips, botons, vetes, randes i elàstics que s'han hagut d'acomodar als nous temps i han afegit nous articles als clàssics. Com la veta per fer doblecs que no s'ha de cosir, hi ha prou amb passar-hi la planxa per damunt i hi queda aferrada, o el Velcro, que també subjecta i tanca sense necessitat de fer cap punt. O les muscleres, "abans només es venien per a les americanaes masculines i durant cinc anys n'hem venut a rompre", comenta en Miquel, encarregat de Ca n'Àngela, una de les merceries que encara queden a la ciutat de Palma.

Quina és la filosofia que amaguen els munts de randes? Quin futur els espera, en aquest món cada vegada més industrial, vestit de manera estàndard i uniforme?

Els abrics ja no es giren, no s'afegeixen peces a la falda per fer-la crèixer, no s'hereten les camises dels germans.

Algunes merceries mantenen els aparadors tradicionals. C.PLANELLS

Aquests petits magatzems vénen de tot. C.PLANELLS

Tampoc no hi ha temps per brodar l'aixovar, la roba del bebè es compra i les cortinetes són cosa de la tercera edat.

Travessar el llindar d'una merceria és com travessar el límit entre el món del temps i el món del no–temps. Entrar en un espai que quasi no ha sofert cap variació des de la seva fundació, les mateixes cintes per al cap, els tapapunts per als llençols, els cordons per als llums, les flors de tela per als escots... És com si aquí encara no s'hagués inventat el rellotge. Així i tot convé anar-hi carregat de paciència i de tranquil·litat.

Senyores de cabells grisos, i no tan grisos, fan cua estoicament, mentre una d'elles no sap decidir-se entre una borla de fils de seda en tons malva-rosa o una altra rosa *palo* amb petites floretes per posar als cordons de les cortines.

Algunes de les merceries més conegudes de Palma (Ca'n Bet i La Veneciana)

han instal·lat una màquina de números, com la de la secció de xarcuteria i formatges dels supermercats, per mantenir l'ordre entre la clientela, majoritàriament femenina.

"Els homes només vénen qual els han fet algun encàrrec o a comprar mitjons i corbates", diu en Miquel de Ca n'Àngela. I molt perspicaçment han col·locat la secció masculina separada de la femenina, tal vegada per evitar als soferts senyors que arriben a trobar-se perduts entre una tropa de dones que trien colors, textures i amplàries.

El món de les merceries és femení, però curiosament els encarregats solen ser homes i els representants d'aquests gèneres també: "La majoria són homes, dels tretze o catorze que normalment vénen, hi deu haver dues dones...", ens diu en Jaume, encarregat de Ca'n Bet. Les dependentes solen ser dones, sembla que així ho prefereix la clientela, es troben més còmodes quan han d'explicar com és allò que busquen. "Quan veuen que els tocaré jo –diu en Jaume– posen cara de pensar: 'que no em toqui ell, que no em toqui ell...' Pensen que l'home no està ficat dins el món de la moda, desconfien un poc, però quan les despatx jo, se'n van contentes".

El món de les merceries és bàsicament femení. C PLANELLS

Una altra coincidència entre totes les merceries és el gran nombre de dependentes que hi ha circulant darrere el taulell –traient i amagant capses, desenrotllant cinta de frunzir i fent paquetets amb una habilitat digna del millor saltador d'obstacles– i és que les vendes en una merceria solen ser petites. "Si un no s'espavila avui dia... Hi ha moltes despeses i la merceria és molt barata, rodets de fil, agulles...", comenta Na Joana, filla de la fundadora de ca Na Maria d'es Fil. S'han de vendre molts metres de fistons i molts coixinets d'agulles per fer la mateixa caixa que en una botiga de roba, per exemple. Tenir tantes dependentes representa servir més senyores al mateix temps i fer més vendes.

Els ventalls són un reclam a l'aparador. C PLANELLS

El món de la merceria, a més de ser complicat i entretingut, com reconeixen els qui se n'encarreguen, no té uns límits precisos. La *Gran Enciclopèdia Catalana* defineix la merceria com "la botiga de mercer", i el mercer és "la persona que ven cintes, botons, agulles, fils, etc." D'altres diccionaris no són gaire més concrets: "conjunt d'articles de costura i d'altres treballs d'agulla (botons, cintes, fils, agulles, etc.)", segons la *Gran Larousse* en català. Sí que es poden destriar tres aspectes concrets entorn als quals gira la merceria: el vestir, l'adornament i la dona. I tots els mercers amb qui hem parlat hi estan d'acord.

Moltes, però, han optat per especialitzar-se, centrar-se, en un sol gènere: Ca Na Maria des Fil toca, sobretot, guants a l'hivern (així ho fa saber la mà que penja a la façana) i ventalls a l'estiu; Ca N'Àngela té tot el que es pugui imaginar en botons i Can Bet s'ha especialitzat "en merceria" –com assenyala ben orgullós en Jaume, l'encarregat– i afegeix: "en el món de la merceria s'ha de diferenciar la merceria com nosaltres de la de barriada, que té quatre fils, agulles i perfumeria. Com a merceria, merceria, a Palma n'hi ha quatre o cinc". I és que la merceria es porta a la sang, no en va aquestes tres que hem citat són centenàries i pertanyen a les mateixes famílies des del dia en què van obrir les portes. I pensen, a pesar de tot, continuar molts anys més.

La crisi també afecta les merceries. "Fins ara ens defensàvem, però ara es nota la crisi. Crec, però, que nosaltres ho notam menys que la resta de les botigues", diu en Miquel. Na Maria reconeix que la merceria s'ha ressentit un poc amb els canvis de la industrialització i la vida moderna, "però, com que toca molts articles i molts de gèneres, si no es venen uns es venen els altres".

Sembla, però, que sortosament tornen a ser moda les labors femenines i tots han assenyalat el punt de creu com el rei dels entreteniments casolans. Les raons són moltes: en temps de crisi la gent surt menys i es queda a ca seva, ho han vist a les revistes, n'ensenyen a les escoles... En punt de creueta es pot fer de tot (rams de flors, paisatges nadalencs, dibuixos infantils, versos d'En Carner, però el més tradicional són els abecedaris), algunes de les addictes a aquest art ens han comentat que els agrada moltíssim: mirar dibuixos, triar i combinar els colors, inventar... és com pintar i, a més, relaxa.

Seria possible una teràpia del punt de creu contra l'estrès? "Fer aquestes feines és relaxant perquè t'has de fixar tant el que fas que no pots pensar en altres qüestions més conflictives. Estàs tan pendent dels punts que has de fer i el color que has d'afegir que no penses en res més", segons diu Elizabet Abeyà, psicòloga, a qui hem demanat d'on ve aquest sentiment generalitzat que fer punt relaxa: "la repetició mental: un a la dreta, dos a l'esquerra... és com la repetició dels *mantres* orientals que et desconnecten del món".

Per als infants també és bo aprendre aquest tipus de manualitats, per al desenvolupament de la creativitat i la psicomotricitat fina. "Sembla mentida, però una cosa tan senzilla com fer aquestes labors ens ajuda en la coordinació òculo–manual, fixar l'atenció i concentrar-se en el que fan. Sense por de ser criticats de retrògrads, recomanaria que se'n fes a les escoles", diu na Maria Planells, pedagoga, "i no només les garrides, els garrits també n'haurien de fer", afegeix. "I n'hi ha que en fan", diu en Miquel de Ca n'àngela. "Algunes professores se'n duen per a les escoles dibuixos dels més simples; i nins també, a l'estiu compren dibuixos de mig punt, els agraden. D'adults no en vénen gaires, hi havia un capellà que se'n duia...".

A Ca Na Maria des Fil entren molts turistes a comprar-se un ventall, les parets n'estan revestides i n'hi ha per tots els gustos i pressupostos. I sobre els prestatges de fusta, que deuen tenir cent anys, ventalls que podrien lluir algunes de les heroines de Pedro Almodóvar. Com s'ho fan aquestes senyores, tia i neboda, per endevinar el que ara és moda? "Tocam el que la gent ens demana". O mirant revistes de modes, com fa en Miquel de Ca n'Àngela. O anant a les fires, "a la Fira Tèxtil de Barcelona hi ha un raconet destinat a la merceria, poca cosa", diu en Jaume de Ca'n Bet. O deixant-se guiar pels representants.

A Ca'n Bet no queda ni un racó buit, damunt els mostradors hi ha tambors de brodar, les parets són petits aparadors amb flors de tela, mostres de randes i ornaments per als cabells, caramulls de cordons i penjadorets plens de cremalleres amb totes les games de tots els colors... és com si els propietaris sentissin l'*horror vacui*.

Els encarregats en les merceries solen ser curiosament, homes. C.PLANELLS

Noten el canvi de les modes i les estacions com la resta de les botigues; per Nadal: passamaneria, perles, daurats, platejats, guipur i marabús. A l'estiu randes, teixits frescos i colors més alegres. "Ara compren molt els fils de colors per fer-se aquestes polseres que són moda", comenta en Miquel. Els guardapits de ganxet que tohtom duu enguany han fet pujar les vendes de ganxet i de fil de cotó. La moda neo–hippy, sens dubte, afavorirà les merceries perquè pertot s'han de posar flors i cintes, colzeres i brodats.

El comerç de merceria té un encant que altres negocis no tenen. Les merceries són un regal per a la vista, un devessall d'impressions que embadaleixen els sentits. Val la pena entrar-hi només per mirar totes les coses que hi ha i sentir les converses de les clientes: "així tendria més caiguda", "¿que és més car, el de llana o el de cotó?", "¿de vellut, n'hi ha?", "el voldria un poc més blavet", "¿no creu que faria joc amb...?", "voldria una agulla de fer calça, una de clapa, una altra de fer malla i una capsa d'agulles de màquina de cosir"...

N'hi ha vint classes diferents d'agulles; devers quatre anelles de formes diferents i de ferro, fusta, llautó o plàstic; uns quinze estils de botons; tretze classes de cordons; catorze classes de gomes; quinze de fils, segons els usos i els materials; vint-i-cinc classes de cintes, sense comptar els estampats diferents que hi ha... Això de les cintes ens porta a les banderes. "La bandera catalana té sortida, sobretot per a les inauguracions, en compren els ajuntaments", ens diu en Miquel. ¿I l'espanyola?. "Ahir mateix en vaig vendre tres metres als de Nueva Acrópolis".

Carme Planells

Del laberint de calaixos, les dependentes en van traient i amagant capses. C.PLANELLS

Olot ha vist pertobada la seva tranquil·litat. ARXIU

El jutge d'Olot ha arxivat el cas de la farmacèutica segrestada, Maria Àngels Feliu, com sigui que, onze mesos després del segrest, la investigació ja no pot aportar noves pistes sobre la seva desaparició. El jutge ha deixat clar que, si la policia troba alguna pista important, el cas es pot tornar a obrir. Ara com ara, les investigacions es troben en via morta, i els contactes entre la família i els segrestadors són inexistents. La família ha manifestat que vol pagar i que preservarà l'anonimat dels segrestadors. El segrest de Maria Àngels Feliu és, amb onze mesos de durada, el més llarg que mai s'hagi produït al país.

CADECA s'ha querellat contra el conseller Pujals. D. UMBERT

Coordinadora de Afectados en Defensa de la Lengua Castellana (CADECA), que s'oposa al sistema d'immersió lingüística que s'aplica des d'enguany a les escoles públiques del Principat, ha portat les seves demandes al terreny judicial. L'advocat de CADECA, Esteban Gómez Rovira, ha presentat al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya un recurs contenciós-administratiu contra la Generalitat, reclamant la immediata suspensió del procés d'immersió lingüística per als nens "afectats" –uns 500 a tot Catalunya–. CADECA també s'ha querellat contra el conseller d'Ensenyament del Principat, Joan Maria Pujals, a qui acusen "d'impedir els drets cívics reconeguts per la llei".

L'abat de Montserrat s'afegeix al bisbe Deig i reivindica la Conferència Episcopal Catalana

Sebastià Bardolet, abat de Montserrat, va expressar la setmana passada el seu suport a la demanda d'una conferència episcopal catalana en el marc de les Jornades "Església i país", tingudes al palau episcopal de Solsona, els dies 11 i 12 d'octubre. Bardolet, que va pronunciar la conferència de cloenda de les Jornades, va dir que el pròxim Concili Provincial Tarraconense és una immillorable ocasió per a debatre aquesta qüestió. Alhora, defensà la "lògica correspondència que hi hauria d'haver entre la circumscripció natural de la nostra nació amb la conferència episcopal pròpia". L'abat de Montserrat es va afegir públicament, d'aquesta manera, a les tesis del bisbe de Solsona, Antoni Deig.

Antoni Deig, bisbe de Solsona. C. PUERTOLAS

Les conclusions de les jornades, llegides pel seu director, Climent Forner, abundaven en la petició que, en el pròxim Concili Provincial, "no s'exclogui el debat sobre cap possible forma d'organització estructural de la nostra Església prevista per l'ordenament canònic vigent".

Els bisbes catalans havien anunciat, el dia 28 de setembre, que aquesta qüestió no seria pas tractada pel Concili, per tal com no havia estat sol·licitada per les persones que havien emplenat el qüestionari distribuït per l'organització del Concili. Ara, entre els múltiples temes proposats per aquest qüestionari, tampoc no figurava enlloc la discussió sobre la conferència episcopal catalana. En aquest sentit, les conclusions de les jornades "Església i país" qualifiquen el qüestionari "d'enquesta no prou ben formulada".

Els participants de les jornades van manifestar també el seu desacord amb la línia informativa de la cadena COPE, propietat de la Conferencia Episcopal Espanola, respecte a la realitat nacional de Catalunya. Les conclusions de les jornades, sense esmentar directament la COPE, parlen de la "utilització de certs mitjans de comunicació pròxims a la jerarquia eclesiàstica que permeten la mentida, atempten contra la convivència fraterna i fomenten l'odi contra la causa de la nostra nació".

Eduard Voltas

La Unesco aprova la Reserva de la Biosfera de Menorca

Menorca –i Lanzarote– són les dues illes de l'estat espanyol que han estat declarades Reserva de la Biosfera, amb el vist-i-plau de la Unesco. La decisió, va ser presa en el decurs d'una reunió de la directiva del programa Man and Biosphere (MaB), celebrada a París a finals de la setmana passada i presidida pel president de la Comissió del MaB, Tomás Azcárate.

Segons un comunicat del Ministeri espanyol d'Obres Públiques, la UNESCO va exigir al Consell Insular de Menorca l'aprovació d'un document estratègic de compromís amb el projecte Reserva de la Biosfera, que tingui la participació de tots els municipis de l'illa. Aquest document haurà de reflectir el programa operatiu d'actuacions i normatives, i haurà d'incloure el calendari a seguir i els recursos econòmics necessaris.

També es demana la creació d'un consell de coordinació del programa. Aquest organisme gestor és el que representa més problemes, ja que el territori de Reserva de la Biosfera afecta tota l'illa i és difícil constituir un consell coordinador que representi tots els sectors; en un principi es va apuntar la possibilitat d'integrar els representants del Consell Econòmic i Social (CES), a l'òrgan rector del Programa MaB, però sembla que aquesta possibilitat és inviable, ja que no recull la veu d'algunes entitats, com les ecologistes, per exemple. Existeixen, però, dues fórmules alternatives més: la creació d'una fundació, amb un comitè executiu i un de permanent que es reunirien en assemblea periòdicament –aquesta és l'opció preferida del president Huguet–, o bé la constitució d'una societat anònima que gestionés els projectes del MaB, fórmula escollida per Lanzarote.

Menorca haurà de crear un consell dc coordinació del programa Reserva de la Biosfera. ARXIU

Les reaccions dels grups polítics del Consell han estat favorables, però amb matisacions. Mentre els socialistes propugnen un consens global polític, econòmic, social i ecològic de l'illa, l'Entesa PSM-EEM opina que s'hauria d'escoltar una mica el GOB, atès que han estat marginats en tot el procés de la declaració de Menorca com a Reserva de la Biosfera.

Xim Fuster

Suspès per tercera vegada el judici de Tous

Aquest dimecres, 20 d'octubre, es compleixen 11 anys de la *pantanada* de Tous. Un aniversari en què els damnificats no podran celebrar res. Ni tan sols es podran felicitar per l'inici del judici que els ha d'aportar, com a mínim, una indemnització de l'estat.

José Presencia, president del tribunal, va suspendre, el passat dimecres, 13 d'octubre, el tercer judici. Feia tan sols cinc minuts que havia començat, el temps necessari per a llegir l'acte dictat moments abans que acordava la suspensió de la vista. La justificació d'aquest nou ajornament és la recusació de la magistrada Carme Llombart Pérez, que presenta un inconvenient. Llombart havia signat, feia quatre anys, una resolució en unes diligències obertes a un fals metge, qui havia signat, alhora, informes de defunció d'alguns dels morts durant les inundacions que provocà l'ensorrament de la presa de Tous. Curiosament, la magistrada havia substituït, només dos dies abans, Pilar Manzana, també recusada pel fiscal per haver participat en actes d'instrucció relacionats amb el "cas Tous", motiu pel qual es va abstenir i va ser anomenada Llombart.

La indignació dels damnificats, que esperaven des de primeres hores del matí el començament del judici, va convertir la Secció Tercera de l'Audiència Provincial de València en una autèntica olla de pressió quan Presencia va fer pública la suspensió. "Aquesta és la justícia d'Espanya", "Justícia, on ets?", "Això és una presa de pèl". Amb aquestes asseveracions d'impotència per part dels damnificats va acabar el tercer intent de jutjar els processats. Ara, s'haurà d'esperar, segons Presencia, "una setmana més" perquè els enginyers Salvador Madrigal, Juan Sancho-Tello, que ja havien ocupat el mateix banc d'acusats des del febrer de 1989 fins al febrer de 1990 i que havien estat absolts, i Jesús María González, siguin de nou jutjats.

El president de l'associació de damnificats Afiva, Xavier Sierra, qualificava els fets d'"absolutament impresentables". Onze anys de ziga-zaga legal els ha fet perdre la calma.

Joan Marí

El judici de Tous s'ha tornat a suspendre, ara per una recusació de la magistrada Carme Llombart. RAFA GIL

Crevillent demana més escoles en català. RAFA GIL

L'associació per la llengua El raig de Crevillent (el Baix Vinalopó) va organitzar el passat 9 d'Octubre la primera trobada local d'escoles en valencià, amb l'assistència d'unes dues mil persones. Aquesta associació, creada fa pocs mesos, reivindica que augmente l'ús de la nostra llengua a les escoles de Crevillent, ja que, de les 14 línies educatives, només n'hi ha tres en català, malgrat la demanda creixent dels pares i el fet que el 80% de la població és catalanoparlant. A Elx, capital del Baix Vinalopó, també s'ha creat una associació cívica per la llengua, amb intencions semblants, vist el panorama descoratjador del valencià a les comarques del sud.

Badalona, sí senyor

Badalona, l'Ajuntament, ha donat aquets dies una lliçó de *modos*. Dient que tenen intenció de fer pagar a tota empresa que usi comercialment el nom de la ciutat, Badalona ha fet el pas decisiu per superar la febre olímpica. Com si hagués dit: fins ara pagàvem nosaltres, però s'ha acabat. Ara a cobrar.

Barcelona, en canvi, continua encantada amb tothom qui es decideix a fer-li el favor de posar Barcelona, Barcino o qualsevol parent a les més variades iniciatives. Estem encara en fase de propaganda i, com ja se sap, en aquesta etapa el que convé es sembrar la bona nova barcelonina amb qualsevol objecte o projecte que vagi pel món. Usar Barcelona no paga drets; usar Badalona, en canvi, potser sí.

Què passaria, per exemple, amb gent com en Jordi Vallverdú –director de Barcelona Promoció–, si la capital decidia una operació similar? Potser haurien de canviar de feina, perquè no els veig capaços de reciclar-se, ells que, seguint mandats institucionals, hi han posat el que calgués per a expandir la ciutat a nivell planetari. Estan ara preparades per a cobrar, les mateixes persones que suara pagaven? O caldrà crear, si imitem l'exemple badaloní, una nova generació de funcionaris, més austers, que no es deixin dur per l'emoció d'una iniciativa empresarial entremaliada?

Seguirem amb atenció la consigna badalonina, perquè és una de les poques ciutats que pot portar una operació d'aquesta mena amb una certa credibilitat. Perquè Badalona també té, com Barcelona, una imatge peculiar creada a partir de una sèrie de pilars que la sustenten. Té nom i origen romà i una sonoritat que fa perfectament comprensible, a l'exterior, que és una ciutat propera a Barcelona sense ser Barcelona. Té el Joventut –que esperem que oblidi passatgeres infidelitats geogràfiques–. I té una incipient però comprobable mitologia en el cinema espanyol, com a lloc d'emigració amb una certa classe. A més d'un film dels últims anys –i penso en dos en què sortia Lola Flores–, els protagonistes andalusos vénen a visitar la família que viu a Badalona. I tots expliquen que hi viuen la mar de bé.

Les ordenances futures haurien de fer excepció per a aquesta promoció indirecta i deixar usar gratis el nom de la ciutat per a les ficcions cinematogràfiques i televisives.

Que tampoc no cal fer-ne un gra massa.

Jordi Ballo

La Generalitat de Catalunya vol potenciar els grups de voluntaris. ARXIU

El 15 d'octubre va acabar el termini de presentació de projectes per al Premi Voluntariat, creat per la Generalitat de Catalunya, a través de l'INCAVOL (Institut Català del Voluntariat), per tal de potenciar les associacions de voluntaris com a expressió cívica de la participació i la iniciativa ciutadanes.

Hi ha dues modalitats dins del premi: per a projectes de tot l'àmbit català (dotat amb un milió de pessetes) i per a projectes locals o comarcals (dotat amb mig milió). El veredicte del jurat es farà públic el 10 de desembre, coincidint amb el Dia Internacional del Voluntariat.

Un recull de fotografies fetes pes Dennis Hopper entre 1961 i 1969 serà exposat al Frontó Colom de Barcelona. D. HOPPER

CULTURA

El mític actor i director visita Barcelona

Dennis Hopper, la 'road movie' d'un americà intranquil

La Universitat Pompeu Fabra ha convidat Dennis Hopper a fer la conferència inaugural dels seus Estudis de Comunicació Audiovisual. Una mostra dels seus treballs artístics i un cicle, a la Filmoteca, ens permetran conèixer més a fons la seva gran personalitat.

Es reuneixen un director i un productor en un bar de Los Angeles per reflexionar sobre el càsting del film de baix pressupost que preparen. Busquen un actor. El director exclama que el paper seria ideal per Dennis Hopper. "Hopper? Impossible –diu l'altre– és massa car!". (Es tracta d'una escena de *Gente de Sunset Boulevard*, film produït i interpretat per Robert De Niro que gira al voltant de les dificultats de la producció independent als Estats Units.)

Retenim, però, el detall de la referència a Hopper. Una referència entranyable i plena d'admiració que ens dóna una clau essencial per entendre al nostre personatge: Com és possible que un actor i director que ha baixat a tots els inferns sigui ara poc menys que una estrella?

Podríem respondre que és gràcies a la tenacitat, però no ha estat Hopper un artista, ni molt menys, uniforme. Pel contrari la seva carrera és un deambular continu per totes les fronteres, feta d'aparicions i desaparicions tant o més significatives que moltes de les seves presències. El que és meravellós en Hopper és que tot i la seva extrema radicalitat personal –o potser gràcies a ella– ha pogut lligar el seu nom a alguns dels títols més emblemàtics del millor cine americà de les últimes dècades. Mireu si no. En els anys 50 intepreta el seu primer paper cinematogràfic a *Rebelde sin causa*, film de Nicholas Ray que esdevindria, gràcies a l'estrella de James Dean i al grup de joves desarrelats que la protagonitzaven, Hopper entre ells, paradigma de la rebel·lió juvenil. Ja en els seixanta, Dennis Hopper escriu, dirigeix i protagonitza un film cabdal com *Easy Rider*, obra que significarà un punt i a part en la història de Hollywood, ja que va ser la primera pel·lícula independent que va obtenir un ressò comercial significatiu. I un film que crearia un gènere, la *road movie*, una de les poques estructures argumentals nascudes i desenvolupades pel cinema mateix. Deu anys més tard, culminant els 70, Hopper participa com a actor en un dels films més representatius del seu temps, *Apocalypse now*, fent de fotògraf bufonesc enmig de l'embogida parafernàlia cruel que orquestra Kurtz/Marlon Brando. Coppola va poder comprovar que Hopper era una troballa excepcional perquè era un actor que desprenia en la seva interpretació el seu propi passat, el seu inimitable itinerari per l'obscuritat. Així és que el va tornar a cridar per a un dels films mítics dels anys 80, *Rumble fish*, on Hopper interpretava el

pare dels nous rebels –Mat Dillon i Mickey Rourke–, hereus nihilistes d'una desesperança tan forta com la que ell havia mostrat trenta anys abans en el film de Ray. I culminant la dècada, Hopper va poder interpretar un paper essencial, el Frank Booth de *Blue Velvet*, apoteosi de la malignitat, un personatge que David Lynch va escriure pensant en ell i difícilment s'hauria conformat amb un altre actor per interpretar-lo.

OBLIDAR SHAKESPEARE

Els inicis com a actor de Dennis Hopper van ser passionals, compulsius. Traslladat des de molt jove de la granja de Dodge City on va néixer a la ciutat de San Diego, va fer les primeres passes interpretatives a la Jolla Playhouse, on interpretava Shakespeare amb tanta convicció que la directora de la companyia, Dorothy McGuire, va recomanar-lo per introduir-lo a Hollywood. La seva primera interpretació seria a la televisió, a la sèrie *Medic*, aparició que li valdria una nominació a l'Emmy. El pas per Hollywood va ser, però, traumàtic. El magnat de la Columbia, Harry Cohn, que arrossega la justa fama de ser l'ésser més menyspreable de la indústria babilònica, va rebre el nouvingut amb unes quantes idees clares: "Molt bé noi, amb unes quantes setmanes et farem oblidar tota aquesta merda que has après amb Shakespeare". I Hopper va tancar-li la porta als morros, en el que podia haver estat el seu començament i final de carrera cinematogràfica.

Però Nicholas Ray el va escollir pel seu film iniciàtic, *Rebelde sin causa*. Hopper tenia divuit anys i va signar el seu primer contracte amb la Warner. En el rodatge del film es produeix l'encontre amb James Dean del qual neix una amistat profunda, una comunió rebel truncada abruptament quan Dean s'estavella amb el seu Porsche durant el rodatge de *Giant*, fet que va representar la culminació del seu calvari mític. La mort de Dean té un impacte terrible en Hopper.

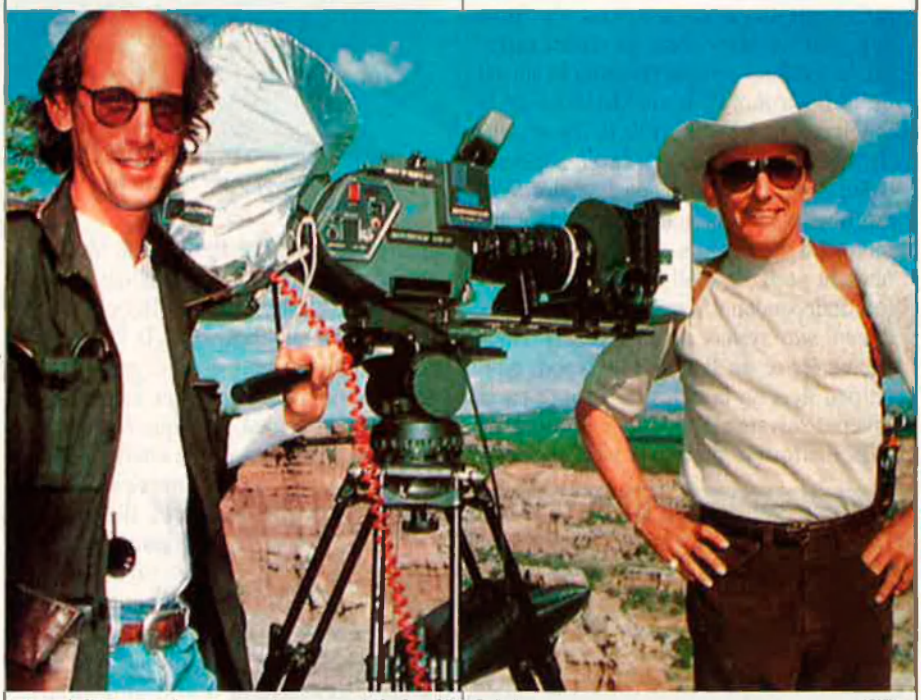
Els problemes s'acumulen. Durant el rodatge de *From Hell to Texas* Hopper firma un enfrontament públic i notori amb el director Henry Hathaway que l'obliga a repetir més de quaranta vegades una mateixa presa, fins que l'actor es plega als designis del director. Aquesta rebel·lia professional és la pitjor carta de presentació que pot tenir a Hollywood un actor. Comença un ostracisme evident, que fa que Hopper decideixi traslladar-se a Nova York, on segueix el curs de l'Actor's Studio. El contacte amb el Mètode acabarà de formar definitivament la seva trajectòria com actor: la tradició anglosaxona –Shakespeare– unida a la gestualitat interioritzada del Mètode de Stanislavski.

ELS SEIXANTA

Nova York provoca un encontre casual però decisiu en la vida de Hopper: Andy Warhol i el món càustic, frenètic, de l'avantguarda artística que es va gestant. Intervé breument en un film de Warhol i inicia una pràctica creativa que mantindrà al llarg de tota la dècada: la fotografia. Amb una càmera a la mà, Hopper donarà una crònica documental de l'Amèrica convulsa que ell viu intensament. Retrata amb humor i elegància els artistes plàstics més importants del pop com Warhol, Rosenquist, Lichtenstein o Jasper Johns, amics tots ells, que passen a formar part d'una espècie de diari íntim, de crònica visual d'una època. Les fotografies que Dennis Hopper realitza durant aquests vuit anys –de 1961 a 1969– són un dels documents més preciosos de la crònica del seu temps. I no únicament pels retrats de pintors, de músics, d'actors, que passen per la seva vida, sinó també per col·laborar des de la fotografia en la fixació mítica d'una nova objectualitat. Hopper fotografia matrícules de cotxe, grafits, gasolineres, cartells esquinçats... una iconografia que encara no és considerada matèria artística i que ell plasmarà amb una acurada i aparent espontaneïtat. El treball fotogràfic de Hopper incideix en la mateixa recerca plàstica que fan, contemporàniament a ell, artistes com Rosenquist o Mimo Rotella. La dècada ja ha triat el seu estil, el pop, i Hopper hi col·labora amb entusiasme.

Aquesta col·laboració es produirà en un camp més decisiu encara que el de la pràctica fotogràfica o, més eventualment, pictòrica i escultòrica. Traslladat de nou a Los Angeles, Hopper es convertirà en un important col·leccionista privat, en el principal promotor del pop en la costa Oest americana. Hollywood li havia entreobert de nou les seves portes de la mà, curiosament, del mateix director que li les havia tancades, Henry Hathaway. Com a bon tossut, el director havia sabut reconèixer el talent capficat en la rebel·lia de Hopper, i el va cridar per fer un dels papers de *Los hijos de Katie Elder*.

La casa de Hollywood que Hopper comparteix amb la seva dona Brooke Hayward –filla de Margaret Sullavan– es converteix en una espècie de santuari del pop. Hopper publica a *Vogue* una sèrie de fotografies de casa seva, amb les parets explotant de força expressiva i lluminosa. El reportatge *La casa d'amor de Denn Hopps* té un èxit inesperat i serveix per obrir el camí de la nova estètica

Dennis Hopper, a la dreta, rodant una pel·lícula a Nou Mèxic. ARXIU

i, a més, per posar de moda el col·leccionisme entre els més aviat incultes moradors de la Meca del cinema. Com expressava el pintor Ed Ruscha, Hopper va ser un dels primers col·leccionistes que va saber establir un pont entre Hollywood i l'art contemporani.

'EASY RIDER'

La dècada estava a punt d'acabar i Hopper guardava encara la seva arma decisiva, un film que hauria de convertir-se en material mític, en summa de les virtuts i mancances d'un temps irrepetible. *Easy rider* conté en la seva tosca visualitat tota la despreocupació per la narrativa que havia caracteritzat els films pop, però va saber crear un model narratiu, la *road movie*, que contenia la síntesi de la nova moral: la inexistència de la felicitat dins del confort de la llar, el sentit metafísic del viatge, la constatació d'una Amèrica esquinçada i la glorificació objectual –els actors no parlen, les motos ho fan per ells–. L'èxit del film va obrir la porta de Hollywood als productors independents i va consolidar un incipient *star-system* de nous rebels. Hopper va fer-se un lloc a Hollywood, amb un peu ficat en la indústria i l'altre en la llibertat salvatge. L'alcohol i les drogues passen a formar part de la vida quotidiana: Hopper encarna perfectament la mística de l'excés que l'època reclamava.

El pas de Dennis Hopper per Hollywood va ser traumàtic. D. HOPPER

***Bad Heart* es la foto que dóna nom a l'exposició de Barcelona.** D. HOPPER

Malcriat pels grans estudis, la Universal li proposa realitzar un nou film per la quantitat d'un milió de dòlars, Hopper els gastarà fent *The Last Movie*, film que rodarà al Perú i que consagrarà la seva aura maleïda. Després d'un rodatge tempestuós, el film és menyspreat pels directius de la Universal i, malgrat que guanya un premi al Festival de Venècia, no serà distribuït amb normalitat als Estats Units. L'estigma sobre Hopper no ha fet més que començar. Tota la llegenda li cau al damunt: pels estudis ja no és un geni que sap fer diners d'una marginalitat que ells no entenen, sinó que és un inepte que ha malgastat el seu crèdit. Hopper començarà una època d'ostracisme com a director: tardarà nou anys a tornar a dirigir.

Els setanta són durs, amb aparicions esporàdiques en films. Hopper sembla condemnat a la desaparició –física o simbòlica– com també s'esdevé amb els millors protagonistes de la dècada, que s'oblida amb inesperada facilitat. El rescat arribarà gràcies a una sèrie de directors que pensen en ell per a interpretar personatges que proporcionen la cara obscura d'Amèrica, aquest regust tribal, neolític, que guarda la seva cara oculta. És Wim Wenders qui pensa en Hopper per a interpretar Tom Ripley en *El amigo americano*, film basat en la novel·la de Patricia Highsmith, on es produeix un reencontre emotiu amb un altre gran supervivent del millor cinema americà: Nicholas Ray. Europa s'erigeix així en una espècie de terra d'exili per als grans creadors americans que, com Ray o Hopper, s'han vist despossseïts de la confiança de la seva indústria nacional. Europa és un reconeixement a la seva marginalitat, llaurat al calor de la nova sensibilitat que proporcionen les diferents *nouvelles vagues*. Després de Wenders és Francis Ford Coppola qui pensa en Hopper per a un paper secundari, però central, a *Apocalypse now*. Per qualsevol que vegi el documental rodat sobre el film, és evident que Coppola deixa que Hopper improvisi gran part del seu paper: Qui, millor que ell, coneix què és el cor de les tenebres?

Els vuitanta es presenten amb millor perspectiva i Hopper, una mica accidentalment, es troba amb una nova oportunitat de dirigir. Roda *Caído del cielo*, film que novament insisteix en una Amèrica decadent i que té bones crítiques a Cannes, tot i que no aconsegueix trencar la maleïda fama en el mercat americà. Però els vuitanta suposaran la seva aparició fulgurant en uns quants títols que haurien de caracteritzar el millor cinema americà de la dècada. És, curiosament, Bigas Luna, un enamorat del sinistre, qui contracta Hopper per interpretar el seu predicador en *Reborn*, un film influït tant per la llum d'Edward Hopper –el pintor– com per l'impacte personal de Dennis Hopper –l'actor–. Després de Bigas, Coppola tornarà a pensar en ell per al seu paper fet a mida en *Rumble fish* –una interpretació inoblidable– i Sam Peckinpah el farà participar a *Clave: Omega*. El triomf i el reconeixement definitiu arriben, però, amb *Blue velvet*, el film decisiu per a l'ascens i la glòria del Hopper actor. La seva composició d'un monstre humà (amb l'ajuda d'una única màscara, la d'oxigen) persisteix com un d'aquells moments màgics de la dècada dels vuitanta.

La cura de desintoxicació i la seva renovada atracció pels directors de càsting inauguren una nova etapa en la vida i obra de Hopper, en què fins i tot pot recuperar el seu ofici de director. Dirigeix la polèmica *Colors*, on retrata l'enfrontament tribal i nihilista de la nova joventut urbana, anunciant una violència incontenible que la realitat no faria més que confirmar. L'estètica de *Colors* –feta de marginació urbana, grafits, de rap i de jazz– es retroba també en els impressionants quadres que Hopper realitza en aquesta època, obres amb tècnica mixta

Les fotografies de Hopper han recorregut les millors galeries del món. D. HOPPER

que uneixen en forma de col·latge emulsions fotogràfiques de joves marginats i fragments murals cal·ligrafiats amb gestualitat, com si fossin grafits compostos. El treball artístic de Hopper comença a ser reconegut arreu del món i les seves fotografies, primer, i, més tard, les seves pintures recorren les millors galeries.

Consolidada la seva presència com a actor, reclamat constantment per a encarnar personatges poderosos, grandiloqüents i irònics, Hopper afronta la dècada dels noranta amb una perspectiva professional immillorable. Ha guanyat crèdit com a director, malgrat una altra experiència tensa, que el porta a renegar del muntatge final de *Camino sin retorno*, film sobre el món de l'art que es negarà a signar per dissensions amb els productors. Però *Llavis ardents* i el seu últim film encara en fase de muntatge, *Chasers*, demostren que la seva via creativa continua oberta, amb una certa confiança per part de la indústria americana. És en aquest context que es planteja la realització d'una segona part d'*Easy rider*, una revisitació generacional l'anunci de la qual ha creat expectatives unànimes.

El gran mèrit de Hopper és haver arribat a aquesta condició reconeguda després d'un itinerari personal i professional difícilment repetible. Hopper és un supervivent i com a tal afronta amb distància irònica algunes de les facilitats de què ara pot disposar. Ens arriba a Barcelona, per iniciativa de la Universitat Pompeu Fabra, en el moment àlgid de la seva carrera i creant al seu voltant una palpable avidesa entre cinèfils de totes les generacions per a reconèixer públicament la coherència del seu treball. Perquè hi ha una unió intensa en la dispersa activitat de Hopper com a actor, director, fotògraf o pintor. Tot està unit per la coherència d'una fidelitat a una moral que després de l'exaltació ha esdevingut més reposada. Però aquest decantament vers una certa estabilitat no vol dir, en cap cas, que sigui plàcid. Perquè Hopper pot ser una estrella que es fa pagar, com reconeixien els simpàtics personatges de *Gente de Sunset Boulevard*, però no és en cap cas un conformista. És un americà inevitablement, decididament, intranquil.

Jordi Balló

Autobiografia

Vaig néixer en una granja de Dodge City, a Kansas, l'any 1936. Vaig seguir la llum canviant a l'horitzó. Vaig observar la pluja intensa caient sobre els bassals. Vaig agafar insectes als matins tot recollint fulles que posava en un pot de fruita de tapa reixada. Vaig jeure a la vora de la sèquia i vaig observar les recol·lectores que venien pel camí de terra. Eren d'Oklahoma. Em vaig preguntar on devien anar els trens. Vaig disparar una escopeta contra els corbs. Vaig lluitar amb les vaques amb una espasa de fusta. Vaig penjar cordes dels arbres i vaig fer de Tarzan. Vaig seguir els combats de Joe Louis per ràdio. Vaig donar menjar als pollastres, als porcs, a les vaques. Vaig nedar a la piscina que la meva mare gestionava a Dodge. Vaig mirar el sol amb un telescopi que tenia i em vaig quedar cec durant cinc dies. Vaig caçar insectes fugaços, espectacles fugaços, postes de sol, i vaig seguir petjades d'animals a la neu. Vaig tenir un estel. Vaig utilitzar el telescopi per a cremar el diari fent-hi forats. El sol brillava més que jo. Déu era arreu i jo estava desesperat. Vaig esnifar gasolina i vaig veure pallassos i follets als núvols. Vaig ser Errol Flynn i Abbot i Costello. Vaig patir una sobredosi de gasolina i vaig atacar el camió del meu pare amb un bat de beisbol, i en vaig trencar el parabrisa i els fars. Vaig menjar entrepans de ceba crua al Victory Garden. El meu pare va anar a la guerra. Vaig conduir una recol·lectora. Sobre el meu cavall d'escombra vaig anunciar als corbs l'esclat de la guerra. Vaig ser Guillem Tell i Paul Revere. Vaig furgar caus de guineus al camp i vaig jugar a la guerra. Vaig jugar a frontó, vaig fumar cigarrets, vaig beure cervesa, i vaig menjar més cebes. El meu avi i la meva àvia Davis van ser els meus millors amics. Vaig caminar pels rails de la via fèrria. Vaig trencar vidres amb un tirador. Vaig pescar silurs i carpes al riu. Em vaig preguntar com devien ser les muntanyes i els gratacels. Me'ls vaig imaginar en l'horitzó de Kansas. Als 13 anys en vaig veure els primers. Eren més petits del que havia imaginat. I també ho era l'oceà. Era igual que la línia de l'horitzó sobre el meu camp de blat. Em va decebre. Vaig tenir una ruta de repartiment de diaris. Els lliurava des de la meva bicicleta. Vaig recollir paper per a vendre. Vaig vendre ampolles buides de Coca-cola per a guanyar diners. Mai no vaig guanyar ni un cèntim fent fotos. Vaig començar a fer fotos als 18 anys. I ho vaig deixar estar als 31. No vaig cultivar les meves fotos. Són fetes amb imatges a plena llum natural Tri-X. Vaig signar un contracte amb la Warner Brothers als 18 anys. Vaig dirigir *Easy rider* als 31. Em vaig casar amb la Brooke als 25, vaig tenir una bona càmera i em vaig poder permetre de fer fotos i de revelar-les. Aquesta va ser l'única sortida creativa que vaig tenir en aquella època fins a *Easy Rider.* Mai més no vaig tornar a dur una càmera.

Dennis Hopper

31 de maig de 1986, Dallas, Texas

La cadena europea reprèn les negociacions amb RTVE

ARTE: Televisió cultural o ghetto elitista?

La construcció europea basada en l'eix franco-alemany va permetre l'aparició de la cadena cultural europea ARTE per voluntat expressa de Kohl i Mitterrand. I ara fa un any de la seva implantació en el cinquè canal hertzià francès.

Ens podem imaginar una televisió sense anuncis, que emeti les pel·lícules en versió original, sense tallar els títols de crèdit finals i en hores punta? Que potenciï el teatre, la música i la dansa i que contingui un 30% de documentals en la programació? Doncs, això és ARTE (Association Rélative à la Télévision Européenne), una cadena de capital públic francès, belga i alemany, que es basa en una graella exclusivament "cultural".

La concepció del terme *Kultur*, a una banda i altra del Rin, és relativament diferent. Si els francesos potencien el sentit creatiu del terme, els alemanys entenen la cultura com un fenomen sociològic, que abraça tant la pedagogia com l'ecologia.

ARTE recull –des del tractat de cooperació franco-alemanya, octubre del 1990–, la necessitat d'un instrument cultural en l'Europa post-Maastricht. "Per a crear les condicions d'una veritable Europa unida no n'hi ha prou de tenir tan sols una moneda, un exèrcit o unes directrius comunes; cal un imaginari comú", declarava el president d'ARTE, Jérôme Clément, amb motiu de la implantació de la cadena pública al cinquè canal hertzià, el 28 de setembre de 1992. Això passava una setmana després de la victòria del sí al referèndum francès sobre el Tractat de la Unió Europea. Però ARTE havia començat les seves emissions el 30 de maig, per cable i satèl·lit, tant a Alemanya com a França.

Tot havia començat en 1986, amb el projecte socialista de crear un setè canal públic, després de l'arribada de les televisions privades a França. La Sept, autèntic embrió d'ARTE, s'erigia com una emissora cultural amb vocació europea i va començar a emetre com a tal per satèl·lit en 1989. Com que la penetració a les llars franceses era poc significativa, la cadena pública FR3 (principal accionista de la Sept), va obrir unes finestres per a l'emissió dels seus programes. En 1991 La Sept obtenia un canal de cable a França i les negociacions amb Berlín culminaven amb la fundació d'Arte Deutschland TV, dirigida per les dues televisions públiques alemanyes, ARD i ZDF. És aquesta societat i La Sept que constitueixen ARTE, amb una participació del 48,5% tant en pressupost (40.000 milions de pessetes per al 1993) com en programació. El 3% restant ve de la RTBF belga, que participa en la cadena cultural des del 21 de febrer d'enguany.

UNA PROGRAMACIÓ DE QUALITAT

Amb capital exclusivament públic, ARTE funciona sense publicitat. La programació va de les set dels vespre a quarts d'una de la matinada, tot esperant que una cadena educativa ocupi la franja horària matinal del cinquè canal francès.

Si La Sept té la seu a París i Arte Deutschland, a Baden-Baden, la central d'emissió és a Estrasburg, ciutat eminentment europea, on parlar francès i alemany és moneda corrent. És aquí on en conceben la programació, en dissenyen la imatge i on fan el tractament bilingüe del canal europeu: un mateix senyal de vídeo amb dos canals de so i la possibilitat de subtitular o de fer traduccions simultànies en cas d'emissions en directe.

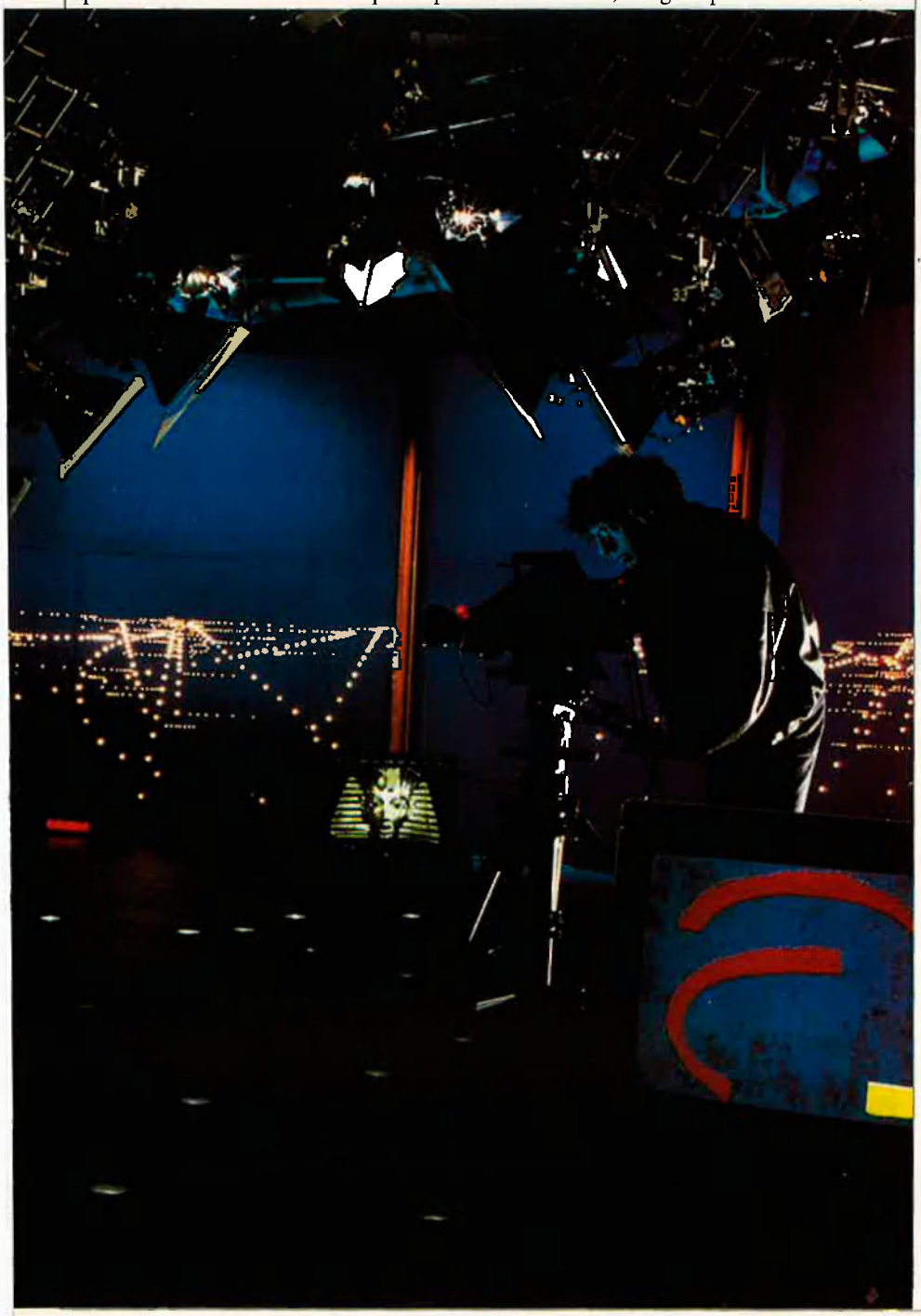
La graella combina programes de ficció de qualitat (la majoria són coproduccions europees), amb pel·lícules d'autor, magasins culturals, de dansa, música o teatre. Una programació d'avantguarda amb noms com Manuel Huerga, Edgar Reitz o Wim Wenders, que no té cabuda normalment en les televisions generalistes, si no és en horaris de matinada. D'aquí ve l'especifitat d'ARTE: difondre cultura en hores de màxima audiència.

Els documentals ocupen un terç de la

programació i volen ser un dels eixos vertebradors d'una consciència europea, de la mateixa manera que aquest gènere va servir per a la construcció de la identitat alemanya de la postguerra. Així mateix, el programa *Via regio* parla de les regions "que adquireixen una importància renovada, ara que les fronteres europees desapareixen".

Una de les particularitats de la programació són els anomenats vespres temàtics o programacions especials, de quatre o cinc hores, que giren al voltant d'un sol tema, sigui l'ecologia, l'extrema dreta o l'exposició de Matisse a París. Aquesta programació especial inclou des de films fins a entrevistes, documents o reportatges.

ARTE I CATALUNYA

ARTE va dedicar, per exemple, un dels seus vespres temàtics a Catalunya, el 10 de novembre del 1992. Per a aquesta ocasió, Assumpta Serna va presentar els 300 minuts d'emissió, que van consistir en un reportatge sobre la rumba catalana, una entrevista amb Manuel Vázquez Montalbán, un documental sobre la Barcelona modernista i la pel·lícula *Daniya, el jardí de l'harem*, dirigida pel valencià Carles Mira. Per a l'ocasió, Televisió de Catalunya va col·laborar estretament en la producció d'aquesta emissió cedint imatges i infrastructures.

Les relacions d'ARTE amb Televisió de Catalunya no s'aturen aquí, perquè el canal europeu també va estrenar un documental de Manuel Huerga sobre Glenn Gould, coproduït per TVC, Ovideo TV i la cadena franco-alemanya. Així mateix, ARTE ha comprat algunes emissions del programa *Tres, catorze, setze* del Canal 33 i la sèrie *Tres estrelles*. Totes dues televisions han participat també en el finançament del film de Jesús Garay, *Els del davant*.

De fet, la possibilitat d'una col·laboració més estreta amb Televisió de Catalunya, i més concretament amb el Canal 33, no s'ha dut a terme, perquè "TV3 no va donar continuïtat a una primera trobada" després de l'estiu de l'any passat, segons Michel Antonioz, director adjunt de La Sept, responsable de les relacions internacionals. Pel cap de programació de TVC, Oleguer Sarsanedas, la possibilitat que el Canal 33 emetés parcialment o enterament ARTE en català mai no es va plantejar. Tanmateix, la porta de la col·laboració continua oberta per Sarsanedas, que defineix les relacions de Televisió de Catalunya amb ARTE com "una espècie d'idil·li a distància, que no hem pogut concretar", tot esperant una futura "col·laboració més profunda".

Si TVC va ser la primera televisió de l'estat espanyol a col·laborar activament amb el canal cultural, RTVE va ser la primera a tenir-hi contactes. Però Pilar Miró es va oposar, sent directora de TVE, a la participació de la televisió espanyola en ARTE, i això que el projecte tenia el vist-i-plau de Felipe González.

Actualment, els contactes amb l'ens espanyol han recomençat. Les negociacions, que van cap a una col·laboració més que estreta amb La 2, inclouen un seguit de coproduccions amb La Sept i un règim d'intercanvi de programació. ARTE cedirà a La 2 un vespre temàtic a la setmana, que s'emetrà el diumenge, la sèrie documental *Grans documents* i el magasín *Megamix*. La 2, per la seva part, cedirà igualment material al canal europeu. Aquestes converses apunten fins i tot a una difusió d'ARTE en castellà a través del satèl·lit Hispasat. El director general de TVE, Ramon Colom, que porta les negociacions personalment, no ha volgut aclarir cap d'aquests punts, de moment. Ara bé, segons Michel Antonioz, l'entrada de capital de la RTVE a la

cadena europea superaria el 10%.

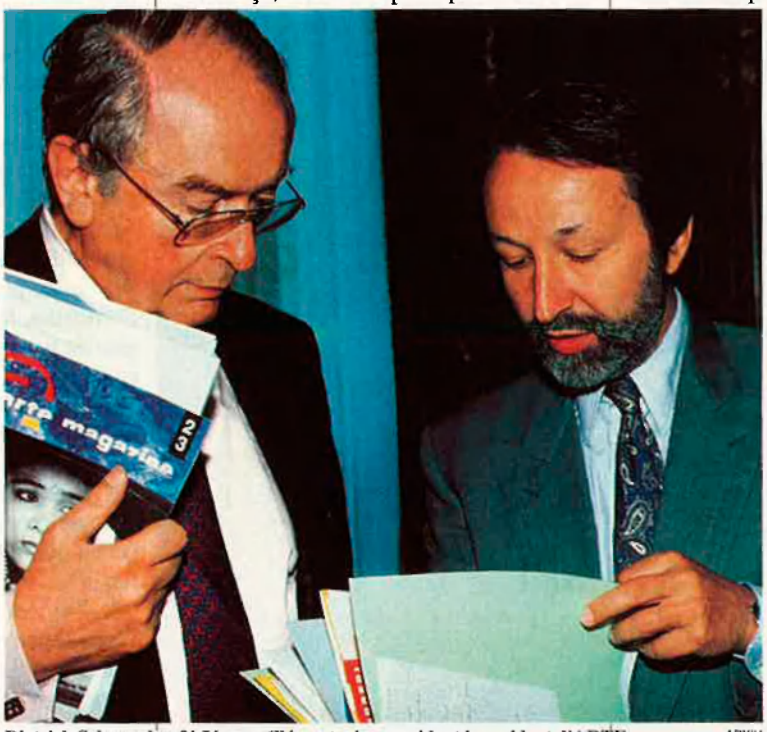
Però els plans d'expansió d'ARTE no s'acaben aquí. La televisió europea manté contactes seriosos amb Àustria, Itàlia i Suïssa. Al novembre ARTE serà presentada al públic xinès a través de la televisió de la província de Zhejiang. Portugal, el Regne Unit, Canadà i un canal de cable nordamericà estan també interessats a participar en la cadena cultural. D'altra banda, la direcció del canal europeu té establers acords de difusió a Rússia, Polònia, Romania, Eslovènia i a la República Txeca.

UN 2% D'AUDIÈNCIA

ARTE convoca actualment el 2,12% dels telespectadors francesos. Això significa un xic més d'un milió de persones. A Alemanya, el canal europeu ha de competir amb més de vint cadenes per cable, entre les quals ja n'hi ha una cultural. Un estudi de l'empresa Ipsos revelava, al mes de febrer propassat, que, si ARTE, la veien diàriament un 1,8% dels telespectadors francesos, a Alemanya només tenia un 0.4% d'incondicionals. De totes maneres, els promotors d'ARTE expliquen que no s'ha de valorar aquesta televisió per la quantitat de telespectadors que la veuen, sinó per la qualitat dels programes que ofereix. Precisament, la cadena no té publicitat perquè no hagi de dependre dels nivells d'audiència. Això té un cost: els 40.000 milions de pessetes de pressupost d'enguany converteixen ARTE en una de les televisions més cares per espectador del món. Aquests diners serveixen per a trencar, justament, la progressiva tendència de les televisions públiques a lluitar per una audiència, com si fossin privades, alhora que impulsen un règim de coproducció d'abast europeu molt ambiciós.

Si oficiosament la direcció de la cadena esperava captar entre un 5% i un 7% de l'audiència durant el primer any, ara parlen de doblar aquest 2% actual en un període de dos o tres anys. "Estem al mateix nivell que Canal Plus (francès) al primer any", subratlla Jérôme Clément. Ara, és ARTE un canal codificat? Tècnicament no ho és, però algunes personalitats del món sociocultural francès estarien d'acord que ARTE necessités un decodificador cultural, per a ser vista. Els seus programes han estat qualificats de pedants, indigestos, soporífics o esnobs, i la cadena, de "ghetto elitista només apte per a iniciats en la cultura". El mateix director gerent d'ARTE Deutschland TV, Gert Opitz, ha manifestat la seva voluntat d'obrir la programació, perquè no acabi fent "una televisió reservada als intel·lectuals parisencs del districte XVI" (el barri *chic*).

Bernard Pivot, director de *Bouillon de culture*, el magasín cultural més popular de França, és un dels principals detractors d'ARTE. Pivot argumenta que, si la cadena vol tenir audiència, haurà de deixar de ser el que és, i si no en té, està condemnada a desaparèixer. El seu programa, emès per la primera cadena pública, France 2, té una audiència del 2,9%, una xifra semblant a la que obtenien les emissions de La Sept a través de France 3 en el seu temps.

Dietrich Schwarzkopf i Jérome Clément, vice-president i president d'ARTE, respectivament. ARXIU

CULTURA PER A INICIATS

El director del laboratori de comunicació política del Centre francès de recerca científica, Dominique Wolton, és partidari que la cultura formi part de les cadenes generalistes perquè, diu, "la prioritat no està a satisfer una minoria, una elit que, de totes maneres, ja va al cinema, al teatre o als concerts", sinó més aviat a ocupar-se de "tota la gent que només té la televisió com a cultura". Wolton critica els "demagogs" que es pensen que tenir una cadena per a transmetre òperes o films d'autor en *prime time* ajuda a culturitzar el telespectador, quan aquest no ha estat "preparat" per a entendre l'obra. El que no diu Wolton és que les televisions privades tampoc no el "prepararan".

Bernard-Henri Lévy, president del consell de supervisió del pol francès d'ARTE i pròxim al ministre de Comunicació, Alain Carignon, s'ha distanciat de les crítiques a la cadena, precisant que "sempre hi haurà homes i dones afectats per l'antiintel·lectualisme" i per una "nostàlgia del passat, quan França i Alemanya eren enemics". Les declaracions de Lévy es refereixen a alguns comentaris germanòfobs contra els programes alemanys d'ARTE, expressats des de la implantació de la televisió europea al cinquè canal francès.

El gabinet d'Édouard Balladur ha assegurat la continuïtat d'ARTE, malgrat que destacats membres del govern de coalició de centre-dreta s'haguessin manifestat obertament en favor de la desaparició de la cadena, abans de les legislatives del 21 de març. Alguns d'ells, com l'actual ministre de Cultura, Jacques Toubon, ha confirmat la permanència de la televisió europea en el paisatge audiovisual francès, perquè "ara és massa tard per a tornar enrere", però també ha parlat d'una retallada de pressupostos en l'actual context de crisi econòmica. Toubon no ha amagat, tampoc, les seves divergències amb el ministre de Comunicació, Alain Carignon, que ha donat sempre suport al projecte.

ARTE continua, doncs, tenint el suport polític que necessita tot projecte europeista, però ha de fer créixer el seu públic, si no vol aixecar encara més recels. De moment, la direcció de la cadena ha expressat la seva voluntat d'obrir la graella a un públic més ample, programant films més comercials, però sempre de qualitat, tals com *Some Like it Hot*, de Billy Wilder, amb subtítols, respectant el format original, sense pauses publicitàries i en hores de màxima audiència.

Ignasi Abad

La casa de l'art al Vallespir

Ceret, la creativa

Amb una exposició de Perejaume, d'aquí a dos mesos, el Museu d'Art Modern de Ceret inaugurarà les obres de la seva darrera ampliació. Culminarà així el remodelatge definitiu del museu més important dels Països Catalans, dedicat a l'art del segle XX.

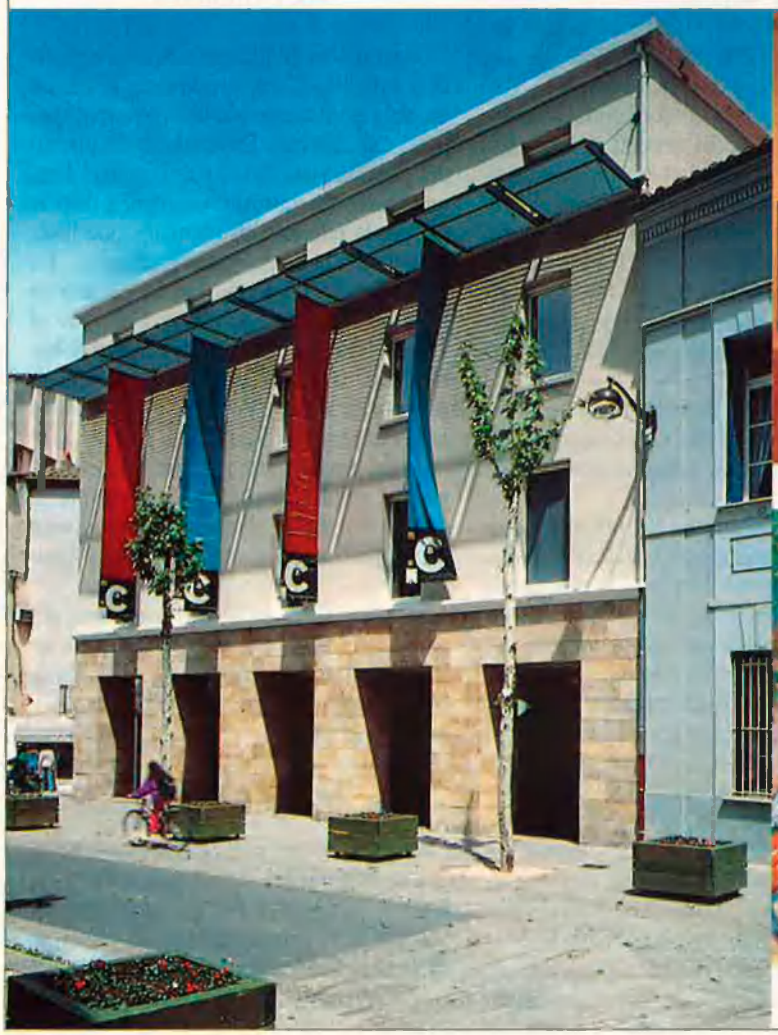
Bulevard del Mariscal Jofre de Ceret. Les cases de banda i banda ens recorden que, segons la legalitat estètica vigent, som a França. Finestres amb porticons exteriors de fusta, balcons estrets, colors grisos i harmònics a la façana. A meitat del recorregut per aquesta via, un edifici trenca el discurs. No és francès i no és del segle XIX, però s'adapta al seu medi. Sota la porxada que dóna a l'entrada, dos plafons ceràmics d'Antoni Tàpies. Som davant el Museu d'Art Modern de Ceret.

A dins ens espera una antològica de Miró que s'acaba i, a punt, l'exposició de Literatures Submergides de l'institut KRTU del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Però això no és tot. Dins hi trobarem tot el segle XX: Picasso, Matisse, Manolo Hugué, Juan Gris, Marc Chagall, Raoul Dufy, Tàpies... L'edifici dissenyat per Jaume Freixa és sòlid, però de seguida comprovem que està en moviment.

A l'hivern del 1909, tres artistes que fugien de la magror de la bohèmia parisenca arribaven a Ceret. Eren Manolo Hugué, escultor, Déodat de Séverac, compositor, i Frank Burty de Haviland, un pintor descendent d'una saga de crítics d'art i mecenes.

FA MÉS DE VUITANTA ANYS

Sense un clau a la butxaca, el tercet havia decidit d'instal·lar-se a Catalunya Nord pel seu clima i, en el cas de Manolo, per la

Una vista de la Sala Tàpies, un dels espais permanents del Museu. MAMC

A l'esquerra, façana de l'edifici del MAMC, obra de l'arquitecte Jaume Freixa. Dalt, *La vaca de l'ombrel·la* (1942), de Marc Chagall. MAMC

La directora i el batlle

Josephine Matamoros és l'actual conservadora-directora del Museu d'Art Modern de Ceret. Matamoros, originària de Godall (Montsià), va arribar a Catalunya Nord als set anys. Convertida a la cultura francesa pels seus estudis de lletres, filosofia i estètica a la Sorbona, Matamoros va tenir els primers contactes amb l'art dels 60 i 70 en ple maig francès. Ofegades les darreres remors d'aquella revolta, Josephine torna, com ella mateixa explica, "al seu país", prop de Ceret, a les Alberes. A partir d'aquest retorn, van començar els seus vincles amb intel·lectuals catalans de Perpinyà. A Prada coneix Joan Fuster. En 1978 es crea a Perpinyà el Centre de Cultura Catalana, un organisme municipal. Josephine hi participa i comencen els contactes amb la Generalitat de Catalunya i amb el País Valencià, aquests últims a través d'Eliseu Climent.

Josephine Matamoros i Enric Sicre, directora del MAMC i batlle de Ceret, respectivament. F. OREL

L'abril del 1985 Josephine Matamoros és nomenada conservadora del Museu d'Art Modern de Ceret. Després de la presa de contacte amb el centre, Josephine s'adona que el potencial del museu pot i ha de ser més explotat. Però Ceret, una vila de 7.500 habitants, no dóna per a molt. I la Direcció General de Museus, l'òrgan rector de tots els museus de França, cau força lluny, a París. Però Matamoros està decidida a tirar la institució endavant i és en aquest punt que entra en escena l'altre personatge clau en la represa més recent del museu, Enric Sicre, el batlle de Ceret. Sicre arriba a l'Ajuntament de Ceret en 1983, sota les sigles socialistes. Sicre, que, com tots els batlles conscients, vol fer alguna cosa per la seva vila, entén perfectament el potencial econòmic, cultural i d'imatge que el Museu pot aportar a Ceret. Així, tot i que en gairebé tots els nivells l'aliança ferma entre cultura i política resulta gairebé impossible, el duet Matamoros-Sicre aconsegueix el miracle.

Fixen com a bàsica la política d'adquisició d'obra, una línia que Josephine Matamoros considera fonamental per a "presentar diverses peces de cada autor, no mostrar mai una sola obra d'un únic artista. És evident que en l'art modern cap artista no té una sola cara i per tant, cal mostrarne unes quantes de les més significatives". Per tirar endavant l'adquisició d'obra nova, el Museu compta amb ajuts municipals, del fons regional per a museus i de la direcció general dels museus de l'estat francès. Amb 300.000 francs anuals i gràcies a les donacions o dipòsits d'obra, el Museu de Ceret rep 300 obres noves l'any. El criteri rector és d'anar completant les col·leccions d'art des de principi de segle fins als anys 60.

La tasca continuada de Matamoros i Sicre, cadascú des de la seva àrea, fou aviat reconeguda a la direcció general de Museus. A mitjan 80, la línia prioritària de la política cultural socialista en matèria de museus era la renovació. És el moment d'Orsay i del nou Louvre. Ceret, des de la perifèria, pretenia el mateix i, a més, reivindicava la descentralització.

Bones relacions amb París, aquesta ha estat la primera divisa de la direcció del Museu. La segona, bones relacions amb el Principat.

Intercanvis amb les institucions i amb els artistes. L'edifici remodelat del Museu és obra de Jaume Freixa. Els murals de l'entrada, un encàrrec del museu a Antoni Tàpies. La imatge del centre és obra del dissenyador Claret Serrahima.

Josephine Matamoros parla en termes de frontera. "El museu és prop de la frontera i per això té la possibilitat de treballar a banda i banda. La frontera t'aporta dues maneres de fer, de ser, de treballar, de pensar. I parlo per mi que hi he viscut. La frontera et fa més flexible. Vas a altres països, al Japó o als EUA i no et costa d'adaptar-t'hi. Nosaltres tant treballem amb el MOMA com amb l'IVAM".

X. B.

proximitat amb el Principat. L'atzar, la calma i els tres francs que costava una cambra a l'hotel del Canigó de Ceret, els van decidir.

Aviat la presència dels tres artistes a la vila i la proximitat de Cotlliure, la vila veïna que havia acollit Matisse i els primers esclats del *fauve*, va contribuir a fer de l'àrea un pol d'atracció per a la vida artística del moment. De seguida arribaren a Ceret Picasso, Braque, Kisling, Gris, Max Jacob, Auguste Herbin o Jean Marchand. L'art cridava l'art. Però Ceret també oferia als artistes la possibilitat d'un canvi de vida.

L'existència fàcil i plàcida de Ceret va anar guanyant el sedentarisme d'alguns dels artistes. De l'hotel, molts d'ells van passar a llogar un pis. De les relacions amb els vilatans, en van anar sortint els primers casaments. Les amistats s'establien també amb els artistes locals, com Michel Aribaud –que més tard donarà l'espai per a la creació del museu–. La vida dels artistes i la dels ceretans s'entreteixia i passava, de fet, a ser una mateixa cosa.

FOCUS CUBISTA

La presència de Picasso i Braque a partir dels anys 10 a Ceret va convertir la vila en un dels punts crucials del desenvolupament del cubisme. Superada la destrucció del punt de vista únic i fix, Picasso i Braque varen desconstruir, analitzar i dispersar per la tela tots els elements que junts procuraven la il·lusió de la profunditat. La geometrització del cubisme va ser una de les línies que va seguir Juan Gris, que al 1913 arribava a Ceret. La geometria sobre la natura, una altra branca del moviment, produïa en mans d'Auguste Herbin obres com *Paysage de Ceret*, 1913.

Mentrestant, Manolo Hugué feia contrapunt al cubisme amb les seves escultures més pròximes al classicisme, arrodonint les proporcions dels models trets del natural.

En plena febre creadora, la primera generació d'artistes de Ceret vivia l'inici de la Primera Guerra Mundial. Acabada la brega, Ceret era a punt de rebre una segona onada d'artistes.

RETORN A L'ORDRE

Acusats de ser massa individualistes, les avantguardes foren, després de la guerra, subtituïdes per un retorn al passat, una nova mirada cap als mestres. Cap al 1917, a França les avantguardes es varen anar transfomant en neo-classicisme.

Tres bols de ceràmica decorats, de la sèrie Tauromàquia que Picasso va donar al Museu en 1953. MAMC

A Ceret arriba una segona generació d'artistes. Un d'ells va ser Pierre Brune, un dels pintors més coneguts a les principals galeries de París d'aquella època.

Ja a les acaballes de la dècada dels 20, Marc Chagall va arribar també a la capital del Vallespir. Chagall acaba de tornar a França des de Rússia, on havia exercit de comissari de Belles Arts a Vítebsk després de la Revolució.

En 1930 l'artífex del moviment dadà, Tristan Tzara, fa parada a Ceret i s'està a casa de l'escultor Jean Osouf, un gran amic de Maillol.

En el tomb de la dècada, els esdeveniments mundials van tornar a sacsejar Ceret. Als primers anys 40 van començar a arribar artistes refugiats del París ocupat o de la persecució del règim de Vichy que volia liquidar l'art modern perquè el considerava decadent.

ELS FONAMENTS DEL MUSEU

La singularitat de la història de Ceret i els seus artistes no podia restar només en records boirosos. En 1948 Pierre Brune i Frank Burty de Haviland posaven els fonaments del Museu d'Art Modern de Ceret, un museu fundat sota el punt de vista de la història de l'art, a partir de les estades d'artistes del segle XX a la comarca. Dos dels primers a col·laborar amb Pierre Brune foren Matisse i Picasso. Aquest últim va donar 53 peces al fons del museu. Matisse va cedir-hi 14 dibuixos, croquis fets a ploma de Cotlliure i voltants.

L'espai que havia d'ocupar el Museu era un antic convent del segle XVII que al XIX s'havia reconvertit en presó i gendarmeria. Al 18 de juny del 1950 tenia lloc la inauguració.

El setembre del 1953 va dur la segona data històrica del Museu. Picasso tornava a Ceret després de 39 anys. Ceret el va rebre amb una gran festa que es va encarregar d'organitzar el Partit Comunista. D'aquesta estada, el Museu en conserva una de les seves joies predilectes, una sèrie de bols de ceràmica decorats amb temes tauromàquics.

***La Llobera* (1911-12), de Manolo Hugué.** MAMC

L'ART CONTEMPORANI ARRIBA A CERET

Dalí, un dels grans artistes del segle que no havia posat mai els peus a Ceret va decidir de fer-hi la seva entrada triomfal amb una performança. El 27 d'agost del 1965 Dalí hi entrava anunciant el seu casament amb Gala.

L'any 1966 el Museu de Ceret va convidar Benjamin Vautier a realitzar un *happening*. Vautier –conegut per Ben– era membre del moviment artístic Fluxus, moviment que també va aplegar una etapa de la producció de Joseph Beuys. Ben era conegut per la seva defensa de les llengües i cultures catalana i basca. Una de les dues obres de Ben que es conserven a Ceret duu, precisament, el nom "No hi ha poble sense cultura ni cultura sense llengua".

A partir dels anys 60, el Museu de Ceret va començar a programar exposicions d'obra d'artistes relacionats amb la regió i, a més, va encetar un seguit de manifestacions per a aplegar la punta del darrer art contemporani. Una de les que més es recorden és l'Impact I en què van participar artistes de Catalunya Nord, de Barcelona i París.

Oberta la dècada dels 70, el Museu de Ceret s'havia convertit en un dels centres de recepció i difusió artística més importants del circuit europeu i mediterrani. Però hi havia un artista clau del segle que encara no havia trepitjat el museu: Miró. En 1977, Miró va visitar Ceret i va demanar d'exposar al museu. Igual que tots els artistes que l'havien precedit, Miró va acompanyar la seva visita al museu amb la donació d'una litografia i la pintura *Dona i ocell*, 1972.

A partir dels anys 80, el museu es va plantejar seriosament l'adquisició d'obra com una de les seves principals línies de creixement. Començar a comprar obra plantejava, de cara al futur, el desig de mostrar la transició entre l'actualitat i l'art contemporani esdevingut ja clàssic. Això va significar l'inici d'un flux constant d'obres que mostraven les principals tendències d'una banda i altra de la frontera. Així van passar per Ceret Jean Capdeville, Claude Viallat, Jean-Louis Vila, Joan Brossa, Jaume Plensa i un llarg etcètera.

Des d'aleshores, el Museu de Ceret demostra a la pràctica que és possible la construcció d'una casa en què conviuen els artistes bàsics del segle i totes les fornades posteriors fins als 90. Guardant sempre un equilibri tan complex com el de la frontera.

Xènia Bussé

SETMANA-CULTURA

Andrés Vázquez de Solá va denunciar la censura. ARXIU

El VIII Festival Internacional de la Caricatura de Sant Esteve del Monestir (el Rosselló) ha tingut lloc del 8 al 17 d'octubre. Enguany el tema central del certamen era l'espectacle, sota totes les seves formes: teatre, cinema, circ, cançó... En total, uns 48 dibuixants convidats, procedents sobretot de l'estat francès, però també dels Països Catalans, Bèlgica, Portugal, Suïssa, Anglaterra, Espanya, Turquia, Egipte i Síria, hi han presentat durant deu dies les seves obres. Entre ells, i per segona vegada, hi participava el valencià Salvador Llosà (El gat invisible) col·laborador d'EL TEMPS, que hi exposà una vintena de caricatures i dibuixos.

A més de l'exposició, taules rodones, debats i actuacions, també hi ha hagué una retrospectiva amb dibuixos de Siss, Mara, Cabrol, Losques, Dubout, i un homenatge als grans caricaturistes de la història: Daumier, Bering i Cappielo. El certamen va oferir, igualment, una mostra de les diverses caricatures fetes sobre la Gioconda.

Alguns artistes van aprofitar el certamen per denunciar que el món de la caricatura es troba actualment amenaçat a molts països per la censura i, naturalment, per l'autocensura. Així ho manifestà l'andalús establert a França, Andrés Vázquez de Solá, molt conegut per les seves col·laboracions a la publicació satírica *Le Canard enchaîné* i als diaris *Le Monde* i *L'Humanité*. Vázquez de Solá lamenta el sectarisme i l'autocensura que aplica la premsa espanyola: "A França existeix una pluralitat de diaris que permeten a la gent d'expressar-se en funció de la seva sensibilitat política. Però a Espanya els diaris pertanyen als mateixos amos, no hi ha diaris lliures, hi ha deu o quinze periodistes que publiquen a tots els periòdics i diuen el mateix".

Andreu Alfaro, a la galeria Maeght de Barcelona

Un dia Andreu Alfaro va entrar al Museu del Prado. No era la primera vegada, ni l'última. Però aquell dia, sense que se'n temés, va marcar l'inici d'una nova etapa. Tot just entrat al museu, Alfaro quedà fascinat per les escultures egípcies, per les escultures caldeo-assíries, pels *kyroi* (estàtues d'home amb una cama avançada). La força, la presència d'aquelles peces el trastocà, talment com si fos un somni.

"Aquests éssers destaquen per la simplicitat i perquè són els representants de la bellesa en el seu estat més pur –ha escrit l'escultor, que també diu–: la pedra té una importància i un protagonisme en tota l'escultura arcaica que difícilment tornem a trobar en l'escultura. Aquí la matèria és la forma i la forma es converteix en la matèria mateixa, construint un tot inseparable".

El resultat d'aquest xoc i, com a conseqüència, la voluntat de retornar a la pedra, a la concepció clàssica de les formes, però sempre des de la mirada del present, és el que podem percebre aquests dies, i durant tot el mes de novembre, a la galeria Maeght de Barcelona.

A l'exposició hi ha un total de 37 peces, escultures o dibuixos. ARXIU

És un total de 37 peces, entre escultures (algunes de gran format) i dibuixos que ens són oferts en aquesta exposició.

Fa alguns mesos hom pogué veure a la Sala Gaspar de Barcelona una mostra d'obres que l'escultor havia realitzat entre els anys 1991-92. Però Alfaro ha hagut d'esperar deu anys per a poder exposar en aquesta ciutat una selecció d'obres de gran format, per manca d'un espai adequat. Heus-ne ací, doncs, un al·licient ja ben important.

L'altre és que el visitant que hagi seguit la trajectòria de l'artista potser es quedarà sorprès: res de materials industrials, res d'acer inoxidable. L'escultor ha tornat a la pedra, al marbre i al ferro pintat. La figura humana n'és la protagonista. Les reminiscències clàssiques i arcaiques en són el tema. Afrodita i Venus, dues denominacions d'una mateixa deessa, la de la bellesa, de l'amor i la fecunditat, o les Tres Gràcies, divinitats també de la bellesa, omplen les sales de la Maeght.

Montse Serra

'Orlando' i 'Cronos', els films més aplaudits del Festival internacional de Cinema Fantàstic de Sitges

El XXVI Festival Internacional de Cinema Fantàstic de Sitges (el Garraf) tancava dissabte, dia 16 d'octubre. Més pel·lícules que mai i algunes de molt aplaudides, noves seccions, que han obert el certamen a àmbits no fantàstics, i una bona afluència de públic són les notes dominants d'aquest festival, que al final ha convocat menys estrelles i directors del que era previst al principi.

En el moment de tancar l'edició encara no se sabien les pel·lícules guanyadores de la secció oficial, però podem destacar les que havien tingut més èxit. Entre elles, *Orlando*, de la britànica Sally Potter, versió del llibre del mateix nom que va escriure Virginia Woolf; *Cronos*, una relectura del mite del vampir, realitzada pel mexicà Guillermo del Toro; *Body Melt*, dirigida per Philip Brophy, per la fotografia i la música; i *El acto en cuestión*, d'Alejandro Agresti. Per la gran polèmica suscitada cal destacar així mateix l'últim film de Peter Greenaway, *The Baby of Macon*.

L'absència més notable, entre els actors que havien confirmat l'assistència, fou la de Dennis Hooper. Si bé aquesta setmana arribarà a Catalunya, on rebrà un homenatge de la Filmoteca i intervindrà en l'obertura del curs de la nova Facultat de Ciències Audiovisuals de la Universitat Pompeu Fabra, l'actor i director no ha estat present en el festival de Sitges.

Enguany el festival ha introduït dues seccions noves no relacionades amb el cinema fantàstic. L'una era "Seven Chances", una plataforma per al cinema d'autor que ha donat cabuda a set pel·lícules triades per crítics i especialistes en cinematografia. L'altra nova secció era "Première", que ha projectat títols de gran atractiu popular i qualitat cinematogràfica, presentats pels autors. En aquesta secció ha destacat la pel·lícula de John Woo, titulada *Hard Target* ("Blanc humà").

Hard Target ha destacat dins de la nova secció "Première". ARXIU

Amb l'eslògan "Anima't, vine a Sitges", el certamen també ha congregat un centenar de curt-metratges i llarg-metratges de cinema d'animació que hi han estat projectats.

M. S.

La Sala Escalante de València comença la temporada amb una obra d'Ananda Dansa

La Sala Escalante de València va estrenar la seua novena temporada el passat 15 d'octubre amb l'obra *Pol de gel*, producció de teatre-dansa de la companyia valenciana Ananda Dansa. Dirigida a escolars del cicle mitjà de l'EGB durant els dies feiners, també serà oferta al públic en general tots els diumenges i festius fins al mes de juny del 1994.

Ananda Dansa és una companyia nascuda el 1981 a València per l'impuls de Rosángeles Valls, ballarina de formació clàssica. En principi va ser formada només per dones i enfocada cap a la dansa contemporània. Amb l'entrada, el 1983, d'Edison Valls, director teatral, i d'altres actors, la companyia comença a fer incursions en el teatre. L'últim muntatge d'Ananda Dansa va ser *Borgia Imperante*, una mirada abstracta i onírica que fa de contrapunt a la llegenda negra que envolta aquesta singular família valenciana.

L'espectacle *Pol de gel*, creat i dirigit per Edison Valls i Rosángeles Valls, amb l'assessorament dramatúrgic de Rodolf Sirera, està ambientat en l'Antàrtida i explica els trastorns que crea en els seus habitants la caiguda d'un meteorit. Els intèrprets de l'obra són Irene Mira, Juli Garcia, Rosa Ribes, José Riquelme, Paco Bodí, Amparo Fernández i José Giménez. La música és original de Pep Llopis.

La Sala Escalante és un projecte lúdic i educatiu impulsat per la Diputació de València des del 1985 amb l'objectiu de generar afició al teatre i a les seues tècniques entre les generacions més joves. Estructura el seu treball entorn de tres línies de treball: la producció d'espectacles propis, l'exhibició d'aquests als escolars i al públic en general, i les activitats pedagògiques proposades abans i després de les representacions.

Ananda Dansa, dotze anys en el món de l'espectacle. ARXIU

La Sala Escalante, que rep també el suggestiu nom de Teatre dels Somnis, fa al voltant de 275 representacions anuals, que veuen al voltant de 75.000 espectadors. En les sessions obertes al públic, els espectadors majors d'edat representen el 60% dels assistents. El seu director és Vicent Vila.

J. V.

Ximo Company treballava fins ara a Lleida. ARXIU

Ximo Company és el nou director del Museu Sant Pius V de València, en substitució de Carmen Gracia, que va dimitir el passat 22 de setembre. El nomenament va ser anunciat per la consellera de Cultura, Pilar Pedraza, dilluns 11 d'octubre. Ximo Company és nascut a Potries (la Safor) i actualment feia de professor d'art a la Universitat de Lleida, feina que compaginava amb les tasques de catalogació dels fons del Museu Diocesà d'aquesta ciutat.

El nou director del Sant Pius V té per davant la difícil tasca de definir una nova estructura organitzativa per a aquest museu i d'acabar-ne les obres de rehabilitació.

Només ens faltava aquesta

Ara que ens aclaparen amb l'anunci de robots que ens faran tota la feina –i nosaltres ens quedarem sense–, el Centre d'Investigació de Primats de la Universitat de Kyoto, al Japó Central, ens anuncia amb un to triomfalista que tenen un ximpanzé que els seus educadors han qualificat de geni. Pot llegir i escriure i ha començat a rebre classes de dibuix, amb una notable disposició natural. Ja domina el traçat d'esquemes i la connexió amb línies de dos punts separats. Reconeix 41 ideogrames japonesos distints i comprèn la diferència dels números que van del 0 al 9.

Aquesta criatura prodigiosa té 17 anys, es diu Ai i és un ximpanzé femella, un cop dur per als masclistes com ara l'ànec Nicol de la ventríloca Mari Carmen, que, per torna, és més aviat curt de gambals. Per cert (i ara que l'esmentem) la Mari Carmen deu ésser l'artista de la seva especialitat que té més barra del món. Se suposa que els ventrílocs parlen modificant la veu com si procedís d'una altra persona, animal o fins i tot d'objectes apartats de l'executant. La Mari Carmen es va descarar des dels principis de la seva carrera i prescindeix de requisits tècnics. Parla obrint una boca de pam i durant la gala de presentació, a Sitges, de la nova programació de la TV, va fer dir a l'ànec Nicol unes quantes impertinències ofensives per als catalans. El ninot de drap i la seva mestressa es van guanyar una esbroncada fenomenal.

Bé, volia remarcar la diferència que hi ha entre una ximpanzé ben educada, intel·ligent, oriental, i un ànec occidental i centralista disposat a fer el burro.

Entre els primats amb futur i els ninots de ventríloc, caldria saber quin paper se'ns reserva als humans en recessió. Perquè hi ha motius per a creure que anem de reculles. Si el procés s'aguditza en el sentit negatiu, ens podríem trobar, gairebé sense adonar-nos-en, servint de diversió als ximpanzés, en parcs d'atraccions on faríem ballar pilotes a la punta del nas, o altres filigranes que els primats ens consideren incapaços de fer. Per arrodonir reflexions d'aquesta mena, ens arriba la notícia que als EUA utilitzen videojocs per a estudiar el nivell d'intel·ligència dels ximpanzés, alguns dels quals posen en serioses dificultats els humans.

Pere Calders

Un aspecte de l'interior de la Llotgeta. ARXIU

La Fundació Cultural de la CAM (Caixa d'Estalvis del Mediterrani) ha inaugurat a València una aula de cultura en un edifici singular del centre històric: amb el nom de "la Llotgeta", ocupa un dels dos pavellons laterals del Mercat Central, de factura modernista, com l'edifici principal. Aquest centre oferirà una programació cultural continuada en quatre espais diferents: una sala de conferències, on es faran seminaris, tertúlies i concerts, dues plantes d'exposicions, i una tercera planta, on hi haurà tallers de restauració i audiovisuals.

La Llotgeta es va inaugurar el passat 15 d'octubre junt amb una mostra de les col·leccions artístiques de la CAM.

CIÈNCIA

Els nous gratacels d'Àsia desafien la tècnica

Benvinguts al sostre del món

Edificis d'un quilòmetre d'alçada? De quatre? Ja n'existeixen en projecte i, si es duguessin a terme, constituirien una autèntica revolució arquitectònica i social. Els Estats Units deixaran de dominar el cel.

La construcció de gratacels ha estat un gran avenç tècnic de l'arquitectura dels últims cent anys. De totes maneres seria reduccionista no veure també, en aquestes torres que ens causen vertigen, una espècie de mite del segle XX. No hi ha dubte que el gratacel forma part de l'esperit del nostre temps, tant com les catedrals formaven part de l'esperit de l'Europa medieval.

Durant molts anys hom els ha identificats amb el vigor del capitalisme nord-americà, però avui dia ja no són els Estats Units qui tenen els projectes més ambiciosos amb vista al futur. El Japó i el sud-est asiàtic es convertiran, a principi del mil·lenni vinent, en els orgullosos posseïdors dels edificis més alts del món; això si tiren endavant els projectes ja enllestits, el primer dels quals hauria de ser inaugurat en 1996.

El projecte s'anomena Petronas Towers i ha estat desenvolupat a Kuala Lumpur, capital de Malàisia. Es tracta de dues torres bessones de 450 metres d'alçada, que superaran de 7 metres el que encara és el campió dels gratacels: la torre Sears de Chicago (les Twin Towers de Manhattan s'eleven a 417 metres i l'Empire State Building, també a Nova York, és més modest: fa 381 metres). El promotor és Petronas, la Companyia Nacional de Petroli de Malàisia. Aquest país, amb 18 milions d'habitants i en ple creixement econòmic, té l'estabilitat suficient per a convertir-se en pocs anys en un membre més del club dels dragons asiàtics (Corea del Sud, Taiwan, Hong Kong i Singapur).

EDIFICIS-CIUTAT

Les torres bessones de la companyia Petronas esdevindran els edificis més alts del món, però potser per poc temps. Els japonesos tenen en cartera un seguit de projectes que constitueixen una revolució tecnològica i probablement sociocultural.

L'edifici més gran d'Àsia és la torre del Banc de Xina, situat al centre de Hong Kong. A. PUNSOLA

El que es discuteix actualment al Japó no és tan sols la construcció d'estructures de més d'un quilòmetre d'alçada, sinó el fet que aquests megaedificis constitueixin per ells sols una ciutat. Fins ara l'edifici era part de la ciutat, però quins canvis implicarà el fet que la ciutat sigui dins un edifici?

Un dels projectes més definits, en aquest sentit, és l'anomenat Tòquio-Ecòpoli, City 1000. L'açada d'aquest gratacel –o, millor, passacel– serà d'un quilòmetre. Només hi ha previstes 250 plantes, i això perquè no es tractarà de pisos convencionals, sinó de grans espais en els quals hi haurà carrers i s'hi edificarà. L'àrea del Tòquio-Ecòpoli, autèntica ciutat vertical, serà de 700 hectàrees, i hi podran viure 75.000 persones: Girona hi cabria perfectament. Aquest projecte fou presentat per primer cop l'any passat a Rio de Janeiro en el curs de la Cimera de la Terra.

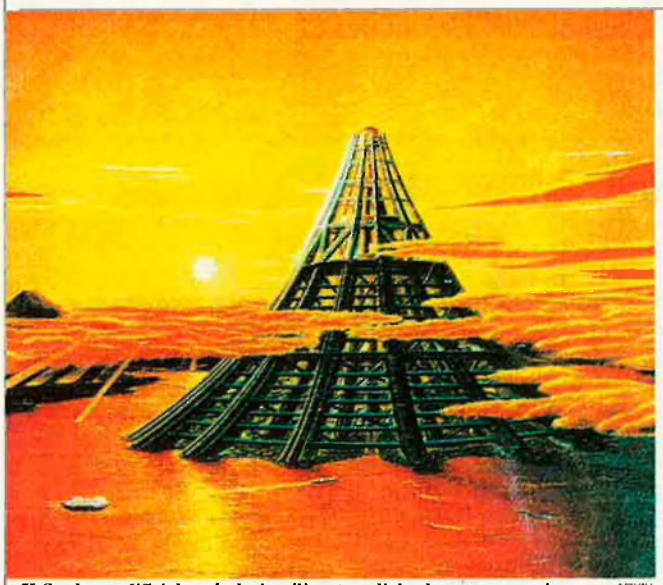
La Obayashi Corporation té idees encara més agosarades, amb propostes de 500 pisos. Però és Taisei, la companyia amb un ventall més ampli de possibles realitzacions. Una d'elles sembla utòpica, i fins i tot costa de creure, es tracta de X-Seed un edifici de més de 4 quilòmetres d'alçada que superaria de 230 metres la muntanya Fuji. Una altra proposta de Taisei, ja més realitzable, és un edifici de 100 pisos de base octogonal, que es transforma en cilindre a mesura que va pujant i acaba en forma de creu. El disseny no obeeix al capritci, segons l'empresa, sinó a la resistència al vent.

Actualment no hi ha cap edifici que superi els 500 metres d'alçada i, per tant, bastir grans estructures de més del doble d'aquesta mida portarà un seguit de problemes que només es podran saber a mesura que els projectes es vagin fent realitat. En aquest sentit, l'arquitecte i especialista en estructures, Fructuós Manà, creu que "cada nou edifici que es proposa batre un rècord té els riscos que en altres àmbits de la indústria tenen els prototips".

Aquest especialista pensa que, amb una base suficient i amb un centre de gravetat baix, no és impossible de construir per damunt dels 1.000 metres, "el que passa –diu– és que, a mesura que creixen les dimensions d'un edifici, els factors que en diem de segon ordre són cada cop més importants. Així les deformacions de tipus tèrmic (el fet que una cara de l'edifici rebi més sol que una altra), els defectes de muntatge dels elements estructurals o les diferències de temperatura entre l'exterior i l'interior poden ocasionar problemes insospitats".

ACCIDENTS I CATÀSTROFES

La defensa contra accidents i catàstrofes és un altre factor clau en aquestes macros-

X-Seed, un edifici de més de 4 quilòmetres d'alçada que superaria de 230 metres la muntanya Fuji. ARXIU

Una nova forma de viure

Els primers homes i dones que visquin i treballin en els edificis-ciutat experimentaran una sensació d'inadaptació. No es tracta solament del fet de mirar per la finestra i veure un precipici de 900 metres, sinó d'agafar el costum de trobar-se en un món tancat que tindrà el seu propi clima i del qual és probable que no calgui ni sortir, vist que reunirà tots els serveis necessaris per a viure-hi.

L'arquitecte Francesc Labastida creu que els megaedificis no es poden pensar en termes de "gratacels més grans que els actuals", perquè seran "una altra cosa". En opinió de Labastida, "la creació d'aquestes estructures requerirà el desenvolupament paral·lel de noves tècniques que avui dia encara no funcionen. Caldrà inventar un sistema eficaç de transport intern que superi els ascensors tradicionals. A més, donada l'amplada dels megaedificis, caldrà també un transport transversal".

Igualment, s'hauran d'imaginar nous sistemes de distribució d'energia, i també de replega d'escombraries, perquè s'hauran d'atendre les necessitats de desenes de milers de persones diàriament. Un altre element que caldrà estudiar a fons serà el de la seguretat: es farà necessari garantir-ne un mínim als usuaris de l'edifici. Els canvis hauran de ser radicals i, segons Francesc Labastida, "és possible que per a adquirir l'hàbit de viure en un lloc com aquest calgui més d'una generació".

A. P.

tructures, i algunes de les solucions que s'hauran d'aplicar en el futur, no totes, funcionen avui en edificis ja existents. Aquest estiu s'ha inaugurat a Yokohama –ciutat veïna de Tòquio– la Landmark Tower, el gratacel més alt del Japó, amb 296 metres d'alçada. Els càlculs assenyalen que en dies molt ventosos l'edifici oscil·larà uns quaranta centímetres. Per a evitar que l'oscil·lació pugui créixer i ser perillosa, hi han instal·lat dos amortidors de 170 tones cadascun que la reduiran uns dos terços.

El vent és una de les principals amenaces per a un gratacel, però n'hi ha d'altres que poden ser tan terribles o més, com ara el foc i els terratrèmols. Pel que fa al vent, ja hem vist la solució aplicada al Landmark Tower, que sembla que serà en el futur la més general. Però si la força del vent pot ser vençuda amb un hàbil joc d'oscil·lació i de contrapesos, el terratrèmol ataca els fonaments mateixos. En aquest cas es tracta d'actuar sobre el principi del procés i elegir un terreny de roca per a bastir-hi la futura torre; els terrenys més tous poden liquar-se en cas de moviment sísmic.

El foc és l'enemic més evitable, però tot i així no deixa de preocupar, vist que els camions de bombers, tot i les seves llargues escales, no poden combatre un incendi a partir d'una altura determinada. A l'edifici Sunshine 60, de Tòquio, de 240 metres, hi han instal·lat extintors automàtics per aspersió que es disparen en cas d'incendi, ascensors a prova de foc i grups electrògens protegits. Les torres UOB, les més altes de Singapur, de 66 pisos, han incorporat un sistema per a aïllar de les flames i del fum les escales d'incendis. L'existència d'aquests sistemes és bona, però no suficient; així cal posar-los a prova i fer periòdicament simulacres per a acostumar la gent a la possibilitat real d'una catàstrofe.

Al Mother Concept, els robots lluiten contra el foc. ARXIU

VALEN LA PENA?

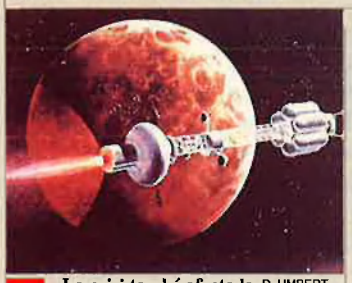
Des que existeixen, els gratacels han estat criticats des de molts punts de vista. Ideològicament, perquè són una representació de l'agressivitat del sistema capitalista. Des de l'ecologia han retret a aquestes construccions la seva manca d'harmonia amb l'entorn i la pèrdua de respecte a l'escala humana. En realitat, podríem trobar tants defensors de l'esplendor modern de Manhattan com detractors de la seva buida grandiloqüència.

Un fet és clar: no tots els gratacels signifiquen el mateix a tot arreu. Al Japó, amb 332 habitants per quilòmetre quadrat; la manca d'espai és un problema a considerar. L'arquitecte japonès Harada Shizuo declarava, responent a les crítiques contra els megaprojectes: "Amb supergratacels de més d'un quilòmetre podríem recuperar molt d'espai natural".

La Landmark Tower de Yokohama ha alliberat terreny ocupat abans per edificis obsolets i, al seu voltant, hi construiran un parc amb un llac artificial. A Hong Kong, amb 5.600 habitants per quilòmetre quadrat, i a Singapur, amb 4.093, el problema de l'espai esdevé absolutament vital. No és estrany, doncs, que en aquests llocs es trobi la concentració de gratacels més impressionant d'Àsia.

Malgrat totes les discussions, la cosa més probable és que la regió del Pacífic continuï creixent i que la seva preeminència econòmica generi, al segle vinent, un seguit de construccions remarcables... que hauran estat pensades avui. Per tant, serà la societat del futur qui haurà de jutjar els encerts o els errors del nostre present.

Albert Punsola

La crisi també afecta la investigació espacial. D. UMBERT

SETMANA-CIÈNCIA

El programa SETI de la NASA per a buscar senyals procedents d'hipotètiques civilitzacions intel·ligents extraterrestres ha estat suspès, víctima de la reducció de pressupostos decidida pel Congrés i el Senat. Els 12 milions de dòlars que el programa havia de rebre en 1994 han estat retirats. Iniciat a l'octubre del 1992, el programa ha localitzat uns 25 senyals que podrien correspondre a éssers extraterrestres, però no ha pogut establir-ne cap prova. El SETI buscarà ara finançament privat.

Ser un bon músic no és tant qüestió de gens com de perseverança, segons John Sloboda, professor de Psicologia a la Universitat de Keele (Anglaterra). Sloboda considera un mite que alguns nens de cinc anys puguin realitzar concerts espectaculars, com ara Mozart. "Els grans músics no neixen –diu–, ans es fan". Sloboda ha arribat a la conclusió que acumular unes 5.000 hores de pràctiques abans dels 18 anys permet d'entrar en una bona escola de música. Un afeccionat competent necessita entre 1.000 i 2.000 hores, però treballar durant 10.000 hores –de dues a tres hores diàries– pot permetre de ser un primera classe. Sloboda ha fet l'estudi amb 120 estudiants de Manchester i creu que un entorn familiar que afavoreixi la sensibilitat musical pot ser decisiu, però no es pot dir que tothom pugui arribar a ser un geni.

Mozart fou un dels nens prodigi més famosos de la història. ARXIU

La bomba xinesa

La Xina ha realitzat un assaig nuclear subterrani. Precisament ho ha fet poc després que Clinton expressés un dels principals temors sobre la situació de Moscou, poc abans que Ieltsin fes entrar les tropes al Parlament: a l'ex-Unió Soviètica encara hi ha molt de material nuclear i una situació inestable posaria en perill el món occidental. I Pequín no ha aconseguit els Jocs del 2000 ni ha pogut evitar que Occident s'assabentés de la prova nuclear.

Com passa amb el plutoni i els elements radioactius, l'explosió ha provocat una cadena. Els experts francesos ja han presentat un informe a Mitterrand i a Balladur. Diuen que l'estat francès no pot deixar de fer assaigs nuclears. La moratòria nuclear, diuen, tindria uns efectes molt negatius. També expliquen que es pot aprofundir en la posta a punt d'una tecnologia de simulació per ordinador. Però que mentrestant, no hi ha més remei que continuar fent assaigs.

Els experts potser trobaran un altre nom per a aquesta nova guerra freda. Encara no sabem què podem fer amb les armes nuclears desmantellades i ja pensem a prosseguir els assaigs i a fabricar-ne més. Encara patim per si Ucraïna no pot controlar l'armament nuclear que posseeix, herència de l'URSS, i ja diem que hem de continuar fent proves. Encara sospitem que Saddam i altres dictadors contracten científics de l'ex-URSS, experts en armes nuclears, i declarem que cal estar a punt i continuar provocant explosions.

Suposo que tornaran a dir que les proves nuclears són essencials per a la nostra seguretat. Però una vegada ja vaig escriure que no hi ha seguretat més insegura. Potser tornarem a augmentar l'arsenal, potser nous països entraran en el club nuclear. I potser d'aquí a uns anys tornarem a demanar-nos què en farem, dels residus, o si un determinat país serà capaç d'utilitzar la bomba.

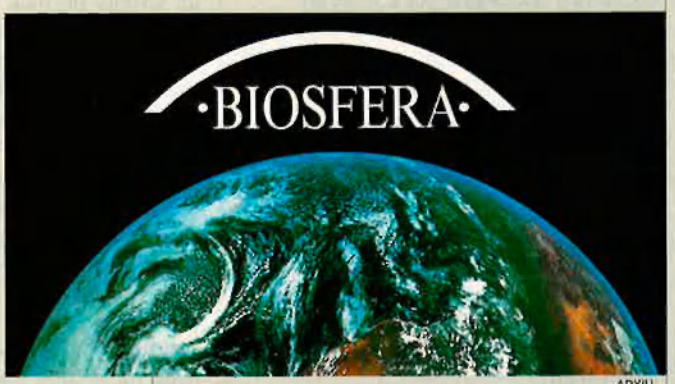
Els experts diuen que s'han de fer assaigs fins que no hi hagi tecnologia prou desenvolupada per a fer simulacions per ordinador. Parlant de simulacions, Carl Sagan i altres ja van estudiar què passaria, si les proves deixen de ser assaigs i algun país decideix d'amortitzar els diners esmerçats en bombes nuclears. "L'hivern nuclear", en digueren.

De moment, els xinesos ja han escalfat l'hivern 93-94.

Xavier Duran

"Mediterrànies", nou volum de l'obra 'Biosfera'

Les mediterrànies són el tema del cinquè volum (segon a aparèixer) de l'obra *Biosfera*, dirigida pe Ramon Folch i editada per Enciclopèdia Catalana. *Mediterrànies*, en plural, perquè les característiques de l'ecosistema de tipus mediterrani no es donen només a les costes de la nostra mar, sinó també en altres llocs del món. Així, el volum es refereix a la mediterània californiana, a la xilena, a l'australiana i a la sud-africana (concretament, a Ciutat del Cap).

ARXIU

Reconeguda del tot només a la dècada dels 50, la unitat bioclimàtica mediterrània és feta, com diu el títol del primer capítol, "a escala humana". Sense hiverns massa freds ni sequeres massa severes, el clima mediterrani ha conformat no sols una vegetació i una fauna, sinó també una forma de viure i una agricultura i una ramaderia que han creat tant una alimentació típica, com unes formes culturals.

La nostra mediterrània, doncs, no sols és una regió amb unes característiques ecològiques pròpies, sinó també una zona amb un tarannà i una cultura generades per aquestes propietats naturals. El volum de *Biosfera* s'ocupa, com la resta de l'obra, no sols de la flora i de la fauna, sinó també de l'entorn humà, de la forma de viure i de l'impacte que l'home ha produït en l'entorn, exposada, per exemple, en allò que els autors han anomenat "Mediterrània d'obra vista" i que mostra els excessos urbanístics al nostre litoral.

Aquest volum de *Biosfera* serà presentat al Museu de la Ciència de Barcelona el dia 22 d'octubre a les set del vespre. Ramon Folch hi explicarà el pla general de l'obra i Francesco di Castri, president de la International Union of Biological Sciences, hi farà una conferència sobre les mediterrànies d'ultramar, aquestes mediterrànies que, a milers de quilòmetres de distància, i en diversos continents, comparteixen amb nosaltres la classificació ecològica i les característiques bioclimàtiques.

X. D.

La ciència croata sota mínims, per causa de la guerra

El bombardeig dels laboratoris i centres de recerca, la disminució dels recursos i la fuga de científics no han impedit que la ciència croata s'aturi, però sí que n'han disminuït espectacularment les possibilitats. Actualment, a Croàcia hi ha uns 9.000 científics i el pressupost total és de 30 milions de dòlars, la mateixa quantitat invertida en el mig milió de refugiats.

La mitjana de sou per científic és de 180 dòlars al mes i alguns centres, com el Departament de Química de la Universitat de Zagreb, només poden esmerçar 30 dòlars per alumne en reactius i equipament. Altres centres estan en una situació pitjor. La Universitat d'Osijek ha estat bombardejada durant mesos i l'Institut de Tecnologia de l'Alimentació ha quedat gairebé destruït. Però segons el rector, Stanislav Marijanovic, "no hem deixat de fer classe ni un sol dia".

Han quedat aturats projectes com l'Institut Croat de Recerca del Cervell, que s'havia de construir a Zagreb. Aquest havia de ser el projecte científic més important de Croàcia i hauria investigat aspectes neurobiològics, el desenvolupament del cervell i la malaltia d'Alzheimer.

Alemanya, primer estat que va reconèixer la independència de Croàcia, en 1991, està interessada a prestar ajut a la ciència d'aquell país. Històricament, els alemanys ja han mantingut relacions amb Croàcia. En aquests moments, Alemanya vol ajudar a impedir la contínua fuga de refugiats, assegurant una economia forta. Segons els alemanys, això requereix una ferma base científica. El ministre de recerca alemany ja ha creat uns ajuts que permetran a uns 50 científics de treballar durant tres mesos a Alemanya. També provaran de donar ajut per a crear infraestructura científica.

La guerra a Croàcia ha provocat la fugida a l'estranger de vora 2.000 científics d'aquest país. R. CUGAT

En aquests moments es calcula que uns 1.800 científics croats han fugit de les males condicions imperants al país i treballen a l'estranger. D'altra banda, la CE ha suspès els ajuts per causa de les darreres accions croates en la guerra amb Bòsnia.

X. D.

Plutó, el més allunyat dels planetes del sistema solar. ARXIU

Quatre petits objectes han estat descoberts més enllà de l'òrbita de Plutó. David Jewitt, de la Universitat de Hawaii, i Jane Luu, de la de Stanford, han descobert els objectes des del telescopi de 2,2 metres de l'observatori de Mauna Kea (Hawaii). Els objectes tenen un diàmetre entre 150 i 200 quilòmetres i s'afegeixen a altres objectes semblants descoberts més enllà de l'òrbita de Neptú. Segons Jewitt, el descobriment suggereix que més enllà del darrer planeta del sistema solar hi podria haver un gran nombre d'objectes com aquests.

L'excés de pes en l'adolescència és un factor de discriminació social en l'edat adulta, segons un estudi fet als EUA. Fins ara s'havia pensat que el sobrepès anava lligat a un nivell socioeconòmic baix, però els investigadors americans han trobat la relació contrària. Així, han vist que entre les persones que en l'adolescència han estat afectades d'obesitat hi ha menys gent casada i que el nivell professional i econòmic és més baix. L'obesitat és un factor de discriminació social, perquè, essent visible com el color de la pell o el sexe, molta gent considera que és un defecte que la persona mateix pot eliminar. Segons els autors, l'obesitat encara és més discriminatòria en les dones. L'estudi examinà uns centenars d'individus en 1981 i n'observà l'evolució set anys més tard.

L'obesitat pot ser un factor de discriminació. RAFA GIL

Senyera del poble meu

Quan des del pla de Barraques descobresc la silueta incofusible del Penyagolosa sé que em trobe al meu país. Sovint quan vinc de l'interior peninsular, des de les mesetàries extensions ocupades per quilòmetres i quilòmetres d'una monotonia cromàtica exasperant, els meus ulls busquen ansiosament el pic esbiaixat i característic. El Penyagolosa, que segons les tesis toponímiques no significa Penya Colossal (que deia Cavanilles) sinó la Penya de les Àguiles (amb un origen etimològic semblant al de Penàguila), presenta en efecte una silueta de rapaç, un cap altiu i elegant, d'inèrcia contemplativa. No sabem molt bé si és que ens vigila, si ens esguarda el camí, o si tan sols, en un gest de desdenyosa agilitat geològica, aspira a estirar-se per damunt del pic de Penaescabia, de la serra de la Batalla, del Bartolo, del Muixacre, del Tossal dels Tres Reis... En qualsevol cas, el massís de Penyagolosa presenta ara, a la tardor, una bellesa cromàtica inigualable, captivadora, a vegades dramàtica; tan sols, si voleu, la Font Roja i alguns paratges de la Tinença de Benifassà aconsegueixen aquest nivell d'espectacularitat. Els cirerers de pastor, els aurons, els roures valencians i rebolls, els rosers silvestres, divaguen des del groc fins al roig més violent. De vegades pense que els arbres caducifolis són com les persones: molts presenten les fulles afectades d'un groc tènue i circumstancial, mediocre, icterici; en canvi uns pocs, sense una raó aparent –qui sap si perquè la seua vida ha estat particularment difícil–, s'encenen joiosament en un roig de reminiscències etíliques.

Us recomane l'ascensió al Penyagolosa seguint la senda de la Pegunta, que parteix des de Sant Joan, entre pins negres i rojos, teixos i moixeres. A poc a poc veureu com la vegetació adopta prop del cim formes arrodonides, que els científics anomenen pulvinulars, i que la tradició popular coneix com coixinets de sogra. Des del Penyagolosa la panoràmica és excepcional: el massís de Javalambre, la serra de Gúdar, les moles dels Ports, el Desert de les Palmes, la serra d'Espadà se succeeixen convulsionadament.

Al pic apareixen escrits, en un petit monument, els versos emocionats i sentimentals de Rozalen: "Penyagolosa, Penyagolosa, a la tempesta, al sol i al vent / fita, senyera del poble meu".

I és que les persones són com els arbres: alguns s'inflamen, s'apassionen, més que uns altres, davant de l'escenografia de la naturalesa.

Martí Domínguez

ECONOMIA

Els cítrics valencians i un mercat cada vegada més exigent

Taronges escorregudes

Siga com siga, la taronja valenciana té el futur assegurat, però per al pròxim segle les regles del joc hauran canviat substancialment amb una indústria molt més desenvolupada i un mercat altament exigent.

D'ací a poc, tenir una taronja en les mans, pelar-la i menjar-se la dolça i sucosa serà la cosa més corrent del món. El que ja no és tan fàcil és fer arribar aquesta mateixa taronja al consumidor en bones condicions, amb una qualitat raonable i a uns preus a l'abast de tothom.

El País Valencià ha estat, des que es va iniciar l'etapa moderna del comerç mundial, la primera potència exportadora de taronges. I Encara ho és. Amb més del 80% de la producció total de l'estat, el cítric amb etiqueta valenciana és indubtablement el rei dins i fora de les fronteres de l'estat espanyol. Però, tot això no significa que el sector estiga exempt de problemes. Tot el contrari. La producció, de vora quatre milions i mig de tones de cítrics dels arbres valencians prevista per a enguany (més de la meitat destinada a mercats exteriors), i la posterior comercialització pateixen greus problemes d'adaptació a les noves estructures del mercat internacional.

Per a la majoria dels especialistes del sector, l'època feliç, on es guanyaven diners proporcionalment a les fanecades, ha passat als llibres d'història. Avui traure beneficis de la taronja demana moltes hores de camp, cada vegada més professionalització i una sòlida xarxa de comercialització.

De taronges, doncs, "fàcils de pelar en queden poques", quan es tracta de cultivar-ne, comercialitzar-ne i fins i tot industrialitzar-ne per a convertir la taronja en suc. En el futur, les exigències que imposarà el sector seran cada dia més restrictives. La competència d'altres regions mundials productores (el Magrib, Turquia, l'hemisferi sud, Brasil, Califòrnia i fins i tot Austràlia) ha anat modificant des de fa temps, i encara ho farà més en el futur, les antigues estratègies comercials. Les regles del mercat canvien avui en un tancar i obrir d'ulls. Això vol dir que la capacitat d'adaptació serà clau per a mantenir-se en el mercat amb quotes acceptables. Totes aquestes conclusions estan en boca dels tècnics que ha consultat EL TEMPS per a elaborar aquest informe.

L'ESCISSIÓ

Pel que fa al cas particular valència, totes aquestes turbulències han agafat la taronja amb el pas canviat. Des de fa tres anys exactament, cadascun dels agents del circuit taronger han triat un camí diferent. La desunió entre agricultors, comerciants, intermediaris i exportadors ha provocat dins del sector esquerdes que es volen tapar a correcúita amb Intercitrus, la primera interprofessional citrícola, recentment creada. Des d'ella es busca desesperadament la unitat perduda.

Així les coses, dins de tot aquest trencraclosques, quin futur té el sector? Val la pena ara per ara mantenir en peu els arbres? Encara dóna diners la taronja? En donarà en el futur?

"Els ingredients de qualitat de la taronja valenciana són deguts a la terra on es cultiva i la tradició que duu al seu darrere, que són prou per assegurar-li el futur. A més, es beneficia de la renda de situació geogràfica privilegiada que li ofereix pràcticament tot el mercat europeu a poques hores dels principals punts de

venda. Milà té les taronges nostres més a l'abast que les produïdes en la zona de Palerm, en territori italià", diu molt optimista José Manuel Espinosa, especialista en temes citrícoles de la Unió de Llauradors del País Valencià.

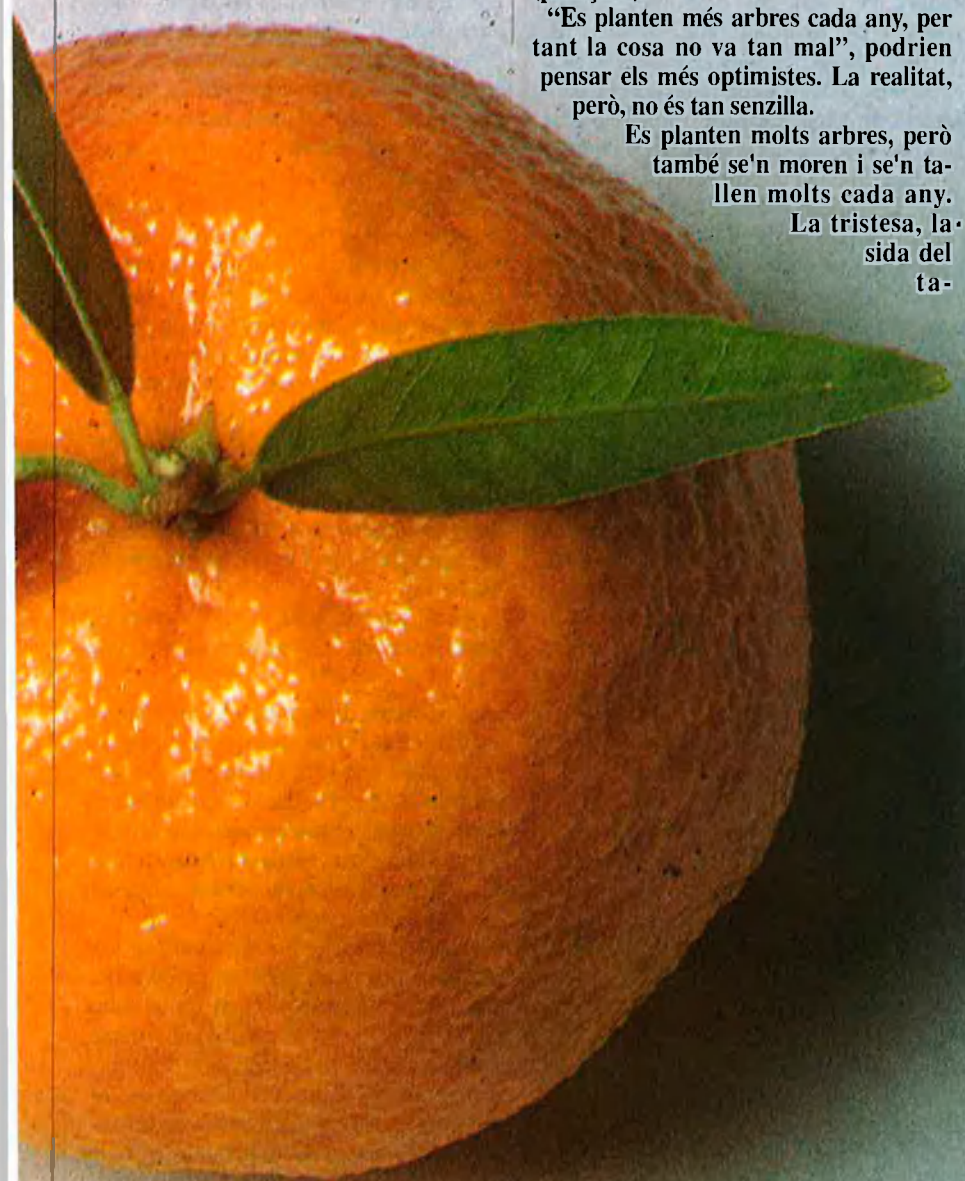
Encara que siguen bones i estiguen ben situades, les taronges, com qualsevol altre producte, necessiten altres ajudes per a poder sobreviure. Fan falta, sobretot, mecanismes financers apropiats i mesures de caire polític per a defensar la taronja en el competitiu mercat exterior.

Les subvencions necessàries per a l'exportació continuen sent primordials i les ajudes a la industrialització per a convertir en suc els excedents són encara avui els dos punts que permanentment estan damunt de les taules de negociació entre l'administració i els agents del sector.

Malgrat totes aquestes incògnites en l'ambient, l'evolució de la producció, mesurada tant pels arbres com per la quantitat de fruites, està en franca progressió. El Ministeri d'Agricultura espanyol, que cada any controla l'evolució de les plantacions de cítrics, va calcular l'exercici passat al voltant de quatre milions i mig de nous petits arbres (plançons).

"Es planten més arbres cada any, per tant la cosa no va tan mal", podrien pensar els més optimistes. La realitat, però, no és tan senzilla.

Es planten molts arbres, però també se'n moren i se'n tallen molts cada any. La tristesa, la sida del taronger, ha destruït molts tarongers a la Ribera i la Costera durant les dues últimes dècades. Des de fa dos anys, aquesta malaltia del "peu bord" s'ha escampat també pel nord del País Valencià fent estralls en les comarques de la Plana.

SENSE UNA DIRECCIÓ ÚNICA

Atacat des de diveros fronts, el sector taronger valencià no té tampoc en aquest moment una direcció única amb suficient poder per a perfilar-ne el futur amb un mínim de seguretat.

"De moment en el sector no detenta ningú el poder –assegura José Manuel Espinosa–, i això pot ser bo o dolent, segons es mire. Si qui pot decidir ho fa bé, millor, però si ho fa malament, tots en patim les conseqüències". Per al recentment nomenat president de la interprofessional Intercitrus, Josep Miquel, un cooperativista de tota la vida i al capdavant de la major cooperativa europea, que té la seua central a València, Anecoop, les coses en qüestions de poder estan més clares. "El poder, no ho sé, però el major pes en el sector a l'hora de prendre decisions sempre estat de les cooperatives", diu. "Ara bé –continua Josep Miquel– ha estat un poder compartit amb els comerciants i els exportadors, ja que sempre que hem funcionat bé ha estat perquè ha prevalgut la unitat". Aquesta sacrosanta "unitat" és defensada també amb les dents per Julio de Miguel, un dels pares de la promoció de la taronja moderna cap als mercats exteriors des de fa més de 50 anys. "Jo sempre he defensat la unitat del sector des del Comitè de Gestió per a l'Exportació de Cítrics i més tard, a partir del 1991, des de qualsevol tribuna i en qualsevol lloc. Però en aquest país som tan individualistes que ningú té ganes de sotmetre's a les decisions que pren un altre".

Es clar que entre els agricultors i els

Entrevista a Lluís Font de Mora: "La taronja és un sector invertebrat"

Les empreses que treballen la taronja al País Valencià són majoritàriament familiars "i pot ser que en aquesta característica estiga el seu èxit", diu l'ex-conseller d'Agricultura, Lluís Font de Mora. Però per al futur, els més petits s'hauran d'associar.

—Quin futur té ara mateix l'explotació dels tarongers? La taronja continua sent un dels productes de més pes dins del conjunt de l'economia valenciana o, per contra, ha passat a un segon pla?

—Es cert que la taronja ha baixat en importància relativa, però alhora ha crescut en la seua presència física i en la seua importància econòmica en valors absoluts. El futur, jo pense que és nostre. La integració en l'Europa Comunitària i la creació del Mercat Únic han propiciat noves possiblitats que donen encara més ànims. A més de tot això, tenim la renda de situació, és a dir, unes condicions geogràficques molt favorables que ens situen molt a prop dels mercats i estratègicament en l'epicentre comercial de la conca mediterrània. Dit en altres paraules, amb els camions o altres mitjans semblants de comunicació, les nostres taronges poden estar en poques hores en els diferents punts de venda.

D'altra banda, la competència ha estat desplaçada, es podria fins i tot dir que ha estat assassinada. Fa vint anys el Marroc exportava al voltant de 500.000 tones de taronges, mentre que ara ha baixat més del 20%. A Israel li ha passat alguna cosa molt semblant. D'un milió de tones israelianes exportades fa alguns anys, ara es pot dir que l'exportació a assolit el nivell zero. Els preus han enfonsat el seu mercat. A banda d'això, s'ha produït una *clementinització,* que ha donat prioritat a la producció de clementines, una varietat que nosaltres produíem en grans quantitats. Amb aquest panorama, lògicament, molts competidors han llançat la tovallola.

—Des del punt de vista de l'agricultor, quin sentit té avui l'explotació dels tarongers? Encara és un bon negoci la taronja?

—Fins ara, en algunes zones encara és negoci. Però cal tenir en compte que el sector té una diversitat molt àmplia, i l'agricultor que ara afronte alguna adversitat en la seua producció de taronges pot pensar que li estem mentint o insultant. Es cert que el sector dóna beneficis, i algunes varietats com ara la clementina i, especialment, la Valencia-Late en un procés de especulació molt fort, han tingunt una elevada rendibilitat en les últimes campanyes. A més històricament i socialment, la taronja continua sent un símbol de prestigi. Això, no obstant, no significa que les generacions futures dels sector veuran les coses de manera molt distinta perquè cada vegada serà necessària més professionalització a tots els nivells en la producció i en la comercialització. Ara mateix ja es comencen a veure alguns d'aquests canvis. En les cooperatives més importants s'han posat en marxa sistemes de conreu en comú. També s'ha donat el cas que alguns grups industrials hagen invertit grans quantitats de diners en plantacions o en el circuit de comercialització dels cítrics. Per dir-ho d'alguna manera, els agricultors seran cada dia més accionistes d'explotacions en comú.

—Qui mana en la taronja ara mateix? Quines persones tenen prou poder per planificar el futur del sector?

—Es tracta d'un sector molt invertebrat. Però, a pesar de tot, qui més ha manat sempre ha estat el comerciant, perquè és qui crea opinió i té prou capacitat d'influència. Prova d'això és que ha crescut el nombre de comerciants de taronja. Ara, curiosament, n'hi ha un centenar més d'empreses de comercialització que fa cinc anys. El moviment cooperatiu va prenent més pes. Al País Valencià, sense anar més lluny, tenim la primera cooperativa hortofrutícola europea, Anecoop.

—Com s'ha de mirar la nova estructura de la interprofessional citrícola Intercitrus? Darrere seu hi ha el govern central i l'autonòmic, però alhora els seus estatuts la defineixen com a empresa privada... Aquesta barreja mercantil-administrativa és prou sòlida per portar tot el pes del sector?

—Les empreses citrícoles han estat majoritàriament familiars. I potser en aquesta característica es troba el secret del seu èxit. Els americans i els japonesos, per exemple, han vingut ací i han fracassat rotundament.

Ara bé, les famílies no sempre han pogut destinar un dels seus membres a l'explotació

Es planten molts tarongers cada any, però també se'n moren i se'n tallen molts. RAFA GIL

intermediaris, comerciants i exportadors, les diferències d'interessos són enormes i potser fins i tot són antagòniques. Per tant, com diu l'ex-conseller d'Agricultura en l'entrevista publicada en aquest mateix informe "Intercitrus ha de travessar un procés difícil i perillós per arribar a ser una estructura més sòlida".

Alguns representants citrícoles no són tan pessimistes i deixen entreveure que d'ací a poc s'aconseguirà, si no la unitat tan pregonada, "sí una voluntat comuna d'aconseguir el millor per a la taronja", com profetitza el president d'Anecoop, Josep Miquel. En tot cas, a banda de les profecies optimistes i de les pessimistes, hi ha un fet paradoxal: la interprofessional citrícola s'ha constituït abans que siga aprovada la llei que ha de regular-la. L'únic organisme que ara acumula el molt o el poc poder de planificar estratègies està desem-

"A hores d'ara encara no se sap molt be quants tarongers hi ha al País Valencià, ni tampoc el total de superfícies de conreu d'aquest cultiu". RAFA GIL

ció dels tarongers i s'han buscat persones molt especialitzades per a dirigir el negoci. Tot això ha motivat uns canvis qualitatius profunds en la gestió i en la política d'explotació que demanen estructures més grans. Pel que fa a la interprofessional Intercitrus, cal assenyalar, de primer, que no tenim encara cap legislació sobre aquestes noves figures empresarials. Tot està, diguem-ne, un poc enlaire i fins arribar a una estructura més sòlida, Intercitrus haurà de travessar un procés molt difícil i perillós. De totes maneres, el gran problema que tenim en el sector és que es mira molt per la taronja, però per la que té en les mans i s'oblida o no vol veure-la en el futur. No veuen més que les taronges que venen, que compren o que exporten en un moment donat. Això, per mi, és una mala visió. Encara predomina la temptació de l'especulació.

—Dins dels mecanismes de la comercialització, què val més, una taronja exportada o una altra destinada al nostre mercat intern?

—Bé, cal dir que ara ja no es pot parlar d'exportació quan s'envien taronges als països de la CE perquè han desaparegut totes les barreres. No obstant, els mercats més pròxims a nosaltres continuen sent els espanyols, i de tots ells, el basc i el català han estat des de sempre a un nivell de demanda de qualitat equiparable al que des de sempre s'ha imposat a Europa. A Barcelona i Sant Sebastià, per exemple, miren pels quatre cantons la taronja abans de

parat legalment. Pendent d'un fil. Per això, algunes veus crítiques el qualifiquen d'"híbrid administratiu".

"En aquestes circumstàncies tan peremptòries, poc podrà fer Intercitrus per llançar endavant una de les reivindicacions més importants del sector taronger: la protecció de les fronteres contra l'entrada en massa, sobretot, dels productes industrials derivats d'aquesta fruita", exclama un productor que pertany a una família de taronger des da fa tres generacions. La situació, realment, no es pot dir que siga catastròfica, però sí alarmant, vista la forta competència que ve de totes bandes. El mercat europeu, que és el terreny natural de comercialització de la taronja valenciana, no està saturat, però hi ha prou amb saber, per a fer-se una idea del que pot passar en un futur no molt llunyà, que mentre que dels camps espanyols ixen poc menys de cinc milions de tones de cítrics, solament en suc, el Brasil exporta a Europa vora 8.000 milions de tones.

Per tot això, reina l'escepticisme entre els productors, que es demanen en veu alta "com es pot esperar un suport dels governs centrals o de l'autonòmic si ni tan sols ha fet un cens oficial de l'estructura productiva del sector". Saber quants arbres i quanta superfície de conreu formen la producció de taronges "és un dogma de fe", diu un portaveu sindical. Les fonts oficials del Ministeri d'Agricultura o de la Conselleria volen defugir la qüestió "si no hi ha cap cens oficial actualitzat és perquè el sector citrícola és molt dinàmic i per tant és quasi impossible saber quina quantitat d'arbres o de terra s'ha reconvertit o renovat per a la producció d'altres varietats". I punt.

LA TARONJA EUROPEA, MILLOR, PERÒ NO TANT

Per embolicar un mica més les coses, la nova situació de la taronja dins de les directrius europees ha afectat el seu comerç. En un sentit ha estat positiu, perquè han desaparegut els obstacles fronterers, però, en un altre sentit, ha significat una baixa de la seua presència en aquesta àrea de consum perquè hem hagut de repartir-nos quotes de mercat amb països tercers. El Marroc no paga aranzels duaners per a entrar en la CE gràcies a la clàusula que concedeix ajudes als països tercers. Tampoc té les exportacions limitades. L'avantatge del cítric valencià respecte al magribí és que aquest s'ha de sotmetre als "preus de referència", fet que restringeix els beneficis finals. Aquestes taxes, que la taronja valenciana

comprar-la. És curiós que fins fa poc, aquest, diguem-ne, mercat espanyol estava oblidat i només es pensava a enviar més enllà dels Pirineus la màxima quantitat de taronges. Potser encara té més pes econòmic la taronja que s'envia fora de les nostres fronteres, però la demanda interna va pujant en quantitat i en qualitat. S'ha d'intentar, en tot cas, donar la mateixa importància als enviaments de taronges a París que a Barcelona o a Ciudad Real.

—Malgrat la important contribució al PIB, a la taronja, li donen l'esquena el poder central i l'autonòmic. A hores d'ara encara no se sap ben bé quants tarongers hi ha al País Valencià, i menys encara el total de la superfície de conreu. Tot això deixa entreveure una imatge anàrquica del sector.

—La taronja ha perdut pes polític. Jo recorde quan era un xiquet que a vegades cridaven per telèfon a casa i resultava ser un ministre que s'interessava pel que havia passat en alguna comarca després d'un mal oratge o alguna riuada. Mon pare treballava aleshores en el sector citrícola com a inspector de qualitat i va deixar escrits alguns llibres sobre aquest tema.

—Vostè també és autor d'algun estudi sobre el sector.

—Si, *Taronja i caos econòmic,* a principi dels anys setanta. Però, per tornar a la pregunta, quan es produïa alguna gelada era corrent que es desplaçaren dos o tres ministres de Madrid. Ara és tot el contrari. S'ha donat el cas que algun ministre ha estat descansant molt a prop d'una comarca citrícola i no s'ha preocupat per fer una visita. A mi, com a conseller, m'ha costat suor i sang convèncer un ministre que el nostre país no és el *Levante feliz.* Ara bé, per molta importància que haja perdut la taronja, els 200.000 milions que genera en divises i els milions de tones produïdes no es poden menysprear. Nosaltres som la primera potència exportadora citrícola del món.

—De totes maneres, el negoci de la taronja té altres condicionants afegits des de l'entrada en la CE i ja no es tan fàcil traure'n el suc...

—Els cítrics són productes exclusivament mediterranis i l'Europa, almenys l'Europa de la CE, es va constituir el 1957 donant lògicament prioritat a l'agricultura, diguem-ne, continental. La ramaderia, els cereals, la llet han estat els productes prioritaris de la política comunitària. Però també és cert que a poc a poc va millorant la situació dels cítrics. Ara es cobren primes per cada quilo exportat a països tercers, al voltant de 15 o 20 pessetes, llevat de les mandarines. La indústria dels cítrics, igualment, rep altre tipus d'ajudes que no són suficients, però que contribueixen a desenvolupar el sector. Ens arriben diners d'Europa, pocs, però n'arriben. Jo crec que, comparant la situació amb èpoques anteriors, avui estem globalment millor. Millor i amb més competència internacional... A Europa, que és el mercat que ens interessa, hem incrementat la nostra presència en valors relatius i absoluts. Els europeus ara mateix consumeixen més taronges nostres i en més proporcions. Les xifres ho ratifiquen. Fa vint anys nosaltres exportàvem al voltant d'un milió de tones i en aquests moments se superen els dos milions i mig de tones.

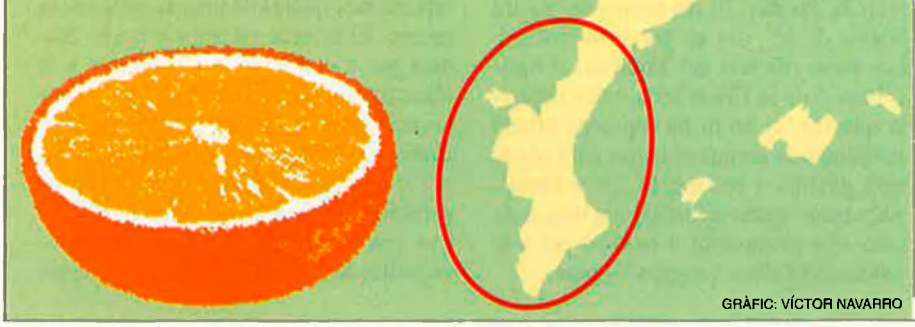
M'ha costat suor i sang convèncer un ministre que

—Vol dir que ja no són perilloses les taronges que vénen del Marroc o d'Israel?

—Els últims anys ha quedat demostrat que Israel està arrancat moltes plantacions. Tans sols es dedica al pomelo, que nosaltres hem descuidat un poc massa. Marroc ha suportat durant molts anys abans d'entrar en el club econòmic europeu, obliguen el país exportador al pagament d'unes primes en el cas que la cotització en les llotges europees de la taronja comunitària baixe el seu preu per sota els mínims estipulats. Una bona arma, que serveix eficaçment per evitar que s'enfonsen els mercats de la CE amb els baixos preus del països no membres.

PRODUCCIÓ DE CÍTRICS AL PAÍS VALENCIÀ (en tones)

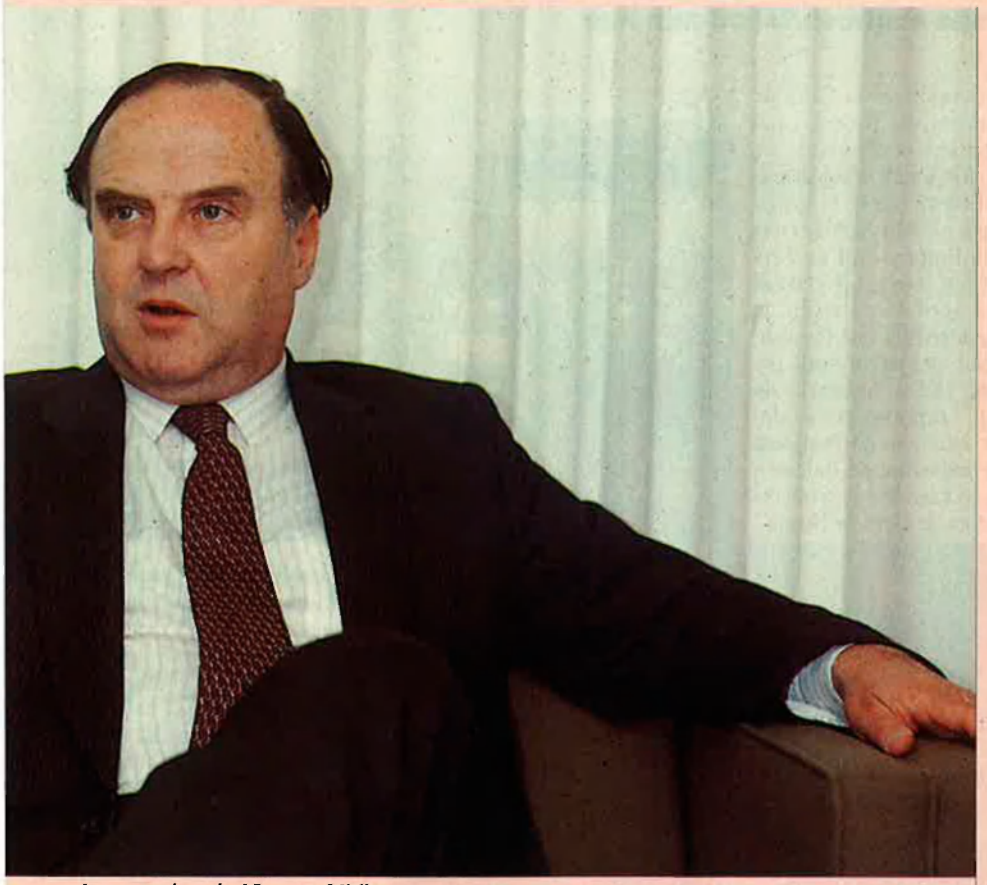
	Mitjana 86-89	1991	1992	Previsió 1993
Taronges	1.836.480	2.047.500	2.075.780	1.825.720
Mandarines	1.205.820	1.252.000	1.320.870	1.482.100
Llimes	282.840	242.000	252.050	243.305

GRÀFIC: VÍCTOR NAVARRO

LA TARONJA QUE VE

No només vénen a territori europeu taronges del nord africà, sinó que també se'n troben cada vegada més amb etiquetes d'Àfrica del sud, d'Argentina i d'Austràlia. "El problema, segons explica José Manuel Espinosa, és que l'únic lloc on hi ha diners per a pagar amb certa garantia les exportacions és Europa i

el nostre país no és el Levante feliz". RAFA GIL

no és tampoc un perill, està ara a la baixa i la seua mà d'obra, encara que siga tan barata no el fa un competidor que es puga prendre seriosament. La taronja necessita cada vegada més tecnologia cara i professionals qualificats. Això tanca moltes portes.

—I el vessant industrial de la taronja, pot ser una opció rendible per al futur?

—En el passat quasi la totalitat de la nostra producció s'ha destinat al mercat de fruites fresques. Si alguna vegada es tocava a la porta de la indústria era perquè s'havia produït alguna gelada o catàstrofe semblat. Ara per ara, si es vol anar per aquest camí s'ha de pensar en un subministrament continuat i fixat segons les previsions de producció. Quan s'intenta culpar de tots els mals de la indústria citrícola a les exportacions de suc de Brasil es dóna una versió equivocada. Les taronges del Brasil ja existien abans i no se li donava tanta importància. El fet és que els preus baixos de Brasil condicionen molt la nostra línia industrial, però això no significa que puguem arribar a trobar solucions vàlides, com ara rebre més ajudes i alhora protegir les fronteres. S'hi podria destinar, en aquestes condicions, fins el 25% de la producció total amb la conseqüent revalorització de la qualitat destinada al consum en fresc a Europa. Es tracta de trobar un equilibri entre producció, demanda i excedents que siga, a més, rendible.

—S'atreveix a dibuixar els contorns de la taronja del segle que ve?

—El paisatge no canviarà molt. Al principi jo era dels que pensaven que l'entrada en la CE afectaria negativament la taronja, i ara reconec que m'he equivocat. La taronja, en tornar-se europea, té més solidesa i ha guardat, alhora, els avantatges que ja tenia. Ara bé, sí que canviarà profundament l'organització de la producció, que tendirà a una unió de petites superfícies de conreu. El sector també s'anirà industrialitzant i s'agilitarà la comercialització. De totes maneres, la taronja del futur serà sobretot de molta qualitat. Tot això, és clar, amb una canvi de la mentalitat de l'empresari taronger.

I. Pellicer

per tant qui pot exportar, ho fa sempre cap aquesta àrea, encara que això represente unes despeses afegides".

Potser durant el segle XXI es mantindrà als mercats internacionals el liderat de la taronja valenciana, però, en tot cas, el cítric tindrà un perfil molt diferent, segons avancen tots els especialistes consultats, que coincideixen a dibuixar el futur de la taronja valenciana amb un 30% de la producció total destinada a la industrialització per a suc. La resta serà d'una qualitat molt elevada i sobretot de fàcil consum. Per això, diuen, la clementina serà la reina de les varietats però es veurà obligada a deixar el pas lliure a les produccions de taronges tardanes, de la família "late" (València i Navel), que es poden mantenir en l'arbre fins a ben avançat l'estiu.

Ignasi Pellicer

La collita de la taronja dura nou mesos cada any, en anar-se succeint la maduració de les diferents varietats. RAFA GIL

SETMANA-ECONOMIA

Pasqual Mollà, diputat d'EUPV RAFA GIL

El Ministeri d'Hisenda ofega la Generalitat valenciana, segons que ha denunciat el diputat d'Esquerra Unida, Pasqual Mollà, ja que deu encara 64.000 milions de pessetes de transferències corresponents als anys 1991 i 1992 a les arques autonòmiques. El grup parlamentari d'EUPV ha denunciat aquesta situació i ha avaluat en més de 7.500 milions de pessetes l'any l'efecte negatiu que el manteniment d'aquest deute genera en el pressupost de la Generalitat. Mollà ha fet aquestes declaracions després de la resposta parlamentària del conseller d'Economia, Aurelio Martínez, a una pregunta del diputat d'EUPV, Pedro Zamora.

Els preus dels aliments han tornat a pujar. RAFA GIL

L'IPC (Índex de Preus al Consum) de setembre va pujar un 0,6% en el conjunt de l'estat espanyol i va situar l'índex acumulat de l'any 93 en el 3,9% i l'interanual (setembre 92 a setembre 93) en el 4,3%. Al País Valencià, l'IPC va ser inferior de dos dècimes (0,4%) a la mitjana estatal, a les Illes Balears igual que aquesta (0,6%) i al Principat de Catalunya, superior en una dècima (0,7%).

El catedràtic Ramon Tamames va declarar la setmana passada a València que "els bancs públics autonòmics no tenen cap sentit ara per ara" i va posar en dubte la seva viabilitat quan entri en vigor la moneda única europea.

Trobada empresarial en alta mar

Organitzada per la Caixa de Balears, Sa Nostra, i pel Foment Industrial de Balears, SA, i amb la col·laboració del Govern balear, la setmana passada es féu a Mallorca una Trobada Empresarial en Alta Mar. Aquest acte tan original es va fer a bord d'un vaixell de Transmediterrània que fou ocupat durant tota una jornada per prop de 150 empresaris de Balears, representants del Govern autònom, de l'empresa Foment Industrial de Balears i de la mateixa entitat de crèdit organitzadora de l'acte, Sa Nostra.

La trobada va servir per presentar la fira Europalliances'94, que se celebrarà a Palma l'any vinent. JOAN CELIÀ

L'objectiu d'aquest encontre fou presentar a l'empresariat balear l'Europalliances'94 que se celebrarà a Palma el pròxim mes de maig de 1994. A pesar del mal temps regnant i les òbvies conseqüències per a alguns dels presents, el fet és que la jornada comptà amb la participació activa de molts empresaris interessats a veure quines possibilitats els obre Europalliances'94.

Europalliances és una mena de fira empresarial que té com a objectiu de posar en contacte empresaris de tot Europa per tal que s'arribi a acords de col·laboració. Aquesta iniciativa va sorgir de la Comunitat Europea i a hores d'ara ja funciona autònomament. L'edició que se celebrarà a Palma es pretén que sigui la més reeixida de les realitzades fins ara. De moment, les expectatives són d'allò més ambicioses. "L'edició de 1994 –segons els organitzadors– comptarà amb la presència d'empresaris de tots els països comunitaris, de Noruega, de Suècia, de Suïssa, d'Hongria, de Polònia, de Txèquia, d'Eslovàquia, d'Àustria, del Marroc, de Tunísia, d'Algèria i d'Israel. Així mateix, seran convidats observadors del Japó, del Canadà i dels Estats Units. Igualment intentarem que puguin venir empresaris de Xile, Argentina, Brasil i Uruguai. Europalliances'94 no serà, només una trobada d'empresaris sinó que també preveu realitzar tot un seguit d'accions de màrqueting directe que permetrà donar una imatge adequada de les Illes Balears com un lloc bo per a invertir, a més, naturalment, de totes les aliances que es puguin fer entre empresaris de les Illes i de la resta de l'estat i de l'estranger".

Els objectius que es preveu assolir amb l'Europalliances'94 són de diversos tipus. "Aprofitant les sinergies que provoca una fira de negocis d'aquesta magnitud, poder assolir diversos objectius i crear una infrastructura que ajudi l'empresariat". Es pretén ajudar els empresaris de Balears per tal de facilitar-los "el desenvolupament de l'empresa existent i cobrir nous aspectes del mercat local o exterior". Igualment s'oferirà als empresaris de fora "realitzar negocis mitjançant aliances amb empresaris de Balears o invertint directament a les Illes". L'alta tecnologia serà un dels objectius d'aquesta fira. "Ajudarem a les empreses a preparar-se per al futur en àrees innovadores com comunicació avançada, medi ambient, biotecnologia, farmàcia, química fina, etc. Creïm que estam davant un esdeveniment que influirà beneficiosament en el desenvolupament a curt i mitjà termini de les empreses actuals i ajudarà a la creació de noves empreses i nous llocs de feina a les Illes Balears".

Europalliances'94 dedicarà especial atenció a les petites i mitjanes empreses, les quals "no poden seguir aïllades i han de cercar, necessàriament, associats. S'han d'agrupar. Han de preparar-se per a la internacionalització dels negocis". En aquest sentit es recorda que hi ha empreses de països africans i de l'est d'Europa que poden necessitar l'ajuda de les empreses occidentals. Des d'aquest punt de vista, s'espera que Europalliances podrà establir relacions i aliances entre empresaris d'occident i d'aquests països menys desenvolupats.

Miquel Payeras

Seat vol reduir la producció a 350.000 automòbils l'any 1994 i suprimir 8.500 llocs de treball

La multinacional automobilística Volkswagen ha anunciat que reduirà la producció de Seat a 350.000 automòbils l'any 1994. Així ho va manifestar el directiu de Volkswagen, Peter Walzer, un cop iniciades les converses entre multinacional, sindicats i administració pública per a estudiar el futur de l'empresa.

Aquestes previsions coincideixen amb la capacitat màxima de producció de la planta de Martorell. Així, doncs, Volkswagen mantindria en funcionament la fàbrica de la Zona Franca fins que la de Martorell rendís al 100%. Actualment, a la Zona Franca fan els models Toledo, Marbella i Terra, si bé aquests dos darrers estan en fase final de comercialització. Pel que fa al Toledo, es troba en un període intermedi; segons els experts l'explotació només pot durar fins al 1997, que és quan s'hauria d'actualitzar el model per tornar-lo a fer atractiu al consumidor.

Vista aquesta situació incerta, els sindicats s'han mostrat preocupats pel futur de l'empresa. Tant UGT com CC.OO, reclamen que el pla de viabilitat inclogui els nous models a fabricar, perquè això significaria la continuïtat de Seat o no. El grup alemany ha anunciat també que Seat hauria de suprimir entre 8.000 i 8.500 llocs de treball.

La Conselleria d'Indústria de la Generalitat de Catalunya s'ha mostrat, tanmateix, molt esperançada dels resultats d'aquests primers contactes de la comissió negociadora. Fonts de la Conselleria han assegurat que l'objectiu principal de l'empresa automobilística és de mantenir la màxima producció possible, però que és molt probable que això signifiqui una dràstica reducció de la plantilla.

Milers de treballadors poden perdre la feina a Seat. C. PUÉRTOLAS

Les converses al si de la comissió negociadora sobre el futur de la planta duraran fins al 26 d'octubre. En aquesta data el grup Volkswagen reunirà el comitè de vigilància de l'empresa perquè prengui una decisió definitiva. Tant la Generalitat com l'administració espanyola confien que Volkswagen creï un parc industrial de proveïdors a la Zona Franca.

Oriol Cortacans

El Cercle d'Economia, premiat. RAFA GIL

L'Ajuntament de Barcelona ha guardonat el Grup Esteve i el Cercle d'Economia amb els premis Barcelona Economia 1993. L'objectiu dels premis és de reconèixer la trajectòria econòmica d'una empresa, o d'una institució, que hagi contribuït de forma destacada en la promoció econòmica de l'àrea de Barcelona. El jurat del premi, format pel consell de redacció de la revista *Barcelona Economia*, ha subratllat el lideratge del grup Esteve en el sector farmacèutic i el seu "merescut reconeixement internacional".

La crisi de l'Estat del Benestar

A la pràctica, l'Estat del Benestar, el van inventar, i posar negre sobre blanc, els governs laboristes de la postguerra; pel seu compte, els governs dels països escandinaus, amb Suècia al capdavant, van accentuar la redistribució de la renda de manera que l'estat atengués les necessitats socials que fins aleshores depenien del sentit de l'estalvi que tinguessin els particulars. La gran onada de prosperitat capitalista que va de 1950 a 1973 va fer més sòlids els principis del *Welfare State*. Ha hagut d'arribar en mala hora la crisi que arrenca de l'any 1990 perquè els fonaments de l'estat del benestar trontollin. Ara, quan el dèficit del sector públic constitueix el principal maldecap dels ministres de Finances, ha arribat l'hora, diuen, de retallar els subsidis d'atur, de vellesa i de les desgràcies familiars més corrents. Això s'ha convertit en negra realitat a gairebé tots els països europeus. I també ha arribat a ser una trista nova a casa nostra. Fet i fet, el que es posa en dubte és la possibilitat mateixa de l'Estat del Benestar. Àdhuc els alemanys, poc acostumats a males notícies econòmiques, saben per boca del canceller Helmut Kohl que hauran de treballar més, deixar d'estirar més el braç que la màniga i encarar uns anys de vaques magres.

Aquí, el futur no pinta diferent. Els Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 1994 deixen veure per on van els trets. Si bé no contenen totes les retallades de despeses públiques que volia Pere Solbes, deixen enrere tot un passat de generositat pública. No crec que, fins que tornem a creixements com els dels anys 1989-1990, puguem tornar a vestir la disfressa –si es vol– de l'Estat del Benestar. Només el creixement econòmic pot donar les bases ortodoxes per a accentuar la redistribució de la renda. El perill de fallida tècnica en què es troben molts sistemes de Seguretat Social constitueix un semàfor com a mínim de color ambre. Els anys vinents no donaran més possibilitats. Seran els nostres fills els qui hauran de bastir una economia més rica, més desenvolupada i que torni als anys esperançats de la postguerra, en què la política econòmica començà a generar una política social.

Recordin, però, que, el futur brillant, Lord Keynes el veia anunciat pel que ell en deia, pietosament, "l'eutanàsia dels rendistes".

Fabià Estapé

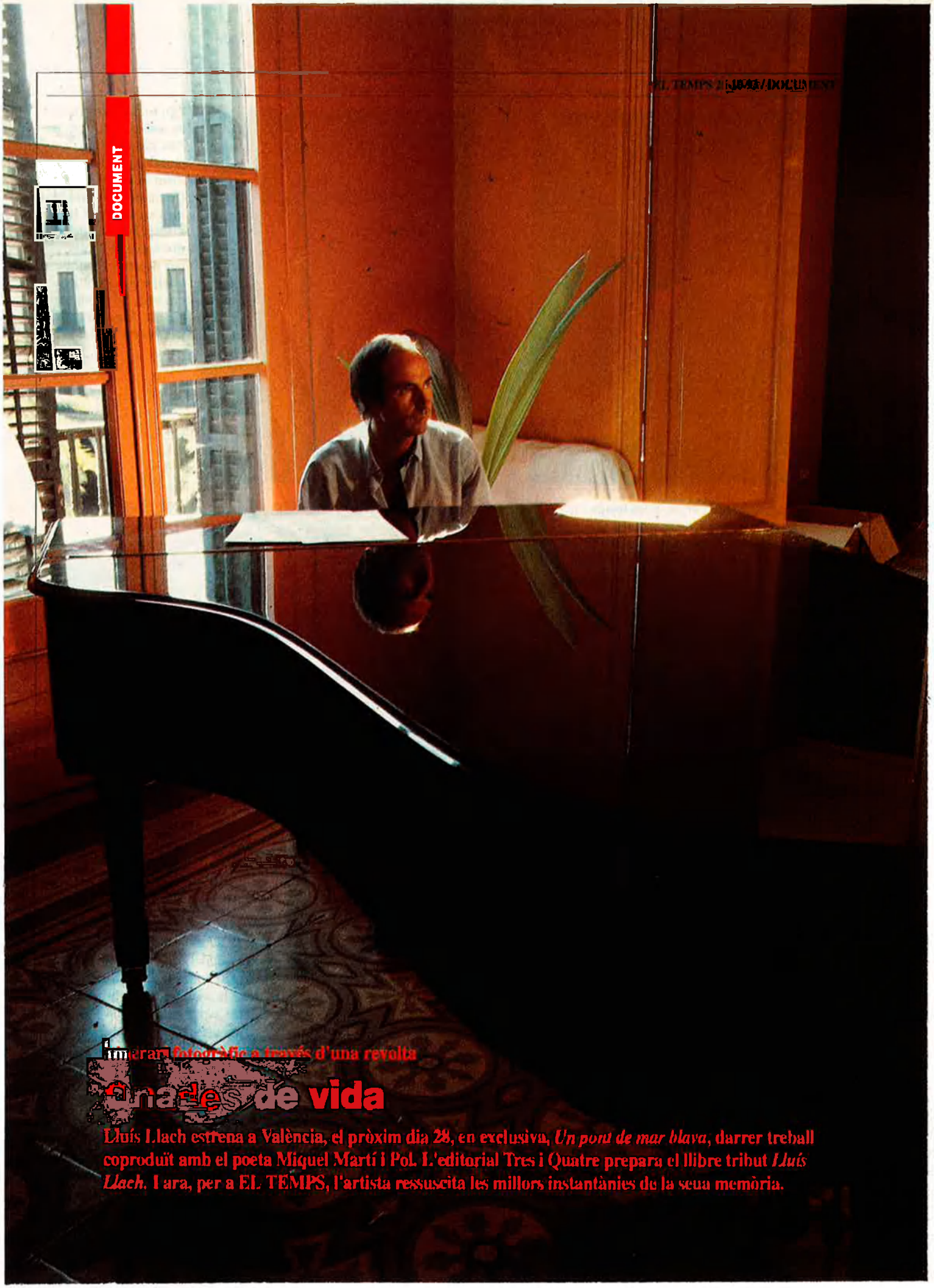
Torraspapel ajusta la seva plantilla. ARXIU

La companyia Torraspapel, grup paperer de Torras-KIO, reduirà la plantilla de 700 treballadors més, fins arribar als 3.900 llocs de treball, xifra òptima prevista pel pla de reestructuració. A més, l'empresa ha demanat a la Generalitat de Catalunya i al govern autònom de Navarra avals per valor de 4.000 milions de pessetes per a tirar endavant el pla de viabilitat. Torraspapel també ha demanat un crèdit de 12.500 milions de pessetes a l'Institut de Crèdit Oficial per a finançar noves inversions industrials.

GENERALITAT DE CATALUNYA

ANIREM ENDAVANT

A tot el món corren temps difícils. I a Catalunya també.
Però, si tots hi posem el nostre esforç
i no perdem la confiança en nosaltres mateixos,
anirem endavant:
Si millorem la nostra formació...
Si fem la feina ben feta...
Si racionalitzem el consum...
Si millorem, encara més, la qualitat
dels nostres productes...
Si potenciem la innovació
i la internacionalització
de la nostra economia...
Si perseverem en la modernització del país...
Si reforcem i projectem la nostra identitat com a país...
Si creiem en la nostra capacitat...
I, sobretot, si hi posem tota la nostra
il.lusió, imaginació i creativitat...
Anirem endavant!

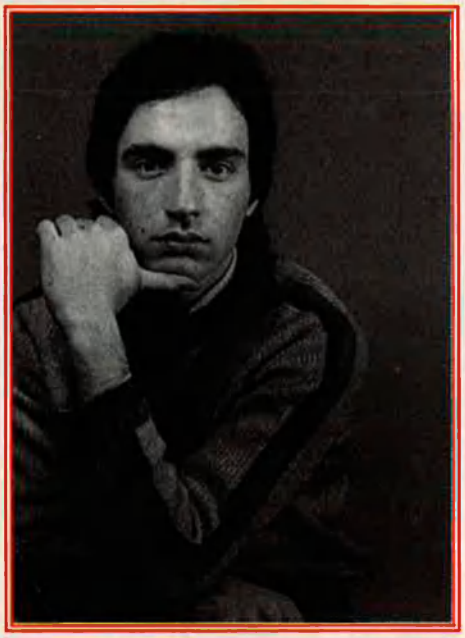

Itinerari fotogràfic a través d'una revolta

Imatges de vida

Lluís Llach estrena a València, el pròxim dia 28, en exclusiva, *Un pont de mar blava*, darrer treball coproduït amb el poeta Miquel Martí i Pol. L'editorial Tres i Quatre prepara el llibre tribut *Lluís Llach*. I ara, per a EL TEMPS, l'artista ressuscita les millors instantànies de la seua memòria.

"'Si tota la joventut és com aquest, el país està perdut', s'exclamà en el seu moment Maria Aurèlia Capmany. Circula la idea errònia que la discogràfica va difondre aquesta imatge per captar un públic adolescent. Però jo era així, tal i com em veia la gran dama de la cultura catalana."

"Vaig ser molt feliç, a Verges. Eren temps de jocs i aprenentatge: als 4 anys, començava amb el piano. I em van ensenyar, el mateix dia, l'abecedari i les notes de música. Fixeu-vos, el meu germà va prendre la comunió vestit d'almirall. Jo, de senyor. Reconec que era un nen repel·lent, que entenia abans les matemàtiques que no el futbol i descobria, dia a dia, els òrgans sexuals."

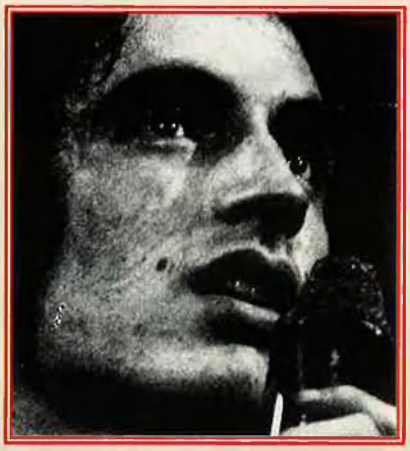
"Els 16 Jutges van representar per mi la Universitat. Em van ensenyar, tant ells com la Guàrdia Civil, que cantar en català era un conflicte. Desembarcar en aquest ambient amb 18 o 19 anys, jo que provenia d'un medi rural empordanès, va significar un xoc. Els Jutges acollien joves inquiets i actuaven com amics, companys i psiquiatres. Només tinc per a ells paraules d'adulació i adulteri."

A les muntanyes de Tarragona, s'amaga un trobador. Els pocs habitants que comparteixen poble amb aquest bandoler de càntics, saben que treballa i reposa en un antic casalot ple d'invocacions rústiques. En les cambres fredes d'aquesta antiga llar, Lluís Llach encén un foc que allunya la humitat i obre un parèntesi de reflexió. Decideix deixar tranquil l'impuls que l'obliga a pensar en el seu nou disc, *Un pont de mar blava*, i en la seua estrena absoluta, en l'esperat concert de València, que tindrà lloc durant l'edició d'enguany dels premis Octubre de literatura. Seu i deixa que el present, i el futur, prenguen un respir. Veu, sobre una taula, unes fotografies que reuneixen fragments d'una personalitat, fotogrames d'una vida que són com un trencaclosques a través d'uns prismàtics. Mostren el camí d'un bastió de la nova cançó, el que devia ser, segons els integrants d'aquest corrent, l'instrument definitiu per a normalitzar el país, l'idioma, els somnis. En cada fotografia, les dècades queden plasmades, i també les etapes i els sentiments. I l'amistat, en el sentit de Byron, és a dir, com l'amor sense ales, acompanya el fill de Verges en cada cicle, recordant i recollzant les músiques i les idees de l'ànima. També l'èxit i l'exili, els discs de vellut i els poemes inconformistes, els anys de joventut, els familiars perduts, l'aventura internacional, el suport a les causes maltractades. Lluís Llach, abans de la sortida al carrer d'un luxós llibre-tribut a la significació de la seua figura, a càrrec de Carles Gàmez i publicat per 3i4, brinda, a través d'aquestes planes, un recorregut vital imprescindible per aquells que vulguen conèixer millor el músic, l'home. Així doncs, Llach deixa sobre la taula el recull de memòries captades amb una càmera i es disposa a evocar en veu alta. Heus ací les seues melangies i satisfaccions, a través del mirall de la fotografia.

Eliseu T. Climent
Joan M. Oleaque

"Subirachs, Maria del Mar i jo érem coneguts com els "novíssims" de la cançó catalana. Tots tres teníem caràcters ben distints. Malgrat això, Maria del Mar i jo vam forjar una estreta amistat que encara avui perdura. Per contra, encara que vaig treballar durant un any amb Subirachs, no s'hi van donar els fonaments necessaris perquè nasqués d'aquesta relació un lligam d'afecció."

"*Ara i aquí* va ser el meu primer llarga durada amb Movieplay. Vaig jugar influït per l'ànsia de Miquel Porter Moix de normalitzar la forma de la cançó catalana; de "sinatritzar-la", al capdavall. Però aquest no era un país normalitzat i la cançó havia de connectar i no vendre's per motius estètics generalitzats."

"Recordo especialment Josep Maria Bachs (*dreta*) i Joan Manuel Serrat (*a l'esquerra de Bachs*). El primer ens va ajudar molt a introduir-nos en llistes d'audiència quan estàvem prohibits en les emissores. Curiosament, aconseguíem encapçalar unes classificacions "oficials" on devíem estar proscrits. D'altra banda, Serrat i jo sempre ens hem vist enfrontats per qüestions lingüístiques, cadascú des de la seva coherència. Joan Manuel, per motius personals i professionals, es va veure abocat al bilingüisme. Postura que no comparteixo, però que respecto."

"La meva mare, la Teresa Rebull i jo. Realment, totes dues han estat les meves mares. La Teresa només va poder exercir com a tal en la meva estada a França. És una persona que m'he estimat molt. I hem estat ben diferents, almenys en l'aspecte exterior. Sóc astènic, em canso aviat; ella és vitalista, sensual. Però hem arribat a trobar un punt d'equilibri.

L'altra mare, la vertadera, era una dona inquieta, i moderna per al seu temps. Era una barcelonina republicana que es va veure abocada a un medi rural com el de Verges, on els costums no coincidien amb la seva manera de fer."

"Era el 70 o el 71? Amb Laura Aymerich, que encara continua al grup, i Francesc Borrull vaig tenir la meva primera formació musical estable. El drama més gran era haver d'actuar amb micros de capellà i pianos republicans, en el sentit històric, no ideològic, és clar!

Francesc era un home molt afable i un apassionat del Barça. Si perdia el Barça no volia tocar. Era espantós..."

"Recordo bé el gener del 76. L'actuació al Palau d'Esports de Barcelona em va donar la possibilitat de retrobar-me amb el meu públic després de la prohibició franquista. Es va viure aquella nit una qualitat de comunicació que difícilment tornarà a repetir-se.

Encara avui, els periodistes francesos que hi van assistir recorden aquell concert com un espectacle desbordant d'entusiasme i d'intensitat. Però, tot i que es van exhaurir les localitats, per mi, l'èxit no es mesura en termes d'heroïcitat."

"A la cançó hi ha gent com Quico Pi de la Serra que val molt però que, per diverses circumstàncies, no pot viure d'ella. En canvi, hi ha gent com jo, que no val tant, però que es defensa millor.

Quico és un dels cantautors amb més personalitat que tenim. Desgraciadament, la seva feina no és entesa pel públic. I a més pateix conflictes interns. Es una figura turmentada, tremendament especial."

"Veig entre el públic molts dels polítics que es van citar al Palau d'Esports. Aquests han anat evolucionant, especialment, a partir de la transició hispànica, que va provocar força canvis de jaqueta. No vull dir amb això que hagin traït els seus ideals, sinó més aviat els meus. Però 'trair' és un terme molt fort, una parafernàlia lingüística delicada dins d'un àmbit com el dels Països Catalans en què regna una absoluta diversitat. Per tant, trair quin sector? Quin sector de la diversitat?"

"El Club Tenco, que és l'alternativa anti-*stablishment* al Festival de San Remo, em guardonà l'any 79. Va ser un moment força enriquidor, ja que vaig tenir l'oportunitat de conèixer una colla d'amics quan travessava una crisi que va estar a punt de fer-me abandonar la cançó. No estava satisfet amb els meus resultats artístics i la gent tan sols veia en mi un cantant èpic, l'estendard d'un reclam polític."

"De l'Aplec d'abril del 82 en homenatge a les Normes de Castelló, tinc un record fantàstic. Va ser molt maco assajar amb la Banda Municipal de Castelló. La meva, diguem-ne, militància em suggereix tendresa, dolçor, perquè he tingut el privilegi que els moments clau de la meva carrera, com aquest, han anat lligats amb la complicitat de certes persones com l'Eliseu o Fuster, lluny dels interessos del *star-system.*"

"Aquí sóc a l'Estartit amb Leopold Pomés preparant un dels millors especials per a TVE que m'han dedicat. Si no m'equivoco era l'any 84.

Pomés era –és– un barceloní cosmopolita, un mestre de la publicitat. A pesar que venim de mons diferents hi hagué una atracció sobtada, una mena de curiositat mútua molt forta. Era allò de preguntar-se cadascú: "Aquest animalot, com és?"

Ens ho vam passar d'allò més bé enllestint el programa, en què, per cert, va participar com a convidat permanent el professor Aranguren, que sempre és un punt de referència."

"Joan Molas i Núria Batalla han estat els meus mànagers durant 23 anys. Molas era un promotor que no volia ser-ho d'un cantant que no pretenia ser-ho. Mentre que Núria s'encarregava de l'execució, Molas dirigia. Tot i que ell tenia un estrany sentit de la pela, coincidíem en els plantejaments ètics i nacionalistes. "Guanyar el màxim de diners dintre de la coherència", aquest era el seu lema.

Quan la CBS em va oferir un grapat de milions per cantar en castellà, tots dos, còmplices, ens vam negar a signar el contracte. Igualment, quan vaig decidir atacar Felipe González a través dels Tribunals, Núria i Joan van fer costat a la meva iniciativa. I aquest suport constant et referma en qualsevol decisió, per arriscada que sigui."

"Això va ser el Camp del Barça el juliol de1985, amb Marina Rossell i Maria del Mar Bonet. Va ser un dels èxits més importants de la meva carrera. Les 100.000 persones que s'hi aplegaren em van demostrar que cantar en català no estava desfasat.

Maria del Mar acabava aleshores d'actuar a la Plaça del Rei i havia de venir a cantar el "Cant de l'Enyor". S'estava acabant el recital; i entre cançó i cançó vaig sentir les sirenes dels cotxes de la policia que la portaven al Nou Camp perquè pogués arribar a temps."

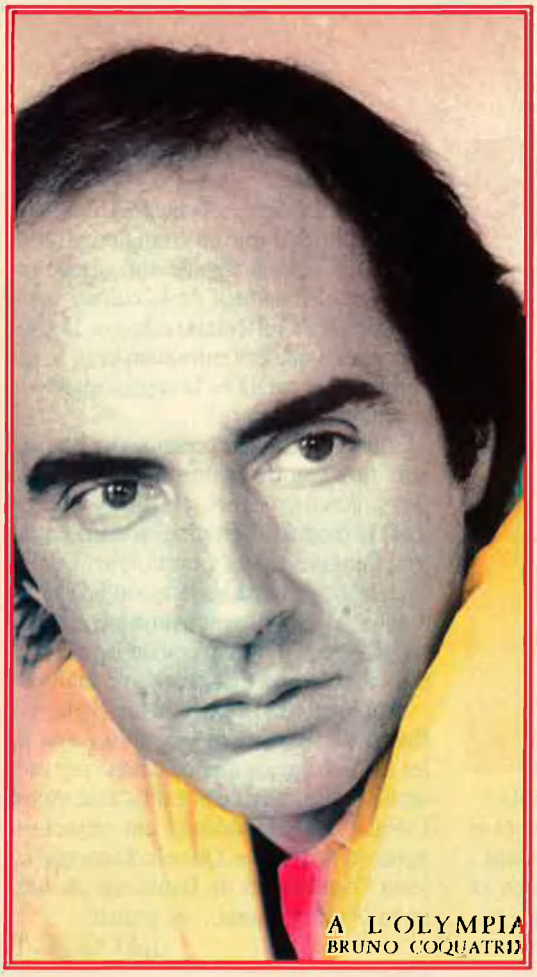
"L'Orquestra Nacional de Lille m'inspira una experiència fantàstica. Una incursió innovadora pel fet que t'acompanya l'Orquestra Nacional de Lille, que és una Simfònica i de les que més treballa a França. Amb el seu director, Jean Claude Casadesús, vam demostrar que la música no es pot classificar ni etiquetar; que es pot passar de manera harmoniosa del rock al jazz; i del blues a la cançó.

Vam realitzar una *tournée* pagada pel govern francès que va tenir una excepcional acollida. Contràriament al que va passar en arribar a Barcelona, on ens vam topar amb problemes de finançament. 'Si Llach vol dur una Orquestra, que se la pagui', aquesta va ser la resposta."

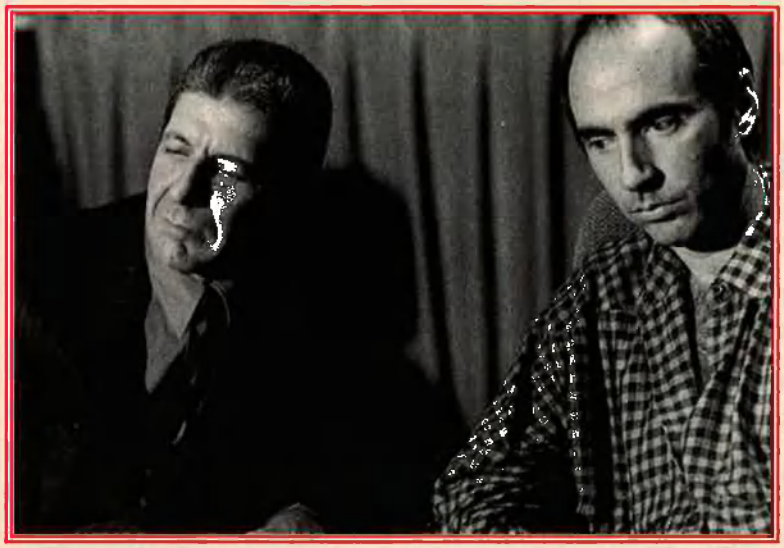

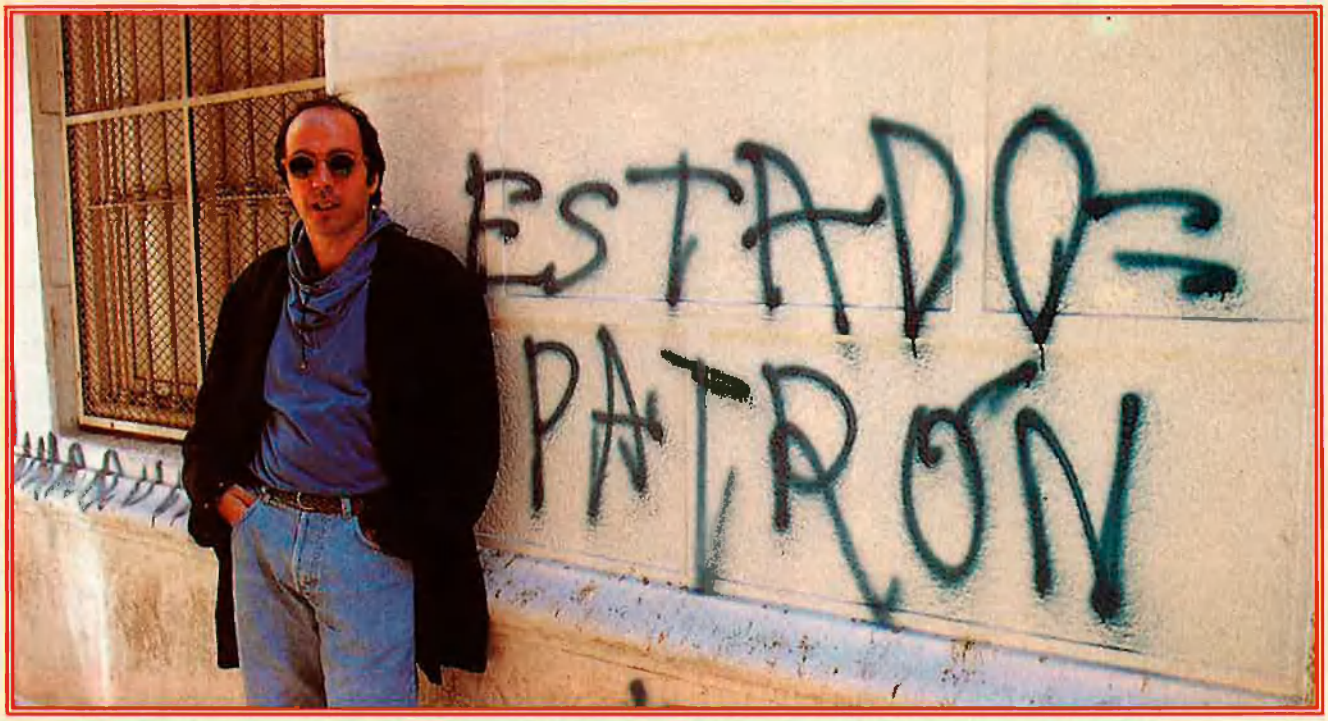
"Els nois que participaren en la gravació d'"Insubmís" van donar un caliu especial a la cançó. De fet, els treballs que he realitzat conjuntament amb altra gent prenen un caire singular. La insubmissió, no sols antimilitarista sinó en el sentit més ampli de la paraula, és enormement positiva. La societat hispànica, i l'educació que se'n desprèn, són plenes de racons militaristes. I no em refereixo únicament a l'àmbit castrense. Per tant, no entenc la valentia com una demostració de força, sinó més aviat com un acte de rebel·lia."

"He actuat diverses vegades a la sala parisenca Olympia que, tot i estar reputada com a bressol del *star-system*, em va acollir, a partir de l'any 72, quan vaig exiliar-me artísticament. A l'estat espanyol la premsa reflectia la meva trajectòria professional a França, la qual cosa no agradava al règim. Però l'Olympia, abans que res, va significar per mi el debut en l'aventura francesa."

"El 1986, una sèrie de cantautors entre els quals es trobava Leonard Cohen, vam enregistrar a Madrid, en record de la mort de García Lorca, *Poetes a Nova York*. Vaig tenir l'oportunitat de conèixer Cohen i comprovar que darrere la seva estranya serenitat s'oculta un fons recargolat, amb racons, raconets i revolts. És una persona difícil de descobrir, perquè, com tothom que es troba lligat a la indústria nord-americana, es resigna a fer un sèrie de papers."

"La insubmissió duta a una actitud mental, ideològica i personal és importantíssima en la lluita permanent pel ciutadà; per tal d'aconseguir poder que ha de prendre al poder. Aquest és un dels punts cabdals en el procés d'alliberament d'un ésser humà en el qual crec plenament. De fet, els meus altars particulars estan ocupats només per persones."

Un himne a la mediterraneïtat

Un pont de mar blava. Aquesta és la darrera producció que el cantautor empordanès trau al mercat, juntament amb el poeta Miquel Martí i Pol.

Ressuscita l'àgora clàssica, aquell punt de trobada i diàleg de nacions en contacte, mantenint sempre la identitat que les fa lliures i diferents. Sobre el "pont" d'inflexió entren aleshores en conflicte mestissatge i diferència. Conflicte harmoniós, val a dir-ho, capaç de superar les traves d'una relació antagònica que convergeix, al capdavall, en un estadi superior que no és sinó la representació il·lusòria, onírica, d'un moment de civilització perdut. Aquest només podrà renàixer, ara per ara, en i a través de la cultura.

"Conceptes com solidaritat, germanor, cultura o llibertat s'han esborrat en favor d'altres com èxit, competitivitat i triomf. I això és el que ens preocupa realment", confessa Llach.

"Utilitzem el Mediterrani que és avui escarni de convivència, per a un projecte de futur, basat en un sistema de valors humanitaris que es guien per paràmetres que a primera vista semblen contradictoris i que nosaltres tenim el repte de fer-los convivencials."

"En el fons, *Un pont de mar blava* és el resultat de dos éssers humans que viuen i conviuen en una època en un món i en un àmbit, en aquest cas el Mediterrani, i que es preocupen per dir alguna cosa a través de la música i la poesia sense, potser, donar cap solució."

"Hem restat fidels a la nostra coherència ideològica definint un triangle cultural, grec, àrab i català significatiu: el grec representa el fonament de la cultura occidental; l'àrab reflecteix sobretot la problemàtica a què ens enfrontem avui: la xenofòbia. I el català és la representació de la cultura minoritària."

El disc, heterodox, presenta matisos sonors que van des d'un tractament ètnic fins a acords rockers, clàssics o pop. A més, la producció està interpretada en les tres llengües amb la participació de la cantant grega Nena Venetsanou i de l'àrab Amina Alaoui i l'acompanyament de 20 músics grecs. Tot això conviu harmònicament i acaba sent una peça de 45 minuts.

"Aquest treball havia d'estar dedicat a Barcelona. Però no hi vaig trobar ajut de les administracions barcelonines per presentar-la. En canvi, una entitat com Acció Cultural del País Valencià em permet estrenar-lo a València. Que els diners que no tenia l'Ajuntament de Barcelona els hagi trobat Acció Cultural... és genial!"

J. M. O. / E. T.

Jordi Tardà.

Fira del Disç de Col·leccionista

Rareses enregistrades en vinil, peces que han format part de la vida dels nostres mites, un catàleg de més d'un milió i mig de títols per a comprar, 220 estands, ídols en directe, la subhasta... tot això ho trobareu del 22 al 24 d'octubre a la novena Fira del Disc de Col·leccionista, al mercat del Born de Barcelona.

Entre la varietat d'ofertes que ha preparat Jordi Tardà destaca l'exposició "Keith Don't Go". Es tracta d'una mostra d'objectes personals del guitarrista dels Rolling Stones, Keith Richards, entre els quals es podran veure la seva guitarra, el passaport, l'agenda o el sofà en què assaja. Els visitants també podran veure el "Yellow Submarine" (un inflable de 8 metres) que es va utilitzar en el film dels Beatles del mateix nom.

Diumenge, els components del grup Sau arribaran al Born per a presentar una edició limitada de 500 capses, en cadascuna de les quals hi ha tres discos compactes normals, un *single* amb dues peces inèdites, un *pin* i algunes postals. Aquestes capses es vendran únicament durant la fira i els diners recollits es destinaran al Casal dels Nens del Raval de Barcelona. El mateix dia, a partir de les sis de la tarda, se subhastaran peces de Dire Straits, Jimmy Hendrix, Madonna, Eric Clapton o Guns'N'Roses, entre molts d'altres. Tota una catarsi.

Text: Montse Serra.

El lleó i els dinosaures

CINEMA

***Parc Juràssic*. Direcció: Steven Spielberg. Guió: Michael Crichton, David Koepp, de la novel·la de M. Chrichton. Fotografia: Dean Cundey. Intèrprets: Sam Neill, Laura Dern, Jeff Goldblum, Richard Attenborough, Bob Peck, Joseph Mazzello, Ariadna Richards. EUA. 1993.**

És lògic que Steven Spielberg s'hagi convertit en un director de cine famós perquè posseeix un sentit fi per al cop de teatre. Encara que ja no es deixa veure als festivals –és massa ric i important per a això–, al setembre es va presentar en la Mostra de Venècia per trencar una llança en favor del reconeixement dels drets de propietat del director com a autor –una batalla dels cineastes europeus a la qual es van sumar els americans– durant un encontre internacional organitzat per Gillo Pontecorvo, que li va atorgar el Lleó d'Or especial a la carrera per la molèstia.

En el seu parlament en l'històric Hotel des Bains –recorden *Mort a Venècia*?– Spielberg va contar una curiosa anècdota, la del seu encontre quan era un simple estudiant de cinema amb un famós director europeu, determinant en la seva decisió de dedicar-se a fer pel·lícules. Aquest director –feliç coincidència– no era un altre que... Pontecorvo. Però Spielberg encara es guardava un altre as a la mànega, a partir d'una altra anècdota no menys significativa. Quan en la seva croada per la conservació i la recuperació del cinema d'ahir Martin Scorsese va recórrer, deu fer una dotzena d'anys, a col·legues de tot el món perquè cedissin objectes personals que es pogueren subhastar, Pontecorvo va aportar a la causa el Lleó d'Or guanyat amb *La batalla de Argel*. "Jo vaig comprar aquell Lleó", va afegir Spielberg, "no per quedar-me'l, perquè el talent no es compra, sinó per conservar-lo i impedir que caigués en altres mans. I ara te'l torno". I va treure el trofeu per donar-lo a l'atònit Pontecorvo, amb qui va fer el canvi de lleons davant el públic unes hores més tard, abans de presentar *Parc Juràssic*. La història té un final estrany, perquè el Lleó de Pontecorvo va desaparèixer després de la cerimònia, i, segons que sembla, ningú no en coneix el parador.

Parc Juràssic no tracta de lleons, per descomptat, sinó de dinosaures reconstruïts genèticament, creats al seu torn per animació tridimensional mitjançant ordenador pels mags electrònics de George Lucas i la seva Industrial Light and Magic. Són tremendament convincents –"més versemblants que els actors", segons un crític crític americà– i estableixen una fita indiscutible en la història del cinema d'efectes especials. Però no contenen en si res ressonant –tret dels udols de les bèsties, que posen els cabells de punta– ni memorable. En aquest sentit, *Parc Juràssic* –una epopeia d'horror convencional que encreua *Tiburón*, el primer gran èxit de Spielberg, i *Almas de metal*, la primera pel·lícula com a guionista/director de Michael Crichton, autor de la novel·la– apareix infinitament inferior a la pel·lícula en què inevitablement fa pensar –i es menciona explícitament en una escena–, la ja seixantina *King Kong*, una obra de força i poesia perennes que, a través del conte de la Bella i la Bèstia, va crear el seu propi mite.

En el fons, és el mateix, perquè *Parc Juràssic* ja no és una pel·lícula, sinó un fenomen, el rècord taquiller de la història del cine: de moment més de 600 milions de recaptació en al món en a penes tres mesos. Quan en conclogui l'explotació, el benefici personal de Spielberg es calcula en uns 200 milions, un bon pessic, encara que el fisc s'ho emporti quasi tot, i que desborda les previsions més optimistes del director. És un triomf que li pot costar molt car, davant una Acadèmia hipòcrita que s'avergonyeix dels diners i que s'obstina –com ja va fer amb Hitchcock– a negar-li reconeixement com a artista. Per alguna cosa acaba de terminar una altra pel·lícula, en blanc i negre, sobre una espècie de Pimpínela Escarlata que salva jueus en l'Alemanya nazi. Encara que el seu amic Lucas acaba d'anunciar la producció d'un nou Indiana Jones, dirigit per Spielberg, naturalment...

José Luis Guarner

ARXIU

ART

Imatges-miratges

Markus Raentz. Centre Julio González, IVAM. València. Del 7 d'octubre al 2 de gener vinent.

Markus Raetz exposa al Centre Julio González una mostra que engloba 250 treballs entre els quals s'inclouen objectes, dibuixos i aquarel·les.

Sorpresa i joc podrien definir aquest artista suís que va nàixer a Berna i que, paradoxalment, ha passat els 52 anys de la seua existència fugint de qualsevol classificació, que sempre, val a dir-ho, és incompleta o injusta. Però, sorpresa i joc són les impressions primeres de l'espectador en observar les creacions de l'artista helvètic.

La seua intenció arriba a cobrar un sentit gairebé científic. Raetz investiga i qüestiona la realitat; la porta fins als seus límits, a través d'una percepció que no provoca sinó l'ensorrament de la solidesa i la certesa de l'edifici real.

Tot es mou en l'univers raetzià. Tot camufla un segon sentit, que confereix a la seua obra l'ambigüitat i l'absorció necessàries per a engendrar una estructura laberíntica.

A través de la mirada de l'espectador, que ha de triar el punt de mira adequat, els treballs de Raetz adquireixen un valor concessiu: "sí *però*... també". L'artista juga alhora que investiga i analitza la perspectiva visual. Una anàlisi empírica que va cada vegada més lluny, fins definir els límits de la realitat, tot traduint a través d'aquest procés creatiu la complexitat de l'univers humà, relatiu i relativitzable. En la seua obra, que no és sinó un desafiament a l'espectador, un voler-lo enganyar i persuadir-lo alhora de la incertesa de conceptes absoluts o postulats, aquest –l'espectador– n'és el catalitzador. Sense la seua mirada intel·ligent les creacions raetzianes no tindrien cap més sentit que un cúmul d'elements disposats lliurement i de manera presumptament anàrquica. No obstant, la participació d'un públic, que és una participació activa i gens contemplativa –o almenys no ho és en una primera fase– busca sempre, obstinadament, una segona significació. Ara ja ho ha après: sota la imatge d'una figura, intel·ligible o no, roman, latent, una altra significació, que configura la base de l'ambigüitat.

Tanmateix, el sistema vectorial raetzià es funda sobre la noció de metamorfosi. Com si es tractara d'un miratge, la mateixa figura que mostra de manera indiscutible un home, amaga, per contra, la silueta d'un conill. *Metamorfosi I* és el títol d'aquest treball. Seria estúpid, per tant, analitzar aquesta escultura com la imatge d'home amb capell.

I és que Raetz, que concep l'activitat artística com la continuació dels jocs d'infància, s'interessa pel procés metamòrfic, per la seqüència de fotogrames –per entendre'ns en un llenguatge fotogràfic– que s'insereix entre el principi i la fi.

En alguns casos, la metamorfosi es fa evident i espera, passiva, la mirada de l'observador, el qual, segons va canviant de perspectiva, va trobant, progressivament, les fases de deformació d'aquella realitat primera i reconstrucció de la seua ombra. En molts d'altres, la metamorfosi és suggerida. I ací és on l'obra raetziana assoleix la indiscutible maduresa artística. L'escultor treballa aleshores de manera sintètica, en una, només presumpta, senzillesa; la metamorfosi és evocada a través del principi i la fi. Utilitzant el joc simètric dels espills, allò que per a uns té un significat per a d'altres vol dir el contrari. I el conjunt de simetries és digerit, sense voler-ho, per un públic a la recerca de la incògnita, que no és sinó la fi i la finalitat de l'obra.

Tot i que la metamorfosi es basa en un principi dinàmic sense el qual el significant primer de l'obra no podria adoptar aparences posteriors, Raetz no la imita, no la fa participar en les seus creacions. Més aviat, la congela, la solidifica i la captiva. Com qualsevol artista, accepta el repte de l'art; raó per la qual els seus treballs no mostren figures en moviment real. "És massa difícil per mi treballar amb estructures mecàniques", confessa l'escultor. Però segurament, en el seu interior el raonament toca punts més profunds. I aquesta sentència només representa la superficialitat, l'aparença o la realitat, si es vol, d'un argument a l'ombra del qual n'espera, latent, un altre de més profund, separat del primer per una seqüència, sempre virtual, d'un procés metamòrfic –gairebé científic per a l'artista, superficialment lúdic per al gran públic– sense el qual l'obra de Raetz no tindria raó de ser.

Eliseu T. Climent

***Metamorfosi I*, home o animal?** IVAM

CATACRAC

Ia Clua treu nou disc a PDI. ARXIU

Ia&Batiste. Els seguidors del duet format per per Jordi Batiste i Ia Clua ja poden adquirir el disc *Una nit de Clitxabrugui*, que acaba de sortir al carrer editat per la discogràfica PDI. Un disc-testimoni, que Ia&Batiste varen enregistrar durant les actuacions que realitzaren entre els dies 17 i 20 del propassat més de juny a l'Espai de Dansa i Música de la Generalitat de Catalunya. Un treball discogràfic que fa un repàs de la seva

Jordi Batiste, un dels membres de Ia&Batiste. ARXIU

discografia, composta per *Un gran dia* (1972) i *Chichonera's cat* (1975), que PDI també ha reeditat recentment. Tot i així, *Una nit de Clitxabrugui* inclou temes nous i alguna versió com l'acústica "La balada de la banda del bar", de Pep Sala. El mític duet va presentar el disc el passat dia 2 d'octubre, en el marc del Mercat de Música Viva de Vic, al Teatre Atlàntida d'aquella ciutat.

Pep Sala, per la seva banda, és una de les persones que més ha influït en la reaparició d'aquest mític duet que va fer història en el panorama musical català dels setanta, quan van ser considerats una de les aportacions més originals de la transició del rock *underground* a l'ona laietana.

ELS 10 DE CATACRAC

1. **Lax'N'Busto:** "Més que la meva sang" (*Qui ets tu?*, LP)
2. **Els Pets:** "Has canviat" (*Fruits Sex*, LP)
3. **Sau:** "Boig per tu" (*Concert de mitjanit*, LP)
4. **Kitsch:** "Dona boja" (*Kitsch III*, LP)
5. **Freek&Do:** "Toc toc toc" (*Màrtirs de l'amor*, LP)
6. **U-tòpics:** "Pujar i baixar" (*El cop que vingui*, LP)
7. **Slips:** "Xiclets" (*MCMXCII*, LP)
8. **La Gran Aventura:** "Reines" (*Líders i adeptes*, LP)
9. **Pep Sala:** "Això no és funcky" (*Fins que calgui*, LP)
10. **Oculls:** "Hola Pilar" (*A contravent*, LP)

El poliglotisme dels Pixamandúrries

L'*any dels gossos* és el títol del segon treball dels Pixamandúrries. Tres anys després d'aquell *Quina vida!* que el va editar Picap, la banda de la Bisbal (el Baix Empordà), s'han editat ells mateixos –amb l'ajuda, per a efectes legals, de Masterdisk, una discogràfica en atur que a principis de la dècada dels vuitanta va editar als primers grups punkies de Barcelona– una casset que pel que fa a temàtica poc es distancia del primer.

Els canvis del grup estan més aviat centrats en la seva formació, aspecte que els ha caracteritzat des de la seva formació. Així, Pixamandúrries, són, segons els crèdits de *L'any dels gossos*: Cuco (bongos, gralla i veu), Xevi (guitarres i crits), Pine (guitarres i veus), Sònia (baix i trinats), i Kinti (bateria).

Respecte al contingut –enregistrat als estudis Audio Projects, a la Garriga (el Vallès Oriental), el passat mes de gener–, la novetat, la característica a destacar, és el seu poliglotisme. Quatre llengües en dotze cançons. El català en set d'elles: "La piruleta", un crit contra el "progrés-control"; "Educació i por", contra el sistema educatiu; "Tourisme de pandereta", contra la imatge d'Espanya igual a "toros", "fiesta" i "Olé"; "L'any dels gossos", pensada en el 92, que se'ls va avançar; "L'economia", antiunió europea; "En Kim", homenatge a un torrat mort a qui la seva família no estimava, i "Raonament", que diu que "la terra es fa petita, som massa gent". El castellà: "Corrupsoe" i, malgrat el títol, "Insubmissió total". L'esperanto: "Mi bezonas revi" (Jo necessito somiar) i "1492-1992 La historio de la murdoj/Posa-li tu el títol" (La història dels assassins). I encara més: l'àrab en una cançó sobre la immigració titulada "A on vas?".

Joan Artiga, *Pine*, guitarra de Pixamandúrries. JORDI VIDAL

Tres anys després Pixamandúrries tornen a la càrrega amb lletres curtes i pamfletàries. Excepte la gralla d'en Ferran, cap novetat. Això sí, els entendrà més gent.

Joan Marí

AGENDA

Dilluns, 18 d'octubre.

—August Tharrats Blues Trio & artista convidat, a la Boîte Mas i Mas, a Barcelona, a les 24 h. Entrada: 1.000 ptes.

Dimarts, 19 d'octubre.

—Big Mama & The Blues Messengers, a la Boîte Mas i Mas, a Barcelona, a les 24 h. Entrada: 1.000 ptes.

—Cobla de Tres Quartans, a la Plaça del Rei, a Barcelona.

—Whateque, a la sala Jamboree, a Barcelona, a les 21 h (gratuït) i a les 24 h (1.000 ptes.).

Dimecres, 20 d'oct.

—La Vella Dixieland, a la Boîte Mas i Mas, a Barcelona, a les 24 h. Aquesta actuació tindrà lloc també el dijous, dia 22, a la mateixa hora. Entrada: 1.000 ptes.

Divendres, 22 d'oct.

—Els Pets, al Pavelló Esportiu, a Sa Pobla (Mallorca).

Diumenge, 24 d'oct.

—Jam session a càrrec d'**Albert Bover,** a la sala Jamboree, a les 21 h (gratuït) i a les 24 h, entrada: 1.000 ptes.

T A R D O R

NOVETATS EN LLIBRES

edicions 62 s|a

UN COR MASSA MADUR

uillem Frontera
l Balanci, 256

recuperació del passat i el miratge d'una segona joventut
nbalsen la vida d'un home entrant a la maduresa.

Edicions Bromera

EL SOLDAT DESCONEGUT

Miquel Ferrà
Col·lecció: Els nostres autors, 20
120 pàgs. 750 ptes.

L'aventura d'uns catalans que no dubtaren ni per un moment a deixar-ho tot per anar a lluitar en una guerra que no era la seua.

edicions 62 s|a

RES SUITES

les Riba
ició a cura de Jordi Malé i Peguerola
escorpi. Poesia. 160 - 80 pàgines

obra no reeditada des de 1937. Contribució d' Edicions
al centenari de Carles Riba.

Proa

PARC JURÀSSIC
Michael Crichton

Traducció de Joan Mateu i Dolors Udina
Col·lecció Best-Seller

Com es pot preveure el comportament d'unes bèsties extingides fa 65 milions d'anys en una simulació actual del seu antic hàbitat? Parc Jurassic, el *thriller* més frenètic del nostre temps. 0

laGalera

L VIOLINISTA DE SECA

ndreu Sotorra
4 pàgines

sompe viu un seguit d'aventures des que decideix abandonar el seu
bie per trobar l'aigua que ha desaparegut de la seva terra.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

LITERATURA I PERIODISME

Lluís Albert Chillón
Col·lecció: Comunicació
Sèrie: Espais Discursius/1

Una anàlisi de les complexes i diverses relacions entre la cultura periodística i la cultura literària.

Editorial Empúries

UNTANYES MALEÏDES

Coll
lecció: narrativa, 26

històries fabuloses: les últimes narracions que ens
ansmès la tradició oral del pirineu català

EDICIONS DEL BULLENT, S.L.

EL GEGANT I EL RABADÀ NEU AL PARC

Lluís Ferran de pol
Il.lustracions: Miquel Molla
72 pàgines

La neu pot ser un meteor diverti, però també pot esdevenir una desgràcia.

LLIBRES

Tàpies, també un valor teòric

Antoni Tàpies. *Valor de l'art*. Fundació Tàpies i Editorial Empúries. Barcelona, 1993. 229 pàgs.

Antoni Tàpies és, no cal dir-ho, una de les personalitats artístiques de la cultura catalana més respectada arreu del món. Respecte que s'ha guanyat a pols per la seua aportació a la pintura contemporània, però aquest respecte tal vegada no seria tan significatiu i extens si no fóra pel fet que representa un model d'artista modern complet. Com tot artista conscient de la seua funció, s'ha esforçat per entendre els coneixements i les pulsacions del nostre temps, i per ajudar a comprendre i difondre la rica gamma de valors de l'art modern a casa nostra. Per tot això no és estrany que l'àmplia curiositat artística i cultural que es manifesta en les seues creacions plàstiques i reflexions escrites l'hagen convertit en emblema i síntesi de les tendències més valuoses de l'actualitat.

Els llibres i articles de Tàpies no han estat mai un exercici subsidiari, de justificació, ans el contrari, són part essencial de la seua concepció de la plàstica i del món, actitud que li ha exigit un ingent esforç reflexiu que l'ha portat a immergir-se en distintes branques del saber, com ara la filosofia, la ciència, les distintes religions, la tradició simbòlica, la psicohistòria, etc. Si algú pensara que aquesta càrrega teòrica entra en contradicció amb la seua defensa de l'art, de l'obra concreta, contra l'estètica, oblidaria que Tàpies el que combat són els preceptes teòrics, no el pensament que ajuda a concebre una obra d'art, encara que aquesta siga sovint espontània i intuïtiva.

Valor de l'art, que acaba d'aparèixer, és el darrer graó del sòlid i interessant camí reflexiu de Tàpies. Hi recull escrits de distintes intencions, dimensions i qualitats, com ara discursos, articles, presentacions de catàlegs... que, elaborats al llarg dels últims sis anys, desenvolupen algunes de les constants dels llibres anteriors. El conjunt de tots ells, tot i no formar un discurs sistemàtic, sí que forma un tot coherent i unitari.

La primera part del llibre, sota el títol de Teoria/contemplació, agrupa els articles més densos, d'abast més teòric, modern com a eina per obtenir un coneixement de la realitat i millorar la condició humana; la necessitat de crear i recuperar certs valors positius que tornen a donar sentit a la vida; l'espiritualitat de l'art; la defensa de la complementarietat del món inconscient, intuïtiu, amb el món conscient, racional, científic; l'advocació del model d'artista amb un compromís ètic i inquiet estèticament.

A la segona part, podem llegir textos sobre l'art japonès i romànic, a més dels dedicats a artistes concrets com ara Domènech i Montaner, Gaudí, Fopix, Brossa, etc., en els quals Tàpies posa de manifest algunes de les seues afinitats i admiracions. En les dues parts restants del llibre expressa la seua opinió sobre la degradació del Montseny, la defensa dels drets de l'artista i alguns punts sospitosos de la Llei de la Propietat Intel·lectual.

Tot i que algunes de les seues opinions puguen ser discutibles, sempre són suggerents i mai no ens deixen indiferents, atès que totes aquestes perspectives ens ofereixen una bona oportunitat per entendre millor la personalitat artística de Tàpies i, per tant, de bona part de l'art modern.

Francesc Calafat

NOVETATS

Ferran Garcia-Oliver. *París particular*. Narratives 3i4. Eliseu Climent, editor. València, 1993.

París encara dóna i donarà materials per a relats i memòries literàries. És una mina inesgotable. Ferran Garcia-Oliver observa, com ell mateix diu, amb ulls xafarders, una ciutat que ha perdut un pèl la seva atàvica atracció...

Rosa M. Delor i Muns. *Salvador Espriu, els anys d'aprenentatge (1929-1943)*. Edicions 62. Estudis i Documents, 47. Barcelona, 1993.

L'Espriu jove era un provocador intel·lectual, un *enfant terrible* que suscitava una estranya barreja de malestar i respecte. Rosa M. Delor és doctora en Filologia Catalana i directora de les *Obres Completes/Edició Crítica* de Salvador Espriu.

Joan Rendé. *El llegat del príncep de Larsa*. Columna Jove, 59. Columna Edicions. Barcelona, 1993.

Per al Copi, aquell estiu les coses anaven malda-des i hauria de pencar de valent, si volia aprovar la Història pel setembre. Potser per això, i que la Dala també tenia alguna cosa a veure-hi, a última hora decidí d'apuntar-se al curset d'arqueologia, organitzat pel seu tutor, en Brauli, a Mallorca. Així començà una fascinant aventura.

Un escriptor moral

Pere Calders. *Tria personal*. Edicions 62. Barcelona, 1993. 266 pàgs.

JAY MAISEL

Hi ha escriptors moralitzadors, instal·lats en el bé, herois irradiadors d'una acció positiva, que es complauen a dictaminar sobre totes les coses, sense esforçar-se a comprendre les situacions que jutgen. Són formalistes i normatius, prefereixen l'acte a la inspiració i tenen poca substància humana. Plumífers d'aquesta mena, inflexibles i transcendentals, n'hi ha molts. Massa. Però tenen el seu públic. I és nombrós. Una gernació de lectors aclaparats pel discurs apocalíptic de la manca de valors i per l'olor de socarrim i de sofre. "La veritable moral es burla de la moral", deia Pascal. I Pere Calders, entestat a mirar darrere aquesta pantalla fosca que enterboleix la percepció del que ens envolta, sembla donar-li la raó. Per ell, la moral és un sentiment viu i just, una evidència interior del bé i del mal, quelcom que té a veure amb l'esperit subjectiu i amb la intel·ligència.

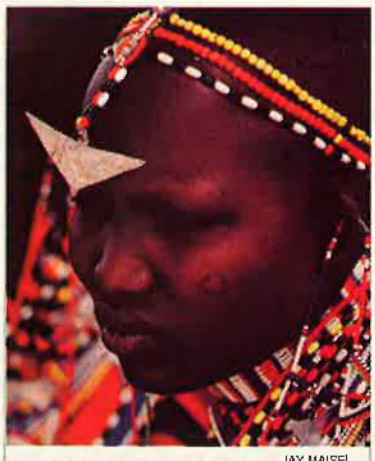
Calders, al llarg de la seva producció, ha posat en solfa lleis, costums, normes i comportaments socials, lògiques, deures. I aquesta *Tria personal*, la primera edició de la qual és del 1984, n'és una bona mostra. Aplega vint-i-vuit contes de llibres significatius (*El primer arlequí, cròniques de la veritat oculta, Aquí descansa Nevares i altres narracions mexicanes, Demà a les tres de la matinada, Contes diversos, Invasió subtil*), i d'èpoques diferents: del 1936 al 1978. I també palesa una evolució personal, ideològica i d'estil. Hi ha temes, elements narratius i maneres de fer característics: les invencions científiques, la meravella i la fantasia, l'insòlit i l'absurd, el contrast i l'ambigüitat, els límits del sentit comú, el qüestionament del sobrenatural, l'anècdota, l'abstracte i el conceptual, la metàfora, la distorsió i la simplificació, la manipulació de codis, l'humor i la subtilesa, dissolució, introspecció, veritats ocultes, òptiques inesperades. I preguntes. S'ha de ser moral perquè és útil i conforme amb el Bé? Perquè ens fa feliços i convé a la societat? Perquè ho mana la raó i la consciència? Per coherència amb un mateix?

Anna M. Gil

Materials filosòfics

Pere de la Fuente i Antoni Martínez Riu (ed.). *El pensament compartit. Lectures de filosofia*. La Magrana. L'Esparver llegir, 48. Barcelona, 1993. 300 pàgs.

JAY MAISEL

Quan es tracta d'apropar-se a l'estudi de la filosofia, hi ha un perill evident: el d'utilitzar els anomenats manuals d'introducció a la filosofia. La cosa no és difícil de comprendre: qui fa el manual no segueix sinó els seus criteris particulars (cosa d'altra banda prou lògica i comprensible) a l'hora de donar una visió global i plural de la matèria. Però sovint els criteris particulars i la visió global i plural no són fàcils de conjuminar, i el resultat són uns manuals esbiaixats –i coixos– que semblen dir molt, però que acostumen a dir poc. Més: qui s'entretingui a comparar manuals introductoris potser arribarà a la conclusió que ningú no sap exactament què és això de la filosofia.

Posades així les coses, una de les millors maneres d'apropar-se a la filosofia és de saber què fan els filòsofs (notem el detall: no es tracta de saber què és la filosofia –una qüestió que ni els filòsofs no saben– sinó de saber què fan els filòsofs). I això, com s'aconsegueix? Evidentment, llegint els textos que han escrit. *El pensament compartit*, dels professors de filosofia Pere de la Fuente i Antoni Martínez Riu, ens ofereix precisament això, textos filosòfics per a llegir. I, és clar, per a pensar.

El llibre, un *reading* pensat per a servir de suport als estudiants de filosofia, està estructurat en sis capítols, amb textos de filòsofs que ens parlen de la substantivitat de la filosofia, de la lògica, de la teoria del coneixement, de l'ètica o la religió. Convé de destacar-ne tres coses: que els filòsofs triats, tot i ser clàssics, són moderns; millor, contemporanis (Toulmin, Carnap, Quine, Mosterín, Popper, Ayer, Albert, Hanson, etc.); que cada capítol és precedit d'una breu introducció en què els recopiladors presenten, d'una forma clara i entenedora, l'autor i situen el tema de què ens parlaran els filòsofs; i que cada capítol es tanca amb un seguit de preguntes obertes sobre els textos llegits, que serveixen perquè l'estudiant i/o la persona interessada en aquesta cosa que és la filosofia pensi (no es tracta de preguntes que esperen una resposta sabuda) pel seu compte. Un llibre útil pels materials que aporta i perquè invita i incita a pensar.

Miquel Porta Perales

Joan Fuster, als Llibres de l'Ossa Menor. IKONO

Joan Fuster, a *L'óssa menor*, de Proa. Josep Ballester és l'autor de la selecció i l'estudi introductori de l'*Antologia poètica* de Joan Fuster que apareix als "Llibres de l'Óssa Menor".

Andre Gide, novetat de la MOLU. ARXIU

El *Diari 1914-1918* d'André Gide, novetat de les Millors Obres de la Literatura Universal / Segle XX d'Edicions 62.

CARA I CREU

Rosa M. Delor i Muns: "Salvador Espriu ja és cabalístic des dels quinze anys"

Rosa M. Delor i Muns, directora de les *Obres Completes/Edició crítica* de Salvador Espriu, acaba de publicar un text de més de cinc-centes pàgines titulat *Salvador Espriu, els anys d'aprenentatge, 1929-1943*. (Estudis i documents, Edicions 62). Amb aquest text, l'autora va obtenir el premi d'assaig Salvador Espriu 1990. Nascuda a Barcelona l'any 1943, Delor i Muns és doctora en Filologia Catalana i professora agregada a l'institut Jaume Balmes de Barcelona.

—Com se us va desvetllar el vostre interès per Espriu?

—Vaig fer la carrera de gran i em vaig llicenciar l'any 1980 i en els darrers cursos ja havíem fet algun seminari sobre Espriu. Quan m'havia llicenciat, un dia em vaig trobar la Rosa Cabré, que havia estat professora meva, i em va dir que mirava *El caminant i el mur* i que hi veia una sèrie de coses, i em va animar a estudiar-lo. I d'aquí va sortir una estratègia que és la base del meu treball. El text espriuà es presenta com un laberint, en el qual el subjecte poètic et convida a entrar, i allò que s'amaga en el text és la identitat més íntima de l'autor que es desdobla en dos, Salvador Espriu i Salom. El lector es converteix en Teseu que entra en el laberint per descobrir la identitat secreta del subjecte poètic. Això, ho vaig presentar en un congrés. Alan Yates, que presidia la taula, em va dir que, Espriu, l'havia de conèixer i l'hi vaig enviar. Va trigar un any a contestar-me. Un bon dia em truca a casa i em dóna dia i hora. Em vaig atabalar tant que en el trajecte vaig perdre el rellotge i tot. La primera cosa que em va dir és: "Jo no amago cap secret". Estava una mica tens. Després vaig saber que l'article l'havia convulsionat molt. En conèixer-nos, ens vam entendre molt bé. Quan li vaig expressar la meva idea de la literatura –idea influïda per Borges–, que consisteix a buscar el nom secret, la paraula, i que tota la literatura és com cercles a la recerca de la paraula, es va emocionar i em va dir: "Vostè és l'única persona que m'ha entès".

—Però abans de tot això, no us havia interessat?

—Durant la carrera ja havia fet dos treballs monogràfics sobre llibres seus. Anteriorment, quan anava a l'escola Isabel de Villena, els professors Maria Aurèlia Capmany, Ricard Salvat i la directora, Carme Serrallonga, havien creat l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. Allà es va donar a conèixer Espriu i a l'escola ja sentia parlar d'Espriu a tota hora.

—Com heu plantejat el vostre estudi?

—A partir de la mort d'Espriu em vaig quedar desorientada, amb una edició d'un llibre seu a mig fer. El doctor Molas havia començat un doctorat i m'hi vaig apuntar. Llavors feia també Espriu a classe i vaig anar-hi d'oient. I em va interessar una altra vegada. Abans havia començat amb Antoni Comas una tesi sobre *La muntanya d'ametistes* de Guerau de Liost. Però en Comas es va morir i la vaig deixar. Amb Molas vaig tornar a animar-me a fer la tesi doctoral, en aquest cas d'Espriu.

—Com heu plantejat la biografia d'Espriu?

—Espriu deia que no tenia biografia personal. Que no havia viscut. Que la seva vida era l'obra. Per això, va destruir tota la documentació, cartes, fotografies i fins i tot quadres del seu pare, tot allò que fos "soroll". No tenia biblioteca. Només un armariet amb diccionaris i quatre llibres. Quan llegía feia fitxes i després regalava els llibres. En morir, la família va trobar tres calaixos amb mil cinc-centes fitxes o més. Abasta tota la literatura universal. El fitxer com un gran laberint, com és la seva literatura. De la seva vida no n'havia de fer res ningú, considerava. Vivia com un asceta. Un home sense context biogràfic. Per tant, recrear tot el que podia ser biogràfic d'ell només es podia fer amb la lectura dels textos i els records de companys i familiars.

"La narrativa d'Espriu és una reflexió sobre el present." C. PUÉRTOLAS

—Es molt diferent l'Espriu dels anys 30?

—Sí i no. S'assembla molt, és el que serà sempre. Es presenta com un rebel, un *enfant terrible*. Un senyor que tenia una cultura fora del normal. Als quinze anys ja coneixia la Bíblia de dalt a baix i, a més, ja era cabalista. A *Israel*, el llibre que escriu, en castellà, als quinze anys, tota l'estructura és un arbre místic cabalístic. Això no ho sabia quan vaig fer el llibre. Pensava que ho havia començat a la universitat. Dels 9 als 12 anys, malalt, llegeix molt.

—La llengua, l'estil, són sempre els mateixos?

—Ell és un estilista. Se'n preocupa ja des d'*Israel*. El català d'*El doctor Rip* és ple de vacil·lacions, però a *Laia* ja havia llegit molt els modernistes catalans i ja és un llenguatge molt ric. Després, es va perfeccionant. La guerra civil marca un canvi molt important. Es torna elegíac. Abandona la dimensió sarcàstica i s'interessa per la prosa poètica. A partir de la guerra fa al·legoria històrica, a base d'una transposició metafòrica del que passa en el país en aquell moment. Això és una de les coses més importants que he descobert. Que la seva narrativa és una reflexió sobre el present.

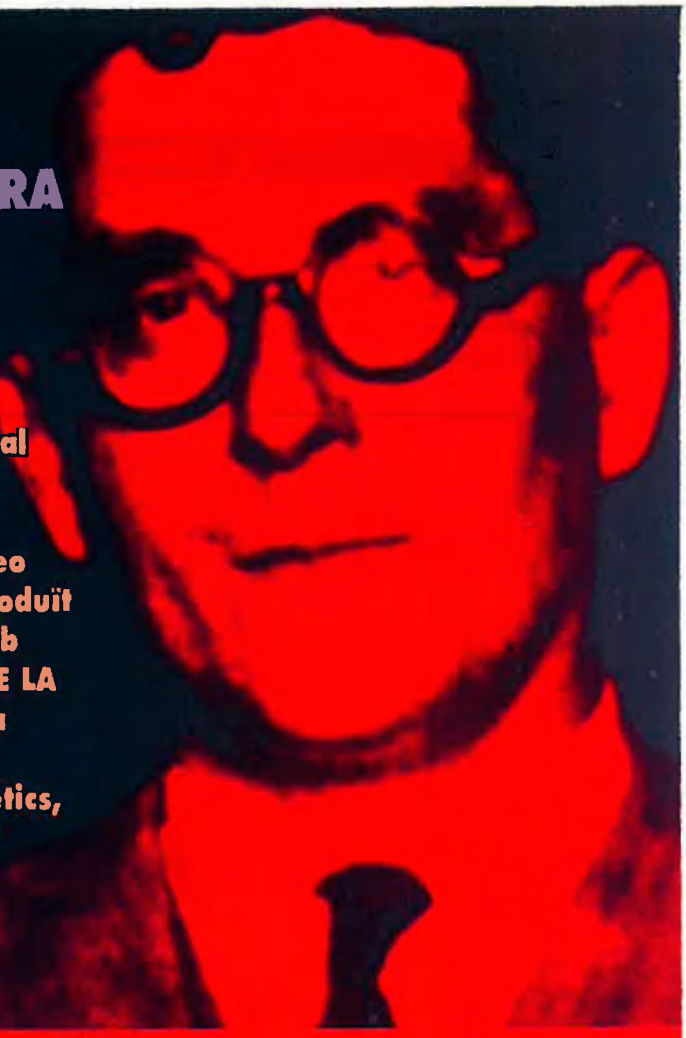
—El prologuista del llibre, Raffaele Pinto, professor de la Universitat de Barcelona, aventura la hipòtesi que amb aquest llibre arriba a maduració un tipus d'escriptura femenina en la literatura d'assaig. Què vol dir això de l'escriptura femenina?

— Com que recullo l'aspecte científic propi d'una tesi doctoral i, d'una altra banda, faig interpretació i faig assaig, veu en això una mena de discurs femení. Creu que la meva escriptura femenina aporta a l'assaig la seva característica exigència d'evitar, en el possible, fractures i exclusions de llenguatge i mentalitat, la seva experiència de la integritat i la totalitat de l'individu en el món.

Lluís Bonada

OPERACIÓ NIKOLAI

GRATIS AMB LA VOSTRA SUBSCRIPCIÓ

Ara, si us subscriviu a EL TEMPS, teniu un regal immillorable: *gratis* i *directament al vostre domicili*, rebreu el video OPERACIÓ NIKOLAI, produït i realitzat per TV3, amb TOTA LA VERITAT SOBRE LA MORT D'ANDREU NIN a mans dels serveis de contraespionatge soviètics, que l'assassinaren per ordre de Stalin a la turbulenta Barcelona republicana de 1937.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____
Domicili _____ C P _____ Població _____
Any de naixement _____ Professió _____ Tel. Treball _____ D N I _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 18.762 pessetes.
Amb pagament:

- ☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
- ☐ Semestral (2 rebuts de 9.381 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc).

Forma de pagament:

- ☐ Dom. bancària
- ☐ Xec bancari adjunt
- ☐ Gir. postal num.

(Firma)

32.500 (Europa) 41.500 (Amèrica)
La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____
Adreça _____ Població _____
Nom i adreça del titular del compte _____

Els Pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A., per l'import de la subscripció anual a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec:

☐ C/c ☐ Llibreta Num.

Data: _____ de _____ 199 *(Firma)*

"Totes les pompes són fúnebres." ©Pepín Rip

Setmanari comprat pel règim i rehabilitat per Garcia Miralles.
Cobra: Ferran Torrent.
Comissions: Miquel Alberola.
Ideologia: A convenir.

The Financia
EL TEMPS

Edita: Cooperativa Optimista per a la Salvació del País, SA.
Presideix: El Nostre President.
Aval moral: Vàlium Miralles.
Ordre lingüístic: Pare Follana.

'HuevOTIs de oro', un film de Jordi Garcia Candau

Sobre el darrer diumenge d'Octubre

Proclama presidencial

Valencians i valencianes:

Un any més el poble valencià es disposa a celebrar el darrer diumenge d'octubre, que com tothom sap cau en el calendari l'últim diumenge del mes en curs.

Per què celebrem els valencians el darrer diumenge d'octubre? Molt senzill: perquè tots els altres diumenges ja estaven ocupats en altres celebracions. I més encara: Per què el celebrem al Puig i no al Montgó? No ho sé, francament, com tantes altres coses que els valencians ignorem de nosaltres mateixos. Ara per ara, als valencians ens uneix més el que desconeixem que el que sabem, i justament per això estem vertebrats i feliços.

La ignorància tampoc no ocupa lloc i és un estímul de superació, mentre que el saber mena a l'abandó intel·lectual col·lectiu i a la depressió. Però insistesc: Per què celebrem el darrer diumenge l'últim diumenge? Cal insistir: perquè és diumenge i aquest dia no es treballa. No insistiré més sobre el fet que ho celebrem al Puig. Però què celebrem al Puig? Bona pregunta! És tan bona que la Genialitat valenciana dota un premi d'investigació per a la seua resposta, i així poder saber-ho d'una volta i per sempre. I afrontar el rèptil sense victimismes.

Publicitas splendor

Condó-lència papal

Fins ara coneixíem dues classes de condons: masculins i femenins. Però el Sant Pare n'ha inventat un que sintetitza i unifica les dues gomes, fent de la cosa del follar un acte segur i cristià. Segur, perquè suprimeix el contacte físic. I cristià, perquè s'anunciarà en la COPE.

Esports i embotits, per Pepín Campofrío

Ramón Mendoza: "Octubre és un mal mes per al Madrid, reaccionarem a partir del 20-N"

El nostre especialista en esports, Pepín Opsai, s'ha desplaçat a Madrid en Intercity i proveït amb el visat i les vacunes que fan al cas a fi de mantenir una interessant conversa amb el president d'aquella entitat, en els dominis de la qual, fa temps, no es ponia el sol.

—Senyor Mendoza, és cert que el Reial Madrid entra en el mateix paquet que la Seat?

—Per què ho diu?

—Perquè la pròxima lliga la jugarà amb el Marbella, *el* Toledo *i l'*Ibiza.

—Vosté és un antipatriota. Si fóra un espanyol reglamentari seria del Madrid.

—Quan tornarà el Madrid a ser el que era?

—Quan els àrbitres recobren la confiança en ells mateixos i la televisió siga de nou en blanc i negre.

—És veritat que reaccionaran a partir de novembre?

—Sí, perquè el dia 20 ressuscitarà don Santiago Bernabeu, de qui finalment hem trobat l'ADN, que estava segrestat en la plaça San Jaime de Barcelona.

—Quins són els mals que pateix el Reial Madrid?

—Fonamentalment, l'estat execrable de les autonomies. La situació del Madrid va en el paquet del 15%. A més, ja no tenim aquella davantera tan racial formada per Di Stefano, Puskas, Garrincha, Carrero Blanco i Munoz Grandes, que tants dies de glòria va donar a la nació.

—Per què al Madrid li costa tant guanyar en democràcia?

—M'alegre que em faça aquesta pregunta. Continue el qüestionari.

—Es que...

—No es faça pesat i continue. Mamó, que és un mamó!

—Quin és el problema de Prosinecki?

—El mateix problema que tenim a Espanya, la desintegració del seu país.

—I el de Floro?

—Que té molta psicologia.

—Què és la psicologia?

— L'art d'agafar la vaca pels collons, tal i com digué John Carpenter, l'entrenador de l'Aston Villa.

—Mendoza, pare el tic que anem a fer-li la foto.

—El tic és una concessió a Catalunya.

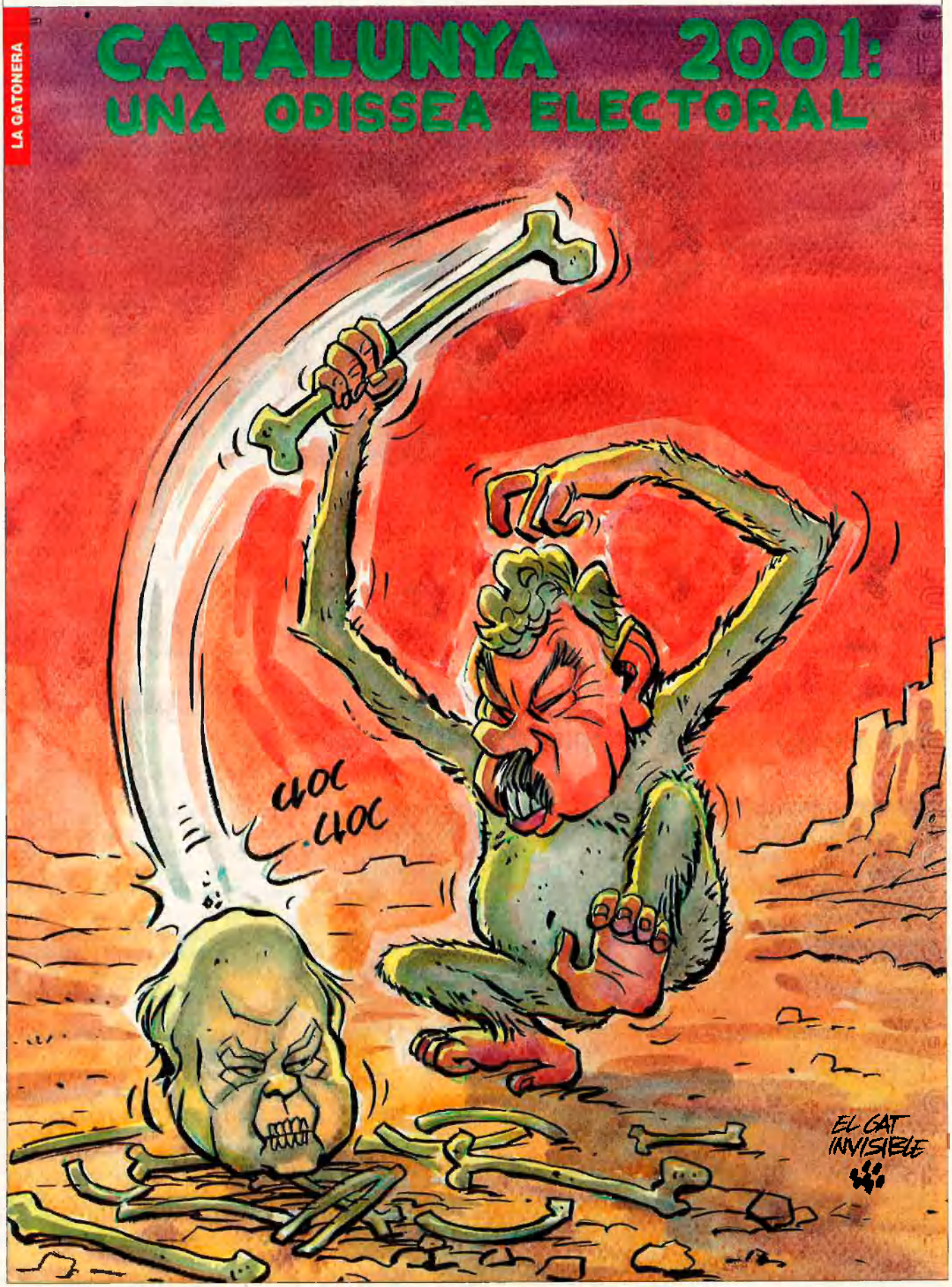
A la recerca del progre perdut, per Pepín Missing Llobató

Qui sap quelcom, en quin indret?

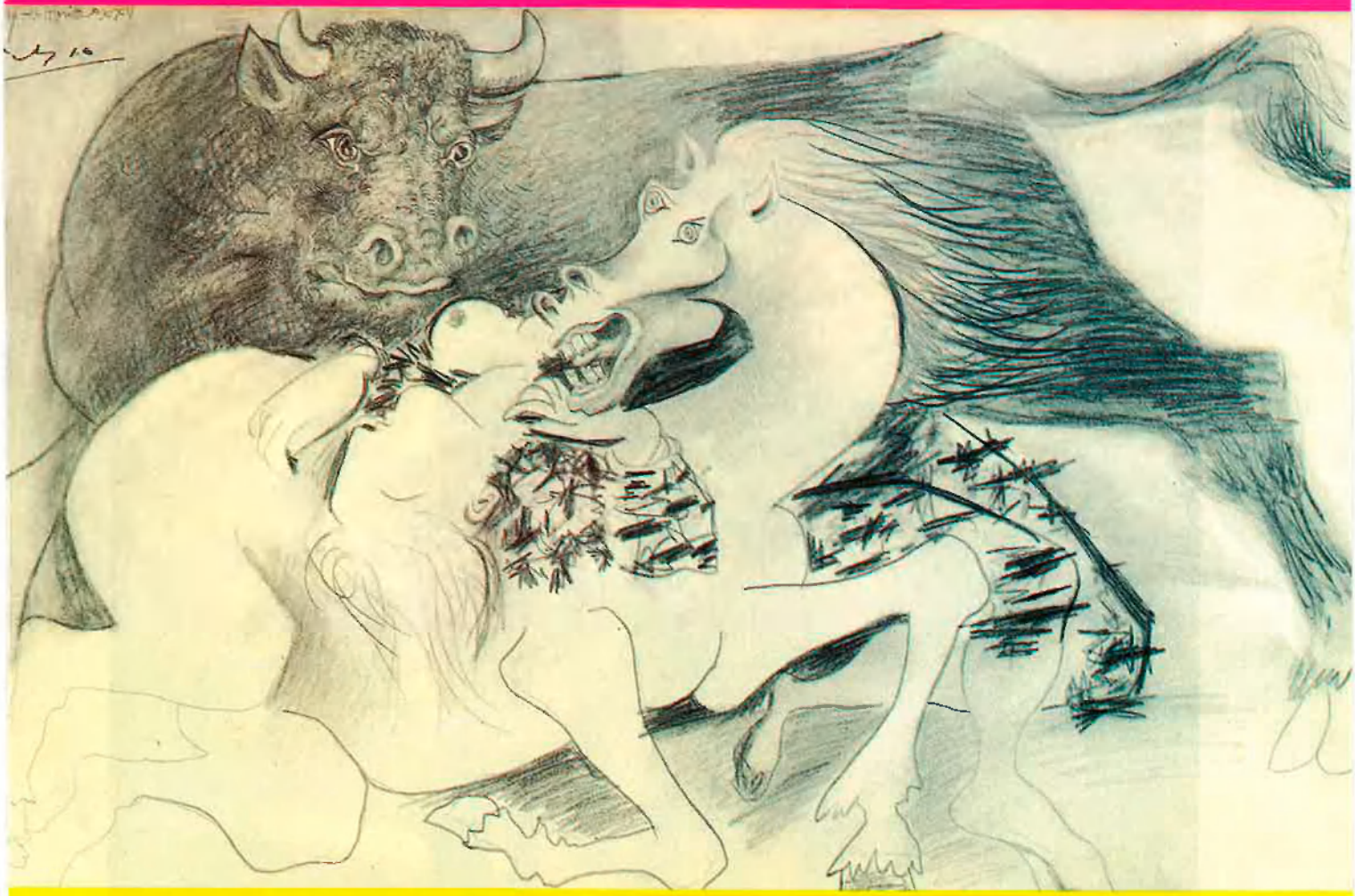
La direcció general de Recuperacions Inversemblants del gabinet de Recerca i Reciclatge de *The Financial* dotarà amb un pollastre, criat amb pinso de confiança, a la persona o similar que facilite alguna informació que permeta identificar i trobar l'individu que apareix en la foto. Aquesta obra social la realitzem a instàncies d'un lector que assegura que el desaparegut li va deixar, l'any de la riuada, el *Llibre Roig* de Mao i voldria tornar-li'l.

Les últimes referències que tenim el situen a València, al Cafè de l'Aseu, local juràssic extingit. Alguns vidents, en estat catatònic, asseguren haver vist el seu rostre tatuat en un pernil ibèric d'un restaurant de Burjassot, però el fet és que ningú, amb propietat, en sap donar raó. Ni el desaparegut mateix. Segons una prospecció al làsser realitzada sobre el seu rostre pel nostre laboratori, hauria pogut canviar aquest perfil proustià per una convencional aparença wildiana.

CATALUNYA 2001:
UNA ODISSEA ELECTORAL
CLOC
CLOC
EL GAT INVISIBLE

PICASSO

TOROS Y TOREROS

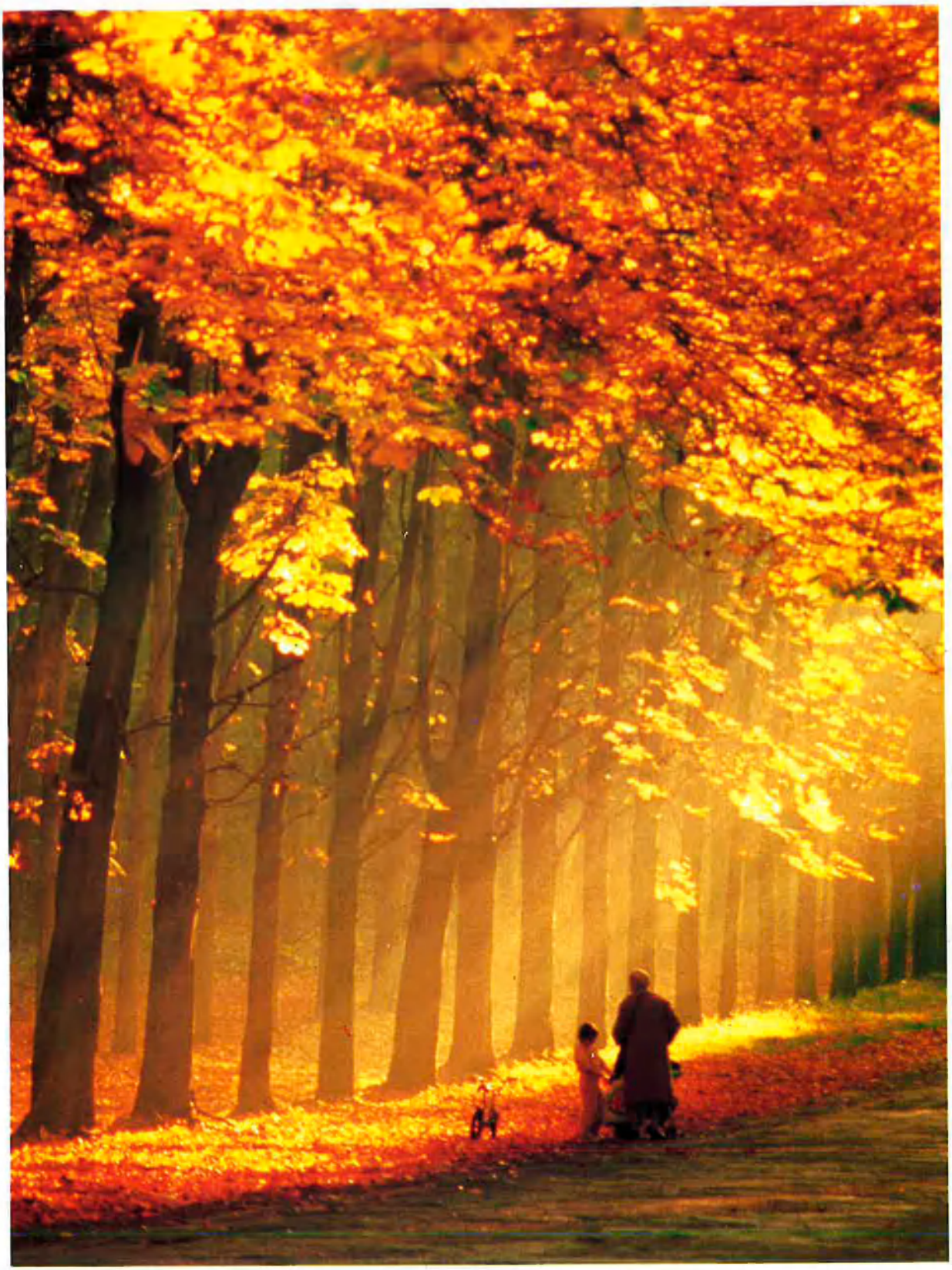

7 D'OCTUBRE 1993 - 9 DE GENER 1994

MUSEU PICASSO

MONTCADA 15-19

Ajuntament de Barcelona

PER GAUDIR D'ALGUNES DE LES MILLORS COSES DE LA VIDA NO NECESSITA L'ELECTRICITAT.

FECSA